

Vuosikertomus 2008
Nordea Pankki Suomi

Nordea Pankki Suomi Oyj on osa Nordea-konsernia. Nordean visiona on olla johtava pohjoismainen pankki, joka luo merkittävää arvoa asiakkailleen ja omistajilleen ja joka on tunnettu osaavasta henkilöstöstään. ”Teemme sen mahdolliseksi” - autamme asiakkaitamme pääsemään tavoitteisiinsa tarjoamalla heille laajan valikoiman pankkitoimintaan, varallisuudenhoitoon ja vakuutuksiin liittyviä palveluja. Nordealla on noin 10 miljoonaa asiakasta ja noin 1 400 konttoria. Konserni on johtava Internet-pankkipalveluiden tarjoaja ja sillä on 5,2 miljoonaa verkkopankkiasiakasta. Nordea noteerataan Nasdaq OMX:n Pohjoismaisessa Pörssissä Helsingissä, Kööpenhaminassa ja Tukholmassa.

Sisältö

Toimintakertomuksen viisivuotiskatsaus

Tuloslaskelma	3
Tunnusluvut	3
Käsitteet ja valuuttakurssit.....	4

Hallituksen toimintakertomus

Konsernin uusi organisaatio 1. kesäkuuta 2008 lähtien.....	5
Liiketoiminnan kehitys vuonna 2008	6
Tuloslaskelman kommentit.....	6
Taseen kommentit.....	7
Tilikauden tuloksen käsittely	7
Taseen ulkopuoliset erät	8
Riskien, likviditeetin ja pääoman hallinta	8
Henkilöstöhallinto.....	38
Yrityksen yhteiskunnallinen vastuu	38
Oikeudenkäynnit.....	39
Nordean osakkeet.....	39
Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat	39
Näkymät vuonna 2009	39

Tilinpäätös

Tuloslaskelma	40
Tase	41
Tuottojen ja kulujen kirjaaminen.....	42
Rahavirtalaskelma.....	43
Tilinpäätöksen liitteet	45
Hallituksen esitys varsinaiselle yhtiökokoukselle.....	115
Tilintarkastuskertomus	116
Johto ja tilintarkastajat.....	117

Nordea Pankki Suomi-konserni

Toimintakertomuksen viisivuotiskatsaus

Tuloslaskelma

Miljoonaa euroa	2008	2007	2006	2005	2004
Rahoituskate	1 812	1 531	1 393	1 210	1 121
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	215	315	308	271	293
Voitot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto	770	586	430	301	205
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	-4	2	31	20	18
Muut tuotot	29	169	292	60	53
Liiketoiminnan tuotot yhteensä	2 822	2 603	2 454	1 862	1 690
Hallintokulut:					
Henkilöstökulut	-537	-515	-504	-483	-417
Muut kulut	-397	-375	-359	-371	-358
Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	-33	-29	-18	-48	-56
Liiketoiminnan kulut yhteensä	-967	-919	-881	-902	-831
Arvonalentumistappiot luotoista	-133	20	63	-46	-18
Pysyviin vastaaviin kuuluvien arvopapereiden arvonalentumiset	-	0	-2	1	-1
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot	0	0	5	0	34
Liikevoitto	1 722	1 704	1 639	915	874
Tuloverot	-389	-339	-358	191	24
Tulos	1 333	1 365	1 281	1 106	898

Tase

Miljoonaa euroa	2008	2007	2006	2005	2004
Valtion velkasitoumukset ja korolliset arvopaperit	5 620	4 364	4 038	3 953	3 746
Saamiset luottolaitoksilta	47 447	45 549	47 031	39 758	36 029
Luotot yleisölle	68 293	60 597	52 463	46 264	39 819
Johdannaissopimukset	85 662	30 731	23 692	28 165	26 427
Muut varat	12 939	6 013	4 122	5 571	4 896
Varat yhteensä	219 961	147 254	131 346	123 711	110 917
Velat luottolaitoksille	37 713	26 789	29 233	21 219	17 976
Yleisön talletukset ja muut velat yleisölle	45 279	41 709	35 689	35 092	31 675
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	31 263	29 635	22 680	21 430	18 575
Johdannaissopimukset	87 291	32 012	24 057	28 069	26 594
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	1 238	1 270	1 665	1 904	1 821
Muut velat	5 902	5 046	4 543	3 793	3 121
Oma pääoma	11 275	10 793	13 479	12 204	11 155
Velat ja oma pääoma yhteensä	219 961	147 254	131 346	123 711	110 917

Tunnusluvut

Miljoonaa euroa	2008	2007	2006	2005	2004
Oman pääoman tuotto, %	12,1	11,2	10,0	5,6	5,5
Kulu/tuotto-suhde, %	34	35	36	48	49
Vakavaraisuussuhde, ensisijaiset omat varat, %	12,0	13,7	13,8	17,8	19,9
Vakavaraisuussuhde, %	13,3	15,3	16,0	20,2	22,9
Ensisijaiset omat varat, miljoonaa euroa	9 807	9 725	8 998	11 426	11 136
Riskipainotetut saamiset, miljoonaa euroa	81 720	71 044	65 270	64 058	55 839
Henkilöstömäärä (henkilötyövuotta)	9 634	9 347	9 060	8 910	9 012
Henkilöstö keskimäärin	10 412	10 010	9 843	9 717	10 000
Palkat ja palkkiot, miljoonaa euroa	-429	-392	-372	-366	-362
Koko pääoman tuotto, %	0,7	1,0	1,0	0,6	0,6
Omavaraisuusaste, %	5,1	7,3	10,3	9,9	10,1

Käsitteet ja valuuttakurssit

Vuosikertomuksessa esitetyt tiedot ovat alla olevien määritelmien mukaiset.

Omat varat

Omien varojen yhteismäärä koostuu ensisijaisista ja toissijaisista omista varoista. Toissijaisiin omiin varoihin luetaan huonommalla etuoikeudella olevat lainat. Omien varojen yhteismäärästä vähennetään alijäämä odotettujen arvonalennusten ja odotettujen tappioiden erotuksesta (IRB).

Ensisijaiset omat varat

Ensisijaisiin omiin varoihin sisältyvät oma pääoma, josta on vähennetty ehdotettu osinko, verosaamiset ja pankkitoimintaan liittyvä liikearvo sekä puolet odotetun alijäämän vähennyksestä.

Odotetut tappiot (Expected losses)

Odotetuilla tappioilla tarkoitetaan yksittäisen luoton tai saamisryhmän tilastollista tappiotasoa suhdan-
nekierron aikana.

Riskipainotetut saamiset

Taseen saamisten ja taseen ulkopuolisten erien vakavaraisuussäännösten mukaan laskettu summa, jossa on otettu huomioon luotto- ja markkinariskit ja konserniyhtiöiden operatiiviset riskit. Summaan ei sisällytetä omista varoista vähennettyjen osakkeiden kirjanpitoarvoa eikä liikearvoa.

Vakavaraisuussuhde, ensisijaiset omat varat

Ensisijaiset omat varat suhteessa riskipainotettuihin saamisiin, %.

Vakavaraisuussuhde

Omien varojen yhteismäärä suhteessa riskipainotettuihin saamisiin, %.

Oman pääoman tuotto (ROE)

Liikevoitto, josta on vähennetty verot, suhteessa keskimääräiseen omaan pääomaan ja vähemmistöosuuteen, %. Keskimääräinen oma pääoma ja vähemmistöosuus on laskettu keskiarvona vuoden alun ja lopun pääomamääristä.

Kulu/tuotto-suhde

Liiketoiminnan kulut suhteessa liiketoiminnan tuotoihin, %.

Koko pääoman tuotto (ROA)

Liikevoitto, josta on vähennetty verot, suhteessa keskimääräiseen taseen loppusummaan, %. Keskimääräinen taseen loppusumma on laskettu keskiarvona vuoden alun ja lopun taseiden loppusummista.

Omavaraisuusaste

Oma pääoma sisältäen vähemmistöosuuden suhteessa tilinpäätöspäivän taseen loppusummaan, %.

Käytetyt valuuttakurssit (vuoden lopun kurssit 31.12.2008)

EUR	1,0000	USD	1,3917	DKK	7,4506	EEK	15,6466
GBP	0,9525	CHF	1,4850	LTL	3,4528	LVL	0,7083
NOK	9,7500	PLN	4,1535	SEK	10,8700	SGD	2,0040

Luottoluokitus, Nordea Pankki Suomi

31.12.2008	Lyhyt	Pitkä
Moody's	P-1	Aa1
S&P	A-1+	AA-
Fitch	F1+	AA-
DBRS	R-1 (high)	AA

Nordea Pankki Suomi

Hallituksen toimintakertomus

Tässä toimintakertomuksessa ”Nordea Pankki Suomi”, ”NPS” ja ”pankkikonserni” tarkoittavat Nordea Pankki Suomi Oyj:tä ja sen tytäryhtiöitä. Nordea Pankki Suomi Oyj on Nordea-konsernin emoyhtiön Nordea Bank AB:n (publ) kokonaan omistama tytäryhtiö. Tässä toimintakertomuksessa ”Nordea” tarkoittaa Nordea-konsernia.

Nordea Pankki Suomi Oyj:n kotipaikka on Helsinki ja Y-tunnus on 1680235-8.

Konsernin uusi organisaatio 1. kesäkuuta 2008 lähtien

Nordean organisaatiota uudistettiin 1. kesäkuuta 2008 konsernin toimintamallin mukaisesti.

Asiakaslähtöisyyden ja paikallisuuden vahvistamiseksi sekä tiimityön lisäämiseksi kuhunkin Pohjoismaahan nimitettiin pankkitoiminnan johtaja, joka vastaa asiakassuhteista ja raportoi pohjoismaisen pankkitoiminta liiketoiminta-alueen johtajalle.

Tuotekehityksen ja -prosessien tehostamiseksi perustettiin uusi tuotealue pääomamarkkinat ja säästäminen.

Lisäksi perustettiin uusi toiminto nimeltä pankki-tuotteet ja konsernitoiminnot, jonka tehtävänä on varmistaa tuotteiden, teknisten ratkaisujen ja palvelutoimintojen korkea laatu ja tehokkuus.

NPS harjoittaa pankkitoimintaa osana Nordea-konsernia ja sen toiminta on täysin integroitu Nordea-konsernin toimintaan. Nordean vuosikertomuksessa selostetaan toimintaa ja tuloksia liiketoiminta-alueittain, ja se kattaa myös NPS-konsernin toiminnan.

Konsernin juridinen rakenne

Nordea pyrkii jatkamaan konsernin juridisen rakenteen yksinkertaistamista, ja pohjoismaisten pankkien osalta tavoitteena on, että Nordea Bank AB:stä (publ) muodostetaan eurooppayhtiöitä koskevan asetuksen mukainen eurooppayhtiö (Societas Europaea, SE).

Muutoksen toteutuminen edellyttää muun muassa, että tarvittavat hyväksynnät saadaan viranomaisilta. Muutoksen uskotaan tehostavan toimintaa, vähentävän operatiivista riskiä ja monimutkaisuutta sekä tehostavan pääoman käyttöä.

Nordea odottaa, että asiaa koskeva lainsäädäntö ja säädökset saadaan valmiiksi. Erityisesti talletussuojaa koskevat kysymykset on saatava ratkaistua. Rahoitusmarkkinoiden tämänhetkisen myllerryksen vaikutukset lainsäädäntöön eivät myöskään ole vielä

selvillä. Nordea seuraa ja analysoi prosessissa tapahtuvia muutoksia.

Lopullisen muutosprosessin toteutuksen arvioidaan vievän noin vuoden.

Tytäryhtiöt ja ulkomaiset sivukonttorit

NPS:llä on tytäryhtiöitä Suomessa ja ulkomailla. Tytäryhtiöistä suurin on Nordea Rahoitus Suomi Oy, joka vastaa Nordea-konsernin rahoitusyhtiötoiminnasta Suomessa. Nordea Rahoitus Suomi -konserniin kuuluu yksi suomalainen rahoitusyhtiö ja useita kiinteistöyhtiöitä sekä viisi osakkuusyhtiötä. Lisäksi Puolassa ja Baltian maissa toimii neljä tytäryhtiötä: Nordea Finance Polska S.A., Nordea Finance Estonia Ltd, Nordea Finance Latvia Ltd ja Nordea Finance Lithuania Ltd.

NPS:llä on ulkomainen sivukonttori Frankfurtissa, Lontoossa, New Yorkissa, Riikassa, Singaporessa, Tallinnassa, Vilnassa ja Cayman-saarilla. NPS:llä ei ole ulkomaisia edustustoja.

Konsernirakenteen muutokset

NPS kasvatti vuonna 2008 omistustaan Realia Holding Oy:ssä. NPS:n osuus sijoitetusta kokonaispääomasta on nyt 36,8 prosenttia.

NPS osallistui kahden muun suomalaisen pankin kanssa järjestelyyn, jolla taattiin islantilaisen Kaupthing Bank Suomen sivuliikkeeseen tehtyjen talletusten takaisinmaksu. Tätä tarkoitusta varten perustettiin osakkuusyhtiö Arfin Oy, jossa NPS:n omistusosuus on 33,4 prosenttia. Tammikuun 2009 lopussa Kaupthing Bank maksoi takaisin Arfinille myönnetyn lainan, joten yritys puretaan.

PMA-Invest Oy fuusioitiin NPS:een syyskuussa 2008. Lisäksi yksi pieni tytäryhtiö fuusioitiin NPS:een vuonna 2008.

Edellä mainittujen yhtiöiden toimialat, tilikauden tulokset ja taseiden loppusummat on esitetty tilinpäätöksen liitetiedoissa (liite 47).

Konsernin likviditeetin lisäämiseksi perustettiin vuonna 2008 Kirkas Northern Lights Ltd (”Kirkas”). Yhtiön avulla konserni saa lisää Euroopan keskuspankin rahoitukseen oikeuttavia arvopapereita. NPS vastaa valtaosasta yhtiöön liittyvistä jäänös- ja omistusriskeistä, joten se on yhdistelty NPS-konsernin konsernitilinpäätökseen. Lisätietoja on liitteessä 20.

Liiketoiminnan kehitys vuonna 2008

Taloudellinen tilanne oli poikkeuksellinen vuonna 2008: markkinat kuohuivat, kansainvälinen finanssikriisi kärjistyi ja maailmantalous ajautui taantumaa. NPS:n tulos oli vaikeista markkinaoloista huolimatta vakaa, vaikka arvonalentumistappioiden määrä alkoi kasvaa.

Nopeasti heikentyneen taloudellisen tilanteen vaikutukset ovat alkaneet tuntua Pohjoismaissa ja ne näkyvät edelleen vuonna 2009. Nordea valmistautuu sen vuoksi haasteellisiin aikoihin. Toimintaa sopeutetaan markkinoiden olosuhteisiin. Orgaanisen kasvun vauhtia hidastetaan, ja kuluja, riskien ja pääoman hallintaa tiukennetaan entisestään. Kuluja karsitaan ja pääoman käytölle on asetettu uudet tavoitteet. Lisäksi Nordea pyrkii kasvattamaan liike-toimintaa nykyisten asiakkaiden kanssa ja myös hankkimaan valikoidusti uusia asiakkaita, joiden luottokelpoisuus on hyvä.

Orgaanisen kasvun strategia tuotti tuloksia myös vuonna 2008. Tuotot kasvoivat 8 prosenttia rahoituskatteen vahvan kasvun ja asiakaslähtöisestä pääomamarkkinatoiminnasta saatujen tuottojen ansiosta. Henkilöstökulut, muut kulut ja poistot nousivat jonkin verran. Arvonalentumistappioiden määrä oli positiivinen vuonna 2007, mutta vuonna 2008 ne kääntyivät negatiivisiksi. Tulos ennen veroja oli 1 722 miljoonaa euroa (2007: 1 704). Oman pääoman tuotto oli 12,1 prosenttia (11,2).

Tuloslaskelman kommentit

Liiketoiminnan tuotot

Liiketoiminnan tuotot kasvoivat 8 prosenttia 2 822 miljoonaan euroon (2 603). Tämä oli etupäässä rahoituskatteen sekä käypään arvoon arvostettavista eristä saatujen voittojen/tappioiden suotuisan kehityksen ansiota.

Rahoituskate kasvoi 18 prosenttia 1 812 miljoonaan euroon (1 531). Kasvu oli yritysluottojen ja henkilöasiakkaiden asuntoluottojen marginaalien nousun sekä edelleen jatkuneen volyymikasvun ansiota, joskin kasvuvauhti hidastui vuoden lopulla. Marginaalit ovat kohentuneet vuoden aikana, mikä kuvaa luottoriskien hinnoittelun muutosta. Marginaalien kasvu myös kompensoi likviditeettipreemioiden nousua. Luotot yleisölle kasvoivat 13 prosenttia 68 miljardiin euroon.

Talletusvolyymit kasvoivat 9 prosenttia 45 miljardiin euroon, ja kasvua oli sekä henkilö- että yritysasiakkaiden talletuksissa. NPS sai uusia talletuksia erityisesti henkilöasiakkaiden säästämisen tileille ja yritysten talletustileille. Keskuspankkien suuret koronlaskut vuoden 2008 viimeisinä kuukausina lasivat käyttelytilien marginaaleja.

Palkkiotuotot ja -kulut vähenivät nettomääräisesti 32 prosenttia 215 miljoonaan euroon (315). Palkkiotuotot nousivat 2 prosenttia 545 miljoonaan eu-

roon (532). Osakemarkkinoiden lasku heikensi säästämisen tuotteista saatuja palkkiotuottoja, jotka laskevat 21 prosenttia. Luotonantoon liittyvät palkkiotuotot kasvoivat 15 prosenttia pääasiassa luotonannon voimakkaan kasvun ja takauspalkkioiden lisääntymisen ansiosta. Myös kaupan rahoitukseen liittyvien toimintojen keskittäminen Suomeen kasvatti näitä palkkiotuottoja. Palkkiokulut nousivat 52 prosenttia 330 miljoonaan euroon (217) lähinnä korkeampien tapahtumapalkkioiden vuoksi.

Voitot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä kasvoivat 31 prosenttia 770 miljoonaan euroon (586). Asiakaslähtöinen pääomamarkkinatoiminta kehittyi vahvasti vuonna 2008 rahoitusmarkkinoiden myllerryksestä huolimatta. Tulos ylitti aiemmat ennätykset, mikä perustui etenkin korko- ja valuuttariskien hallintaan liittyvien riskienhallinnan tuotteiden menestykseen. Tämä riitti enemmän kuin kompensoimaan luottomarkkinoiden myllerryksen aiheuttamat yksittäiset arvonalentumiset. Tuotot korkosidonnaisista eristä kasvoivat 377 miljoonaan euroon (287). Valuuttatoiminnan nettotuotot kasvoivat merkittävästi, ja niitä kertyi 296 miljoonaa euroa (207). Osakesidonnaiset tuotteet sen sijaan kärsivät vaikeista markkinaolosuhteista, ja niistä saadut tuotot laskevat hieman, 85 miljoonaan euroon (89). Tuotot muista rahoitusinstrumenteista pysyivät suhteellisen matalalla tasolla, ja niitä kertyi 13 miljoonaa euroa (3).

Osuus osakkuusyritysten tuloksesta oli 4 miljoonaa euroa negatiivinen, kun se vuotta aiemmin oli 2 miljoonaa euroa positiivinen.

Muut liiketoiminnan tuotot alenivat 29 miljoonaan euroon (169), mikä liittyi lähinnä kertaluonteisiin eriiin vuonna 2007. Suomen talletusvajajärjestelmästä saatu palautus kasvatti muita tuottoja noin 120 miljoonalla eurolla vuonna 2007.

Liiketoiminnan kulut

Liiketoiminnan kulut kasvoivat 5 prosenttia 967 miljoonaan euroon (919).

Henkilöstökulut kasvoivat 4 prosenttia 537 miljoonaan euroon (515). Kasvu aiheutui yleisestä palkkojen noususta ja aiempaa suuremmista tulosperusteisistä palkkioista. Henkilöstön määrä henkilötövuosilla mitattuna kasvoi 287 henkilöllä vuonna 2008. Syynä oli lähinnä konttoriverkoston laajentuminen Baltian maissa. Henkilöstömäärä henkilötövuosina mitattuna oli 9 634 (9 347).

Muita kuluja oli 397 miljoonaa euroa (375) eli 6 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Tietotekniikkakulujen ja muiden liiketoiminnan kulujen kasvu johtuu pääasiassa liiketoimintavolyymien kasvusta ja investoinneista kasvu-alueille.

Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä kasvoivat hieman, 33 miljoonaan euroon (29).

Arvonalentumistappiot luotoista

Arvonalentumistappioita kertyi nettomääräisesti 133 miljoonaa euroa. Vuonna 2007 niiden määrä oli 20 miljoonaa euroa positiivinen. Sekä saatavaryhmäkohtaisia että saatavakohtaisia arvonalentumiskirjauksia kasvatettiin. Myös arvonalentumisten peruutukset ja aiemmin kirjattujen luottotappioiden palautukset vaikuttivat arvonalentumistappioiden nettomäärään. Arvonalentumisten lisääntyminen – hyvin matalalta lähtötasolta – aiheutui talouden laskusuhdanteesta Suomessa ja Baltian maissa. Arvonalentumistappioiden nettomäärä oli 0,19 prosenttia luotokannasta vuonna 2008.

Verot

Tuloverot olivat 389 miljoonaa euroa (339). Efektii- vinen veroaste oli 23 prosenttia, kun se vuonna 2007 oli 20 prosenttia. Vuoden 2008 veroaste oli matalampi kuin Suomessa käytettävä lakisääteinen 26 prosentin veroaste lähinnä siksi, että aiemmin tulokseen kirjaamattomien laskennallisten verosaamisten kirjaaminen alensi veroja. Laskennalliset verosaamiset olivat vuoden 2008 lopussa yhteensä 15 miljoonaa euroa.

Tulos

Tilikauden tulos oli 1 333 miljoonaa euroa (1 365). Oman pääoman tuotto oli 12,1 prosenttia (11,2).

Taseen kommentit

Taseen loppusumma kasvoi 73 miljardia euroa eli noin 49 prosenttia vuoden 2008 aikana. Kaikki ulkomaan valuutan määräiset tase-erät on muunnettu euroiksi käyttäen vuodenvaihteen valuuttakursseja. Tilinpäätösperiaatteita selostetaan tarkemmin liitteessä 1.

Taseen kasvu aiheutui lähinnä johdannaisten käypien arvojen noususta, joka puolestaan perustui vilkastuneeseen asiakastoimintaan sekä valuuttakurssien ja korkojen suuriin muutoksiin. NPS hyötty Nordean vahvasta asemasta ja AA-luokituksesta ja pystyi siksi jatkamaan lyhyen aikavälin varainhankintaansa tavanomaiseen tapaan.

Varat

Varat yhteensä olivat vuoden 2008 lopussa 220 miljardia euroa. Kasvua edellisvuoden lopusta oli 73 miljardia euroa.

Saamiset luottolaitoksilta kasvoivat hieman, 47 miljardiin euroon (46).

Saamiset yleisöltä kasvoivat noin 7 miljardia euroa 68 miljardiin euroon (61). Suomen asuntomarkkinoiden vaisusta kehityksestä huolimatta asuntoluotot henkilöasiakkaille lisääntyivät Suomessa 8 prosenttia.

Asuntoluottojen kasvu on ollut hyvin voimakasta Baltian maissa, mikä vauhditti asuntoluottojen kokonaiskasvun 10 prosenttiin vuoden takaisesta. NPS säilytti johtoasemansa yrityksille annetuissa luotoissa, jotka kasvoivat 18 prosenttia edellisvuodesta. Yritysluottoja oli 37 miljardia euroa (31). Myös henkilöasiakkaille annetut kulutusluotot kasvoivat edelleen, ja niitä oli 7 miljardia euroa eli 7 prosenttia enemmän kuin vuoden 2007 lopussa.

Valtion velkasitoumukset ja korolliset arvopaperit lisääntyivät 2 miljardia euroa ja niitä oli vuoden lopussa 6 miljardia euroa (4). Näin likviditeettipuskuri kasvoi hieman vuoden 2007 lopusta.

Muut varat kasvoivat noin 63 miljardia euroa, mikä johtui lähinnä johdannaisvolyymien vahvasta kasvusta ja valuuttakurssien ja korkojen muutoksista.

Velat

Velat yhteensä kasvoivat noin 72 miljardia euroa 209 miljardiin euroon (136).

Velat luottolaitoksille kasvoivat noin 11 miljardia euroa 38 miljardiin euroon (27) konsernin sisäisten liiketapahtumien kasvun vuoksi.

Yleisön talletukset ja muut velat yleisölle kasvoivat noin 3 miljardia euroa 45 miljardiin euroon (42). Yleisön talletukset ovat pankkikonsernin ensisijainen rahoituslähde. Etenkin säästämisen tilien saldot kasvoivat merkittävästi vuoden aikana, kun varoja siirrettiin pois rahastoista ja osakemarkkinoilta.

Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat kasvoivat noin miljardi euroa 31 miljardiin euroon. Velkakirjat koostuvat etupäässä lyhyistä velkainstrumenteista, joiden juoksuaika on alle vuosi.

Muut velat, joihin sisältyvät huonommalla etuoi- keudella olevat velat, kasvoivat noin 56 miljardia euroa, mikä johtui lähinnä johdannaisten käypien arvojen noususta.

Oma pääoma

Oma pääoma oli vuoden 2008 alussa 10 793 miljoonaa euroa. Tilikauden voitto oli 1 331 miljoonaa euroa. Vuoden 2008 lopussa oma pääoma oli yhteensä 11 275 miljoonaa euroa.

Tilikauden tuloksen käsittely

Emoyhtiön jakokelpoiset varat olivat 8 050 miljoonaa euroa 31. joulukuuta 2008. Tilikauden voiton osuus on 1 233 miljoonaa euroa. Esitetään, että

- osinkoa jaetaan 1 300 miljoonaa euroa ja
- yleishyödyllisiin tarkoituksiin varataan 0,7 miljoonaa euroa,
- minkä jälkeen jakokelpoisia varoja on 6 750 miljoonaa euroa.

Taseen ulkopuoliset erät

Taseen ulkopuoliset erät muodostavat merkittävän osan pankkikonsernin liiketoimintaa. Niihin kuuluu esimerkiksi takauksia, rembursseja ja luottolupauksia. Luottolupauksia ja käyttämättömiä luottolimiittejä oli 16,1 miljardia euroa (16,3). Takauksia, käyttämättömiä rembursseja ja muita taseen ulkopuolisia sitoumuksia oli 17,6 miljardia euroa (13,6). Summa ei sisällä johdannaissopimusten nimellisarvoja. Kaupan rahoituksen ja takaustoimintojen keskittäminen Suomeen on kasvattanut takaus- ja rembursivolyymejä.

Johdannaissopimusten nimellisarvo kasvoi 3 781 miljardiin euroon (3 017).

Riskien, likviditeetin ja pääoman hallinta

Riskien, likviditeetin ja pääoman hallinta ovat rahoituspalvelualalla toimiville yhtiöille keskeisimpiä menestykseen vaikuttavia tekijöitä. Rahoituspalvelujen tarjoajana Nordeaan kohdistuu monenlaisia riskejä osana normaalia liiketoimintaa. Merkittävistä riskeistä on luotonantoon liittyvä luottoriski.

Koko organisaation riskitietoisuuden ylläpito on Nordean liiketoimintastrategioiden tärkeä osa.

Nordeassa on vahvistettu tarkat riskien, likviditeetin ja pääoman hallintaa koskevat periaatteet. Näihin sisältyvät esimerkiksi eri riskityyppejä ja pääomarakennetta koskevat periaatteet ja ohjeet.

Hallintaperiaatteet ja valvonta

Hallitus

Nordean hallitus vastaa konsernin riskilimiiteistä ja niiden seurannasta. Hallitus vastaa myös vakavaraisuussuhteita koskevien tavoitteiden asettamisesta.

Riskiä mitataan ja siitä raportoidaan hallituksen vahvistamien konsernin yhteisten periaatteiden mukaisesti. Hallitus vastaa luotto-, markkina- ja likviditeettiriskien ja operatiivisten riskien hallinnasta sekä vakavaraisuuden hallintaprosessista. Näitä koskevat periaatteet tarkistetaan vähintään kerran vuodessa.

Nordean hallitus päättää luotto-ohjeissaan Nordean liiketoiminta-alueiden eritasoisten luottoryhmien päätösvaltuuksista. Päätösvaltuudet voivat myös vaihdella sisäisen luottoluokituksen perusteella.

Nordean hallitus asettaa myös konsernin markkina- ja likviditeettiriskirajat.

Nordean hallituksen luottovaliokunta

Nordean hallituksen luottovaliokunta (Board Credit Committee, BCC) seuraa Nordean luottokannan kehitystä sekä eri toimialoihin ja suurimpiin asiakaisiin liittyviä riskejä. Hallituksen luottovaliokunta vahvistaa konsernijohdon luottovaliokunnan (Executive Credit Committee, ECC) hyväksymät toimialastrategiat.

Konsernijohtaja ja konsernin johtoryhmä

Konsernijohtajalla on kokonaisvastuu riskien, likviditeetin ja pääoman hallinnan periaatteiden ja tehokkaan valvonnan kehittämistä ja ylläpitämisestä Nordeassa. Vastuu kattaa myös sisäiset periaatteet ja sisäisen valvonnan.

Konsernijohtaja päättää konsernin johtoryhmässä (Group Executive Management, GEM) konsernin rakenteellisen korkoriskin (SIIR) hallintaa koskevista tavoitteista sekä hallituksen päätösten rajoissa markkina- ja likviditeettiriskilimiittien myöntämisestä konsernin varainhallinnalle, joka kohdentaa limiitit edelleen Marketsille ja muille riskiä ottaville yksiköille. Riskirajat vahvistetaan Nordean liiketoimintastrategioiden mukaisesti. Liiketoimintastrategiat arvioidaan uudelleen vähintään kerran vuodessa. Yksiköiden johtajat kohdentavat vahvistetut limiitit omassa yksikössään. He voivat myös vahvistaa tarvittaessa alalimiittejä ja käyttää muita riskin vähentämismenetelmiä kuten tappiorajoja.

Konsernijohtaja ja konsernin johtoryhmä seuraavat säännöllisesti riskiraportteja ja ovat perustaneet seuraavat työryhmät riskien, likviditeetin ja pääoman hallintaa varten:

- Asset ja Liability Committee (ALCO), jonka puheenjohtajana toimii konsernin talousjohtaja, valmistelee konsernin taloudellista toimintaa, riskejä ja pääoman hallintaa koskevat esitykset konsernijohtajan päätettäväksi konsernin johtoryhmässä.
- Capital Planning Forum, jonka puheenjohtajana toimii konsernin talousjohtaja, seuraa sekä taloudellisen että viranomaisten vaatiman pääoman pääomatarpeen ja vakavaraisuuslaskennan omien varojen kehitystä. Lisäksi työryhmä päättää konsernin vakavaraisuuden suunnitteluun liittyvistä toimista.
- Riskienhallintakomitea, jonka puheenjohtajana toimii konsernin riskienhallintajohtaja, seuraa riskien kehitystä Nordeassa.
- Konsernijohdon luottovaliokunta (Executive Credit Committee, ECC) ja konsernin luottoryhmä (Group Credit Committee, GCC), joiden puheenjohtajana toimii konsernin riskienhallintajohtaja, päättävät merkittävistä luottoriskilimiiteistä ja konsernin toimialastrategioista. Luottoriskilimiitit määritetään yksittäisille asiakkaille tai asiakaskonserneille. Lisäksi määritetään limiitit eri toimialoille.

Konsernin riskienhallintajohtaja voi vahvistaa lisäohjeita ja -limiittejä tarpeen mukaan.

Konsernin riskienhallintajohtaja ja konsernin talousjohtaja

Konsernin luotonanto ja riskienhallinta sekä konsernin tuki- ja palvelutoiminnot vastaavat konsernin riskien, pääoman, likviditeetin ja taseen hallinnasta.

Konsernin luotonanto ja riskienhallinta vastaa riskienhallintaa koskevista periaatteista ja ohjeistuksista. Konsernin tuki- ja palvelutoiminnot taas vastaa pääoman hallintaa koskevista periaatteista, mukaan lukien pääomatarve ja omat varat. Rakenteellisesta korkoriskistä ja likviditeettiriskistä vastaa konsernin varainhallinta, joka on osa konsernin tuki- ja palvelutoimintoja.

Konsernin riskienhallintajohtaja on konsernin luotonannon ja riskienhallinnan johtaja ja konsernin talousjohtaja on konsernin tuki- ja palvelutoimintojen johtaja.

Konsernin riskienhallintajohtaja vastaa konsernin luotto- ja markkinariskeistä sekä operatiivisista riskeistä. Vastuu kattaa luokitus- ja pisteytysmenetelmien kehittämisen, vahvistamisen ja seurannan, luottostrategian ja -politiikan, luotto-ohjeet sekä luottopäätös- ja luotonvalvontaprosessit.

Konsernin talousjohtaja vastaa vakavaraisuuden suunnitteluprosessista, johon sisältyvät vakavaraisuusraportointi, taloudellinen pääoma ja riskipainotettujen erien laskennassa käytettävien parametrien arviointi. Talousjohtaja vastaa myös likviditeetin ja taseen hallinnasta.

Liiketoiminta-alueet ja tuotealueet ovat ensisijaisesti vastuussa omaan toimintaansa liittyvien riskien tunnistamisesta, hallinnasta ja raportoinnista, kun taas konsernin luotonanto ja riskienhallinta seuraa riskejä konsernitasolla ja riskien hallinnan kannalta muilla tärkeillä alemmilla organisaatiotasolla.

Seuranta ja raportointi

Nordeassa valvonta perustuu tehtävien eriyttämiseen sekä organisaatioyksiköiden ehdottomaan riippumattomuuteen. Markkina- ja likviditeettiriskiä seurataan ja niistä raportoidaan päivittäin. Luottoriskiä seurataan ja siitä raportoidaan kuukausittain ja neljännesvuosittain. Operatiivista riskiä seurataan ja siitä raportoidaan neljännesvuosittain.

Riskeistä raportoidaan konsernin johtoryhmälle ja hallitukselle säännöllisesti. Yhtiöiden hallitukset seuraavat sisäisiä riskiraportteja, joissa esitetään markkina-, luotto- ja likviditeettiriski yhtiökohtaisesti. Luottoriskiä koskeva raportointi sisältää erilaisia luottokanta-analyyssejä, kuten yritysten luotto- ja luokituksen historiallinen kehitys, nykyinen maksukyvyttömyystodennäköisyys (PD) ja stressitesta.

Sisäiset pääomaraportit sisältävät kaikki riskityypit, ja raportit toimitetaan säännöllisesti riskienhallintakomitealle, ALCO:lle, Capital Planning Forumille, konsernin johtoryhmälle ja hallitukselle.

Konsernin sisäinen tarkastus arvioi riskien ja pääoman hallintaa koskevat prosessit vuotuisen tilintarkastussuunnitelman mukaisesti.

Riskien, likviditeetin ja pääoman hallinta, hallinnon rakenne

Nordea – hallitus Nordean hallituksen luottovaliokunta			
Konsernijohtaja / konsernin johtoryhmä (GEM)			
Asset ja Liability Committee, ALCO (Puheenjohtaja: konsernin talousjohtaja)	Capital Planning Forum (Puheenjohtaja: konsernin talousjohtaja)	Riskienhallintakomitea (Puheenjohtaja: konsernin riskienhallintajohtaja)	Konsernijohtajan luottovaliokunta (ECC) ja konsernin luotto-ryhmä (GCC) (Puheenjohtaja: konsernin riskienhallintajohtaja)
Konsernin talousjohtaja		Konsernin riskienhallintajohtaja	
Konsernin tuki- ja palvelutoiminnot (Johtaja: konsernin talousjohtaja) Likviditeetin hallinta Pääoman hallinta Taseen hallinta		Konsernin luotonanto ja riskienhallinta (Johtaja: konsernin riskienhallintajohtaja) Riskienhallinta Seuranta ja raportointi	

Riskienhallinta

Luottoriskien hallinta

Konsernin luotonanto ja riskienhallinta vastaa luottoriskien hallintaa koskevista periaatteista ja ohjeistuksista.

Liiketoiminta-alueet ja tuotealueet ovat ensisijaisesti vastuussa omaan toimintaansa liittyvien luottoriskien hallinnasta, kun taas konsernin luotonanto ja riskienhallinta seuraa luottoriskiä konsernitasolla ja organisaation muilla tasoilla.

Asianomaiset päätöksentekotahot organisaation eri tasoilla hyväksyvät vastuualueensa luottoriskilimitit hallituksen vahvistamien toimintavaltuuksien rajoissa (ks. kuva luottopäätösprosessista).

Luottoriskistä vastaa asiakasvastuullinen yksikkö. Asiakkaille vahvistetaan konsernin ohjeiden mukainen asiakasluokitus luottoriskien mittaamiseksi.

Luottoriskien määritelmä ja tunnistus

Luottoriski toteutuu, jos sopimuskumppani jättää täyttämättä velvoitteensa eikä vakuus kata Nordean saatavia.

Nordean luottoriskeistä suurin osa syntyy luotonannosta yrityksille ja henkilöasiakkaille, mutta luottoriski voi syntyä myös takauksista tai dokumenttimaksuista.

Takauksista ja dokumenttimaksuista realisoituu luottoriski, jos Nordealta vaaditaan maksua sen antaman takauksen tai dokumenttimaksun perusteella.

Luottoriskeihin luetaan lisäksi johdannaisten vastapuoliriski sekä maa- ja selvitysriskit. Vastapuoliriski realisoituu, kun valuutta-, korko-, hyödyke-, osake- tai luottojohdannaissopimuksessa Nordealla on saaminen vastapuolelta ja vastapuolesta tulee maksukyvytön ennen sopimuksen erääntymistä.

Selvitysriski realisoituu, kun vastapuoli jättää velvoitteensa hoitamatta selvitysprosessin aikana ja Nordea menettää sopimuksen pääoman. Maariski liittyy häiriöihin varojen siirrossa luotonsajan kotimaasta sen joutuessa ongelmiin taloudellisen ja poliittisen tilanteen muuttuessa.

Erikseen määriteltyjen toimialojen riskejä valvotaan erityisissä toimialatyöryhmissä. Näitä riskejä hallitaan koko toimialan vastuut kattavilla toimialaohjeistuksella ja -limiiteillä. Myös yritysasiakkaiden ympäristöriskit otetaan huomioon kokonaisriskin arvioinnissa ympäristöriskien arviointityökalun (ERAT) avulla. Työkalua kehitetään kattamaan myös yhteiskunnallisten ja poliittisten riskien arviointi.

Suurissa projektirahoituksissa Nordea noudattaa kansainvälisten rahoituslaitosten yritys vastuun periaatteita (Equator Principles). Näitä rahoitusalan mittareita sovelletaan projektien rahoitukseen liittyvän yhteiskunnallisen riskin ja ympäristöriskin määrittämiseen, arviointiin ja hallintaan. Yritysvastuun periaatteet perustuvat Maailmanpankin ja Kansainvälisen rahoitusyhtiön (IFC) periaatteisiin ja ohjeistukseen.

Päätökset ja luottoriskin valvonta

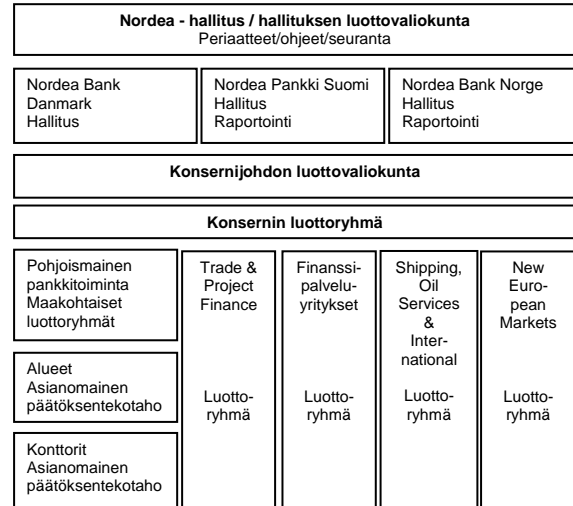
Asianomaiset päätöksentekotahot konsernin eri organisaatiosasoilla päättävät asiakkaiden ja asiakaskokonaisuuksien luottoriskilimiiteistä (ks. kuva).

Luottoriskistä vastaa asiakasvastuullinen yksikkö, joka arvioi säännöllisesti asiakkaidensa kykyä selvittää velvoitteistaan. Sen on tunnistettava poikkeamat sovitusta ehdoista ja asiakkaan taloudellisen tilanteen heikkeneminen.

Luottoriskin seuranta perustuu vahvojen asiakassuhteiden ja asiakkaan taloudellisen aseman ymmärtämisen lisäksi kaikkiin sisäisissä järjestelmissä saatavilla oleviin tietoihin, kuten maksuviiveraportteihin ja asiakaskäyttäytymiseen perustuvien pisteytysmallien mukaisen luottoluokituksen historialliseen kehitykseen, sekä makrotaloudelliseen tilanteeseen.

Mikäli edellä mainitut tiedot viittaavat muutokseen asiakkaan taloudellisessa asemassa, asiakasvastuullisen yksikön on arvioitava, luokitellaanko luotto

Luottopäätösprosessi

ongelmavastuiksi tai onko asiakkaan takaisinmaksukyky uhattuna. Tarpeen vaatiessa asiakkaan luokitusta on muutettava.

Mikäli on todennäköistä, ettei asiakas pysty hoitamaan kaikkia velvoitteitaan (esim. pääoma, korko tai palkkiot) eikä tilannetta pystytä korjaamaan tyydyttävällä tavalla, asiakas luokitellaan maksukyvyttömäksi.

Luokittelu maksukyvyttömäksi tapahtuu automaattisesti, kun asiakkaan jokin vastuu on ollut erääntyneenä yli 90 päivää.

Asiakkaan luotonhoitokyvyn heikentyessä asiakkaan vastuut joutuvat erityishuomion kohteeksi. Jatkuvan seurannan lisäksi laaditaan toimintasuunnitelma mahdollisten luottotappioiden pienentämiseksi. Tarvittaessa asiakasvastuullisen yksikön tueksi perustetaan erillinen projektiryhmä.

Yksittäiset ja ryhmäkohtaiset arvonalentumistestit
Nordea arvioi jatkuvasti luottosalkkunsu laatua etsimällä merkkejä saamisen mahdollisista arvonalentumisista ja pyrkimällä niiden vähentämiseen.

Luottokelpoisuudeltaan heikkoja luottoja ja ongelmaluottoja seurataan jatkuvasti ja vähintään neljännesvuosittain arvioidaan tarve kirjata arvonalennus niiden senhetkisen tilanteen, asiakkaan liiketoimintanäkymien ja velanhoitokyvyn perusteella.

Vastuu määritellään ongelmavastuiksi ja sen arvoa alennetaan, jos objektiiviset havainnot, kuten tappiotapahtumat tai muut todennettavissa olevat tiedot, viittaavat siihen, ettei asiakkaan tuleva kassavirta riitä vastuun täysimääräiseen takaisinmaksuun, vaikka vakuudet otettaisiin huomioon. Arvonalentumisen suuruuteen vaikuttavat tulevien kassavirtojen nykyarvo sekä pantatun vakuuden arvo.

Saamiset, joiden arvo on alentunut, voivat olla järjestämättömiä saamisiksi tai muita saamisiksi. Ongelmavastuut otetaan huomioon toteutuneena luottorisikinä maksukyvyttömyyden todennäköisyyksiä määritettäessä.

Kaikille yksinään merkittävälle asiakkaille tehtävien yksittäisten arvonalentumistestien lisäksi tehdään ryhmäkohtaisia arvonalentumistestejä. Tällaiset saatavaryhmäkohtaiset testit kattavat ne asiakkaat, joiden luottojen arvon ei ole todettu alentuneen yksittäisissä arvonalentumistesteissä.

Tämä kaksipuolainen testausmenettely perustuu siihen, että tekemällä sekä yksittäisiä että ryhmäkohtaisia arvonalentumistestejä voidaan varmistaa, että kaikki kuhunkin tilinpäätöspäivään mennessä syntyneet tappiot on otettu huomioon. Saatavaryhmäkohtaisessa testissä todetut arvonalentumiset toimivat välivaiheena siihen asti, kun voidaan tunnistaa yksittäiseen asiakkaaseen liittyvät arvonalentumistappiot.

Mittausmenetelmät

Tärkeimmät luottorisikin määrälliseen arviointiin liittyvät työkalut ovat luokitus- ja pisteytysmallit, jotka muodostavat maksukyvyttömyystodennäköisyyden (Probability of Default, PD) arvioinnin perustan. Luokitus- ja pisteytysmallien lisäksi käytetään malleja, joilla arvioidaan esimerkiksi tappioosuutta (Loss Given Default, LGD) ja vastuun määrää maksukyvyttömyystilanteessa (Exposure at Default, EAD). Nordean otettua käyttöön luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuuslaskentaa sääntelevien direktiivien mukaiset riskiluokitusmenetelmät luottorisikin sisäiset mittausmenetelmät sovitetaan vastaamaan ulkoisten valvontaviranomaisten vaatimuksia.

Säännösten mukaisen pääoman laskennassa henkilöasiakkaisiin ja pieniin yrityksiin sovelletaan sisäisten luottoluokitusmenetelmää. Muihin yrityksiin, luottolaitoksiin ja sijoituspalveluyrityksiin sekä valtioihin sovelletaan sisäisten luottoluokitusmenetelmää.

Luokitus- ja pisteytys (scoring) -menetelmät

Luokitus- ja pisteytysmenetelmillä pyritään arvioimaan ja luokittelemaan asiakkaisiin liittyvää maksukyvyttömyysriskiä. Ne ovat olennainen osa Nordean riskienhallintaa ja päätöksentekoa, muun muassa:

- luotonmyöntöprosessia
- säännösten mukaisen pääoman laskentaa (riskipainotetut saamiset)
- taloudellisen pääoman ja odotetun tappion laskentaa
- luottorisikin valvontaa ja raportointia
- riskipainotettuun tulokseen perustuvaa suoritusarviointia.

Luokitusmalleja sovelletaan yritysasiakkaisiin, luottolaitoksiin ja valtioihin, kun taas pisteytysmalleja sovelletaan henkilöasiakkaisiin ja pieniin yrityksiin.

Luottoluokitus on arvio, jolla mitataan ainoastaan asiakkaan takaisinmaksukykyä eli asiakkaaseen liittyvää maksukyvyttömyysriskiä. Nordean luokitusasteikossa on 18 luottoluokkaa (luokat 6+–1-) velvoitteensa hoitaville asiakkaille ja 3 luottoluokkaa maksukyvyttömille asiakkaille (luokat 0+–0-). Takaisinmaksukyky kullekin luottoluokalle määritellään yhden vuoden maksukyvyttömyystodennäköisyydellä.

Luokka 4- ja sitä paremmat luokat vastaavat ulkoisten luokituslaitosten (esim. Moody's ja S&P) antamaa investment grade -luokitusta. Luokkaa 2+ ja sitä alempia luokkia pidetään heikkoina tai kriittisinä ja niihin on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Asiakkaan luokitus määritellään luottoesityksen ja vuosikatsauksen yhteydessä ja hyväksyntään vastuussa olevassa luottoryhmässä. Asiakkaan luokitusta alennetaan kuitenkin heti, mikäli saadaan tietoja asiakkaan heikentyneestä takaisinmaksukyvyistä. Luokitusten johdonmukaisuus ja läpinäkyvyys varmistetaan luokitusmallien avulla.

Luokitusmallit koostuvat tarkasti määritellyistä luokitusperusteista, jotka tuottavat asiakaskohtaisen maksukykyluokituksen asiakkaan ominaisuudet huomioon ottaen. Luokitusmallit perustuvat siihen, että asiakkaan ominaisuuksien ja aiemmin maksukyvyttömiksi joutuneiden asiakkaiden historian perusteella on mahdollista ennustaa asiakkaan tulevaa maksukykyä.

Nordeassa luokitusmallit on eriytetty toisistaan, jotta ne arvioisivat mahdollisimman hyvin eri toimialoilla toimiviin asiakkaisiin liittyviä riskejä. Useimmat toimialat luokitellaan yleisen luokitusmallin mukaan. Lisäksi Nordea on kehittänyt toimialakohtaisia luokitusmalleja, joissa otetaan huomioon kyseisen toimialan erityispiirteet. Esimerkiksi kiinteistötoiminnalle ja shipping-toiminnalle on omat luokitusmallinsa. Myös malleissa käytetyt menetelmät vaihtelevat pankin sisäisiin tietoihin perustuvista tilastollisista menetelmistä asiantuntijapohjaisiin menetelmiin. Mallien pohjana on kuitenkin yleensä kokonaisluokitus, jossa yhdistetään taloudelliset, määrälliset ja laadulliset tekijät.

Pisteytysmallit ovat puhtaasti tilastollisia menetelmiä asiakkaan maksukyvyttömyystodennäköisyyden ennustamiseksi. Malleja sovelletaan henkilöasiakkaisiin sekä pieniin yrityksiin. Nordea käyttää räätälöityjä asiakaskäyttäytymiseen perustuvia pisteytysmalleja, jotka on kehitetty pankin sisäisten tietojen pohjalta. Ne tukevat sekä luotonmyöntöprosessia (esimerkiksi automaattisissa luottopäätöksissä tai luottopäätöksen tukena) että riskienhallintaprosessia (esimerkiksi yksittäisten riskiasiakkaiden

aikaisessa tunnistamisessa tai luottosalkun riskin hallinnassa). Pisteytysmallien lisäksi Nordea hyödyntää luottoprosessissa luottotietoyhtiöiltä saatavia tietoja.

Tappio-osuus (Loss Given Default)

Maksukyvyttömyydestä aiheutuvan tappion laskennassa käytettävää tappio-osuutta (LGD) arvioidaan otetaan huomioon vakuuslaji, vastapuolen taseen koostumus ja mahdolliset riskinvähentämiskeinot. Tappio-osuusparametrin avulla arvioidaan, kuinka paljon tappiota Nordealle oletetaan kertyvän, mikäli asiakkaasta tulee maksukyvytön. Riskiominaisuuksiltaan samankaltaiset vastuut järjestellään ryhmiksi.

LGD -malli on pitkälti tilastollinen malli, joka perustuu historiatietoihin.

Säännösten mukaisen pääomavaateen laskennassa Nordea käyttää henkilöasiakkaiden ja pienten yritysten vastuuryhmissä sisäisiä tappio-osuusarvioita. Muihin yritysvastuisiin sekä luottolaitos- ja valtio-vastuisiin sovelletaan sisäisten luottoluokitusten perusmenetelmää. Näissä vastuuryhmissä käytetään viranomaisten määrittelemiä tappio-osuuskertoimia.

Vastuun määrä maksukyvyttömyystilanteessa

Vastuun määrä maksukyvyttömyystilanteessa (EAD) on arvio asiakkaan ennen maksukyvyttömyyden alkamista nostamista vastuista. Monissa tuotteissa vastuut maksukyvyttömyystilanteessa vastaavat asiakkaan käytössä tarkasteluhetkellä olevia vastuita. Joidenkin tuotteiden kuten luottolimittien ja johdannaissopimusten osalta vastuun määrä maksukyvyttömyystilanteessa voi kuitenkin olla suurempi kuin käytössä olevien vastuiden määrä. EAD:n arviointi pohjautuu samantyyppisiin periaatteisiin kuin maksukyvyttömyydestä aiheutuvan tappion arviointi.

Vastuun määrä maksukyvyttömyystilanteessa saadaan lisäämällä käytössä olevien vastuiden määrään käyttämättömät vastuut kerrottuna säännösten mukaisilla luottovasta-arvokertoimilla (Credit Conversion Factor, CCF). Luottovasta-arvokertoimet määritetään tilastollisesti historiatietojen perusteella. Tuoteominaisuuksiltaan samankaltaiset luotot järjestellään ryhmiksi.

Validointi

Nordeassa on käytössä luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuuslaskentaa sääntelevien direktiivien vaatimusten mukainen sisäinen validointiprosessi, jonka tarkoituksena on parantaa Nordean malleja, toimintatapoja ja järjestelmiä sekä varmistaa maksukyvyttömyystodennäköisyyttä, tappio-osuutta ja luottovasta-arvokerrointa koskevien arvioiden tarkkuus.

Validointi tehdään vuosittain ja siihen sisältyy sekä määrällinen että laadullinen validointi.

Luokitus- ja pisteytysmallien määrälliseen validointiin kuuluu esimerkiksi mallien erottelukyvyn (kyvyn tunnistaa asiakkaan maksukyvyttömyysriski suhteessa muihin) ja ennustekyvyn (kyvyn ennustaa maksukyvyttömyisten asiakkaiden määrä) tilastollinen testaus.

Luottoriskin mittaaminen

Maksukyvyttömyystodennäköisyys (PD), tappio-osuus (LGD) ja luottovasta-arvokerroin (CCF) määrittävät vastuiden riskipainotetun määrän (RWA) ja luottoriskistä aiheutuvan odotetun tappion (Expected Loss, EL) sekä sen kattamiseksi tarvittavan taloudellisen pääoman (EC). Odotettu tappio ja taloudellinen pääoma vaikuttavat myös riskipainotetun tuloksen (EP) laskentaan.

Luottoriskiin kohdennettavan taloudellisen pääoman laskenta perustuu Nordeassa ns. pääomafaktoreihin (capital factors), jotka vastaavat eri maksukyvyttömyystodennäköisyyksien ja tappio-osuuksien yhdistelmiä. Pääomafaktorioiden arvioinnissa käytetään hyväksi koko luottosalkun riskiä mittaavaa mallia. Samaa mallia käytetään myös salkussa esiintyvien epätasapainojen kuten keskittymisriskin arvioinnissa.

Luottoriskin mittaamiseksi tehdään lisäksi vähintään kerran vuodessa laajoja stressitestejä, jotka ovat osa Nordean vakavaraisuuden hallintaprosessia (Internal Capital Adequacy Assessment Process, ICAAP). Luottoriskiparametrien mittaamiseksi ja erilaisten luottokanta-analysien tekemiseksi Nordeassa käytetään koko konsernin kattavaa luottotietokantaa.

Luottoriskianalyysi

Vastuun määrä on asiakkailta ja muilta vastapuolilta olevien jaksotettuun hankintameno arvoistettujen luottojen ja muiden saamisten sekä mahdollisten taseen ulkopuolisten saamisten arvonalentusmistappioilla vähennetty nettomäärä. Vastuumäärään lasketaan mukaan myös johdannaisten ja arvopaperivakuudelliseen rahoitustoimintaan liittyvien transaktioiden vastapuoliriskin määrä. Lisätietoa vastuiden määrittämisestä ja NPS:n yksityiskohtaisempi luottoriskianalyysi on esitetty pilari 3 -raportissa osoitteessa www.nordea.com.

NPS:n luottoriskin määrä lisääntyi vuoden 2008 aikana 12 prosenttia 181 miljardiin euroon (162).

Suurin luottoriski liittyy luotonantoon yleisölle, joka vuonna 2008 kasvoi 13 prosenttia 68 miljardiin euroon (61).

Luotot yritysasiakkaille kasvoivat 18 prosenttia, ja niitä oli 37 miljardia euroa (31). Henkilöasiakkaille annettujen luottojen määrä kasvoi 10 prosenttia, ja niitä oli 31 miljardia euroa (28). Yrityksille annettujen luottojen osuus koko luottokannasta oli 54 prosenttia (52) ja henkilöasiakkaille annettujen luottojen osuus 45 prosenttia (46).

Luottoriskit, luotot ja muut saamiset

(lukuun ottamatta käteisiä varoja, keskuspankkitalletuksia ja selvitysriskiä)

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2007
Luottolaitokset	47 447	45 549	52 629	50 400
- josta pankit	47 282	45 421	47 280	45 418
- josta muut luottolaitokset	165	128	5 349	4 982
Yleisö	68 293	60 597	62 479	55 101
- josta yritykset	36 972	31 342	33 874	28 420
Energia (öljy, kaasu yms.)	413	364	411	256
Metalliteollisuus ja kaivostoiminta	848	564	802	312
Paperi- ja metsäteollisuustuotteet	1 241	1 023	1 130	944
Muu perusteollisuus (rakennusaineteollisuus yms.)	1 929	1 136	1 428	995
Teollisuustuotantohyödykkeet	1 203	815	1 039	749
Teollisuuden kaupalliset palvelut yms.	1 867	1 688	1 615	1 362
Rakennustoiminta ja -suunnittelu	1 245	889	923	647
Shipping ja offshore	3 353	2 428	3 345	2 428
Kuljetus	1 128	1 132	577	651
Kestokulutustavarat (autot, kodinkoneet yms.)	593	638	509	568
Viestintä ja vapaa-aika	1 002	1 002	848	767
Vähittäiskauppa	3 093	2 429	2 701	1 989
Päivittäistavarat (elintarvikkeet, maataloustuotteet yms.)	1 990	1 567	1 737	1 421
Terveydenhuolto ja lääketieteollisuus	402	461	336	341
Rahoituslaitokset	1 691	1 127	1 669	1 127
Kiinteistötoiminta	8 802	8 427	8 785	8 427
IT-ohjelmistot, -laitteistot ja -palvelut	477	395	442	313
Tietoliikennelaitteistot	518	486	487	544
Tietoliikenneoperaattorit	263	304	243	259
Yhdyskuntapalvelut (jakelu ja tuotanto)	1 414	1 003	1 368	975
Muut	3 500	3 464	3 478	3 342
- josta henkilöasiakkaat	30 732	28 065	28 016	25 492
Asuntoluotot	24 018	21 771	24 018	21 771
Kulutusluotot	6 714	6 294	3 998	3 721
- josta julkinen sektori	589	1 190	589	1 189
Luotot ja muut saamiset yhteensä	115 740	106 146	115 108	105 501
Käyttämättömät luottolupaukset ym.	16 548	16 787	13 599	14 449
Takaukset ja remburssit	17 119	13 201	17 377	13 456
Vastapuoliriski ¹⁾	26 383	21 002	26 383	21 002
Valtion velkasitoumukset / korolliset arvopaperit	5 620	4 365	5 620	4 365
Pankkitoiminnan luottoriskit yhteensä	181 410	161 501	178 087	158 773

¹⁾ Nettoutussopimusten ja vakuuksien jälkeen, sisältää nykyisen markkina-arvon ja mahdolliset tulevat riskit.**Taseen ulkopuolisten erien arvonalentumiset**

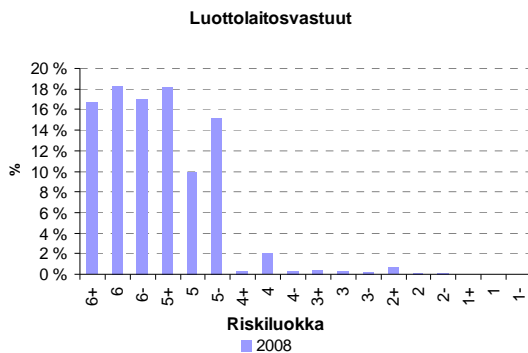
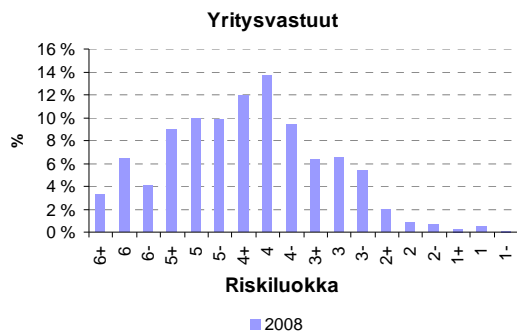
Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2007
Luottolaitokset	43	26	43	26
Yleisö	4	7	4	7
Yhteensä	47	33	47	33

Vuoden 2008 lopussa saamia luottolaitoksilta oli 47 miljardia euroa (46) lähinnä pankkienvälisinä talletuksina.

Luokitusjakauma

Yksi tapa arvioida luottosalkun laatua on esittää terveiden vastuiden jakautuminen riskiluokkiin eri vastuuryhmissä, joita ovat yritys-, luottolaitos- ja vähittäisvastuut. Vähittäisvastuuihin sisältyvät henkilöasiakas- ja pienyritysvastuut. Kaavioissa esitetään eri vastuuryhmien luokitusten jakaumat. Saamia, joiden arvo on alentunut, ei ole laskettu mukaan luokitusjakaumien vastuisiin. Noin 77 prosenttia yritysvastuista on luokiteltu 4- tai sitä korkeampaan luokkaan. Luottolaitosvastuista 95 prosenttia on luokiteltu edelleen 5- tai sitä korkeampaan luokkaan.

Noin 88 prosenttia vähittäisvastuista on luokiteltu C- tai sitä korkeampaan luokkaan.

Luotonanto yrityksille

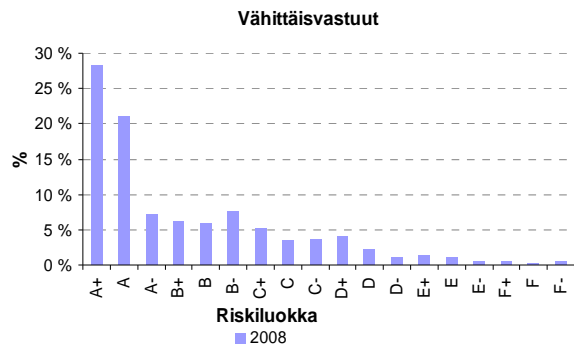
Luottosalkussa oli eniten kasvua seuraavilla sektoreilla: Shipping ja offshore, muu perusteellisuus, vähittäiskauppa sekä rahoituslaitokset.

Kiinteistötoiminta on edelleen NPS:n luottosalkun suurin toimiala ja sille myönnettyjen luottojen määrä oli 8,8 miljardia euroa (8,4). Suhteellisen suurten ja taloudellisesti vakavaraisten yhtiöiden osuus salkusta on suuri. Vakuuskattavuus on suuri erityisesti sellaisissa vastuissa, joiden luokitus on matala (3+ tai heikompi).

Yritysvastuiden luottoriski on hyvin hajautettu, mikä käy ilmi, kun asiaa tarkastellaan lainojen koon mukaan. Noin 76 prosenttia yrityksille annetuista lainoista on suuruudeltaan enintään 50 miljoonaa euroa lainaa kohden.

Riskiä voidaan vähentää huomattavasti käyttämällä vakuuksia. Se on erityisen tärkeää henkilöasiakkaille sekä keskisuurille ja pienille yrityksille suunnatussa luotonannossa. Suurten yritysasiakkaiden luotonannossa vakuuksia ei käytetä samassa määrin. Yritysvastuissa keskeisiä vakuustyyppejä ovat kiinteistökiinnitykset, yritysikiinnitykset ja leasingkohteet. Taloudelliselta asemaltaan heikkojen asiakkaiden vastuiden vakuuskattavuus on suurempi kuin taloudelliselta asemaltaan vahvojen asiakkaiden.

Luottoriskinvaihtosopimuksia on käytetty vähäisessä määrin luottoriskin vähentämiseen. Suurien vastuiden määrää on hallittu pääasiassa tavanomaisten syndikoitujen lainojen avulla.

Luotot yrityksille lainamäärän mukaan

Miljoonaa euroa	Konserni				Emoyhtiö			
	31.12.2008	%	31.12.2007	%	31.12.2008	%	31.12.2007	%
0-10	18 491	50,0	17 008	54,2	16 942	50,0	15 423	54,2
10-50	9 619	26,0	8 552	27,3	8 813	26,0	7 754	27,3
50-100	4 057	11,0	2 878	9,2	3 717	11,0	2 610	9,2
100-250	3 825	10,3	1 947	6,2	3 504	10,3	1 765	6,2
250-500	980	2,7	957	3,1	898	2,7	868	3,1
500-	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Yhteensä	36 972	100,0	31 342	100,0	33 874	100,0	28 420	100,0

Kiinteistötoiminta, luotot maittain

Miljoonaa euroa	Konserni				Emoyhtiö			
	31.12.2008	%	31.12.2007	%	31.12.2008	%	31.12.2007	%
Suomi	7 095	80,6	6 962	82,7	7 093	80,7	6 962	82,7
Baltian maat	1 164	13,2	972	11,5	1 149	13,1	972	11,5
Muut	543	6,2	493	5,8	543	6,2	493	5,8
Total	8 802	100,0	8 427	100,0	8 785	100,0	8 427	100,0

Asuntolainat henkilöasiakkaille maittain

Miljoonaa euroa	Konserni				Emoyhtiö			
	31.12.2008	%	31.12.2007	%	31.12.2008	%	31.12.2007	%
Suomi ¹⁾	21 321	88,8	19 678	90,4	21 321	88,8	19 678	90,4
Baltian maat	2 697	11,2	2 093	9,6	2 697	11,2	2 093	9,6
Yhteensä	24 018	100,0	21 771	100,0	24 018	100,0	21 771	100,0

¹⁾ Sisältää vapaa-ajan asuntolainat. Euroopan keskuspankin määritelmän mukaiset asuntolainat olivat Suomessa 20 625 miljoonaa euroa (19 141).

Erääntyneet luotot, joiden arvo ei ole alentunut

Miljoonaa euroa	Konserni				Emoyhtiö			
	31.12.2008		31.12.2007		31.12.2008		31.12.2007	
	Yritys-asiakkaat	Henkilö-asiakkaat	Yritys-asiakkaat	Henkilö-asiakkaat	Yritys-asiakkaat	Henkilö-asiakkaat	Yritys-asiakkaat	Henkilö-asiakkaat
6-30 päivää	124	200	49	56	57	169	26	25
31-60 päivää	131	157	46	35	78	104	34	17
61-90 päivää	83	59	27	17	72	35	30	6
>90 päivää	13	-	6	-	13	0	6	0
Yhteensä	351	416	128	108	220	308	96	48
% luotonannosta	0,95	1,35	0,41	0,38	0,65	1,10	0,34	0,19

Luotonanto henkilöasiakkaille

Asuntolainat kasvoivat 10 prosenttia ja kulutusluotot 7 prosenttia vuonna 2008. Asuntolainojen osuus kaikista henkilöasiakkaille annetuista luotoista oli 78 prosenttia (78).

Vakuuskattavuus on korkea henkilöasiakkaiden asuntolainoissa, kun taas kulutusluotoissa vakuuskattavuus on vähäisempi.

Maantieteellinen jakauma

Kun annetut luotot jaotellaan luotonantajan kotipaikan mukaan, Pohjoismaiden osuudeksi tulee 76 prosenttia (79). Suurin osa muualle kuin Pohjoismaihin myönnettyistä luotoista on annettu muihin EU-maihin.

Vaikka New European Marketsin luottojen määrä on kokonaisuudessaan suhteellisen vähäinen, kasvua oli vuonna 2008 39 prosenttia. Baltian maissa NPS:n vastuiden määrä oli 8,2 miljardia euroa vuoden 2008 lopussa (5,9).

Lainat ja muut saamiset, luotot, joiden arvo on alentunut ja arvonalentumiset, maantieteellinen jakauma

Konserni

31.12.2008, miljoonaa euroa	Saatavakohtaisesti arvostetut luotot ja muut saamiset, joiden arvo on alentunut, brutto							
	Luotot ja saamiset ennen arvonalentumisia	Luotot ja saamiset, joiden arvo ei ole alentunut	Saatavaryhmäkohtaiset arvonalentumiset	% luotoista ja saamisista, joiden arvo ei ole alentunut	Luotot, joiden arvo on alentunut, ennen arvonalentumisia	% luotoista ja saamisista ennen arvonalentumisia	Kohdistetut arvonalentumiset	% luotoista ja saamisista ennen arvonalentumisia
Pohjoismaat	52 280	51 484	-75	0,14	796	1,52	-210	26,4 %
josta Tanska	395	395		0,00		0,00		0,0 %
josta Suomi	51 089	50 293	-75	0,15	796	1,56	-210	26,4 %
josta Norja	365	365		0,00		0,00		0,0 %
josta Ruotsi	431	431		0,00		0,00		0,0 %
Viro	2 612	2 568	-31	1,20	44	1,69	-2	4,8 %
Latvia	3 188	3 124	-52	1,63	64	2,01	-10	16,0 %
Liettua	2 468	2 435	-15	0,61	33	1,34	-17	50,2 %
Puola	56	53		0,00	3	5,20	-3	100,0 %
Venäjä	85	85		0,00		0,00		0,0 %
Muut EU-maat	3 987	3 984		0,00	3	0,08	-1	30,1 %
Yhdysvallat	1 108	1 108		0,00	0	0,00	0	100,0 %
Aasia	1 593	1 592		0,00	1	0,03	-1	198,4 %
Latinalainen Amerikka	215	215		0,00		0,00		0,0 %
Muut OECD-maat	859	859		0,00		0,00		0,0 %
OECD:n ulkopuoliset maat	258	258		0,00	0	0,00		0,0 %
Yhteensä	68 710	67 766	-173	0,25	944	1,37	-244	25,9 %

31.12.2007, miljoonaa euroa

Pohjoismaat	47 819	47 236	-57	0,12	583	1,22	-176	30,2 %
josta Tanska	553	553		0,00		0,00		0,0 %
josta Suomi	46 691	46 108	-57	0,12	583	1,25	-176	30,2 %
josta Norja	168	168		0,00		0,00		0,0 %
josta Ruotsi	407	407		0,00		0,00		0,0 %
Viro	2 020	2 010	-25	1,24	10	0,48	0	2,3 %
Latvia	2 376	2 366	-44	1,83	10	0,42	-1	7,0 %
Liettua	1 566	1 558	-12	0,79	8	0,51	-6	80,7 %
Puola	56	54		0,00	2	2,69	-2	100,7 %
Venäjä	-	-		0,00		0,00		0,0 %
Muut EU-maat	3 562	3 559		0,00	3	0,09	-1	17,8 %
Yhdysvallat	1 011	1 011		0,00	0	0,01	0	100,0 %
Aasia	1 114	1 113		0,00	0	0,04	0	100,0 %
Latinalainen Amerikka	186	186		0,00		0,00		0,0 %
Muut OECD-maat	675	675		0,00		0,00		0,0 %
OECD:n ulkopuoliset maat	537	537		0,00		0,00		0,0 %
Yhteensä	60 921	60 305	-138	0,23	616	1,01	-186	30,2 %

Lainat ja muut saamiset, luotot, joiden arvo on alentunut ja arvonalentumiset, maantieteellinen jakauma

Emoyhtiö

31.12.2008, miljoonaa euroa	Saataვაkohtaisesti arvostetut luotot ja muut saamiset, joiden arvo on alentunut, brutto							
	Luotot ja saamiset ennen arvonalentumisia	Luotot ja saamiset, joiden arvo ei ole alentunut	Saataვაryhmäkohtaiset arvonalentumiset	% luotoista ja saamisista, joiden arvo ei ole alentunut	Luotot, joiden arvo on alentunut, ennen arvonalentumisia	% luotoista ja saamisista ennen arvonalentumisia	Kohdistetut arvonalentumiset	% luotoista ja saamisista ennen arvonalentumisia
Pohjoismaat	47 459	46 772	-67	0,14	687	1,45	-180	26,3 %
josta Tanska	395	395		0,00		0,00		0,0 %
josta Suomi	46 286	45 599	-67	0,14	687	1,48	-180	26,3 %
josta Norja	365	365		0,00		0,00		0,0 %
josta Ruotsi	413	413		0,00		0,00		0,0 %
Viro	2 150	2 124	-31	1,46	27	1,24	-1	4,4 %
Latvia	2 927	2 868	-52	1,78	59	2,02	-10	16,8 %
Liettua	2 211	2 182	-15	0,68	29	1,31	-16	56,1 %
Puola	3	3		0,00		0,00		0,0 %
Venäjä	85	85		0,00		0,00		0,0 %
Muut EU-maat	3 984	3 981		0,00	3	0,08	-1	15,5 %
Yhdysvallat	1 108	1 108		0,00	0	0,00	0	100,0 %
Aasia	1 593	1 592		0,00	1	0,03	-1	100,0 %
Latinalainen Amerikka	215	215		0,00		0,00		0,0 %
Muut OECD-maat	859	859		0,00		0,00		0,0 %
OECD:n ulkopuoliset maat	258	258		0,00		0,00		0,0 %
Yhteensä	62 853	62 047	-165	0,26	806	1,28	-209	25,9 %

31.12.2007, miljoonaa euroa

Pohjoismaat	43 034	42 536	-57	0,13	498	1,16	-145	29,0 %
josta Tanska	553	553		0,00		0,00		0,0 %
josta Suomi	41 930	41 432	-57	0,14	498	1,19	-145	29,0 %
josta Norja	168	168		0,00		0,00		0,0 %
josta Ruotsi	383	383		0,00		0,00		0,0 %
Viro	1 650	1 643	-25	1,52	7	0,41	0	1,2 %
Latvia	2 208	2 199	-44	1,97	9	0,41	0	3,3 %
Liettua	1 416	1 409	-12	0,87	8	0,55	-7	83,8 %
Puola	0	0		0,00		0,00		0,0 %
Venäjä	-	-		0,00		0,00		0,0 %
Muut EU-maat	3 561	3 558		0,00	3	0,09	-1	17,8 %
Yhdysvallat	1 011	1 011		0,00	0	0,01	0	0,0 %
Aasia	1 114	1 113		0,00	0	0,04	0	100,0 %
Latinalainen Amerikka	186	186		0,00		0,00		0,0 %
Muut OECD-maat	675	675		0,00		0,00		0,0 %
OECD:n ulkopuoliset maat	537	537		0,00		0,00		0,0 %
Yhteensä	55 392	54 867	-138	0,25	525	0,95	-153	29,1 %

Maariski

Maariskiä esiintyy muutamien valtioiden kohdalla. Se liittyy kaupankäyntiin ja on paljolti lyhytaikaista. Suurin riski liittyy Kiinaan, jolla on suuri merkitys Nordean pohjoismaisille yritysasiakkaille. Nordea ottaa huomioon kehittyviin maihin annetta-vaan luotonantoon liittyvän riskin tekemällä maa-riskivaruksen niiden valtioiden osalta, joilla ei ole investment grade -luokitusta.

Maariski ¹⁾

	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa				
Aasia	1 114	513	1 114	513
Itä-Eurooppa ja IVY-maat	126	63	126	63
Latinalainen Amerikka	59	109	59	109
Lähi-Itä	367	263	367	263
Afrikka	124	109	124	109

¹⁾ Maariskivaruksen kokonaismäärä oli vuoden 2008 lopussa 45 miljoonaa euroa (29).

Arvopaperistaminen

NPS:n taseen luottokannasta ei ole arvopaperistettu omaisuuseriä lukuun ottamatta vuonna 2008 perustettua erillisyhtiötä, (SPE, Special Purpose Entity) Kirkas Northern Lights Ltd (Kirkas). Yhtiö konsolidoidaan NPS-konserniin ja sen liikkeellelaskemat joukkovelkakirjalainat ovat kaikki NPS:n omistuksessa. Näin ollen riskiä ei ole siirretty ja tapahtumat eliminoituvat konsernissa. Lisää tietoa asiasta on liitteessä 20.

Saamiset, joiden arvo on alentunut

Vuonna 2008 arvoltaan alentuneiden saamisten bruttomäärä kasvoi 971 miljoonaa euroon (616). Useiden asiakkaiden taloudellinen tilanne heikentyi laskusuhdanteen jatkuessa, mikä johti arvoltaan alentuneiden saamisten huomattavaan kasvuun etenkin vuoden 2008 toisella vuosipuoliskolla. Saatavakohtaisesti arvostettujen saamisten kirjatut arvonalentumiset kasvoivat 258 miljoonaa euroon (186). Kirjattujen arvonalentumisten suhde niiden saamisten bruttomäärään, joiden arvo on alentunut, oli 27 prosenttia (30). Lisäksi saatavaryhmäkohtaisesti arvostettujen saamisten arvonalentumiset olivat 174 miljoonaa euroa (140).

Arvoltaan alentuneet saamiset kasvoivat eniten seuraavilla toimialoilla: kiinteistötoiminta, kestokulutustavarat, rakentaminen ja suunnittelu sekä shipping ja offshore.

Yritysasiakkaiden erääntyneet luotot, joita ei luokitella arvoltaan alentuneiksi, lisääntyivät 351 miljoonaa euroon (128). Henkilöasiakkaiden erääntyneiden luottojen volyyymi kasvoi 416 miljoonaa euroon (108).

Arvonalentumistappiot

Arvonalentumisten nettovaikutus tuloslaskelman arvonalentumistappioihin vuonna 2008 oli 133 miljoonaa euroa (20 miljoonaa euroa positiivinen). Summasta 107 miljoonaa euroa (+17) liittyy yritysasiakkaisiin ja 26 miljoonaa euroa (+3) henkilöasiakkaisiin. Toteutuneita luottotappiota oli nettomääräisesti 6 miljoonaa euroa (3), uusia arvonalentumisia 190 miljoonaa euroa (125) ja arvonalentumiskirjausten peruutuksia 51 miljoonaa euroa (122). Palautuksia aiempina vuosina kirjatuista arvonalentumisista oli 12 miljoonaa euroa (26).

Eniten arvonalentumiskirjauksia tehtiin kestokulutustavara- ja rakentamisan yrityksille annetuista luotoista ja kotitalouksille annetuista kulutusluotoista.

Uudelleenjärjesteltyjä saamisia oli 1 miljoonaa euroa ennen uudelleenjärjestelyjä ja niiden jälkeen. Saamisen turvaamiseksi hankittu omaisuus koostuu lähinnä muista varoista.

Selvitysrisiki

Selvitysrisikillä tarkoitetaan arvopaperikaupan selvitäksen tai maksun suorittamisen yhteydessä syntyvää luottorisikiä.

Riskin määrä vastaa kaupan pääoman määrää. Nordealle voi aiheutua tappio, jos sen vastapuoli ei suorita velvoitteitaan sen jälkeen kun Nordea on antanut peruuttamattoman määräyksen pääoman tai arvopaperin siirrosta mutta ei ole vielä saanut lopullista vahvistusta vastaavan maksun tai arvopaperin vastaanottamisesta.

Yksittäisiin vastapuoliin liittyvää selvitysrisikiä rajoitetaan selvitysrisikilimiittien avulla. Kukin vastapuoli arvioidaan luottoprosessin aikana, ja selvitysosoapuolet, kirjeenvaihtajapankit ja säilytysyhteisöt valitaan siten, että selvitysrisiki on mahdollisimman pieni.

Nordea on kansainvälisen valuuttakauppojen selvitysjärjestelmän CLS:n (Continuous Linked Settlement) osakkeenomistaja ja jäsen. Järjestelmän tarkoituksena on poistaa selvitysrisiki sellaisten valuuttojen ja vastapuolten osalta, jotka täyttävät CLS-selvityksen edellytykset. Nordean suurimpiin vastapuoliin liittyvä selvitysrisiki onkin pienentynyt huomattavasti viime vuosina.

Lainat ja muut saamiset, luotot, joiden arvo on alentunut ja arvonalentumiset, asiakasluokittain
Konserni

31.12.2008, miljoonaa euroa	Saatavakohtaisesti arvostetut luotot ja muut saamiset, joiden arvo on alentunut, brutto							
	Luotot ja saamiset ennen arvonalentumisia	Luotot ja saamiset, joiden arvo ei ole alentunut	Saatava-ryhmäkohtaiset arvonalentumiset	% luotoista ja saamisista, joiden arvo ei ole alentunut	Luotot, joiden arvo on alentunut, ennen arvonalentumisia	% luotoista ja saamisista ennen arvonalentumisia	Kohdistetut arvonalentumiset	% luotoista ja saamisista ennen arvonalentumisia
Luottolaitokset	47 462	47 435	-1	0,00	27	0,06	-14	52,1 %
- josta pankit	47 297	47 270	-1	0,00	27	0,06	-14	52,1 %
- josta muut luottolaitokset	165	165	0	0,00	0	0,00	0	0,0 %
Yleisö	68 710	67 766	-173	0,25	944	1,37	-244	25,9 %
- josta yritykset	37 325	36 697	-146	0,39	627	1,68	-206	32,9 %
Energia (öljy, kaasu yms.)	413	413	0	0,00	0	0,00	0	0,0 %
Metalliteollisuus ja kaivostoiminta	848	847	0	0,00	1	0,11	0	23,4 %
Paperi- ja metsäteollisuus-tuotteet	1 245	1 228	0	0,00	17	1,33	-4	23,8 %
Muu perusteollisuus (rakennusaineteollisuus yms.)	1 971	1 900	-25	1,27	71	3,62	-17	23,5 %
Teollisuustuotanto-hyödykkeet	1 207	1 193	0	0,00	14	1,20	-4	29,0 %
Teollisuuden kaupalliset palvelut yms.	1 890	1 835	0	0,00	55	2,91	-23	41,3 %
Rakennustoiminta ja -suunnittelu	1 255	1 223	-5	0,40	32	2,55	-5	14,3 %
Shipping ja offshore	3 353	3 353	0	0,00	0	0,00	0	0,0 %
Kuljetus	1 144	1 124	-3	0,26	20	1,72	-13	66,4 %
Kestokulutustavarat (autot, kodinkoneet yms.)	608	569	-2	0,33	39	6,43	-13	34,3 %
Viestintä ja vapaa-aika	1 012	969	-2	0,20	43	4,27	-9	20,5 %
Vähittäiskauppa	3 118	3 022	0	0,00	96	3,08	-24	25,4 %
Päivittäistavarat (elintarvikkeet, maataloustuotteet yms.)	2 002	1 970	-3	0,15	32	1,61	-9	28,9 %
Terveystuotteet ja lääketeollisuus	407	372	0	0,00	35	8,51	-4	12,9 %
Rahituslaitokset	1 704	1 659	0	0,00	46	2,68	-14	30,0 %
Kiinteistötoiminta	8 939	8 851	-97	1,09	88	0,98	-40	45,3 %
IT-ohjelmistot, -laitteistot ja -palvelut	478	474	0	0,00	5	0,94	-1	23,0 %
Tietoliikennelaitteistot	527	494	0	0,00	33	6,32	-10	28,7 %
Tietoliikenneoperaattorit	263	263	0	0,00	0	0,00	0	0,0 %
Yhdyskuntapalvelut (jakelu ja tuotanto)	1 414	1 414	0	0,00	0	0,02	0	7,5 %
Muut	3 525	3 525	-9	0,25	1	0,01	-17	3222,7 %
- josta henkilöasiakkaat	30 796	30 480	-27	0,09	317	1,03	-38	11,9 %
Asuntoluotot	24 035	23 893	-11	0,05	142	0,59	-6	4,1 %
Kulutusluotot	6 761	6 587	-16	0,23	175	2,58	-32	18,3 %
- josta julkinen sektori	589	589	0	0,00	0	0,00	0	0,0 %
Pankkitoiminnan kokonaisluottoriski	116 172	115 201	-174	0,15	971	0,84	-258	26,6 %

Uudelleenjärjestellyt luotot ja muut saamiset

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2007
Luotot ja saamiset ennen uudelleenjärjestelyä, kirjanpitoarvo	1	3	1	3
Luotot ja saamiset uudelleenjärjestelyn jälkeen, kirjanpitoarvo	1	2	1	2

Lainat ja muut saamiset, luotot, joiden arvo on alentunut ja arvonalentumiset, asiakasluokittain
Konserni

31.12.2007, miljoonaa euroa	Saatavakohtaisesti arvostetut luotot ja muut saamiset, joiden arvo on alentunut, brutto							
	Luotot ja saamiset ennen arvonalentumisia	Luotot ja saamiset, joiden arvo ei ole alentunut	Saatava-ryhmäkohtaiset arvonalentumiset	% luotoista ja saamisista, joiden arvo ei ole alentunut	Luotot, joiden arvo on alentunut, ennen arvonalentumisia	% luotoista ja saamisista ennen arvonalentumisia	Kohdistetut arvonalentumiset	% luotoista ja saamisista ennen arvonalentumisia
Luottolaitokset	45 551	45 551	-2	0,00	0	0,00	0	0,0 %
- josta pankit	45 423	45 423	-2	0,00	0	0,00	0	0,0 %
- josta muut luottolaitokset	128	128	0	0,00	0	0,00	0	0,0 %
Yleisö	60 921	60 305	-138	0,23	616	1,01	-186	30,2 %
- josta yritykset	31 614	31 210	-128	0,40	405	1,28	-145	35,8 %
Energia (öljy, kaasu yms.)	364	364	0	0,00	0	0,01	0	0,0 %
Metalliteollisuus ja kaivostoiminta	565	563	0	0,00	2	0,34	-1	28,4 %
Paperi- ja metsäteollisuus-tuotteet	1 024	1 019	0	0,00	5	0,46	-1	16,7 %
Muu perusteollisuus (rakennusaineteollisuus yms.)	1 160	1 123	-19	1,64	37	3,23	-5	14,0 %
Teollisuustuotanto-hyödykkeet	821	805	0	0,00	15	1,86	-6	37,7 %
Teollisuuden kaupalliset palvelut yms.	1 702	1 653	0	0,00	49	2,90	-14	28,6 %
Rakennustoiminta ja -suunnittelu	893	874	0	0,00	19	2,15	-4	22,4 %
Shipping ja offshore	2 428	2 428	0	0,00	0	0,00	0	0,0 %
Kuljetus	1 141	1 126	-5	0,44	15	1,32	-4	26,7 %
Kestokulutustavarat (autot, kodinkoneet yms.)	662	630	-2	0,30	32	4,89	-22	69,1 %
Viestintä ja vapaa-aika	1 012	984	-2	0,20	28	2,74	-8	28,2 %
Vähittäiskauppa	2 446	2 390	0	0,00	56	2,27	-17	29,9 %
Päivittäistavarat (elintarvikkeet, maataloustuotteet yms.)	1 580	1 552	-3	0,19	28	1,77	-10	35,6 %
Terveystuotteet ja lääketeollisuus	462	459	0	0,00	3	0,64	-1	30,8 %
Rahoituslaitokset	1 133	1 101	0	0,00	32	2,78	-6	18,4 %
Kiinteistötoiminta	8 530	8 487	-91	1,07	43	0,50	-11	26,8 %
IT-ohjelmistot, -laitteistot ja -palvelut	395	392	0	0,00	3	0,72	-1	22,8 %
Tietoliikennelaitteistot	498	462	0	0,00	37	7,37	-12	33,9 %
Tietoliikenneoperaattorit	304	303	0	0,00	0	0,07	0	0,0 %
Yhdyskuntapalvelut (jakelu ja tuotanto)	1 003	1 003	0	0,00	0	0,02	0	11,0 %
Muut	3 493	3 492	-7	0,19	0	0,01	-22	5723,6 %
- josta henkilöasiakkaat	28 117	27 905	-10	0,04	211	0,75	-41	19,5 %
Asuntoluotot	21 778	21 703	0	0,00	74	0,34	-6	8,7 %
Kulutusluotot	6 339	6 202	-10	0,16	137	2,16	-35	25,3 %
- josta julkinen sektori	1 190	1 190	0	0,00	0	0,00	0	0,0 %
Pankkitoiminnan kokonaisluottoriski	106 472	105 856	-140	0,13	616	0,58	-186	30,2 %

Saamisen turvaamiseksi hankittu omaisuus

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2007
Vaihtuvat vastaavat, kirjanpitoarvo:				
Maa-alueet ja rakennukset	0	-	0	-
Osakkeet ja osuudet	-	-	-	-
Muu omaisuus	3	2	-	-
Yhteensä	3	2	0	-

Lainat ja muut saamiset, luotot, joiden arvo on alentunut ja arvonalentumiset, asiakasluokittain
Emoyhtiö

 Saatavakohtaisesti arvostetut luotot ja muut saamiset,
 joiden arvo on alentunut, brutto

31.12.2008, miljoonaa euroa	Luotot ja saamiset ennen arvonalentumisia	Luotot ja saamiset, joiden arvo ei ole alentunut	Saatavaryhmäkohtaiset arvonalentumiset	% luotoista ja saamisista, joiden arvo ei ole alentunut	Luotot, joiden arvo on alentunut, ennen arvonalentumisia	% luotoista ja saamisista ennen arvonalentumisia	Kohdistetut arvonalentumiset	% luotoista ja saamisista ennen arvonalentumisia
Luottolaitokset	52 644	52 617	-1	0,00	27	0,05	-14	52,1 %
- josta pankit	47 295	47 268	-1	0,00	27	0,06	-14	52,1 %
- josta muut luottolaitokset	5 349	5 349	0	0,00	0	0,00	0	0,0 %
Yleisö	62 853	62 047	-165	0,26	806	1,28	-209	26,0 %
- josta yritykset	34 208	33 643	-144	0,42	565	1,65	-190	33,7 %
Energia (öljy, kaasu yms.)	411	411	0	0,00	0	0,00	0	0,0 %
Metalliteollisuus ja kaivostoiminta	802	801	0	0,00	1	0,11	0	25,5 %
Paperi- ja metsäteollisuustuotteet	1 134	1 119	0	0,00	15	1,35	-4	25,7 %
Muu perusteollisuus (rakennusaineteollisuus yms.)	1 470	1 402	-25	1,70	68	4,63	-17	24,6 %
Teollisuustuotanto-hyödykkeet	1 043	1 030	0	0,00	13	1,27	-4	31,8 %
Teollisuuden kaupalliset palvelut yms.	1 638	1 587	0	0,00	51	3,12	-23	44,4 %
Rakennustoiminta ja -suunnittelu	932	905	-5	0,54	27	2,90	-5	17,0 %
Shipping ja offshore	3 345	3 345	0	0,00	0	0,00	0	0,0 %
Kuljetus	593	576	-3	0,51	18	2,95	-13	74,7 %
Kestokulutustavarat (autot, kodinkoneet yms.)	525	489	-2	0,38	36	6,90	-13	37,0 %
Viestintä ja vapaa-aika	859	820	-2	0,23	39	4,52	-9	22,9 %
Vähittäiskauppa	2 726	2 636	0	0,00	90	3,29	-24	27,3 %
Päivittäistavarat (elintarvikkeet, maataloustuotteet yms.)	1 749	1 720	-3	0,17	29	1,67	-9	31,7 %
Terveystuotteet ja lääketeollisuus	341	316	0	0,00	25	7,38	-4	17,7 %
Rahituslaitokset	1 683	1 642	0	0,00	41	2,42	-14	33,6 %
Kiinteistötoiminta	8 922	8 847	-97	1,09	74	0,83	-40	53,5 %
IT-ohjelmistot, -laitteistot ja -palvelut	443	438	0	0,00	4	0,93	-1	25,0 %
Tietoliikennelaitteistot	496	464	0	0,00	32	6,50	-10	29,6 %
Tietoliikenneoperaattorit	243	243	0	0,00	0	0,00	0	0,0 %
Yhdyskuntapalvelut (jakelu ja tuotanto)	1 368	1 368	0	0,00	0	0,01	0	9,5 %
Muut	3 485	3 484	-6	0,17	0	0,01	0	58,9 %
- josta henkilöasiakkaat	28 056	27 815	-21	0,08	241	0,86	-19	7,9 %
Asuntoluotot	24 035	23 893	-11	0,05	142	0,59	-6	4,1 %
Kulutusluotot	4 021	3 922	-10	0,25	99	2,45	-13	13,5 %
- josta julkinen sektori	589	589	0	0,00	0	0,00	0	0,0 %
Pankkitoiminnan kokonaisluottoriski	115 497	114 664	-166	0,14	833	0,72	-223	26,8 %

Lainat ja muut saamiset, luotot, joiden arvo on alentunut ja arvonalentumiset, asiakasluokittain
Emoyhtiö

 Saatavakohtaisesti arvostetut luotot ja muut saamiset,
 joiden arvo on alentunut, brutto

31.12.2007, miljoonaa euroa	Luotot ja saamiset ennen arvonalentumisia	Luotot ja saamiset, joiden arvo ei ole alentunut	Saatava-ryhmäkohtaiset arvonalentumiset	% luotoista ja saamisista, joiden arvo ei ole alentunut	Luotot, joiden arvo on alentunut, ennen arvonalentumisia	% luotoista ja saamisista ennen arvonalentumisia	Kohdistetut arvonalentumiset	% luotoista ja saamisista ennen arvonalentumisia
Luottolaitokset	50 402	50 402	-2	0,00	0	0,00	0	0,0 %
- josta pankit	45 420	45 420	-2	0,00	0	0,00	0	0,0 %
- josta muut luottolaitokset	4 982	4 982	0	0,00	0	0,00	0	0,0 %
Yleisö	55 392	54 867	-138	0,25	525	0,95	-153	29,1 %
- josta yritykset	28 681	28 306	-128	0,45	375	1,31	-134	35,5 %
Energia (öljy, kaasu yms.)	256	256	0	0,00	0	0,01	0	0,0 %
Metalliteollisuus ja kaivostoiminta	313	311	0	0,00	2	0,58	-1	30,4 %
Paperi- ja metsäteollisuus-tuotteet	945	941	0	0,00	4	0,43	-1	19,5 %
Muu perusteollisuus (rakennusaineteollisuus yms.)	1 020	985	-19	1,86	34	3,38	-5	15,2 %
Teollisuustuotanto-hyödykkeet	755	740	0	0,00	15	1,93	-6	39,4 %
Teollisuuden kaupalliset palvelut yms.	1 377	1 330	0	0,00	46	3,35	-14	30,6 %
Rakennustoiminta ja -suunnittelu	651	634	0	0,00	17	2,64	-4	25,0 %
Shipping ja offshore	2 428	2 428	0	0,00	0	0,00	0	0,0 %
Kuljetus	660	647	-5	0,76	13	2,04	-4	29,9 %
Kestokulutustavarat (autot, kodinkoneet yms.)	593	563	-2	0,34	30	5,07	-22	74,5 %
Viestintä ja vapaa-aika	777	751	-2	0,26	26	3,34	-8	30,1 %
Vähittäiskauppa	2 006	1 953	0	0,00	53	2,62	-17	31,7 %
Päivittäistavarat (elintarvikkeet, maataloustuotteet yms.)	1 434	1 407	-3	0,21	27	1,86	-10	37,2 %
Terveystuotteet ja lääketeollisuus	342	339	0	0,00	3	0,74	-1	35,8 %
Rahituslaitokset	1 133	1 106	0	0,00	27	2,42	-6	21,2 %
Kiinteistötoiminta	8 530	8 490	-91	1,07	40	0,46	-11	29,0 %
IT-ohjelmistot, -laitteistot ja -palvelut	313	311	0	0,00	3	0,82	-1	25,4 %
Tietoliikennelaitteistot	557	521	0	0,00	36	6,42	-12	34,8 %
Tietoliikenneoperaattorit	259	258	0	0,00	0	0,07	0	0,0 %
Yhdyskuntapalvelut (jakelu ja tuotanto)	975	974	0	0,00	0	0,02	0	13,6 %
Muut	3 360	3 359	-7	0,20	0	0,01	-10	3414,2 %
- josta henkilöasiakkaat	25 521	25 371	-10	0,04	150	0,59	-19	12,9 %
Asuntoluotot	21 778	21 703	0	0,00	74	0,34	-6	8,7 %
Kulutusluotot	3 743	3 668	-10	0,27	76	2,02	-13	17,1 %
- josta julkinen sektori	1 190	1 190	0	0,00	0	0,00	0	0,0 %
Pankkitoiminnan kokonaisluottoriski	105 794	105 269	-140	0,13	525	0,50	-153	29,1 %

Johdannaissovimuksiin liittyvä riski

Johdannaissovimuksilla tarkoitetaan sellaisia rahoitusinstrumentteja, joiden arvo perustuu niiden kohdeetuuden arvoon. Kohde-etuus voi olla korko, valuutta, osake, luotto tai raaka-aine. Yleisimpiä johdannaisia ovat futuurit, termiinit, swapit ja optiot. Johdannaissovimukset tehdään usein pörssin ulkopuolella, jolloin osapuolet sopivat keskenään tietyn sovimuksen ehdot.

Nordea käy johdannaiskauppaa asiakaskysynnän vuoksi. Kauppaa käydään sekä suoraan että tällaisesta toiminnasta syntyvien positioiden suojaamiseksi. Nordea käyttää koronvaihtosovimuksia ja muita johdannaisia myös taseessaan olevien varojen ja velkojen suojaamiseen. Suojaustoimintaa hoitaa konsernin varainhallinta.

Johdannaissovimukset arvostetaan jatkuvasti käypään arvoon, ja ne vaikuttavat raportoituun tulokseen ja taseeseen.

Vastapuoliriski

Vastapuoliriski realisoituu, kun johdannaissovimuksen vastapuolesta tulee maksukyvytön ja sovimuksen markkina-arvo on Nordealle positiivinen eli Nordealla on sovimuksen mukainen saaminen vastapuolelta. Vastapuoliriskiin sovelletaan luottolimiittejä kuten muihinkin luottoriskeihin, ja sen käsittely vastaa luottoriskin käsittelyä. Vastapuoliriski kohdistuu pääasiassa kaupankäyntisalkkuun. Aktiivisen taseriskien hallinnan seurauksena vastapuoliriskiä syntyy myös muussa rahoitustoiminnassa.

Nordea käyttää tapahtumaperusteista mallia vastapuoliriskin laskennassa. Tällöin lasketaan yhteen asiakkaan nykyiset vastuut (jälleenhankintakustannus) ja mahdolliset tulevat vastuut. Tulevien vastuiden määrä on arvio, joka kuvastaa mahdollisia markkina-arvon muutoksia yksittäisen sovimuksen

jäljellä olevana juoksuaikana. Arvio saadaan kertomalla vastuiden nimellisarvo riskipainolla, joka määräytyy sovimuksen jäljellä olevan juoksuajan ja sen kohde-etuuden perusteella.

Vastapuoliriskin kokonaismäärä vuoden 2008 lopussa oli 26,4 miljardia euroa. Tästä määrästä nykyisten vastuiden osuus on 11,1 miljardia euroa. Vastapuoliriskin kokonaismäärästä 45 prosenttia ja nykyisistä vastuista 31 prosenttia kohdistui rahoituslaitoksiin.

Nordeassa yksittäisiin vastapuoliin liittyvää riskiä vähennetään erilaisten riskienhallintamenetelmien avulla. Yleisin näistä on nettoutussovimusten käyttäminen. Sovimus antaa pankille oikeuden nettouttaa yhden sovimukseen piiriin kuuluvien kauppojen positiiviset ja negatiiviset jälleenhankinta-arvot, mikäli vastapuoli ei suorita velvoitteitaan.

Suuriin pankkeihin, hedge-rahastoihin ja yhteisövastapuoliin liittyvää riskiä rajoitetaan käyttämällä enenevässä määrin vakuusjärjestelyjä, joissa nykyisten vastuiden määrä katetaan säännöllisesti (usein päivittäin) asetettavilla tai saatavilla vakuuksilla. Vakuudet ovat suureksi osaksi käteisvakuuksia, mutta vakuudeksi hyväksytään myös valtionlainoja ja jossain määrin kiinnitysluottolainoja. Nettoutus- ja vakuussovimusten vaikutukset ovat huomattavia, sillä 86 prosenttia nykyisistä vastuista (bruttomäärä) eliminoitui tällaisten riskienhallintamenetelmien avulla.

Lisäksi Nordea pienentää riskiä joihinkin pitkäaikaisiin johdannaissovimuksiin sisältyvällä ehdolla, jonka mukaan Nordealla on oikeus sulkea positiot tiettyinä aikoina tai mikäli tapahtuu jokin luottoon liittyvä maksuhäiriötapahtuma.

Nordea käyttää luottojohdannaisia yrityslaina- ja luottojohdannaiskoripositioiden suojaukseen. Nordea ei käytä aktiivisesti luottojohdannaisia oman luottokantansa yhteydessä.

Vastapuoliriski (nettoutussovimusten ja vakuuksien jälkeen)

Miljoonaa euroa	31.12.2008			31.12.2007		
	Nykyiset riskit	Mahdolliset tulevat riskit	Riskit yhteensä	Nykyiset riskit	Mahdolliset tulevat riskit	Riskit yhteensä
Yhteensä	11 075	22 355	26 383	3 123	21 002	20 258

Markkinariski

Markkinariskillä tarkoitetaan salkkuihin ja rahoitus-instrumentteihin liittyvää, rahoitusmarkkinoiden muuttujien liikkeistä johtuvaa mahdollista markkina-arvon menetystä.

Nordean markkinariski aiheutuu paljolti Nordea Marketsin asiakkaiden kaupankäynnistä sekä konsernin varainhallinnan sijoitus- ja likviditeettisalkuista. Konsernin muussa pankkitoiminnassa ei ole markkinariskejä konsernin varainhallinnan huolehtiessa asiakasliiketoiminnan tase-erien ja taseen ulkopuolisten erien tasapainottamisesta.

Rakenteellista valuuttakurssiriskiä syntyy lähinnä tytäryhtiöihin ja osakkuusyrityksiin tehdyistä ulkomaan valuutan määräisistä sijoituksista. Rakenteelliset avoimet valuuttakurssipositiot katetaan pääsääntöisesti vastaavalla rahoituksella. Tytäryhtiöiden emoyhtiöille maksamat osingot muunnetaan emoyhtiön toimintavaluutaksi. Valuuttakurssiriskiä voivat aiheuttaa myös valuuttamääräiset tai ulkomaisten sivukonttorien kautta tulevat tuotto- ja kuluvirrat. Tämän tyyppistä riskiä hallitaan Nordea-konsernin yksittäisissä yhtiöissä niiden valuuttaposition avulla.

Rahoitusmarkkinoiden muutokset voivat vaikuttaa Nordean rahoituskatteeseen pitkällä aikavälillä, minkä lisäksi muutokset vaikuttavat välittömästi saamisten ja velkojen markkina-arvoon. Myös korkojen muutokset vaikuttavat rahoituskatteeseen. Nordeassa tämän tyyppistä riskiä pidetään rakenteellisena korkoriskinä ja sitä käsitellään jäljempänä kohdassa Rakenteellinen korkoriski kappaleessa Likviditeettiriski.

Raportointi ja valvontaprosessit

Nordea-konsernilla on yhteiset markkinariskien hallintaperiaatteet ja -menetelmät. Tämä tarkoittaa sitä, että Nordea Marketsissa (kaupankäyntisalkussa) ja konsernin varainhallinnassa sovelletaan markkinariskien hallintaan samoja raportointi- ja valvontaprosesseja. Lisäksi molemmissa käytetään samaa Value-at-Risk-mallia (VaR) sekä konsernitason kokonaisriskin että kaupankäyntisalkkuun ja muuhun rahoitustoimintaan jaotellun riskin mittaamiseen ja hallintaan.

Tiettyillä riskeillä on kuitenkin erityispiirteitä, ja niitä seurataan ja rajoitetaan erikseen. Tämä koskee esimerkiksi Marketsin raaka-aineriskiä, strukturoituja osakeoptioita ja rahastosidonnaisia johdannaisia sekä konsernin varainhallinnan sijoituksia pääomarahastoihin ja hedge-rahastoihin. Näihin kaikkiin liittyvää riskiä mitataan skenaariosimuloinnin avulla.

Skenaariot mittaavat positioiden arvon herkkyyttä kohde-etuuksien hintojen muutoksille ja niiden volatiliteetille. Näitä riskejä rajataan ja seurataan päivittäisessä raportointi- ja valvontaprosessissa. Ne eivät kuitenkaan sisälly VaR-menetelmällä lasketuihin lukuihin. Vakuudelliset velkasitoumukset (Collateralised Debt Obligation, CDO) ja luottoriskinvaihtosopimukset (Credit Default Swap, CDS) sisältyvät VaR-lukuihin sen mukaan, miten herkkiä ne ovat tuottoerojen muutoksille, samalla tavalla kuin yritystodistukset. Lisäksi jump-to-default-riskit ja korrelaatoriskit on rajattu ja niitä tarkkaillaan päivittäisessä valvontaprosessissa.

Kaikkien riskienhallintaprosessin osien läpinäkyvyys on erittäin tärkeää, jotta koko organisaatiossa säilyy tietoisuus riskeistä ja jotta organisaatiossa muodostuu vahva riskikulttuuri. Nordeassa läpinäkyvyys saavutetaan seuraavin keinoin:

- Ylimmällä johdolla on prosessissa aktiivinen rooli. Konsernin riskienhallintajohtaja saa raportin konsernin markkinariskistä joka aamu. Konsernin johtoryhmä saa raportin kuukausittain ja hallitus neljännesvuosittain.
- Konsernissa määritellään kattavat periaatteet ja ohjeistukset, joissa vastuut ja tavoitteet esitetään yksiselitteisesti. Periaatteista päättää hallitus, ja niitä täydentävät konsernin riskienhallintajohtajan vahvistamat ohjeet.
- Konsernissa määritellään selvät riskivaltuutukset (osasto-, ryhmä- ja yksilötasolla), jotka määrittävät limiitit ja ne instrumentit, joilla kauppaa voidaan käydä. On erittäin tärkeää, että limiittejä noudatetaan. Asianmukaiselle päätöksentekotaholle ilmoitetaan välittömästi, mikäli limiitti ylittyy.
- Konsernilla on yksityiskohtaiset toimintatavat, joista käy selvästi ilmi, miten periaatteita ja ohjeistuksia tulkitaan.
- Konsernissa kaupankäynnistä vastaavat yksiköt ja riskienhallinnasta vastaavat yksiköt jakavat aktiivisesti tietoa toisilleen.
- Konsernilla on riskienhallintamallit, joiden avulla riskilukujen rakenne on helppo selvittää.
- Konsernissa määritellään periaatteet sellaisten rahoitusinstrumenttien hyväksymiselle, joilla käydään kauppaa pörssissä, ja tällaisten rahoitusinstrumenttien arvostusmenetelmät, mikä edellyttää kyseisten rahoitusinstrumenttien ominaisuuksien ja niihin liittyvien riskitekijöiden yksityiskohtaista analyysia ja dokumentointia.
- Konsernilla on "business intelligence" -tyyppinen riskien käsittelyyn tarkoitettu tietojärjestelmä, jolla välittäjät ja controllerit voivat helposti seurata ja analysoida riskilukuja.
- Konsernilla on työkaluja, joilla voidaan laskea välittäjän, ryhmän tai osaston päivän aikana käsittelemien positioiden VaR-luvut.

Mittausmenetelmät

Millään yksittäisellä riskimittarilla ei pystytä arvioimaan markkinariskin kaikkia puolia. Siksi Nordeassa käytetään useita erilaisia markkinariskin mittausmenetelmiä, kuten VaR-analyysiä, stressitestejä, Jump-to-Default-malleja, skenaariosimulointia ja muita ei-tilastollisia menetelmiä, joita ovat korkopistearvot, avointen positioiden nettomäärät ja optioiden tunnusluvut.

Tavanomaiset markkinaolosuhteet

Nordean yleisessä VaR-mallissa käytetään 10 päivän pitoaikaa ja 99 prosentin luottamustasoa. Mallissa otetaan huomioon kahden viime vuoden aikana tapahtuneet muutokset markkinahinnoissa ja kursseissa. Malli on menetelmänä ns. historiallinen simulointi, jossa lasketaan keskimääräinen tappio aineiston huonoimmista päivähavainnoista. Markkinahintojen ja kurssien muutoksista koostuva otos päivitetään malliin päivittäin. Sääntöä ”neliöjuuri luvusta kymmenen” sovelletaan muunnettaessa yhden päivän VaR-luvut kymmenen päivän luvuiksi. Mallia käytetään markkinariskin rajaamiseen ja mitaamiseen kaikilla tasoilla sekä kaupankäyntisalkussa että konsernin varainhallinnassa.

VaR-analyysillä mitataan Nordeassa kaikkia korko-, valuutta-, osake- ja luottomarginaaliriskejä. Sen lisäksi käytetään kaikki nämä riskiluokat kattavaa VaR-analyysiä, jossa otetaan huomioon eri riskiluokkien välinen hajautus. VaR-luvut sisältävät sekä lineaariset positiot että optiot.

Tiettyjen Nordean VaR-mallin ominaisuuksien perusteella VaR-luvut voidaan tulkita tappiona, joka ylittyy vain yhtenä sadasta 10 päivän kaupankäyntijaksosta. On kuitenkin tärkeää huomata, että vaikka VaR-mallista pyritään kaikin tavoin tekemään mahdollisimman realistinen, kaikki VaR-mallit perustuvat oletuksiin ja arvioihin, joilla on huomattava vaikutus tuloksiksi saataviin riskilukuihin. Lisäksi tulee huomata, että laskennassa käytettävät markkinoiden muuttujien historialliset arvot eivät välttämättä anna luotettavaa kuvaa muuttujien tulevasta kehityksestä. Historiallisten arvojen perusteella voi olla vaikea ennustaa erityisesti markkinoiden äärimmäisiä liikkeitä.

Vuoden 2007 kesällä rahoitusmarkkinoiden volatiliiteetti lisääntyi merkittävästi ja vuoden 2008 keväällä Nordean VaR-mallin ennustekyvyn testaus osoitti, että mallia oli muokattava, jotta se olisi entistä herkempi markkinoiden volatiliiteetin muutoksille.

Vuoden 2008 kesäkuussa mallia muokattiinkin lyhentämällä simulointijakso yhteen vuoteen ja vähentämällä aineiston huonoimpien päivähavaintojen lukumäärää.

Stressitestit

Stressitestien avulla arvioidaan tappiovaaraa äärimmäisissä markkinaolosuhteissa. Nordeassa päivittäiset stressitestit perustuvat salkun nykytilanteeseen ja rahoitusmarkkinoiden päivämuutosten historiatietoihin vuodesta 1993 alkaen. Tämän lisäksi käytetään myös subjektiivisia skenaarioita. Ne perustuvat yleensä valikoituihin, vuotta 1993 edeltäviin historiatietoihin tai nykyiseen suhdanteeseen tai geopolitiittiseen tilanteeseen soveltuviin epäsuotuisiin skenaarioihin. Näillä stressitesteillä mitataan riskiä lyhyellä aikavälillä, mutta markkinariski on myös osa Nordean ICAAP-prosessin laajaa stressitestausta, jolla mitataan riskiä kolmen vuoden aikavälillä.

Markkinariskianalyysi

Markkinariskianalyysissä otetaan huomioon konsernin varainhallinnan ja Nordea Marketsin toiminnasta aiheutuva kokonaisriski konsernitason tasolla.

VaR-menetelmällä laskettu kokonaisriski

VaR-menetelmällä laskettu kokonaisriski oli vuoden 2008 lopussa 38 miljoonaa euroa (23). Korkoriskin, osakeriskin, valuuttakurssiriskin ja luottomarginaaliriskin välillä on siten huomattava hajautusvaikutus, koska kokonaisriski on pienempi kuin näiden neljän riskin yhteissumma.

Rahoitusmarkkinoiden myllerrys elokuun 2007 jälkeen ja mallin muokkaus entistä herkemäksi markkinoiden volatiliiteetin muutoksille vaikuttivat siihen, että VaR-menetelmällä laskettu markkinariski oli vuoden 2008 lopussa suurempi kuin vuoden 2007 lopussa, vaikka vastuiden määrä oli muuttumaton tai jopa laski hieman.

Korkoriski

VaR-menetelmällä laskettu korkoriski oli vuoden 2008 lopussa 26 miljoonaa euroa (21). Bruttoherkkyys yhden prosenttiyksikön suuruiseksi kaikkien korkojen samanaikaiselle muutokselle oli vuoden 2008 lopussa NPS:ssa 157 miljoonaa euroa (212).

Suurin osa NPS:n korkoherkkyydestä aiheutui kaupankäyntipositioista, joiden valuuttana on Yhdysvaltain dollari, Tanskan kruunu, Ruotsin kruunu, Norjan kruunu tai euro.

Osakeriski

Vuoden 2008 lopussa Nordean VaR-menetelmällä laskettu osakeriski oli 1 miljoonaa euroa (1). Strukturoituihin osakeoptioihin liittyvä riski laski 16 miljoonaa euroon (28).

Luottomarginaaliin liittyvä riski

VaR-menetelmällä laskettu luottomarginaaliriski kasvoi vuoden aikana 28 miljoonaa euroon muokatun VaR-mallin ja markkinoiden lisääntyneen volatiteetin seurauksena. Konsernin varainhallinnan mukaanottaminen luottomarginaaliriskin VaR-malliin kasvatti osaltaan riskiä. Luottomarginaaliriski oli vuoden 2008 lopussa 13 miljoonaa euroa (5).

Luottomarginaaliriski kohdistuu pääosin pohjoismaisiin ja eurooppalaisiin rahoitusalan yrityksiin.

Valuuttakurssiriski

VaR-menetelmällä laskettu valuuttakurssiriski oli vuoden 2008 lopussa 15 miljoonaa euroa (3). Suurin valuuttakurssiriski kohdistuu Ruotsin kruunuihin, Tanskan kruunuihin ja Liettuan litii.

Pääomarahastoihin liittyvä riski

Pääomarahastosijoitusten käypä arvo oli 6 miljoonaa euroa (9). Sijoitukset on hajautettu useisiin eri rahastoihin.

Raaka-aineriski

Nordea Pankki Suomen raaka-aineisiin, etupäässä selluun ja paperiin, liittyvä riski aiheutuu yksinomaan asiakaslähtöisestä toiminnasta. Vuoden 2008 lopussa riski oli 4 miljoonaa euroa (8).

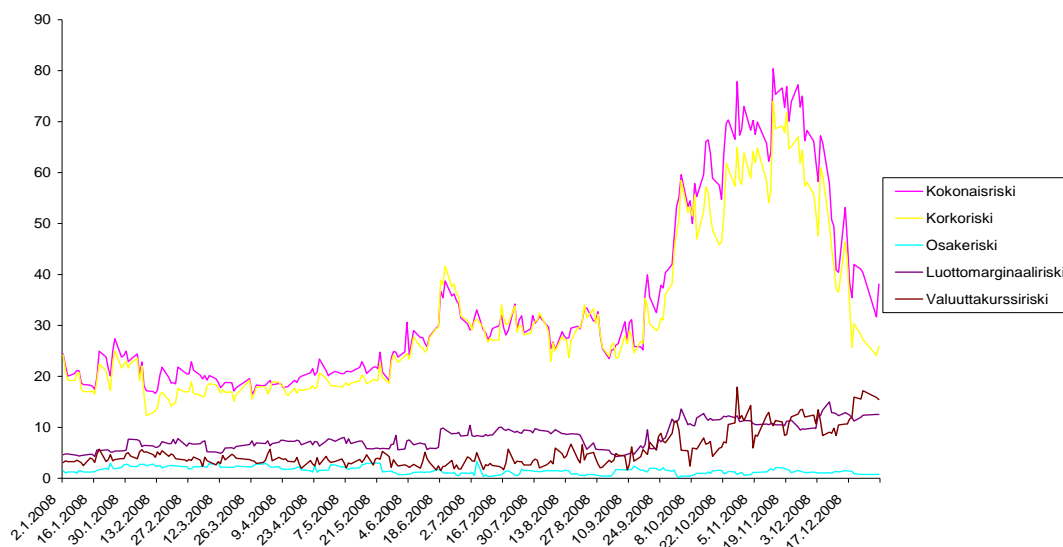
Markkinariski

Konserni

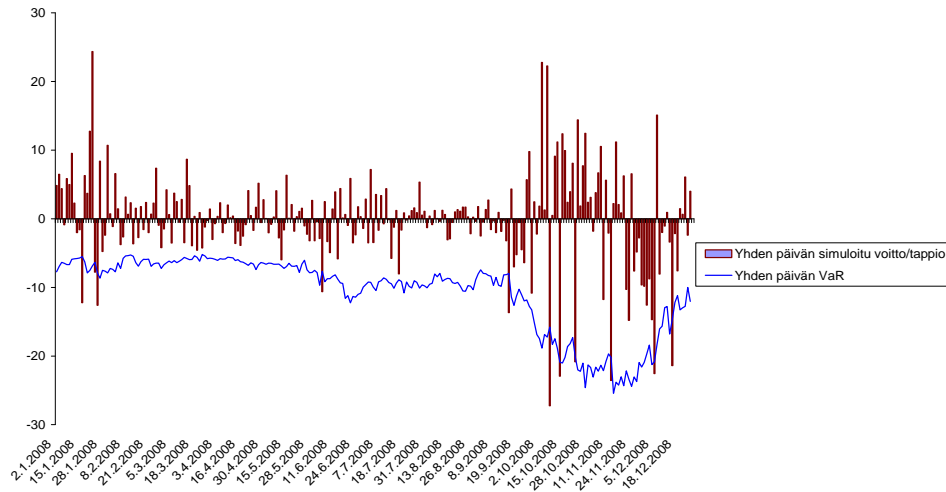
Miljoonaa euroa	Mittausmenetelmä	31.12.2008	2008 ylin	2008 alin	2008 keskiarvo	31.12.2007
Kokonaisriski	VaR	38,1	80,4	16,5	33,8	22,5
Korkoriski	VaR	25,9	74,0	12,4	30,8	21,3
Osakeriski	VaR	0,8	3,3	0,2	1,6	1,3
Luottomarginaaliriski	VaR	12,5	15,0	4,3	8,1	4,8
Valuuttariski	VaR	15,4	17,9	1,5	5,4	2,7
Hajautusvaikutus		30 %				26 %
Strukturoitu osakeoptioriski	Simulaatio	15,9	29,6	12,8	23,3	27,7
Hyödykeriski	Simulaatio	4,1	11,4	3,8	6,7	8,2

Miljoonaa euroa	Riskityyppi	31.12.2008	2008 ylin	2008 alin	2008 keskiarvo	31.12.2007
Pääomarahastot	Käypä arvo	6,2	8,6	6,2	7,8	8,6

Markkinariski Nordea Pankki Suomi VaR, miljoonaa euroa

Mallin ennustekyky, yhden päivän VaR ja hypoteettinen voitto/tappio, miljoonaa euroa

Operatiivinen riski

Konsernin sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskeissa periaatteissa operatiivinen riski määritellään riskiksi, joka aiheutuu sisäisten prosessien tai järjestelmien puutteellisuudesta tai virheellisestä toiminnasta tai ulkoisista tekijöistä, jotka aiheuttavat suoraan tai epäsuorasti tappioita tai vahingoittavat mainetta. Compliance-riski määritellään riskiksi siitä, ettei liiketoiminnassa noudateta lainsäädännön ja säännösten vaatimuksia, markkinanormeja ja liiketoiminnan etiikkaa. Tällöin vaarannetaan asiakkaan etu tai muiden sidosryhmien luottamus. Tilanne voi johtaa myös viranomaisten asettamiin rangaistuksiin, taloudellisiin tappioihin tai konsernin maineen ja konsernin nauttiman luottamuksen menettämiseen. Operatiiviseen riskiin sisältyy myös lainsäädäntöön liittyvä riski eli riski siitä, että konserni kärsii tappiota puutteellisen tai väärän juridisen arvon takia.

Konsernin kaikkeen toimintaan, ulkoistettuihin toimintoihin ja kanssakäymiseen muiden osapuolien kanssa voi liittyä operatiivisia riskejä.

Merkittäviä tekijöitä operatiivisten riskien hallinnassa ovat tehokas sisäinen valvonta ja laadunvarmistus, joihin kuuluvat riskienhallintajärjestelmä, taitava johtaminen ja ammattitaitoinen henkilöstö.

Nordean hallitus saa vuosittain konsernin sisäisen valvonnan laatua koskevan raportin, jossa käsitellään kaikki rahoitusriskien ja operatiivisten riskien pääkohdat.

Kukin yksikkö vastaa Nordeassa ensisijaisesti omien operatiivisten riskiensä hallinnasta. Konsernin luotonanto ja riskienhallinta laatii operatiivisten riskien tunnistamista, mittaamista, vähentämistä, seuraamista, hallintaa ja raportointia koskevat ohjeet ja vastaa niiden ylläpidosta sekä tukee linjaorganisaatiota ohjeiden käytännön toteutuksessa.

Tärkeitä seikkoja operatiivisten riskien vähentämisessä ovat tietoturvasuus, fyysinen turvallisuus, rikosten ennaltaehkäisy ja koulutus. Tämän laajan alueen kattamiseksi konsernin luotonannon ja riskienhallinnan organisaatioon kuuluu konsernin turvallisuusyksikkö ja compliance-yksikkö. Lisäksi koko organisaation tietoisuutta riskeistä pyritään kasvattamaan tiiviillä yhteistyöllä konsernin tietotekniikka- ja konsernin lakiasiat -yksiköiden kanssa.

Operatiivisten riskien hallinnan pääprosesseja ovat riskien itsearviointiin perustuva jatkuva seuranta sekä häiriöiden ja laadussa havaittujen puutteellisuksien kirjaaminen, rekisteröinti ja seuranta. Näitä prosesseja kehitettäessä kiinnitetään erityistä huomiota operatiiviseen riskiin liittyvien tapahtumien analysointiin, mahdollisiin riski-indikaattoreihin sekä aikaisiin varoitusmerkkeihin.

Erityisesti painotetaan muutosjohtamisen ja tuotekehityksen laadun ja riskien arviointia.

Riskien vähentämiseen tärkeitä tekniikoita ovat uudet kehityshankkeet, jatkuvuus- ja kriisinhallintasuunnitelmat sekä kattava vakuutusurva pahimpien tilanteiden varalta. Riskien rajoittamisessa keskitytään pikemminkin arvoketjujen luotettavuuden ja jatkuvuuden varmistamiseen kuin yksittäisessä yksikössä esiintyviin riskeihin.

Operatiivisten riskien hallinnassa käytetään tekniikoita ja prosesseja, joissa painotetaan operatiivisten riskien määritelmässä mainittuja riskin lähteitä. Näin voidaan parantaa eri osa-alueiden ja organisaation eri osien riskiprofiilien vertailukelpoisuutta. Siten myös riskiä rajoittavat ja pienentävät toimet voidaan kohdistaa oireiden sijasta lähteisiin.

Likviditeetin hallinta

Likviditeetin hallinnan periaatteet ja valvonta

Nordean hallitus vastaa konsernin varainhankinnasta ja taseriskien hallinnasta rajoittamalla ja seuraamalla konsernin rakenteellista riskiä.

Riskejä mitataan ja niistä raportoidaan hallituksen vahvistamien konsernin yhteisten periaatteiden mukaisesti. Hallitus päättää myös likviditeettiriskin hallinnan periaatteista, jotka tarkistetaan vähintään kerran vuodessa.

Konsernijohtaja päättää konsernin johtoryhmässä konsernin rakenteellisen korkoriskin (SIIR) hallintaa koskevista tavoitteista ja hallituksen päätösten rajoissa likviditeettiriskien limiittien kohdentamisesta.

Asset ja Liability Committee (ALCO), jonka puheenjohtajana toimii konsernin talousjohtaja, valmistele konsernin taloudellista toimintaa ja riskejä koskevat esitykset konsernijohtajan päätettäväksi konsernin johtoryhmässä.

Konsernin varainhallinta toimii edellä mainittujen tavoitteiden ja limiittien mukaisesti. Lisäksi se laatii konsernin likviditeettiriskin ja rakenteellisen korkoriskin hallintaa koskevia periaatteita ja ohjeistuksia.

Likviditeettiriskin hallinta

Nordeassa likviditeettiriskillä tarkoitetaan sitä, että Nordea pystyy suoriutumaan maksuvalmiutta koskevista velvoitteistaan vain maksamalla tavanomaisista suuremmat kulut tai ei lainkaan pysty suoriutumaan velvoitteistaan niiden erääntyessä.

Likviditeetin hallinta perustuu Nordeassa periaatepäätöksiin, joiden pohjalta syntyvät erilaiset likviditeettiriskin hallintamenetelmät, limiitit ja organisaation toimintatavat.

Nordean likviditeetin hallinta kuvastaa konsernin konservatiivista asennetta likviditeettiriskiin. Nordea pyrkii hankkimaan rahoitusta eri lähteistä sekä luomaan ja ylläpitämään suhteita sijoittajiin päästäkseen markkinoille.

Laaja ja hajautettu rahoituspohja näkyy vahvana läsnäolona konsernin neljällä kotimarkkina-alueella, joilla konsernilla on vahva ja vakaa vähittäisasiakaskunta ja monia erilaisia varainhankinnan ohjelmia.

Nordeassa kiinnitetään huomiota erityisesti sijoittajien maantieteelliseen jakaumaan ja luottoluokitusten herkkyyteen.

Nordea julkaisee tietoa konsernin likviditeettitilanteesta, jotta sen luotettavuus säilyy kaikissa tilanteissa.

Nordean likviditeettiriskin hallinta sisältää jatkuvuussuunnitelman ja stressitestauksen.

Stressitesteillä arvioidaan poikkeuksellisten mutta mahdollisten tapahtumien vaikutukset pankin likviditeettitilanteeseen. Stressitestausta auttaa tunnistamaan mahdolliset rahoituksen tarpeeseen tai hintaan vaikuttavat tapahtumat ja vaikutukset ja arvioimaan mahdolliset seuraukset. Stressitestauksella pyritään täydentämään tavanomaisia likviditeettiriskin hallintamenetelmiä. Sillä pyritään myös varmistamaan, että jatkuvuussuunnitelma on riittävä myös stressitilanteissa ja että jatkuvuussuunnitelmassa kuvataan asianmukaisesti toimintatavat, joiden avulla minimoidaan Nordean vahingot likviditeettikriisitilanteessa. Nordean stressiskenaariot perustuvat sellaisten tapahtumien arviointiin, joiden osalta Nordean oletetaan olevan kaikkein haavoittuvaisin nykyisellä liiketoimintarakenteella ja nykyisessä toimintaympäristössä.

Stressitestit kohdistuvat toisaalta varainhankinnan tarpeen lisääntymiseen ja toisaalta varainhankinnan kustannusten kasvuun.

Konsernin varainhallinta vastaa likviditeetin hallinnasta Nordeassa sekä hallitusten, ALCO:n ja konsernijohtajan konsernin johtoryhmässä päättämien konsernitason limiittien noudattamisesta.

Likviditeettiriskin mittaamenetelmät

Likviditeettiriskin hallinta kattaa sekä lyhyen aikavälin likviditeettiriskin että pitkän aikavälin rakenteellisen likviditeettiriskin. Kumpaankin tarkoitukseen on kehitetty useita likviditeettiriskin hallintamenetelmiä, jotka kattavat likviditeettiriskin kaikki olennaiset lähteet.

Lyhyen aikavälin rahoitukseen kohdistuvien paineiden lieventämiseksi Nordeassa mitataan avoimeen rahoituspositioon liittyvää riskiä. Se kuvastaa odotettua maksuvalmiuden enimmäistarvetta seuraavien 14 päivän aikana. Mittauksessa otetaan huomioon kassavirrat sekä taseeseen kuuluvista että taseen ulkopuolisista eristä.

Avoimeen rahoituspositioon liittyvää riskiä mitataan ja rajataan kussakin valuutassa erikseen. Lisäksi hallitus mittaa ja rajaa riskiä kaikille valuutoille yhteensä.

Nordean ylläpitämän likviditeettipuskurin avulla voidaan varmistaa kiireellinen rahoitus silloin kun tavanomaisista lähteistä ei saada riittävästi varoja. Hallitus määrittää likviditeettipuskurin vähimmäismäärän. Puskurin tarkoituksena on varmistaa rahoitusriskimittauksilla määritelty positiivinen kokonaiskassavirta. Puskuri koostuu likvideistä arvopapereista, joilla on korkea luokitus ja joita voidaan myydä tai käyttää rahoituksen vakuutena.

Rakenteellista likviditeettiriskiä mitataan pysyvien velkojen ja pysyvien varojen välisenä erona. Eroa käytetään myös rakenteellisen likviditeettiriskin rajaamiseen. Mittauksesta ja rajauksesta vastaa hallitus. Pysyvät velat koostuvat pääasiassa yleisön talletuksista, pankkitalletuksista ja joukkolainoista, joiden jäljellä oleva laina-aika on yli kuusi kuukautta, sekä omasta pääomasta. Pysyvät varat puolestaan koostuvat etupäässä yleisön lainoista, muista lainoista, joiden jäljellä oleva laina-aika on yli kuusi kuukautta sekä sitovasti myönnettyistä luottolimiiteistä.

ALCON asettaman tavoitteen mukaan pysyvän rahoituksen nettomäärän on oltava positiivinen. Tämä tarkoittaa sitä, että pysyvät varat on rahoitettava pysyvillä veloilla.

Likviditeettiriskin analysointi

Lyhyen aikavälin likviditeettiriski pidettiin kohtuullisella tasolla koko vuoden 2008 ajan. Keskimääräinen avoin rahoituspositio eli 14 seuraavan päivän aikana odotettu likviditeettitarve oli 3,7 miljardia euroa (-0,7).

NPS:n likviditeettipuskurin koko on vuoden 2008 aikana vaihdellut 3,6 miljardista eurosta 13,1 miljardiin euroon (2,4–6,3). Keskimäärin puskurin koko on ollut 6,0 miljardia euroa (4,5). NPS:ssa tätä tasoa pidetään korkeana. Se kuvastaa konsernin konservatiivista asennetta likviditeettiriskiin yleensä

ja erityisesti odottamattomiin maksuvalmiutta rasittaviin tapahtumiin. Vuonna 2008 pysyvien velkojen ja pysyvien varojen välinen vuotuinen ero oli keskimäärin -4,0 miljardia euroa (-1,5).

Rakenteellinen korkoriski

Rakenteellisella korkoriskillä (SIIR) mitataan NPS:n rahoituskatteen muutosta seuraavien 12 kuukauden aikana kaikkien korkojen muuttuessa yhden prosenttiyksikön verran.

Rakenteellinen korkoriski kuvastaa riskiä, joka syntyy tase-erien ja taseen ulkopuolisten erien uudelleenhinnoittelujaksojen, volyymien ja viitekorkojen välisistä epätasapainoista.

Rakenteellisen korkoriskin hallinta perustuu NPS:ssa periaatepäätöksiin, joiden pohjalta syntyvät erilaiset rakenteellisen korkoriskin hallintamenetelmät, tavoitteet ja organisaation toimintatavat.

Periaatepäätöksissä painotetaan taloudellisen rakenteen optimointia, riskinoton tasapainottamista ja luotettavaa tuloskasvua sekä rakenteellisen korkoriskin kaikkien olennaisten lähteiden tunnistamista, äärimmäisten markkinaolosuhteiden vaikutusten testausta ja riittävää tiedottamista.

Konsernin varainhallinta vastaa rakenteellisen korkoriskin operatiivisesta hallinnasta ja konsernitason tavoitteiden mukaisesta toiminnasta.

Likviditeettiriski, rahoitusvelkoihin liittyvien sopimusten maturiteettianalyysi, 31.12.2008

Sopimuksiin perustuvat rahavirrat

Konserni

Miljoonaa euroa	31.12.2008					
Sopimusten jäljellä oleva juoksuaika	Vaadittaessa maksettavat	Muut, alle 1 vuosi	1-5 vuotta	>5 vuotta	Yhteensä	
Velat	30 671	79 316	5 337	3 834	119 158	

Miljoonaa euroa	31.12.2007					
Sopimusten jäljellä oleva juoksuaika	Vaadittaessa maksettavat	Muut, alle 1 vuosi	1-5 vuotta	>5 vuotta	Yhteensä	
Velat	27 120	65 708	6 853	1 049	100 730	

Emoyhtiö

Miljoonaa euroa	31.12.2008					
Sopimusten jäljellä oleva juoksuaika	Vaadittaessa maksettavat	Muut, alle 1 vuosi	1-5 vuotta	>5 vuotta	Yhteensä	
Velat	30 672	79 525	5 338	3 834	119 369	

Miljoonaa euroa	31.12.2007					
Sopimusten jäljellä oleva juoksuaika	Vaadittaessa maksettavat	Muut, alle 1 vuosi	1-5 vuotta	>5 vuotta	Yhteensä	
Velat	27 120	65 735	6 856	1 049	100 761	

Rakenteellisen korkoriskin mittaamenetelmät

Rakenteellista korkoriskiä mitataan markkinakorkotason yhden prosenttiyksikön muutoksen vaikutuksena rahoituskatteeseen 12 kuukauden ajanjaksolla. Oletuksen mukaan jakson aikana ei tehdä uusia markkinatransaktioita.

Laskennassa otetaan kuitenkin huomioon asiakaskäyttäytymisen pääpiirteet ja Nordean omia korkoja koskeva päätöksentekoprosessi.

Jos korkotaso esimerkiksi on matala ja korot laskevat vielä lisää, koron laskun kokonaismäärää ei voida soveltaa eräpäivättömiin talletuksiin, koska korko ei voi olla negatiivinen.

Jos korot taas nousevat, Nordea voi päättää olla nostamatta kaikkien asiakkaiden talletusten korkoja vastaavasti.

Rakenteellisen korkoriskin analysointi

Laskevien markkinakorkojen rakenteellinen korkoriski oli vuoden 2008 lopussa -171 miljoonaa euroa (-188). Nousevien korkojen rakenteellinen korkoriski oli 81 miljoonaa euroa (172). Lukujen mukaan rahoituskate pienenee, jos korot laskevat, ja suurenee, jos korot nousevat.

SIIR, GAP-analyysi 31.12.2008

Konserni

Miljoonaa euroa

Uudelleenhinnoittelujakso	Tase	Alle 3 kk	3-6 kk	6-12 kk	1-2 vuotta	2-5 vuotta	>5 vuotta	Ilman korko- sidonnaisuutta	Yhteensä
Varat									
Korkoa tuottavat varat	122 267	94 530	14 447	6 879	1 426	1 968	2 233	784	122 267
Korkoa tuottamattomat varat	97 694	-	-	-	-	-	-	97 694	97 694
Varat yhteensä	219 961	94 530	14 447	6 879	1 426	1 968	2 233	98 478	219 961
Velat ja oma pääoma									
Korolliset velat	115 454	91 453	13 481	6 172	1 422	2 158	768	-	115 454
Korottomat velat	104 507	-	-	-	-	-	-	104 507	104 507
Velat yhteensä	219 961	91 453	13 481	6 172	1 422	2 158	768	104 507	219 961
Taseen ulkopuoliset erät, netto		6 012	-2 006	-1 504	-1 006	-1 682	186	0	
Riski		9 089	-1 040	-797	-1 002	-1 872	1 651	-6 029	
Kumulatiivinen riski			8 049	7 252	6 250	4 378	6 029	0	

Emoyhtiö

Miljoonaa euroa

Uudelleenhinnoittelujakso	Tase	Alle 3 kk	3-6 kk	6-12 kk	1-2 vuotta	2-5 vuotta	>5 vuotta	Ilman korko- sidonnaisuutta	Yhteensä
Varat									
Korkoa tuottavat varat	122 267	94 425	14 428	6 859	1 629	2 146	1 995	785	122 267
Korkoa tuottamattomat varat	94 145	-	-	-	-	-	-	94 145	94 145
Varat yhteensä	216 412	94 425	14 428	6 859	1 629	2 146	1 995	94 930	216 412
Velat									
Korolliset velat	115 454	91 453	13 481	6 172	1 422	2 157	769	0	115 454
Korottomat velat	100 958	-	-	-	-	-	-	100 958	100 958
Velat yhteensä	216 412	91 453	13 481	6 172	1 422	2 157	769	100 958	216 412
Taseen ulkopuoliset erät, netto		6 012	-2 006	-1 504	-1 006	-1 682	186	0	
Riski		8 984	-1 059	-817	-799	-1 693	1 412	-6 028	
Kumulatiivinen riski			7 925	7 108	6 309	4 616	6 028	0	

Pääoman hallinta

Nordeassa pyritään käyttämään pääomaa tehokkaasti hallitsemalla aktiivisesti taseen eri omaisuus- ja velkaeria sekä riskiluokkia.

Tavoitteena on parantaa osakkeenomistajien tuottoa, mutta säilyttää samalla varovainen riskin ja tuoton suhde.

Pääoman hallinta konsernissa

Hallitus päättää Nordean vakavaraisuussuhteita koskevista tavoitteista.

ALCO ja Capital Planning Forum arvioivat säännöllisesti Nordean kykyä saavuttaa tavoitteet ja täyttää vähimmäispääomavaateet.

Konsernin talousjohtajan johtama Capital Planning Forum vastaa vakavaraisuuden suunnitteluun liittyvien toimien koordinoinnista Nordea-konsernissa. Tämä koskee säännösten mukaista, sisäistä ja käytettävissä olevaa pääomaa. Kun Capital Planning Forum päättää vuotuisista osingoista, omien osakkeiden hankinnoista sekä ulkoisista ja sisäisistä pääomasijoituksista, se ottaa huomioon tulevan pääomavaateen.

Capital Planning Forum seuraa tärkeimpiä lainsäädännön muutoksia sekä huonommalla etuoikeudella liikkeeseen laskettujen lainojen ja hybridi-instrumenttien markkinakehitystä. Lisäksi se arvioi Nordea-konsernin ja sen merkittävimpien tytäryhtiöiden vakavaraisuutta. Konsernin talousjohtaja päättää Capital Planning Forumissa konsernin hallituksen myöntämiä valtuuksia noudattaen muita lainoja huonommalla etuoikeudella liikkeeseen laskettujen lainojen ja hybridi-instrumenttien liikkeeseenlaskusta. Capital Planning Forum kokoontuu konsernin talousjohtajan kutsusta vähintään kerran vuosineljänneksen aikana.

Rahoitusvalvontaviranomaiset hyväksyivät vuoden 2008 joulukuussa Nordean hakemuksen käyttää pääosaan vähittäisasiakkaiden luottokannasta sisäisten luottoluokitusten menetelmää. Vuoden 2008 loppuun mennessä Nordea Pankki Suomessa sovellettiin sisäisten luottoluokitusten menetelmiä 62 prosenttiin vastuista. Nordea aikoo laajentaa sisäisten luottoluokitusten menetelmän käyttöä joihinkin vielä menetelmän ulkopuolella oleviin luottokantoihin.

Nordealla on myös lupa käyttää omia sisäisiä Value-at-Risk-malleja (VaR) kaupankäyntisalkun markkinariskin tärkeimpien osa-alueiden asettaman pääomavaateen laskemisessa. Operatiivisen riskin laskemisessa käytetään standardimenetelmää.

Pääomarakennetta koskevat periaatteet ja vakavaraisuuden hallinnan periaatteet

Vuonna 2008 NPS:n ensisijaiset omat varat ja omien varojen yhteismäärä ylittivät luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuuslaskentaa sääntelevien direktiivien mukaiset vähimmäisvaati-

mukset. Tekemiensä pääoman riittävyyttä koskevien stressitestien tulosten, vakavaraisuutta koskevien ennusteiden ja kasvuodotusten perusteella Nordea arvioi, että säännösten mukaisen pääoman vaatimat puskurit ovat riittävät.

Pääomarakennetta koskevat periaatteet liittyvät vakavaraisuuden hallintaprosessiin (Internal Capital Adequacy Assessment Process, ICAAP). Luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuuslaskentaa sääntelevien direktiivien mukaisesti ICAAP:n tarkoituksena on, että kukin pankki tarkastelee olennaisten riskien hallintaa, vähentämistä ja mittaamista voidakseen arvioida sisäisen pääoman riittävyyden ja voidakseen määritellä kyseisen pankin riskinottohalukkuutta kuvaavan sisäisen pääomavaateen.

Nordean sisäisen pääomavaateen lisäksi Nordean pääomavaateeseen vaikuttavat kolmansien osapuolten kanssa käydyt keskustelut. Nordeaa kiinnostavat erityisesti ulkoisten luokituslaitosten näkemykset.

Nordea käyttää sisäistä pääomamallia, taloudellista pääomaa, arvioidessaan sisäistä pääomavaadetta normaaleissa ja äärimmäisissä markkinaolosuhteissa. Koska moni pilarin 2 riskeistä otetaan huomioon Nordean nykyisen taloudellisen pääoman laskennassa (rahoitustaseen korkoriski, sijoitussalkkujen markkinariski, Nordean sisäisiin etuuspohjaisiin eläkejärjestelyihin liittyvä riski, kiinteistöihin liittyvä riski, keskittymisriski ja liiketoimintariski), Nordea käyttää nykyisiä sisäisiä mittareitaan mahdollisten ylimääräisten pääomapuskurien laskemiseksi edellä mainittujen kolmansien osapuolten näkemysten mukaisesti.

Nordean periaatteena on varmistaa, että omien varojen yhteismäärä ylittää sekä sisäisen pääomavaateen että säännösten mukaisen pääomavaateen.

Basel II -säännösten käyttöönottoa koskeva siirtymävaihe luo tarpeen käyttää useita vakavaraisuuden mittareita ja vakavaraisuuslukuja pankin pääoman hallinnassa. Kuten Omien varojen vähimmäisvaatimus ja riskipainotetut saamiset -taulukossa esitetään, siirtymäsäännökset asettavat Nordean pääomavaateelle tietyn vähimmäistason, joka eroaa Basel II -säännösten (pilari 1) mukaisista vähimmäisvaatimuksista.

Ero pienenee, kun siirtymäsäännösten mukainen vähimmäistaso alenee asteittain ja Nordea saa luvan käyttää sisäisten luottoluokitusten menetelmää muihin vastuuryhmiin. Tällä hetkellä ero on 8,7 miljardia euroa riskipainotetuissa saamisissa ja 0,7 miljardia euroa säännösten mukaisessa pääomavaateessa.

Vuoden 2008 lopussa Nordea Pankki Suomen ensisijaisten omien varojen osuus riskipainotetuista saamisista oli 12,0 prosenttia (13,7). Vakavaraisuussuhde oli vuoden 2008 lopussa 13,3 prosenttia ja vuoden 2007 lopussa 15,3 prosenttia.

Säännösten mukaisten vaatimusten lisäksi Nordea noudattaa sisäisiä pääomavaateita, jotka perustuvat taloudellisen pääomaan.

Pääomavaateet – pilari 1

Omien varojen vähimmäisvaatimus ja riskipainotetut saamiset -taulukossa esitetään yhteenveto vuoden 2008 lopussa voimassa olleista pilarin 1 pääomavaateista riskityyppien mukaan jaoteltuina. Luottoriski muodostaa yli 90 prosenttia (93) NPS:n pilari 1 -säännösten mukaisesta pääomavaateesta. Luottoriskin pilari 1 -säännösten mukaisesta kokonaisvaateesta 54 prosenttia (37) liittyy vastuisiin, joissa on käytetty sisäisten luottoluokitusten menetelmää ja 46 prosenttia (63) vastuisiin, joissa on käytetty standardimenetelmää.

Vastuista, joissa on käytetty sisäisten luottoluokitusten menetelmää, 69 prosenttia (80) liittyy yritysasiakkaille myönnettyihin luottoihin, joissa sisäisten luottoluokitusten perusmenetelmän mukainen riskipainotettujen saamisten keskiarvo on 54 prosenttia (55). Basel I -säännösten mukaan vastaava keskiarvo on 100 prosenttia.

Standardimenetelmällä laskettu operatiivinen riski muodostaa 5 prosenttia (5) pilari 1 -säännösten mukaisesta kokonaisvaateesta. Nordea hyötyy sisäisten markkinariskiarviomenetelmien käytöstä. Markkinariski muodostaa 5 prosenttia (2) pilari 1 -säännösten mukaisesta kokonaisvaateesta.

Tarkempaa tietoa pääomavaateista ja riskipainotettujen saamisten laskennasta on NPS:n pilaria 3 käsittelevässä raportissa vuodelta 2008. Se on saatavilla osoitteessa www.nordea.com.

Omien varojen vähimmäisvaatimus ja riskipainotetut saamiset

Konserni	31.12 2008	31.12 2008	31.12 2007	31.12 2007
	Pääoma- vaade	Riskipai- notetut saa- miset	Pääoma- vaade	Riskipai- notetut saa- miset
Miljoonaa euroa				
Luottoriski	5 235	65 439	4 923	61 539
Sisäisten luottoluokitusten menetelmä	2 829	35 357	1 838	22 971
- josta yritys vastuut	1 940	24 246	1 468	18 341
- josta luottolaitos vastuut	540	6 752	352	4 403
- josta vähittäis vastuut	307	3 841	-	-
- josta kiinteistövakuudelliset	141	1 757	-	-
- josta muut	167	2 084	-	-
- josta muut	41	518	18	227
Standardimentelmä	2 407	30 083	3 085	38 568
- josta valtiio vastuut	45	567	6	77
- josta vähittäis vastuut	358	4 472	1 187	14 838
- josta asuinkiinteistövakuudelliset	-	-	578	7 233
- josta uudistettavat vähittäis vastuut	-	-	62	772
- josta muut	358	4 472	547	6 833
- josta muut	2 004	25 044	1 892	23 653
Markkinariski	291	3 636	95	1 189
- josta kaupankäyntivarasto, VaR	240	3 004	78	982
- josta kaupankäyntivarasto, standardimentelmä	51	631	17	207
- josta valuuttakurssi- ja kultariski, standardimentelmä	0	0	0	0
Operatiivinen riski	318	3 975	272	3 403
Standardimentelmä	318	3 975	272	3 403
Yhteensä ennen oikaisuja	5 844	73 050	5 290	66 131
Oikaisu alarajasäännöksiin perustuen				
Pääomatarpeen lisäys alarajasäännösten mukaisesti	694	8 670	394	4 913
Yhteensä	6 538	81 720	5 684	71 044
Vakavaraisuussuhde			31.12	31.12
			2008	2007
Ensisijainen oma pääoma, %, mukaan lukien tilikauden tulos			12,0	13,7
Vakavaraisuussuhde, %, mukaan lukien tilikauden tulos			13,3	15,3

Omien varojen vähimmäisvaatimus ja riskipainotetut saamiset

Emoyhtiö

	31.12 2008	31.12 2008	31.12 2007	31.12 2007
Miljoonaa euroa	Pääoma- vaade	Riskipai- notetut saa- miset	Pääoma- vaade	Riskipai- notetut saa- miset
Luottoriski	4 889	61 117	4 595	57 436
Sisäisten luottoluokitusten menetelmä	2 712	33 901	1 729	21 611
- josta yritys vastuut	1 832	22 904	1 362	17 027
- josta luottolaitos vastuut	540	6 750	352	4 402
- josta vähittäis vastuut	302	3 775	-	-
- josta kiinteistö vakuudelliset	141	1 757	-	-
- josta muut	161	2 018	-	-
- josta muut	38	472	15	182
Standardimenetelmä	2 177	27 216	2 866	35 825
- josta valtio vastuut	46	576	6	78
- josta vähittäis vastuut	170	2 129	1 006	12 571
- josta asuinkiinteistö vakuudelliset	0	0	579	7 233
- josta uudistettavat vähittäis vastuut	-	-	5	57
- josta muut	170	2 129	422	5 281
- josta muut	1 961	24 511	1 854	23 176
Markkinariski	291	3 636	95	1 189
- josta kaupankäyntivarasto, VaR	240	3 004	79	983
- josta kaupankäyntivarasto, standardimenetelmä	51	631	16	206
- josta valuuttakurssi- ja kultariski, standardimenetelmä	0	0	0	0
Operatiivinen riski	295	3 690	252	3 153
Standardimenetelmä	295	3 690	252	3 153
Yhteensä ennen oikaisuja	5 475	68 443	4 942	61 778
Oikaisu alarajasäännöksiin perustuen				
Pääomatarpeen lisäys alarajasäännösten mukaisesti	631	7 883	381	4 758
Yhteensä	6 106	76 326	5 323	66 536
Vakavaraisuussuhde			31.12 2008	31.12 2007
Ensisijainen oma pääoma, %, mukaan lukien tilikauden tulos			12,5	14,4
Vakavaraisuussuhde, %, mukaan lukien tilikauden tulos			13,9	16,1

Luottoriskin pääomavaateet

Luottoriskin pääomavaateen vähimmäismäärän laskentaperiaatteet ovat vastuuryhmäkohtaiset. Pääomavaateiden raportoinnin pohjana ovat vastuuryhmät.

Standardimenetelmässä vastuuryhmien määritelmät ovat erilaiset kuin sisäisten luottoluokitusten menetelmässä. Osa vastuuryhmistä pohjautuu vastapuolen tyyppiin ja osa omaisuus-, tuote- ja vakuuslajiin sekä vastuun määrään.

Luottoriskin pääomavaateet -taulukossa esitetään sisäisten luottoluokitusten menetelmän tai standardimenetelmän mukaisesti laskettu vastuun määrä, vastuun määrä maksukyvyttömyystilanteessa, keskimääräinen riskipainoprosentti, riskipainotetut saamiset ja pääomavaade.

Sisäisten luottoluokitusten menetelmässä tase-erien vastuun määrä ilmoitetaan bruttona eli ennen varusten vähentämistä. Tase-erien, johdannaisten ja arvopaperivakuudelliseen rahoitustoimintaan liittyvien ja pitkän selvitysajan transaktioiden vastuu

maksukyvyttömyystilanteessa on 100 prosenttia alkuperäisen vastuun määrästä. Taseen ulkopuoliset vastuut muunnetaan luottovasta-arvokertoimella (credit conversion factors, CCF) asiakkaan odotetuksi vastuuksi maksukyvyttömyystilanteessa.

Markkinariskien (kaupankäyntisalkun riskien) pääomavaateet

Markkinariskin pääomavaateet -taulukossa esitetään markkinariskin pääomavaade NPS:ssa.

Marketsin kaupankäyntisalkkuun liittyvästä markkinariskistä aiheutui riskipainotettuja saamia 3,6 miljardia euroa (1,2). Kaupankäyntisalkun VaR-luvut muodostuvat yleisestä ja erityisestä korkoriskistä, osakeriskistä ja valuuttakurssiriskistä, kun on kyse sellaisiin rahoitusvalvontaviranomaisen hyväksymiin salkkuihin sisältyvistä positioista, joiden osalta Nordealla on lupa käyttää omia sisäisiä VaR-mallejaan.

Salkut, joiden raportoinnissa ei käytetä VaR-malleja, raportoidaan standardimenetelmällä.

Luottoriskin pääomavaateet, 31.12.2008

Vastuuryhmä, miljoonaa euroa	Alkuperäinen vastuu	Vastuun määrä maksukyvyttömyystilanteessa	Keskimääräinen riskipaino	Riskipainotetut saamiset	Pääomavaade
Sisäisten luottoluokitusten menetelmä					
Luottolaitos- ja sijoituspalveluyritysvastuut	27 525	26 003	26 %	6 752	540
Yritysvastuut	76 777	44 579	54 %	24 246	1 940
Vähittäisvastuut	30 084	28 326	14 %	3 841	307
- josta kiinteistövakuudelliset vähittäisvastuut	22 024	21 658	8 %	1 757	141
- josta muut vähittäisvastuut	8 060	6 668	31 %	2 084	167
Erät, joille ei ole määriteltävissä vastapuolta	547	518	100 %	518	41
Sisäisten luottoluokitusten menetelmällä lasketut saamiset yhteensä	134 933	99 425	36 %	35 357	2 829
Standardimenetelmä					
Valtio- ja keskuspankkivastuut	9 575	10 446	5 %	567	45
Luottolaitos- ja sijoituspalveluyritysvastuut	46 732	45 432	25 %	11 392	911
Yritysvastuut	18 003	13 514	100 %	13 545	1 084
Vähittäisvastuut	8 913	5 653	79 %	4 472	358
Muut erät	131	126	86 %	108	9
Standardimenetelmällä lasketut vastuut yhteensä	83 354	75 170	40 %	30 083	2 407
Yhteensä	218 287	174 595	37 %	65 439	5 235

¹⁾ Saamiset julkisyhteisöiltä ja julkisoikeudellisilta laitoksilta, saamiset kansainvälisiltä kehityspankeilta, erääntyneet saamiset, lyhytaikaiset saamiset, katetut joukkolainat ja muut erät.

Markkinariskin pääomavaateet, 31.12.2008

Miljoonaa euroa	Kaupankäyntisalkku, VaR		Kaupankäyntisalkku, standardimenetelmä		Muu rahoitustoiminta, standardimenetelmä		Yhteensä	
	Riski-painotetut saamiset	Pääomavaade	Riski-painotetut saamiset	Pääomavaade	Riski-painotetut saamiset	Pääomavaade	Riski-painotetut saamiset	Pääomavaade
Korkoriski	3 186	255	103	8			3 289	263
Osakeriski	71	6	481	38			551	44
Valuuttakurssiriski	561	45			0	0	561	45
Hyödykeriski			48	4			48	4
Hajautusvaikutus	-814	-65					-814	-65
Yhteensä	3 004	240	631	51	0	0	3 636	291

Operatiivisen riskin pääomavaade

Operatiivisen riskin pääomavaade, 0,3 miljardia euroa (0,3), lasketaan standardimenetelmällä, jossa pankin toiminta jaetaan kahdeksaan toimialaan. Ne ovat yritysrahoitus, kaupankäyntitoiminta, vähittäispankkitoiminta, investointipankkitoiminta, asiakkaiden maksu- ja selvityspalvelut, säilytyspalvelut, omaisuudenhoito ja vähittäisvälitystoiminta.

Operatiivisen riskin kokonaispääomavaade on jokaisen konsernin ja yhtiön jokaisen toimialan pääomavaateiden summa.

Kunkin toimialan riski saadaan kertomalla bruttotulojen määrä beta-kertoimella.

Beta-kertoimet ovat toimialakohtaisia ja vaihtelevat 12 prosentin ja 18 prosentin välillä.

Pääomavaateet – pilari 2

ICAAP:n mukaiset sisäiset pääomavaateet perustuvat Nordean taloudellisen pääoman periaatteisiin.

Taloudellisen pääoman kokonaismäärä oli 3,5 miljardia euroa (2,4) 31. joulukuuta 2008. Kaaviossa esitetään taloudellinen pääoma riskityypeittäin. Se osoittaa, että suurin osa NPS:n riskistä kohdistuu luottoriskin vaatimaan pääomaan.

Nordeassa on vuodesta 2001 lähtien laskettu sisäisen pääomavaade taloudellista pääomaa käyttäen. Luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuuslaskentaa sääntelevien EU:n direktiivien pilari 1 poistaa erot säännösten mukaisen pääoman ja taloudellisen pääoman välillä parantamalla säännösten mukaisen pääoman mittauksen riskiherkkyyttä.

Taloudellinen pääoma lasketaan Nordeassa seuraaville tärkeimmille riskityypeille: luottoriski, markkinariski, operatiivinen riski, liiketoimintariski ja henkivakuutusriski. Lisäksi taloudellisen pääoman laskennassa otetaan suoraan huomioon rahoitustaseen korkoriski, sijoitussalkkujen markkinariski, Nordean sisäisiin etuuspohjaisiin eläkejärjestelyihin liittyvä riski, kiinteistöihin liittyvä riski ja keskittymisriski.

Eri riskityyppien odottamattomat tappiot arvioidaan kvantitatiivisten mallien avulla: Luottoriski lasketaan eri tuotteille, asiakassegmenteille ja luottokelpoisuusluokille määriteltujen pääomatekijöiden avulla. Yritys- ja yhteisöasiakassegmenteille määri-

tellyt pääomatekijät perustuvat luottosalkun riskiä mittaavaan malliin, jonka tärkeimmät parametrit ovat asiakkaan maksukyvyttömyystodennäköisyys (PD), tappio-osuus (LGD) ja asiakkaan odotetut vastuut maksukyvyttömyystilanteessa (EAD). Parametreja arvioidaan ja päivitetään vuosittain. Tätä mallia käytetään myös Nordean salkkujen keskittyneisyyden ja Nordean kaupankäyntisalkkuun liittyvän vastapuoliriskin arviointiin. Taloudellisen pääoman yhteydessä käytettävät parametrien arviointiperiaatteet toimivat pohjana Basel II -säännösten mukaisille periaatteille, jotka ohjaavat Nordean vastuissa käytettävää sisäisten luottoluokitusten menetelmää.

Pankkitoimintaan liittyvän markkinariskin mittaamisessa käytetään skenaariosimulointia ja Value-at-Risk-malleja (VaR), jotka on räätälöity taloudellisen pääoman laskennassa käytettävän aika- ja luottamusvälin mukaan. Lisäksi Nordea käyttää VaR-malleja ja simulointia määritellessään rahoitustaseen korkoriskin, sijoitussalkkujen markkinariskin, Nordean sisäisiin etuuspohjaisiin eläkejärjestelyihin liittyvän riskin sekä kiinteistöihin liittyvän riskin vaatiman taloudellisen pääoman.

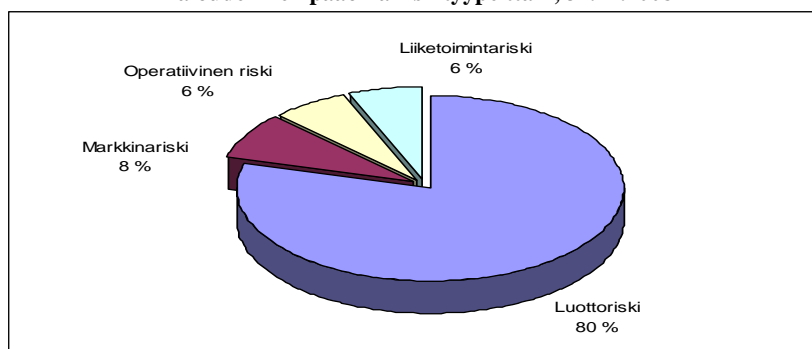
Operatiivisella riskillä tarkoitetaan tappioita, jotka aiheutuvat suoraan tai epäsuorasti sisäisten prosessien puutteellisuudesta tai virheellisestä toiminnasta. Operatiivista riskiä mitataan Basel II -vakavaraisuusudistuksen standardimenetelmän mukaisesti.

Liiketoimintariskillä tarkoitetaan tuloksen vaihtelua, joka aiheutuu taloudellisten olojen ja kilpailuolosuhteiden muutosten synnyttämästä liiketoiminnan tuottojen ja kulujen epävarmuudesta.

Merkittävimpiä riskejä ovat maineriski, strateginen riski, likviditeettiriski sekä epäsuorat vaikutukset esimerkiksi rakenteellisesta korkoriskistä. Liiketoimintariskin mittaaminen perustuu markkina- ja luottoriskillä sekä operatiivisella riskillä oikaistuun historiallisen tuloksen vaihteluun.

Riskimittauksen yhtenäistämiseksi riskin mittausjaksoksi on määritelty yksi vuosi ja luottamustasoksi kaikille riskityypeille 99,97 prosenttia. Nordealla on siten 99,97 prosentin varmuus, että sillä on riittävästi pääomia kattamaan yhden vuoden aikana syntyvät odottamattomat tappiot.

Taloudellinen pääoma riskityypeittäin, 31.12.2008

Nordean eri toiminnot tarjoavat mahdollisuuden huomattaviin hajautushyötyihin. Kun Nordean taloudelliseen pääomaan liittyviä riskejä arvioidaan itsenäisesti, kaikkien odottamattomien tappioiden oletetaan kuitenkin syntyvän samanaikaisesti.

Nordeassa käytetäänkin konservatiivista korrelaatiomatriisia, kun arvioidaan konsernin toiminnasta syntyviä, hajautuksen tuomia etuja. Esimerkiksi luotto- ja markkinariskiinkin vaikuttaa voimakkaasti talouden yleinen kehitys, eli niiden välillä on voimakas korrelaatio. Henkivakuutusriskien ja operatiivisten riskien välillä taas ei ole korrelaatiota lainkaan. Hajautusvaikutuksen vuoksi taloudellisen pääoman kokonaismäärä on silti eri riskityyppien yhteenlaskettua taloudellista pääomaa pienempi.

Taloudellisen pääoman laskemisen lisäksi Nordeassa tehdään laajoja stressitestejä, joiden tarkoituksena on analysoida maailmanlaajusten ja paikallisten sokkiskenaarioiden vaikutuksia. Näiden stressitestien tulokset ja mahdolliset johdon toimenpiteet otetaan huomioon Nordea-konsernin sisäisessä pääomavaateessa. Näin sisäisten luokituksen menetelmän mukaisen pilari 1 -pääomavaateen sisältämät suhdanteiden vaikutukset tulevat huomioiduksi.

Riskipainotettu tulos

Riskipainotettu tulos (Economic Profit, EP) on yksi Nordean taloudellisista tunnusluvuista. Riskipainotettu tulos saadaan vähentämällä riskisopeutetusta tuloksesta oman pääoman kustannukset.

Riskisopeutetun tuloksen ja riskipainotetun tuloksen avulla mitataan Nordeassa osakkeenomistajan saama kokonaistuotto.

Riskipainotettu tulos ohjaa ja tukee sijoituspäätöksiä ja asiakassuhteisiin liittyviä sijoituspäätöksiä. Siinä kiinnitetään huomiota tuottoihin, kuluihin ja riskeihin. Riskipainotetun tuloksen mallissa painotetaan sekä kasvua että tuottoa. Riskipainotetun tuloksen laskennassa otetaan huomioon taloudellinen pääoma ja odotetut tappiot.

Odotetut tappiot

Odotetuilla tappioilla (Expected losses) tarkoitetaan yksittäisen luoton tai saatavaryhmän tilastollista tappiotasoa suhdannekierron aikana. Riskipainotetun tuloksen laskennassa käytetty luottokannan odotettujen tappioiden suhde oli 17 prosenttiyksikköä 31. joulukuuta 2008 (16), poislukien valtio- ja luottolaitosvastuut. Nordean tavoitteena on käyttää samoja tekijöitä taloudellisen pääoman ja odotettujen tappioiden sisäisessä laskennassa sekä säännösten mukaisen pääoman laskennassa. Odotettujen tappioiden osuus luottokannasta on laskettu uudelleen sen jälkeen, kun Nordea sai hyväksynnän käyttäen sisäisten luottoluokitusten menetelmää vähittäisvastuiden laskemisessa. Uuden laskentatavan mukaan osuus on 22 prosenttiyksikköä vuoden 2008 lopussa. Vaikka odotettujen tappioiden osuus on vakaampi mittari kuin todellisten tappioiden määrä, se

muuttuu taloudellisen suhdanteen mukaan. Tähän vaikuttavat maksukyvyttömyystodennäköisyyden ja maksukyvyttömyydestä odotettavien tappioiden muutokset.

Omat varat

Omien varojen yhteismäärä on ensisijaisten ja toissijaisten omien varojen summa, josta on tehty vähennykset.

Ensisijaiset omat varat koostuvat maksetusta osakepääomasta, oman pääoman rahastoista ja niihin verrattavista eristä sekä rajoitetusta määrästä hybridilainoja (ikuiset lainat) (enintään 15 prosenttia ensisijaisista omista varoista). Voitot voidaan sisällyttää ensisijaisiin omiin varoihin vasta, kun ehdotettu osinko on vähennetty. Liikearvo ja laskennalliset verosaamiset vähennetään ensisijaisista omista varoista.

Toissijaiset omat varat jakautuvat ikuisiin ja eräpäivällisiin oman pääoman ehtoihin lainoihin. Toissijaiset omat varat eivät saa olla suuremmat kuin ensisijaiset omat varat. Eräpäivällisten oman pääoman ehtoisten lainojen määrä ei saa olla suurempi kuin puolet ensisijaisista omista varoista. Rajoitukset koskevat vähennysten jälkeisiä määriä, eli määrää josta on vähennetty sijoitukset vakuutusyhtiöihin ja sijoitukset muihin rahoituslaitoksiin.

Luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuuslaskentaa sääntelevien direktiivien mukaisesti puolet sijoituksista vakuutusyhtiöihin ja muihin rahoituslaitoksiin on vähennettävä ensisijaisista omista varoista ja puolet ensisijaisten ja toissijaisten omien varojen yhteismäärästä.

Odotettujen tappioiden ja niihin liittyvistä vastuista tehtyjen varausten väliset erot on otettava huomioon omien varojen yhteismäärässä. Negatiivinen ero (odotetut tappiot ovat suuremmat kuin varaukset) eli alijäämä vähennetään luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuuslaskentaa sääntelevien direktiivien mukaisesti omien varojen yhteismäärästä. Basel II -siirtymäsäännösten mukaisesti alijäämä vähennetään myös riskipainotetuista saamisista, jotta vertailu Basel I -säännösten mukaiseen raportointiin on mahdollista.

Nordean sisäisiä pääoman allokoitintiprosesseja on käytetty jo pitkään. Näitä ovat osingonmaksut ja konserniavustukset, muita velkainstrumentteja huonommalla etuoikeudella liikkeeseen lasketut velkainstrumentit, ikuiset lainat ja pääomasijoitukset sekä osakkeiden liikkeeseenlaskut.

Mikäli tytäryhtiön omia varoja on korotettava, ensisijaiset vaihtoehdot ovat sisäiset, muita velkainstrumentteja huonommalla etuoikeudella liikkeeseen lasketut velkainstrumentit ja emoyhtiön pääomasijoitukset ydinpääoman kasvattamiseksi.

Pilari 3:n mukaiset tiedot vakavaraisuudesta ja riskienhallinnasta

Basel II -säännösten pilari 3:n vaatimusten mukaiset tiedot ovat saatavilla osoitteessa www.nordea.com.

Omat varat

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2007
Ensisijaiset omat varat				
Maksettu oma pääoma	2 319	2 319	2 319	2 319
Ylikurssirahasto	599	599	599	599
Oma pääoma	2 918	2 918	2 918	2 918
Rahastot	7 019	6 505	6 817	6 362
Vähemmistöosuus	7	7	-	-
Kirjanpidon mukainen tilikauden voitto	1 331	1 363	1 233	1 305
Rahastot yhteensä	8 357	7 875	8 050	7 667
Ensisijaiset omat varat (ennen hybridilainoja ja vähennyksiä)	11 275	10 793	10 968	10 585
Ehdotetut/maksetut osingot	-1 300	-850	-1 300	-850
Laskennalliset verosaamiset	-15	-136	-13	-134
Aineettomat hyödykkeet	-59	-48	-53	-37
Yli 10% omistukset ja sijoitukset toisiin rahoitusalan yrityksiin	-21	-20	-4	-4
Ylijäämä(+)/alijäämä(-) arvonalennusten ja odotettujen tappioiden erotuksesta (IRB)	-73	-13	-60	-3
Muut erät, netto	-	-1	-	-1
Vähennykset ensisijaisista omista varoista	-1 468	-1 068	-1 430	-1 029
Ensisijaiset omat varat (vähennysten jälkeen)	9 807	9 725	9 538	9 556
Toissijaiset omat varat				
Ikuiset lainat ja muut ylempiin toissijaisiin omiin varoihin luettavat erät	547	529	547	529
Debentuurilainat	600	652	600	652
Muut toissijaiset omat varat	0	1	0	1
Toissijaiset omat varat (ennen vähennyksiä)	1 147	1 182	1 147	1 182
Yli 10% omistukset ja sijoitukset toisiin rahoitusalan yrityksiin	-21	-20	-4	-4
Ylijäämä(+)/alijäämä(-) arvonalennusten ja odotettujen tappioiden erotuksesta (IRB)	-73	-12	-60	-3
Vähennykset toissijaisista omista varoista	-94	-32	-64	-7
Toissijaiset omat varat (vähennysten jälkeen)	1 053	1 150	1 083	1 175
Omat varat yhteensä	10 860	10 875	10 621	10 731

Finanssivalvonta on antanut NPS:lle 30. tammikuuta 2009 luvan lunastaa 26. maaliskuuta 2002 liikkeeseenlasketun huonommalla etuoikeudella olevan velan (nimellisarvo 600 miljoonaa euroa).

Erittely Nordea Pankki Suomi -konserniin yhdistellyistä yhtiöistä

31. joulukuuta 2007	Osakkeiden lukumäärä	Kirjanpito-arvo milj. euroa	Äänimäärä %	Kotipaikka	Yhdistelytapa
Nordea Pankki Suomi -konserniin sisältyvät tytäryhtiöt					
Nordea Rahoitus Suomi Oy	1 000 000	306	100	Espoo	hankintameno-
Muut yhtiöt		3			menetelmä
Yhteensä		309			

Omista varoista vähennetyt yli 10 prosentin omistukset luottolaitoksissa

Luottokunta	41	24	Helsinki
NF Fleet Oy	0	20	Espoo
Muut	1		
Omista varoista vähennetyt omistukset yhteensä	42		

Henkilöstöhallinto

Nordealaiset jatkavat erinomaisten asiakaskokemusten luomista ja toteuttavat yhtenä joukkueena Nordean tehtävää: teemme sen mahdolliseksi.

Ihmiset ratkaisevat ja Nordean henkilöstöstrategia

Tuotteita ja palveluita on helppo jäljitellä, mutta viime kädessä ihmiset saavat meidät erottumaan kilpailijoista. Niinpä nordealaiset ovat ratkaisevia matkalla hyvästä erinomaiseen. Konsernin henkilöstöstrategiassa painotetaan seuraavia osa-alueita:

- Rakennamme tietoperustan – HR Basics.
- Olemme houkutteleva työnantaja niille, jotka auttavat meitä pääsemään hyvästä erinomaiseen.
- Varmistamme, että Nordeassa oikeat henkilöt ovat oikeassa paikassa oikeaan aikaan.
- Edistämme sisäistä liikkuvuutta, tunnistamme erilaiset suoritukset ja palkitsemme henkilöstöä ja varmistamme siten organisaation erinomaisen toimivuuden.
- Luomme ihmisille mahdollisuuksia kehittyä ja kasvaa.
- Tuemme sellaista johtamistapaa, joka auttaa meitä pääsemään hyvästä erinomaiseen.

Kaikkia näitä osa-alueita ohjaa Nordean kolme arvoa: erinomaiset asiakaskokemukset, yksi Nordean joukkue ja ihmiset ratkaisevat. Toisaalta osa-alueet myös vahvistavat arvoja.

Rakennamme tietoperustan – HR Basics

Hyvä kokonaiskuva henkilöstöresursseista ja toimivat henkilöstöprosessit ovat henkilöstöstrategian kulmakiviä. Näihin kulmakiviin perustuva henkilöstöhallinnon tietojärjestelmä otettiin kokonaisuudessaan käyttöön kaikissa Pohjoismaissa vuonna 2008.

Olemme houkutteleva työnantaja niille, jotka auttavat meitä pääsemään hyvästä erinomaiseen

Vision toteuttaminen edellyttää, että Nordealla on kaikkein paras henkilöstö. Tämä tarkoittaa sitä, että pystymme sekä houkuttelemaan parhaita osaajia että pitämään heidät palveluksessamme. Teimme paljon töitä tavoitteen saavuttamiseksi vuonna 2008 ja vahvistimme brandiamme valikoiduissa kohderyhmissä. Työtä jatketaan vuonna 2009.

Varmistamme, että Nordeassa oikeat henkilöt ovat oikeassa paikassa oikeaan aikaan

Panostimme tähän vuonna 2008, ja tehostamme tätä työtä edelleen vuonna 2009. Tarkastelemme liiketoimintasuunnitelmia henkilöstötarpeiden näkökulmasta ja vahvistamme rekrytointiprosessia entisestään.

Edistämme sisäistä liikkuvuutta, tunnistamme erilaiset suoritukset ja palkitsemme henkilöstöä ja varmistamme siten organisaation erinomaisen toimivuuden

Nordeassa työskenneltiin vuonna 2008 tiiviisti suoritusarviointiprosessin parantamiseksi. Työ jatkuu

vuonna 2009 yksinkertaistamalla arviointiprosessia ja työkaluja. Rakennamme edelleen työkaluita, johon kuuluvat luonnollisena osana palautteen antaminen ja valmennus.

Luomme ihmisille mahdollisuuksia kehittyä ja kasvaa

Olemme ylpeitä saavutuksistamme tällä osa-alueella vuonna 2008. Vuonna 2009 vahvistamme entisestään liiketoiminnan tarpeisiin perustuvaa osaamisen kehittämistä.

Tuemme sellaista johtamistapaa, joka auttaa meitä pääsemään hyvästä erinomaiseen

Organisaation menestys perustuu pitkälti siihen, miten sitä johdetaan nyt ja tulevaisuudessa. Valmennamme nykyisiä johtajiamme ja varmistamme, että tunnistamme ne henkilöt, joilla on potentiaalia kasvaa ja laajentaa vastuualueitaan, ja kehitämme heitä. Uuden johtamistavan vahvistamista jatketaan vuonna 2009.

Voittopalkkiojärjestelmä

Nordean koko henkilöstöllä on yhtenäinen voittopalkkiojärjestelmä. Voittopalkkiojärjestelmästä maksettavan palkkion määrä on rajattu, eikä se perustu Nordean osakkeen arvoon. Vuodelta 2008 henkilöstö saa enintään 3 200 euron voittopalkkion, josta 2 000 euroa perustuu ennalta määriteltyyn riskisopeutettuun tulokseen, 600 euroa asiakastytyväisyyteen ja 600 euroa oman pääoman tuottoon suhteessa konsernin pohjoismaisen vertailuryhmän tuloksiin.

Vuoden 2009 voittopalkkiojärjestelmää on muutettu, jotta se kuvastaisi entistä paremmin Nordean tavoitetta rakentaa vahvoja asiakassuhteita. Asiakastytyväisyys korvataan suhteellisella asiakastytyväisyydellä. Kolmen tekijän perusteella maksettavan palkkion enimmäismäärä ei muutu.

Yrityksen yhteiskunnallinen vastuu

Nordea tukee YK:n Global Compact -aloitetta, johon sisältyy kymmenen vastuuntuntoiseen liiketoimintaan liittyvää periaatetta. Lisäksi Nordea on sitoutunut United Nations Environment Programme Finance Initiative (UNEP FI) -hankkeeseen, jossa rahoituslaitokset käsittelevät liiketoimintaan liittyviä ympäristönäkökohtia. Nordea on myös sitoutunut OECD:n kansainvälisesti toimiville yrityksille tarkoitettuihin toimintaohjeisiin (Guidelines for Multinational Enterprises) ja allekirjoittanut kansainvälisten rahoituslaitosten sosiaalisen vastuun ja ympäristövastuun periaatteet projektirahoituksen myöntämisessä (Equator Principles).

Nordea on vuodesta 2002 lähtien ottanut huomioon ympäristöriskit yritysluottojen käsittelyprosessissa. Tätä varten kehitettiin erityinen arviointityökalu Environmental Risk Assessment Tool (ERAT). Vuonna 2007 arviointia kehitettiin kattamaan myös yhteiskunnalliset ja poliittiset riskit. Vuonna 2008 luottojen käsittelyprosessissa otettiin käyttöön toinen työkalu: Social and Political Risk Assessment Tool (SPRAT).

Oikeudenkäynnit

NPS on osallisena joissakin normaalia liiketoimintaansa koskevissa oikeudenkäynneissä ja muissa riita-asioissa. Useimmat näistä koskevat suhteellisen pieniä rahasummia. Millään niistä ei arvioida olevan olennaista kielteistä vaikutusta konserniin tai sen taloudelliseen asemaan.

Nordean osakkeet

Nordea Pankki Suomi Oyj ei omista omia osakkeitaan. Nordea Pankki Suomi on ostanut ja myynyt vuoden aikana emoyhtiönsä Nordea Bank AB:n osakkeita (publ). Tehdyt kaupat on esitetty liitteessä 48.

Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat

Tilinpäätöspäivän jälkeen ei ole ollut sellaisia tapahtumia, jotka vaikuttaisivat tilinpäätöksen arvioimiseen.

Näkymät vuonna 2009

Vallitsevien markkinaolosuhteiden vuoksi tässä esitettyihin näkymiin liittyy tavallista enemmän epävarmuutta.

Makrotaloudellinen kehitys hidastui Pohjoismaissa nopeasti loppusyksystä 2008. BKT-kasvun odotetaan jäävän negatiiviseksi vuonna 2009. Nordea valmistautuu sen vuoksi haasteelliseen vuoteen. Kulut, riskit ja pääoma pidetään vuonna 2009 tiukasti hallinnassa. Lisäksi Nordea-konserni pyrkii lisäämään liiketoimintaa nykyisten asiakkaiden kanssa ja houkuttelemaan etusijalle asetetuissa segmenteissä valikoidusti uusia asiakkaita, joiden luotokelpoisuus on hyvä. Luotonannon odotetaan vuonna 2009 kasvavan markkinoilla hitaammin kuin vuonna 2008. Nordea uskoo kuitenkin voivansa kasvattaa luotonantoaan jonkin verran markkinoita enemmän. NPS:n uskotaan osaltaan vaikuttavan myönteisesti kasvuun.

Kulujen odotetaan kasvavan hieman hitaammin kuin vuonna 2008, sillä kulujen kasvua hillitään sopeuttamalla toimintaa vallitseviin markkinaolosuhteisiin.

Taloudellisen tilanteen nopea heikkeneminen kaikkialla maailmassa ja myös Pohjoismaissa vaikuttaa luottosalkun laatuun. Tämänhetkisten makrotalouden näkymien perusteella Nordea odottaa nettomääräisiä arvonalentumistappioita kertyvän vuonna 2009 suunnilleen samaa vauhtia kuin vuoden 2008 viimeisellä neljänneksellä. Tulevien tappioiden laajuuteen liittyy kuitenkin paljon epävarmuustekijöitä.

Riskisopeutetun tuloksen odotetaan olevan vuonna 2009 suunnilleen samalla tasolla kuin vuonna 2008.

Nordea-konsernin efektiivisen veroasteen odotetaan olevan suunnilleen 23–25 prosenttia.

Nordea Pankki Suomi –konserni ja Nordea Pankki Suomi Oyj

Tuloslaskelma

Miljoonaa euroa	Liite	Konserni		Emoyhtiö	
		2008	2007	2008	2007
Liiketoiminnan tuotot					
Korkotuotot	3	5 694	4 909	5 486	4 724
Korkokulut	3	-3 882	-3 378	-3 879	-3 376
Rahoituskate	3	1 812	1 531	1 607	1 348
Palkkiotuotot	4	545	532	507	499
Palkkiokulut	4	-330	-217	-308	-202
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	4	215	315	199	297
Voitot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto	5	770	586	769	585
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	21	-4	2	-	-
Osingot	6	-	-	2	136
Muut liiketoiminnan tuotot	7	29	169	34	167
Liiketoiminnan tuotot yhteensä		2 822	2 603	2 611	2 533
Liiketoiminnan kulut					
Hallintokulut:					
Henkilöstökulut	8	-537	-515	-489	-470
Muut kulut	9	-397	-375	-392	-371
Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	10,22,23	-33	-29	-20	-19
Liiketoiminnan kulut yhteensä		-967	-919	-901	-860
Arvonalentumistappiot luotoista	11	-133	20	-113	31
Pysyviin vastaaviin kuuluvien arvopapereiden arvonalentumiset		-	0	-9	0
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot		0	0	0	0
Liikevoitto		1 722	1 704	1 588	1 704
Tuloverot	12	-389	-339	-355	-400
Tulos		1 333	1 365	1 233	1 304
Josta:					
Nordea Pankki Suomi Oyj:n osakkeenomistajien osuus		1 331	1 363	1 233	1 304
Vähemmistöosuudet		2	2	-	-
Yhteensä		1 333	1 365	1 233	1 304

Tase

Miljoonaa euroa	Liite	Konserni		Emoyhtiö	
		31.12.2008	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2007
Varat					
Käteiset varat ja keskuspankkitalletukset		906	1 953	906	1 953
Valtion velkasitoumukset	13	691	719	691	719
Saamiset luottolaitoksilta	14	47 447	45 549	52 629	50 400
Luotot yleisölle	14	68 293	60 597	62 479	55 101
Korolliset arvopaperit	15	4 929	3 645	4 929	3 645
Vakuudeksi annetut rahoitusinstrumentit	16	0	-	0	-
Osakkeet ja osuudet	17	982	1 465	981	1 464
Johdannaissopimukset	18	85 662	30 731	85 662	30 731
Korkoriskin suojaavien erien käyvän arvon muutokset	19	157	-45	157	-45
Tytäryhtiöosakkeet ja -osuudet	20	-	-	309	322
Osakkuusyritysten osakkeet ja osuudet	21	51	76	16	45
Aineettomat hyödykkeet	22	59	48	53	37
Aineelliset hyödykkeet	23, 24	117	110	54	55
Sijoituskiinteistöt	25	3	4	3	3
Laskennalliset verosaamiset	12	15	136	13	134
Versaamiset	12	133	21	124	-
Eläke-etuusvarat	34	82	59	75	54
Muut varat	26	9 532	1 412	9 507	1 442
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	27	902	774	824	702
Varat yhteensä		219 961	147 254	219 412	146 762
Velat					
Velat luottolaitoksille	28	37 713	26 789	37 664	26 737
Yleisön talletukset ja muut velat yleisölle	29	45 279	41 709	45 366	41 734
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	30	31 263	29 635	31 266	29 638
Johdannaissopimukset	18	87 291	32 012	87 291	32 012
Korkoriskin suojaavien erien käyvän arvon muutokset	19	16	-77	16	-77
Verovelat	12	341	56	340	55
Muut velat	31	4 403	3 970	4 298	3 855
Siirtovelat ja saadut ennakot	32	1 016	979	882	873
Laskennalliset verovelat	12	39	33	-	-
Varaukset	33	59	45	55	40
Eläke-etuusvelat	34	28	40	28	40
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	35	1 238	1 270	1 238	1 270
Velat yhteensä		208 686	136 461	208 444	136 177
Oma pääoma					
Vähemmistöosuudet	36	7	7	-	-
Osakepääoma		2 319	2 319	2 319	2 319
Ylikurssirahasto		599	599	599	599
Muut rahastot		2 941	2 929	2 848	2 849
Kertyneet voittovarot		5 409	4 939	5 202	4 818
Oma pääoma yhteensä		11 275	10 793	10 968	10 585
Velat ja oma pääoma yhteensä		219 961	147 254	219 412	146 762
Muut liitteet					
Omien velkojen vakuudeksi annettu omaisuus	37	16 840	7 311	16 839	7 311
Muu vakuudeksi annettu omaisuus	38	-	-	-	-
Vastuusitoumukset	39	17 119	13 201	17 377	13 456
Muut sitoumukset (pl. johdannaissopimukset)	40	16 548	16 787	13 599	14 449
Johdannaissopimukset	18, 40	3 780 568	3 016 977	3 780 587	3 016 977
Note 1 Tilinpäätösperiaatteet					Liite 44 Hankitut vakuudet, jotka voidaan myydä tai asettaa uudelleen vakuudeksi
Liite 2 Segmenttiraportointi					Liite 45 Varojen ja velkojen maturiteettijakauma
Liite 41 Rahoitusinstrumenttien luokittelu					Liite 46 Lähipiiriliiketoimet
Liite 42 Varojen ja velkojen käypä arvo					Liite 47 Fuusiot, hankinnat, myynnit ja purut
Liite 43 Valuuttamääräiset varat ja velat					Liite 48 Nordean osakkeet

Tuottojen ja kulujen kirjaaminen

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
Muuntoero vuoden aikana	0	2	-	-
Myytavissä olevat sijoitukset:				
- Omaan pääomaan kirjatut arvostusvoitot/-tappiot	-1	1	-1	1
Konsernituki	-	-54	-	-54
Verot omaan pääomaan suoraan kirjatuista ja omasta pääomasta siirretyistä eristä	0	0	0	0
Suoraan omaan pääomaan kirjatut tuotot, netto	-1	-51	-1	-53
Tilikauden tulos	1 333	1 365	1 233	1 304
Tilikauden aikana kirjatut tuotot ja kulut yhteensä	1 332	1 314	1 232	1 251

Josta:

Nordea Pankki Suomi Oyj:n osakkeenomistajien osuus	1 330	1 312	1 232	1 251
Vähemmistöosuudet	2	2	-	-
Yhteensä	1 332	1 314	1 232	1 251

Listätietoja liitteessä 36 Oma pääoma

Rahavirtalaskelma

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
Liiketoiminta				
Liikevoitto	1 722	1 704	1 588	1 703
Oikaisut kassavirtaan sisällyttämättömistä eristä	-398	-31	-448	-150
Maksetut tuloverot	-86	-69	-72	-39
Liiketoiminnan rahavirta ennen liiketoimintaan kuuluvien saamisten ja velkojen muutosta	1 238	1 604	1 068	1 514
Liiketoimintaan kuuluvien saamisten muutos				
Muutos valtion velkasitoumuksissa ja muissa keskuspankkirahoitukseen oikeuttavissa arvopapereissa	707	842	707	842
Muutos saamisissa luottolaitoksilta	115	-353	-215	-524
Muutos luotonannossa	-7 851	-8 137	-7 495	-7 860
Muutos korollisissa arvopapereissa	1 860	-954	1 860	-954
Muutos vakuudeksi annetuissa rahoitusinstrumenteissa	0	-	0	-
Muutos osakkeissa	218	-804	217	-804
Muutos johdannaisissa, netto	1 363	902	1 363	902
Muutos sijoituskiinteistöomaisuudessa	1	0	0	0
Muutos muissa varoissa	-8 118	-301	-8 065	-328
Liiketoimintaan kuuluvien velkojen muutos				
Muutos veloissa luottolaitoksille	10 931	-2 446	10 927	-2 458
Muutos yleisön talletuksissa ja muissa veloissa yleisölle	3 570	6 020	3 632	6 035
Muutos liikkeeseen lasketuissa arvopapereissa	1 628	6 955	1 628	6 957
Muutos muissa veloissa	435	183	443	140
Liiketoiminnan rahavirta	6 097	3 511	6 070	3 462
Investoinnit				
Konserniyhtiöiden osakkeiden myynnit	-	73	13	0
Osakkuusyhtiöiltä saadut osingot	1	1	-	1
Osakkuusyritysosakkeiden hankinnat	-7	-5	-6	-5
Osakkuusyritysosakkeiden myynnit	22	28	22	29
Aineellisten hyödykkeiden hankinnat	-51	-69	-24	-27
Aineellisten hyödykkeiden myynnit	9	6	0	-
Aineettomien hyödykkeiden hankinnat	-37	-33	-37	-19
Aineettomien hyödykkeiden myynnit	4	0	-	0
Muiden pysyvien vastaavien hankinnat/myynnit	-4 157	-4	-4 158	-4
Investointien rahavirta	-4 216	-3	-4 190	-25
Rahoitustoiminta				
Liikkeeseen lasketut lainat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	0	-	0	-
Takaisin maksetut lainat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	-64	-415	-64	-415
Maksetut osingot	-850	-4 000	-850	-4 000
Muut muutokset	-1	-126	0	-52
Rahoitustoiminnan rahavirta	-915	-4 541	-914	-4 467
Kauden rahavirta	966	-1 033	966	-1 030
Rahavirta				
Rahavarat kauden alussa	15 434	16 467	15 431	16 461
Valuuttakurssimuutosten vaikutus	1	0	0	-
Rahavarat kauden lopussa	16 400	15 434	16 397	15 431
Muutos	966	-1 033	966	-1 030

Rahavirtalaskelma *jatk.*

Lisätiedot rahavirtalaskelmasta

Rahavirtalaskelma on laadittu IAS 7 -standardin mukaan ja siinä esitetään käteisten varojen ja niihin rinnastettujen varojen rahavirrat tilikauden aikana. Nordea Pankki Suomi Oyj:n rahavirtalaskelmassa on noudatettu liiketoiminnan rahavirtojen epäsuoraa esittämistapaa, jossa tilikauden tulosta oikaistaan muiden kuin käteisten tapahtumien vaikutuksella (esim. realisoitumattomat voitot/tappiot ja arvonalentumistappiot luotoista). Rahavirrat luokitellaan liiketoiminnan, investointien ja rahoitustoiminnan rahavirtoihin.

Liiketoiminta

Liiketoiminnalla tarkoitetaan pääasiallista tuloa tuottavaa toimintaa. Rahavirta muodostuu pääsääntöisesti liikevoitosta, jota oikaistaan rahavirtoihin kuulumattomilla erillä ja maksetuilla tuloveroilla. Rahavirtoihin kuulumattomien erien oikaisuihin sisältyvät erät:

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
Poistot	33	29	20	19
Arvonalentumiset	0	0	9	0
Arvonalentumistappiot luotoista	145	5	117	-11
Realisoitumattomat voitot/tappiot	-414	-149	-414	-149
Myyntivoitot/-tappiot, netto	-2	-30	0	-20
Siirtyvien erien ja varausten muutokset	-92	-78	-111	-75
Valuuttakurssimuutosten vaikutus	1	-	0	-
Muut erät	-68	192	-69	86
Yhteensä	-397	-31	-448	-150

Liiketoimintaan kuuluvien saamisten ja velkojen muutoksiin sisältyvät erät ovat tavanomaiseen liiketoimintaan kuuluvia varoja ja velkoja kuten luottoja ja talletuksia. Johdannaissopimusten muutokset esitetään nettona.

Liiketoiminnan rahavirtaan sisältyvät saadut korkotuotot ja maksetut korkokulut:

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
Saadut korkotuotot	5 721	4 789	5 510	4 596
Maksetut korkokulut	-3 944	-3 211	-3 941	-3 209

Investoinnit

Investointeihin sisältyvät rahoitusomaisuuden sekä aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden hankinnat ja myynnit.

Rahoitustoiminta

Rahoitustoiminnalla tarkoitetaan toimenpiteitä, jotka muuttavat omaa pääomaa ja velkoja, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla.

Tällaisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi osakeannit, osingonmaksu ja muita lainoja huonommalla etuoikeudella olevien lainojen liikkeeseenlasku ja takaisinmaksu.

Käteiset varat

Seuraavat erät sisältyvät käteisiin varoihin

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Käteiset varat ja keskuspankkitalletukset	906	1 953	906	1 953
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	15 494	13 481	15 491	13 478
	16 400	15 434	16 397	15 431

Käteiset varat sisältävät käteiset maksuvälineet ja ulkomaiset setelit. Saamisiin keskuspankeilta sisältyvät keskuspankeissa ja julkisen viranomaisen ylläpitämissä postisiirtojärjestelmissä olevat tilit, jotka täyttävät seuraavat ehdot:

- keskuspankin tai postisiirtojärjestelmän kotipaikka on maassa, jossa yhtiöllä on toimipaikka
- tilillä olevat varat ovat milloin tahansa käytettävissä.

Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta sisältävät käteiset varat lukuun ottamatta joukkolainoja ja muita korollisia arvopapereita.

Tilinpäätöksen liitteet

Liite 1

Tilinpäätösperiaatteet

Sisältö

1. Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet	45	12. Rahoitusinstrumentit	52
2. Vertailutiedot	45	13. Lainat ja muut saamiset	54
3. Muutokset tilinpäätösperiaatteissa ja esitystavassa	45	14. Leasing	55
4. Kriittinen arviointi ja merkittävimmät arvioiden epävarmuustekijät	46	15. Aineettomat hyödykkeet	55
5. Konsernitilinpäätöksen periaatteet	47	16. Aineelliset hyödykkeet	56
6. Tuottojen ja kulujen kirjaaminen	49	17. Sijoituskiinteistöt	56
7. Rahoitusinstrumenttien kirjaaminen taseeseen ja taseesta pois kirjaaminen	49	18. Verot	56
8. Ulkomaan rahan määräiset saamiset ja velat	50	19. Eläkkeet	57
9. Suojauslaskenta	50	20. Oma pääoma	58
10. Rahoitusinstrumenttien käyvän arvon määrittäminen	51	21. Osakeperusteiset kannustinohjelmat	58
11. Käteiset ja niihin rinnastettavat varat	52	22. Lähipiiriä koskevat tapahtumat	58
		23. Segmenttiraportointi	59

1. Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

NPS:n tilinpäätös on laadittu EU-komission hyväksymien kansainvälisten IFRS-tilinpäätösstandardien (International Financial Reporting Standards) ja kansainvälisen tilinpäätöskysymysten tulkintakomitean (International Financial Reporting Interpretations Committee, IFRIC) kyseisistä standardeista antamien tulkintojen mukaisesti. Lisäksi tilinpäätökseen on sovellettu tiettyjä täydentäviä säännöksiä, jotka sisältyvät Suomen kirjanpitolakiin, Suomen luottolaitostoinnasta annettuun lakiin, Finanssivalvonnan määräyksiin ja ohjeisiin sekä valtiovarainministeriön luottolaitoksen tilinpäätöksestä ja konsernitilinpäätöksestä antamaan päätökseen.

Edellä mainittujen standardien ja lakien mukaiset tiedot sisältyvät tilinpäätöksen liitteisiin, riskien, likviditeetin ja pääoman hallintaa käsittelevään toimintakerptomuksen osioon sekä muihin tilinpäätöksen kohtiin.

Hallitus hyväksyi tilinpäätöksen 27. helmikuuta 2009. Lopullisesti tilinpäätös vahvistetaan varsinaisessa yhtiökokouksessa 9. maaliskuuta 2009.

2. Vertailutiedot

Vuoden 2007 vertailutiedoissa on otettu huomioon kohdassa 3 Muutokset tilinpäätösperiaatteissa ja esitystavassa esitettyjen muutosten vaikutukset.

3. Muutokset tilinpäätösperiaatteissa ja esitystavassa

Tilinpäätösperiaatteet sekä laskenta- ja esitystavat ovat olennaisilta osiltaan samat kuin vuoden 2007 tilinpäätöksessä lukuun ottamatta saatujen osinkojen ja pääomarahastoista ja muista osakkeista ja osuuksista saatujen tuottojen esitystapaa tuloslaskelmassa sekä valtion velkasitoumusten ja muiden keskuspankkirahoituksen oikeuttavien arvopapereiden esitystapaa. Uudet esitystavat kuvataan jäljempänä.

Lisäksi tilinpäätösperiaatteisiin on tehty lisäys lokaussa julkistetun, 1. heinäkuuta 2008 voimaan tulleen IAS 39:n ja IFRS 7:n muutoksen seurauksena. Muutoksen mukaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavien rahoitusvarojen luokittelua voidaan muuttaa poikkeustapauksissa tai silloin kun rahoitusvarat vastaavat lainojen ja muiden saamisten määrittelyä, mikäli varoja ei ole tarkoitus myydä tai ostaa takaisin lyhyen ajan kuluessa. Nordea ei ole luokitellut rahoitusvaroja uudelleen tämän muutoksen seurauksena.

Saatujen osinkojen ja pääomarahastoista saatujen tuottojen esitystapa

Saadut osingot on joiltain osin luokiteltu uudelleen. Aiemmin ne esitettiin erässä Osingot, kun ne nyt esitetään erässä Voitot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto. Pääomarahastosijoitukset on myös luokiteltu uudelleen. Ne arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti pääomasijoittajia koskevien IAS 28-säännösten mukaisesti. Sijoituksista kertyneet voitot ja tappiot on nyt siksi kirjattu erään Voitot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto erän Muut liiketoiminnan tuotot sijasta. Vaikutukset vuoden 2008 tuloslaskelmaan ja vertailulukuihin on esitetty alla olevassa taulukossa.

Konserni

Miljoonaa euroa	2008		2007	
	Raportoitu	Ilman muutosta	Oikaistu	Raportoitu
Voitot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto	770	755	586	541
Osingot	-	6	-	24
Muut liiketoiminnan tuotot	29	38	169	190

Emoyhtiö

Miljoonaa euroa	2008		2007	
	Raportoitu	Ilman muutosta	Oikaistu	Raportoitu
Voitot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto	769	754	585	541
Osingot	-	6	136	161
Muut liike-toiminnan tuotot	34	43	167	187

Valtion velkasitoumusten ja muiden keskuspankkirahoituksen oikeuttavien arvopapereiden esitystapa

Tase-erä Valtion velkasitoumukset ja muut keskuspankkirahoituksen oikeuttavat arvopaperit on muutettu eräksi Valtion velkasitoumukset. Valtion- ja paikallishallinnon liikkeeseen laskemat arvopaperit kirjataan erään Valtion velkasitoumukset ja kaikki muut korolliset arvopaperit erään Korolliset arvopaperit. Vaikutukset kyseisiin tase-eriin on esitetty alla olevassa taulukossa.

Konserni

Miljoonaa euroa	2008		2007	
	Raportoitu	Ilman muutosta	Oikaistu	Raportoitu
Valtion velkasitoumukset	691	3 210	719	2 149
Korolliset arvopaperit	4 929	2 410	3 645	2 215

Emoyhtiö

Miljoonaa euroa	2008		2007	
	Raportoitu	Ilman muutosta	Oikaistu	Raportoitu
Valtion velkasitoumukset	691	3 210	719	2 149
Korolliset arvopaperit	4 929	2 410	3 645	2 215

IFRS-standardien tulevat muutokset

Kansainvälisiä standardeja antava elin IASB (International Accounting Standards Board) on tarkistanut IFRS 3 Liiketoimintojen yhdistäminen-, IAS 1 Tilinpäätöksen esittäminen- ja IAS 23 Vieraan pääoman menot -standardeja, muuttanut IAS 27 Konsernitilinpäätös ja erillistilinpäätös- ja IAS 32 Rahoitusinstrumentit: esittämistapa standardeja ja julkaissut uuden IFRS 8 Toimintasegmentit -standardin. Nämä uudet ja päivitetty standardit tulevat voimaan 1. tammikuuta 2009 lukuun ottamatta IFRS 3- ja IAS 27 -standardeja, jotka tulevat voimaan 1. heinäkuuta 2009. Muutokset voi vapaaehtoisesti ottaa käyttöön jo vuonna 2008, mutta Nordeassa on päätetty olla soveltamatta standardeja etukäteen.

Mikäli standardit olisi otettu käyttöön etukäteen, IAS 23 olisi vaikuttanut rajallisesti kehitetyn aineettoman ja aineellisen omaisuuden arvostukseen ja IFRS 8 olisi vaikuttanut toimintasegmenttien esitystapaan.

Näiden IASB:n standardimuutosten lisäksi kansainvälinen tilinpäätöskysymysten tulkintakomitea (IFRIC) on julkaissut uusia Nordeaan vaikuttavia tulkintoja, jotka eivät ole pakollisia Nordealle vuonna 2008, mutta jotka voi ottaa käyttöön etukäteen (IFRIC 13, 14 ja 16). Nordeassa on arvioitu, että mikään näistä tulkinnoista ei olisi vaikuttanut merkittävästi Nordeaan, jos ne olisi otettu käyttöön etukäteen.

Mikäli edellä mainitut uudet, tarkistetut ja muutetut standardit ja tulkinnat olisi otettu käyttöön vuonna 2008, niiden vaikutus Nordean vakavaraisuuteen olisi ollut hyvin vähäinen.

4. Kriittinen arviointi ja merkittävimmät arvioiden epävarmuustekijät

Tilinpäätöksen laatiminen yleisesti hyväksytyjen tilinpäätösperiaatteiden mukaan edellyttää tietyissä yhteyksissä arvioiden ja oletusten käyttöä. Arviot perustuvat kokemuksiin ja johdon oikeina ja asianmukaisina pitämiin oletuksiin. Arviot vaikuttavat tilinpäätöksessä esitettyjen varojen, velkojen ja sitoumusten sekä tuottojen ja kulujen määriin. Myöhemmin toteutuvat luvut saattavat poiketa jossain määrin arvioiduista.

Jotta Nordean taloudellisesta asemasta voidaan antaa oikea kuva, johdolta edellytetään monimutkaisia tai subjektiivisia päätöksiä ja arvioita, joihin saattaa liittyä epävarmuustekijöitä. Epävarmuustekijät liittyvät erityisesti seuraaviin seikkoihin:

- tiettyjen rahoitusinstrumenttien käyvän arvon määrittäminen
- arvonalentumistestit
  - liikearvo
  - lainat ja muut saamiset
- eläkevastuiden vakuutusmatemaattinen laskenta
- oikeusprosesseihin liittyvät vaateet.

Käyvän arvon määrittäminen

OTC-johdannaisten ja sellaisten muiden rahoitusinstrumenttien käyvän arvon määrittämisessä, joiden osalta ei ole saatavilla markkinoilla annettua noteerausta eikä äskettäin noteerattua markkinahintaa, noudetaan kriittistä arviointia seuraavissa seikoissa:

- arvonmääritysmenetelmän valinta
- päätös siitä, milloin kurssinoteeraus ei anna oikeaa kuvaa käyvästä arvosta
- käyvän arvon oikaisu, jolla otetaan huomioon luotto-, mallintamis- ja likviditeettiriskit sekä muut riskit
- päätös siitä, mitkä markkinaparametrit ovat todennettävissä.

Näissä tapauksissa päätökset pohjautuvat Nordean tilinpäätös- ja arvostusperiaatteiden mukaiseen ammattitaitoon.

Katso myös kohta 10 Rahoitusinstrumenttien käyvän arvon määrittäminen.

Arvon alentumistestit

Liikearvo

Liikearvon määrää testataan vuosittain tai useammin, jos tapahtumat tai olosuhteiden muutokset viittaavat liikearvon arvonalentumiseen. Testauksen yhteydessä analysoidaan, onko liikearvosta saatavissa tasearvoa vastaava määrä. Saatavissa oleva määrä arvioidaan määrittämällä käytössä oleva arvo, joka perustuu siitä omaisuudesta odotettujen tulevien rahavirtojen nykyarvoon, johon liikearvo on kohdistettu. Rahavirtaa tuottavalla yksiköllä tarkoitetaan jokaisen NPS:een kuuluvan yhtiön segmenttejä. NPS:ssä ei ole konserniliikearvoa.

Tulevien rahavirtojen nykyarvon ennusteet perustuvat Nordean arvioon niiden yksiköiden tulevista tuotoista ja kuluista, joille liikearvo on kohdistettu. Monet oletukset ja arvioinnit vaikuttavat olennaisesti laskelmiin, ja niihin sisältyy erilaisia parametreja kuten makrotalouteen, markkinoiden kasvuun, liiketoiminnan volyymeihin, marginaaleihin ja kustannustehokkuuteen liittyviä oletuksia. Markkinaolosuhteissa, kilpailutilanteissa, strategiassa tai muissa seikoissa tapahtuneiden muutosten aiheuttamat parametrien muutokset vaikuttavat ennustettuihin rahavirtoihin ja saattavat alentaa liikearvoa.

Katso myös kohta 15 Aineettomat hyödykkeet.

Lainat ja muut saamiset

Kaikkein epävarmin kriittinen arviointi testattaessa lainoja, joiden arvo on alentunut, liittyy asiakkaalta todennäköisesti saatavien tulevien rahavirtojen arviointiin.

Saatavaryhmäkohtaisesti arvostettujen lainojen arvotuksessa olennaista on tunnistaa tapahtumat ja/tai todennettavissa olevat tiedot, jotka osoittavat, että ryhmään sisältyvien lainojen arvo on alentunut. Ryhmään kuuluvilta asiakkailta saatavien tulevien rahavirtojen nykyarvon määrittämiseen liittyy epävarmuustekijöitä, kun käytetään historiatietoja ja saatuja kokemuksia sovellettaessa historiatietoihin perustuvia oletuksia nykytilanteeseen.

Katso myös kohta 13 Lainat ja muut saamiset.

Eläkevastuiden vakuutusmatemaattinen laskenta

Konsernin ulkopuoliset vakuutusmatemaatikot laskevat merkittävimpien eläkejärjestelyjen ennakoitua etuus pohjaiset eläkevastuut käyttäen väestörakenteen muutoksiin liittyviä oletuksia. Nämä laskelmat perustuvat useisiin vakuutusmatemaattisiin ja taloudellisiin parametreihin. Tärkein parametri on diskonttokorko. Muut parametrit, kuten palkankorotuksia ja inflaatiota koskevat oletukset, määritellään niitä koskevien pitkän aikavälin odotusten mukaan. Näiden parametrien määrittely vuoden lopussa on esitetty liitteessä 34 Eläke-etuusvastuut.

Suurin osa eläkevastuiden katteena olevista omaisuuseristä on likvidejä varoja, ja ne on arvostettu vuoden lopun markkina-arvoon. Eläkejärjestelyyn kuuluvien varojen tuotto-odotus määritellään varojen koostumuksen perusteella käyttäen eri omaisuuslajien pitkän aikavälin tuotto-odotuksia. Tuotto-odotukset on esitetty liitteessä 34 Eläke-etuusvastuut.

Katso myös kohta 19 Eläkkeet.

Oikeusprosesseihin liittyvät vaateet

NPS on osallisena joissakin normaalia liiketoimintaansa koskevissa oikeudenkäynneissä ja muissa riitaasioissa. Useimmat näistä koskevat suhteellisen pieniä rahasummia. Millään niistä ei arvioida olevan olennaista kielteistä vaikutusta NPS:een tai sen taloudelliseen asemaan.

5. Konsernitilinpäätöksen periaatteet

Konsernitilinpäätöksen sisältämät yhtiöt

Konsernitilinpäätös sisältää emoyhtiö Nordea Pankki Suomi Oyj:n ja sen IAS 27:n mukaisesti määritellyt tytäryhtiöt. Määritelmä toteutuu yleensä silloin, kun emoyhtiöllä on suoraan tai tytäryhtiöidensä kautta yli 50 prosentin osuus yhtiön äänivallasta tai kun sillä on muutoin toimivalta yhtiössä.

Kaikki konserniyhtiöt yhdistellään konsernitilinpäätökseen hankintamenomenetelmää käyttäen. Hankintamenomenetelmässä hankintaa pidetään tapahtumana, jossa emoyhtiö hankkii epäsuorasti tytäryhtiön varat ja ottaa vastattavakseen tytäryhtiön velat ja vastuusitoumukset.

Konsernin hankintameno määritetään hankintameno allokoinnin analyysillä. Analyysissä liiketoimintojen yhdistämisen hankintameno määritellään yksilöitävissä olevien varojen, velkojen ja vastuusitoumusten käypien arvojen perusteella. Liiketoimintojen yhdistämisen hankintameno luetaan hankinta-ajankohdan yhteenlasketut käypään arvoon arvostetut varat, jotka hankkijaosapuoli on luovuttanut hankittujen nettovarojen vastineeksi, velat, jotka sille ovat hankittujen nettovarojen vastineeksi syntyneet tai jotka se on hankittujen nettovarojen vastineeksi ottanut vastattavakseen, ja hankittujen nettovarojen vastineeksi liikkeesseen lasketut oman pääoman ehtoiset instrumentit sekä yhdistämisestä välittömästi johtuvat menot. Kun liiketoimintojen yhdistäminen ylittää yksilöitävissä olevien varojen, velkojen ja vastuusitoumusten käypien arvojen nettomäärän, ylimenevä osa kirjataan liikearvoksi. Jos erotus on negatiivinen, se kirjataan välittömästi tuloslaskelmaan.

Tytäryhtiöt yhdistellään konsernitilinpäätökseen siitä päivästä lukien, jolloin määräysvalta siirtyy NPS:lle eikä yhdistelyä enää tehdä siitä päivästä lukien, jolloin määräysvalta lakkaa.

Vähemmistöosakkaille kuuluva osuus omasta pääomasta ja nettotuotoista esitetään erikseen taseessa ja tuloslaskelmassa.

Tytäryhtiöiden tilinpäätökset oikaistaan konsernin soveltamien IFRS-periaatteiden mukaisiksi.

Sijoitukset osakkuusyhtiöihin

Osakkuusyhtiöt, joissa konsernin ääniosuus on 20–50 prosenttia ja/tai joissa konsernilla on merkittävä vaikutusvalta, yhdistellään pääomaosuusmenetelmällä. NPS:n pääomasijoitustoiminnaksi luokiteltavat sijoitukset arvostetaan käypään arvoon IAS 28:n ja IAS 39:n säännösten mukaisesti.

Osuus osakkuusyhtiöiden tuloksesta kirjataan tuloslaskelmaan verojen jälkeen, joten siihen liittyvät verot eivät sisälly NPS:n tuloslaskelman erään Tuloverot.

Arvoperistamista varten perustetut erillisyhtiöt (SPE-yhtiöt, special purpose entities)

SPE:iden varoja ja velkoja, joihin NPS:llä ei ole määräysvaltaa, ei IFRS-standardien mukaisesti yhdistellä konsernitilinpäätökseen. Määrittäkseen, onko NPS:llä määräysvalta SPE:ssä vai ei, NPS:n on arvioitava riskejä ja etuja sekä mahdollisuutta tehdä kyseistä SPE:tä koskevia operatiivisia päätöksiä.

Kun NPS:ssä arvioidaan tarvetta yhdistellä SPE konsernitilinpäätökseen, otetaan huomioon useita tekijöitä. Niitä ovat muun muassa se, hoidetaanko SPE:n toimintaa pääasiassa NPS:n puolesta vai onko päätösvalta pääasiassa NPS:llä, kenellä on oikeudet saada

suurin osa hyödyistä ja kuka vastaa useimmista jäänös- ja omistusriskeistä. Kaikki sellaiset SPE:t yhdistellään konsernitilinpäätökseen, joiden riskeistä ja

hyödyistä NPS on pitänyt itsellään suurimman osan. Niitä SPE:itä, joihin liittyviä merkittäviä riskejä tai etuja NPS:llä ei ole, ei yhdistellä konsernitilinpäätökseen.

Asiakkaiden sijoituksia varten perustetut SPE:t ovat rakenteita, jotka mahdollistavat yhden tai useamman asiakkaan sijoituksen yhteen omaisuuserään tai omaisuuserien joukkoon (esim. sijoitusrahastot), jonka SPE yleensä ostaa. SPE:n omistamiin omaisuuseriin liittyvät riskit ja edut kohdistuvat täysin asiakkaisiin. NPS perii tyypillisesti palvelumaksun tai välityspalkkion SPE:n perustamisesta tai toimimisesta salkunhoitajana, säilytysyhteisönä tai muuna asiamiehenä. NPS on salkunhoitaja, ja se päättää sijoituksista ja muista hallinnollisista asioista yksin, mutta se ei ole sijoittanut pääomaa tai on sijoittanut ainoastaan hyvin pienen määrän pääomaa SPE:hen. Useimmissa tapauksissa asiakkaiden sijoituksia varten perustettuja SPE:itä ei yhdistellä konsernitilinpäätökseen, koska NPS:n juridiset ja sopimuksen mukaiset oikeudet ja velvollisuudet osoittavat, että NPS:n määräysvalta ei ulotu näiden yhtiöiden taloudellisiin ja toiminnallisiin periaatteisiin. NPS:n tavoitteena ei siis ole hankkia etua SPE:n toiminnasta käyttämällä määräysvaltaa. Suurin osa jäännös- ja omistusriskeistä ei myöskään kohdistu NPS:ään.

NPS on perustanut vain yhden SPE:n. Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt SPE:t esitetään liitteessä 20 Sijoitukset tytäryhtiöihin.

Eliminointiperiaatteet

Konsernin sisäiset erät eliminoidaan konsernitilinpäätöksessä.

Ulkomaisten yksiköiden tilinpäätöserien muuntaminen

Emoyhtiö Nordea Pankki Suomi Oyj:n raportointivaluutta on euro, ja konsernitilinpäätös laaditaan euroina. Ulkomaisten yksiköiden tilinpäätöserät muunnetaan yksiköiden toimintavaiheesta euroiksi tapahtumapäivän kurssiin. Ulkomaisten yksiköiden tase-erät muunnetaan tilinpäätöspäivän kurssiin ja tuloslaskelman erät vuoden keskimääräiseen kurssiin. Muuntoerot kirjataan suoraan omaan pääomaan.

Konserniyhtiöiden hankinnasta syntyvä liikearvo ja hankintaan liittyvät käyvän arvon oikaisu käsitellään paikallisena valuuttana olevina erinä ja ne muunnetaan euroiksi tilinpäätöspäivän kurssiin.

Konsernirakenteen muutokset

Konsernin rakenne ei ole muuttunut merkittävästi vuoden aikana. Lisätietoja on liitteessä 20 Sijoitukset tytäryhtiöihin ja liitteessä 47 Fuusiot, hankinnat, myynnit ja purut.

6. Tuottojen ja kulujen kirjaaminen

Rahoituskate

Korkotuotot ja -kulut lasketaan ja kirjataan efektiivisen koron mukaan tai tarpeen vaatiessa sellaisen laskentatavan mukaan, jonka tuloksen voidaan katsoa olevan riittävän lähellä efektiivisen koron mukaan laskettua summaa.

Kaikkiin Marketsin tase-eriin liittyvät korkotuotot ja korkokulut kirjataan tuloslaskelman erään Voitot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto. Marketsin sisäisiin sijoituksiin ja sisäiseen rahoitukseen liittyvät korkotuotot ja korkokulut korvataan vastaavilla konsernin ulkoisilla korkotuotoilla ja korkokuluilla.

Palkkiotuotot ja -kulut, netto

NPS saa palkkiotuottoja erilaisista asiakkaille tarjoamista palveluista. Palkkioihin sovellettava laskentatapa riippuu siitä, mistä palkkioita peritään. Palkkiotuotot kirjataan tuotoksi joko palvelun suorittamishetkellä tai merkittävän toimenpiteen suorittamisen yhteydessä. Annetuista palveluista saadut palkkiot kirjataan sille tilikaudelle, jolla palvelu on suoritettu.

Luottojen järjestämisestä saadut syndikointipalkkiot ja muut tietyistä toimenpiteistä saadut palkkiot kirjataan tuotoksi, kun toimenpide on suoritettu, eli silloin kun syndikointi on saatettu loppuun.

Palkkiokulut ovat tapahtumakohtaisia ja ne kirjataan sille ajanjaksolle, jolla palvelu on vastaanotettu.

Voitot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto

Toteutuneet ja toteutumattomat voitot ja tappiot rahoitusinstrumenteista (ml. Marketsin nettokorot) arvostetaan käypään arvoon ja kirjataan erään Voitot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto.

Toteutuneet ja toteutumattomat voitot ja tappiot liittyvät seuraaviin eriin:

- Osakkeet/osuudet ja muut osakesidonnaiset instrumentit
- Korolliset arvopaperit ja muut korkosidonnaiset instrumentit

- Muut rahoitusinstrumentit, mukaan lukien luottojohdannaiset ja hyödykeinstrumentit/-johdannaiset
- Voitot/tappiot valuuttakurssimuutoksista.

Osingot

Saadut osingot kirjataan tuloslaskelman erään Voitot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto ja luokitellaan liitteessä 5 erään Osakkeet ja osuudet ja muut osakesidonnaiset erät. Tuotot kirjataan sille ajanjaksolle, jolla oikeus maksuun on syntynyt.

Konserniyhtiöiltä ja osakkuusyrityksiltä saadut osingot on esitetty omana eränä osingot emoyhtiön tuloslaskelmassa.

Osuus osakkuusyritysten tuloksesta

Osuus osakkuusyritysten tuloksesta vastaa muutosta NPS:n osuudessa osakkuusyrityksen nettovaroista hankinnan jälkeen. Osuus osakkuusyritysten tuloksesta kirjataan tuloslaskelmaan verojen jälkeen, joten siihen liittyvät verot eivät sisälly NPS:n tuloslaskelman erään Tuloverot.

Muutos NPS:n osuudessa nettovaroista perustuu osakkuusyritysten ulkoiseen raportointiin, ja se vaikuttaa NPS:n tilinpäätökseen sillä tilikaudella, jona tiedot ovat saatavilla.

Muut liiketoiminnan tuotot

Osakkeiden myynnistä saadut nettovoitot ja muut liiketoiminnan tuotot, jotka eivät liity mihinkään muuhun tuloslaskelman erään, kirjataan tuloslaskelman erään Muut liiketoiminnan tuotot yleensä silloin, kun liiketoimi on saatu päätökseen.

7. Rahoitusinstrumenttien kirjaaminen taseeseen ja taseesta pois kirjaaminen

Johdannaissopimukset, noteeratut arvopaperit ja valuuttakauppaan liittyvät spot-tapahtumat kirjataan taseeseen ja pois taseesta kaupantekopäivänä. Muut rahoitusinstrumentit kirjataan taseeseen selvityspäivänä.

Rahoitusvarat, joita ei kirjata kaupankäyntipäivän arvoon, kirjataan pois taseesta, kun oikeudet rahoitusinstrumentin rahavirtoihin raukeavat tai siirtyvät toiselle osapuolelle. Oikeudet rahavirtoihin raukeavat tai siirtyvät yleensä silloin, kun vastapuoli on esimerkiksi maksanut lainan takaisin NPS:lle (selvityspäivänä).

Joissakin tapauksissa NPS on osapuolena tapahtumassa, jossa se siirtää taseeseen kirjattuja varoja, mutta pitää itsellään kaikki tai osan siirrettyihin varoihin liittyvistä riskeistä ja hyödyistä. Jos kaikki riskit ja hyödyt tai huomattava osa niistä jäävät NPS:lle, siirrettyjä varoja ei kirjata pois taseesta tai ne luokitellaan uudelleen taseen erään Vakuudeksi annetut rahoitusinstrumentit. Tällaisia varoja voivat olla esimerkiksi arvopaperien lainaussopimukset ja takaisinostosopimukset.

Rahoitusvelat, joita ei kirjata taseeseen kaupankäyntipäivän arvoon, kirjataan pois taseesta, kun velka päättyy. Tällöin on tavallisesti kysymys siitä, että NPS maksaa talletuksen takaisin vastapuolelle (selvityspäivänä).

Lisätietoja kerrotaan kohdan 12 Rahoitusinstrumentit alakohdissa Arvopaperien lainaussopimukset ja Takaisinostosopimukset ja käänteiset takaisinostosopimukset sekä liitteessä 20 Sijoitukset tytäryhtiöihin ja liitteessä 44 Hankitut vakuudet, jotka voidaan myydä tai asettaa uudelleen vakuudeksi.

8. Ulkomaan rahan määräiset saamiset ja velat

Kunkin yksikön toimintavaluutta määräytyy sen taloudellisen ympäristön valuutan perusteella, jossa yksikkö toimii.

Ulkomaan valuutaksi katsotaan kaikki muut valuutat kuin yksikön toimintavaluutta. Ulkomaan rahan määräiset tapahtumat kirjataan tapahtumapäivän kurssiin. Ulkomaan rahan määräiset varat ja velat muunnetaan tilinpäätöspäivän kurssiin.

Sellaisten tapahtumien selvityksestä syntyneet valuuttakurssierot, joiden valuuttakurssi on selvityspäivänä eri kuin tapahtumapäivänä, sekä selvittämättömien valuuttamääräisten rahavarojen ja -velkojen toteutumattomat valuuttakurssierot kirjataan tuloslaskelman erään Voitot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto.

Sellaisiin rahoitusinstrumentteihin liittyvät muuntoerot, jotka on määritelty konserniyhtiöön tehdyn nettosijoituksen suojausinstrumenteiksi, kirjataan omaan pääomaan niiltä osin kuin suojausinstrumentit ovat tehokkaita. Kirjaus tehdään, jotta omaan pääomaan vaikuttavat muuntoerot neutraloituvat, kun konserniyhtiö yhdistellään NPS:n konsernitalinpäätökseen. Suojauksen tehottomuus kirjataan tuloslaskelman erään Voitot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto.

9. Suojauslaskenta

IAS 39 sisältää suojausinstrumenttien ja suojattujen varojen kirjaamista eli suojauslaskentaa koskevia periaatteita. Kaikki johdannaissopimukset arvostetaan käypään arvoon. NPS soveltaa IAS 39:n suojauslaskentaa koskevia säännöksiä EU:n carve out -version mukaisesti.

NPS:ssa käytetyt suojauslaskennan periaatteet on laadittu IAS 39:n vaatimusten mukaisesti. NPS käyttää suojauslaskentaa, jotta suojattavan erän ja suojaavien instrumenttien käyvän arvon muutoksia käsitellään tilinpäätöksessä symmetrisesti ja jotta se voi suojautua kassavirtojen ja ulkomaisiin yksiköihin tehtyjen nettosijoitusten arvon vaihtelulta. Tavoitteena on antaa tilinpäätöksessä oikea kuva NPS:n suojaustoimenpiteistä. Kokonaisvastuu NPS:n suojauspositioista ja suojauslaskennasta on konsernin varainhallinnalla.

IAS 39:n mukaan suojauslaskentamalleja on kolme:

- käyvän arvon suojaus
- rahavirtojen suojaus
- nettoinvestoinnin suojaus.

NPS:ssä sovelletaan tällä hetkellä ainoastaan käyvän arvon suojauslaskentaa.

Käyvän arvon suojaus

Käyvän arvon suojauslaskentamallia sovelletaan johdannaissopimukseen, joilla suojaudutaan tietyille riskeille alttiina olevien taseeseen kirjattujen varojen tai velkojen käyvän arvon muutoksilta. NPS:n taseeseen sisältyvien varojen ja velkojen käyvän arvon muutoksiin liittyvä riski syntyy pääosin kiinteäkorkoisista lainoista, arvopapereista ja talletuksista, joihin liittyy korkoriski. Johdannaissopimuksen ja suojatun erän käyvän arvon muutokset, jotka aiheutuvat suojautumisen kohteena olevista riskeistä, kirjataan erikseen tuloslaskelman erään Voitot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto. Jos suojaus on tehokas, arvonmuutokset neutraloivat toisensa, jolloin niillä ei ole juuri mitään nettovaikutusta. Johdannaissopimuksella suojatun erän käyvän arvon muutokset, jotka aiheutuvat suojautumisen kohteena olevista riskeistä, näkyvät suojatun erän kirjanpitoarvon oikaisussa, joka myös kirjataan tuloslaskelmaan. Korkoriskiä suojaavien erien käyvän arvon muutokset esitetään erikseen tase-erässä ”Korkoriskiä suojaavien erien käyvän arvon muutokset” IAS 39:n mukaisesti.

NPS soveltaa käyvän arvon suojauslaskentamallia pääasiassa salkkukohtaisesti. Suojauksen tehoa mitataan ja arvioidaan. Suojauksen tehottomuus vaikuttaa tuloslaskelman erään Voitot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto.

Suojaavat instrumentit

NPS käyttää suojausinstrumentteina ensisijaisesti koronvaihtosopimuksia. Valuutanvaihtosopimuksia ja käteisinstrumentteja käytetään harvoin. Käteisinstrumentteja käytetään suojaavina instrumentteina vain kun suojaudutaan valuuttariskiltä.

Suojatut erät

IAS 39:n mukaan suojattu erä voi olla yksittäinen omaisuus- tai velkaerä tai joukko omaisuus- ja velkaerä, joihin liittyvät riskit ovat samankaltaiset. NPS:n suojattuihin eriin kuuluu sekä yksittäisiä omaisuus- ja velkaerä että omaisuus- ja velkaeristä koostuvia salkkuja.

Suojauksen tehokkuus

Suojauslaskentaa voidaan käyttää vain, jos suojaus on hyvin tehokas. Suojausta pidetään tehokkaana, jos suojaussopimusta tehtäessä ja koko sen juoksuaikana voidaan olettaa, että suojatun erän käyvän arvon muutokset neutraloituvat olennaisilta osin suojaavan erän arvon muutoksilla. Suojauksen tehokkuuden tulee olla 80–125 prosenttia.

Arvioidessaan suojausten tehokkuutta takautuvasti NPS määrittelee suojaavan erän käyvän arvon muutoksen ja vertaa sitä suojatun erän käyvän arvon muutokseen. Suojauksen tehokkuutta mitataan kumulatiivisesti.

Jos suhdeluku ei ole tehokkuusvaatimuksen mukainen, suojauslaskenta lopetetaan. Johdannaissopimusten realisoitumaton arvon muutos siitä hetkestä, kun suojaus viimeksi todettiin tehokkaaksi, kirjataan käypään arvoon tuloslaskelmaan. Käyvän arvon suojauksissa suojatun erän käyvän arvon muutos siihen asti, kun suojaus päättyy, jaksotetaan tasasuuruksina erinä tuloslaskelmaan suojatun erän jäljellä olevan juoksuajan kuluessa.

10. Rahoitusinstrumenttien käyvän arvon määrittäminen

Tulosvaikutteisesti käypään arvoon arvostettaviksi määritellyt rahoitusvarat ja -velat sekä johdannaissopimukset kirjataan käypään arvoon taseeseen. Käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelman erään Voittot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto.

Käypä arvo määritetään IAS 32:n ja IAS 39:n mukaisesti arvoksi, johon omaisuuserä voitaisiin vaihtaa tai joka velasta voitaisiin suorittaa asiaa tuntevien, liike-toimeen halukkaiden, toisistaan riippumattomien osapuolten välisessä kaupassa.

Paras käyvän arvon määrittäminen saadaan, jos omaisuus- tai velkaerä noteerataan julkisesti toimivilla markkinoilla. Tällaista noteerausta käytetään rahoitusvarojen ja -velkojen arvostuksessa aina kun noteeraus on

saatavilla. NPS käyttää pääsääntöisesti julkisia noteerauksia määrittäessään seuraavien tase-erien käypää arvoa:

- valtion velkasitoumukset
- korolliset arvopaperit
- osakkeet ja osuudet
- johdannaissopimukset (noteeratut johdannaiset).

Jos rahoitusinstrumentin noteeraus ei anna oikeaa kuvaa säännöllisestä markkinahinnasta tai jos noteerausta ei saada, käypä arvo määritetään tarkoituksenmukaista arvostusmenetelmää käyttäen. Arvostusmenetelmiä on monenlaisia, aina yksinkertaisesta diskontatun rahavirran analyysistä monimutkaisiin optiohinnoittelumalleihin. Arvostusmenetelmät suunnitellaan siten, että markkinahintoja ja -kursseja käytetään aina kun mahdollista, mutta arvostuksessa voidaan käyttää hyväksi myös malliparametreja, jotka eivät ole todettavissa. NPS käyttää pääsääntöisesti arvostusmenetelmiä määrittäessään seuraavien tase-erien käypää arvoa:

- Valtion velkasitoumukset (kun saatavilla ei ole toimivilla markkinoilla annettua noteerausta)
- korolliset arvopaperit (kun saatavilla ei ole toimivilla markkinoilla annettua noteerausta)
- osakkeet ja osuudet (kun saatavilla ei ole toimivilla markkinoilla annettua noteerausta)
- johdannaissopimukset (OTC-johdannaiset).

Käypä arvo lasketaan yksittäisen sopimuksen teoreettisena nettomääräisenä nykyarvona, joka perustuu riippumattomiin markkinaparametreihin olettaen, että erään ei liity mitään riskejä tai epävarmuustekijöitä. Laskentaa täydennetään portfolio-oikaisulla. Portfolio-oikaisu kattaa arvostusmenetelmiin, mallioletuksiin ja ei-todennettavissa oleviin parametreihin sekä salkun vastapuoliriskien ja likviditeettiriskien liittyvät epävarmuustekijät. Mallintamisriskin portfolio-oikaisu koostuu kahdesta osasta:

- mallintamisen tulosten (markkina-arvojen) vertailu markkinatietoihin tai vaihtoehtoisten mallien tuloksiin, kun sellaisia on saatavilla
- herkkyyslaskelmat, joissa ei-todennettavissa olevia parametreja vaihdellaan ja niille annetaan kohtuullisia arvoja.

Kun rahoitusinstrumentin käypä arvo määritetään arvostusmenetelmällä, tutkitaan perustuvatko arvostusmallissa käytetyt muuttuvat tekijät täysin todennettavissa oleviin markkinatapahtumiin. NPS pitää todennettavissa oleviin markkinatapahtumiin perustuvana tietona tietoa, joka saadaan yleisesti saatavilla olevista ulkopuolisista lähteistä, jos tällaisen tiedon voidaan katsoa edustavan realistista markkina-arvoa. Jos käytetään tietoja, jotka eivät ole todennettavissa, instrumenttia ei voida alun perin kirjata arvostusmenetelmällä arvioituun käypään arvoon, ja kaikki ensimmäisen päivän tuotot jaksotetaan tulosvaikutteisesti sopimuksen voimassaoloajalle.

NPS:n käyttämät arvostusmallit noudattavat hyväksytyjä rahoitusinstrumenttien hinnoitteluun sovellettavia taloudellisia metodeja. Niissä otetaan huomioon tekijät, joiden perusteella markkinoiden osapuolet määrittelevät hinnan.

Konsernin luotonanto ja riskienhallinta hyväksyy uudet arvostusmallit, ja kaikkia malleja arvioidaan säännöllisesti.

Lisätietoja liitteessä 42 Varojen ja velkojen käypä arvo.

11. Käteiset ja niihin rinnastettavat varat

Käteisiin ja niihin rinnastettaviin varoihin luetaan keskuspankkeihin talletetut varat, jotka täyttävät seuraavat ehdot:

- keskuspankin kotipaikka on maassa, jossa NPS:llä on pankkitoimilupa
- tilillä olevat varat ovat milloin tahansa käytettävissä.

Käteiset ja niihin rinnastettavat varat ovat rahoitusinstrumentteja, jotka luokitellaan lainoiksi ja muiksi saamisiksi, ks. kohta 12 Rahoitusinstrumentit.

Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta luetaan myös käteisiin ja niihin rinnastettaviin varoihin rahavirtalaskelmassa.

12. Rahoitusinstrumentit

Rahoitusinstrumenttien luokittelu

Kaikki rahoitusinstrumentit, joita IAS 39 koskee, on luokiteltu seuraaviin ryhmiin:

Rahoitusvarat:

- käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat
  - kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat
  - rahoitusvarat, jotka on määritetty kirjattavaksi alun perin käypään arvoon tulosvaikutteisesti (käypään arvoon arvostamismahdollisuus)
- lainat ja muut saamiset
- eräpäivään asti pidettävät sijoitukset
- myytävissä olevat rahoitusvarat.

Rahoitusvelat:

- käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat
  - kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvelat
  - rahoitusvelat, jotka on määritetty kirjattavaksi alun perin käypään arvoon tulosvaikutteisesti (käypään arvoon arvostamismahdollisuus)
- muut rahoitusvelat.

Kunkin rahoitusinstrumentin arvostus taseessa ja se, miten instrumentin käyvän arvon muutokset kirjataan tilinpäätökseen, määräytyvät luokittelun perusteella.

NPS:n taseeseen sisältyvien rahoitusinstrumenttien luokittelu on esitetty liitteessä 41 Rahoitusinstrumenttien luokittelu.

Rahoitusvarat ja rahoitusvelat, jotka arvostetaan käypään arvoon tuloslaskelman kautta

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat arvostetaan transaktiokuluilla vähennettyyn käypään arvoon. Kaikki käyvän arvon muutokset kirjataan suoraan tuloslaskelman erään Voitot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto.

Luokkaan sisältyy kaksi ryhmää: kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat ja -velat sekä rahoitusvarat ja -velat, jotka on määritetty kirjattavaksi alun perin käypään arvoon tulosvaikutteisesti (käypään arvoon arvostamismahdollisuus).

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviin rahoitusvaroihin ja -velkoihin sisältyy enimmäkseen johdannaissovimuksia, joita pidetään kaupankäyntitarkoituksessa, korollisia arvopapereita sekä Marketsin ja konsernin varainhallinnan hallussa olevia osakkeita. Niihin sisältyy myös kaupankäyntivelkoja kuten lyhyeksi myytyjä positioita.

Ryhmään Rahoitusvarat/-velat, jotka on määritetty kirjattavaksi alun perin käypään arvoon tulosvaikutteisesti, sisältyy joitakin osakkeita ja korollisia arvopapereita. NPS soveltaa käypään arvoon arvostamismahdollisuutta myös tiettyihin Marketsin toimintaan liittyviin rahoitusvaroihin ja -velkoihin. Luokitus johtuu siitä, että Markets hallinnoi ja arvostaa kaikki rahoitusvaransa ja -velkansa käypään arvoon. Kaikki Marketsin rahoitusvarat ja -velat luokitellaan ryhmään Rahoitusvarat/-velat, jotka on määritetty arvostettavaksi käypään arvoon tulosvaikutteisesti.

Lainat ja muut saamiset

Lainat ja muut saamiset ovat noteeraamattomia rahoitusvaroja, joihin liittyy määrätty tai määrättävissä oleva maksuaika. Näitä varoja ja niiden arvon alentumista kuvataan tarkemmin kohdassa 13 Lainat ja muut saamiset.

Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset

Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset on alun perin kirjattu taseeseen hankintamenoon. Transaktiokulut sisältyvät kirjaukseen. Alkuperäisen kirjauksen jälkeen tähän luokkaan kuuluvat instrumentit arvostetaan jaksotettuun hankintamenoon. Tällöin hankintameno ja lunastusarvon välinen erotus jaksotetaan tuloslaskelmaan jäljellä olevan juoksuajan kuluessa efektiivisen koron menetelmää käyttäen.

NPS arvioi jokaisena raportointipäivänä, onko sijoituksen arvonalentumisesta objektiivista näyttöä. Jos näyttöä on, sijoituksesta kirjataan arvonalentumistappio. Tappion määrä saadaan vähentämällä kirjanpitoarvosta arvioitujen tulevien rahavirtojen nykyarvo. Tappio kirjataan tuloslaskelman erään Arvonalentumistappiot luotoista. Lisätietoja arvonalentumisen

objektiivisen näytön tunnistuksesta ja mittauksesta on kohdassa 13 Lainat ja muut saamiset.

Myytävissä olevat rahoitusvarat

Myytävissä olevat rahoitusvarat arvostetaan käypään arvoon. Käyvän arvon muutokset, lukuun ottamatta korkoa ja valuuttakurssimuutosten sekä arvonalentumistappioiden vaikutusta, kirjataan suoraan oman pääoman uudelleenarvostusrahastoon. Korko kirjataan tuloslaskelman korkotuottoihin. Valuuttakurssimuutosten vaikutus ja arvonalentumistappiot myytävissä olevista rahoitusvaroista kirjataan tuloslaskelman erään Voitot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto.

Kun myytävissä olevia rahoitusvaroja myydään, omaan pääomaan kirjattu kertynyt käyvän arvon muutos kirjataan pois omasta pääomasta ja kirjataan tuloslaskelman erään Voitot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto.

Muut rahoitusvelat

Rahoitusvelat, joita ei luokitella tulosvaikutteisesti käypään arvon arvostettaviksi rahoitusveloiksi, arvostetaan jaksotettuun hankintamenoon. Muista rahoitusveloista maksetut korot kirjataan tuloslaskelman korkokuluihin.

Hybridit rahoitusinstrumentit (yhdistetyt instrumentit)

Hybridit instrumentit (yhdistetyt instrumentit) ovat sopimuksia, joissa on pääsopimus ja siihen liittyvä johdannaisopimus. Tällaiset sopimukset liittyvät yleensä strukturoitujen velkainstrumenttien liikkeenlaskuun (esimerkiksi indeksilainat).

Marketsin osana kaupankäyntisalkkuaan liikkeeseen laskemat indeksilainat luokitellaan kaupankäyntitaroituksessa pidettäviksi, ja koko yhdistetty instrumentti (pääsopimus ja siihen liittyvä johdannaisopimus) arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelman erään Voitot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto.

Arvopapereiden lainaussopimukset

Lainaksiotto- ja lainaksiantosopimukset tehdään yleensä vakuuspohjaisesti. Jos omaisuuserään liittyviä riskejä tai tuottoja ei siirretä, lainaksi annettuja tai lainaksi otettuja arvopapereita ei kirjata pois taseesta eikä taseeseen. Jos vastapuolella on oikeus myydä arvopaperit tai antaa ne uudelleen vakuudeksi, arvopaperit kirjataan taseen erään Vakuudeksi annetut rahoitusinstrumentit.

Lainaksi otetut arvopaperit raportoidaan taseen ulkopuolisessa erässä Omien velkojen vakuudeksi annettu omaisuus.

Vastapuolelle annettavat käteisvakuudet kirjataan taseeseen saamisina luottolaitoksilta tai luottoina yleisölle. Vastapuolilta saadut käteisvakuudet kirjataan

taseen erään Velat luottolaitoksille tai Yleisön talletukset ja muut velat yleisölle.

Näistä tapahtumista kertyvät korkotuotot ja -kulut kirjataan erään Voitot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto.

Takaisinostosopimukset ja käänteiset takaisinostosopimukset

Takaisinostosopimusten perusteella luovutettuja arvopapereita ja käänteisten takaisinostosopimusten perusteella saatuja arvopapereita ei kirjata pois taseesta tai taseeseen. Jos vastapuolella on oikeus myydä arvopaperit tai antaa ne uudelleen vakuudeksi, arvopaperit kirjataan taseen erään Vakuudeksi annetut rahoitusinstrumentit.

Käänteisten takaisinostosopimusten perusteella saadut arvopaperit raportoidaan taseen ulkopuolisessa erässä Omien velkojen vakuudeksi annettu omaisuus.

Takaisinostosopimusten perusteella saadut käteisvarat kirjataan taseen erään Velat luottolaitoksille tai Yleisön talletukset ja muut velat yleisölle. Käänteisten takaisinostosopimusten perusteella luovutetut käteisvarat kirjataan taseeseen saamisina luottolaitoksilta tai luottoina yleisölle.

Lisäksi käänteisten takaisinostosopimusten perusteella saatujen arvopapereiden myynti kirjataan kaupankäyntivelaksi (lyhyeksi myynti).

Johdannaissopimukset

Kaikki johdannaissopimukset kirjataan taseeseen ja arvostetaan käypään arvoon. Johdannaiset, joiden käypä arvo on positiivinen (mahdollinen kertynyt korko mukaan lukien), kirjataan taseen varoihin erään Johdannaissopimukset. Johdannaiset, joiden käypä arvo on negatiivinen (mahdollinen kertynyt korko mukaan lukien), kirjataan taseen velkoihin erään Johdannaissopimukset.

Toteutuneet ja toteutumattomat voitot ja tappiot johdannaissopimuksista kirjataan tuloslaskelman erään Voitot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto.

Takaussitoumukset

Annetuista takaussitoumuksista saadut palkkiot kirjataan taseeseen siirtovelkoina. Alkuperäisen kirjauksen jälkeen sitoumukset kirjataan taseeseen jaksotetun takauspalkkion tai sitä korkeamman arvonalentumisen suuruisena. Arvonalentuminen lasketaan nykyisen vastuun maksamiseen vaadittavien kulujen diskontattuna parhaana arviona. Varaukset ja varausten muutokset kirjataan tuloslaskelmassa arvonalentumistappioiksi.

Takaussitoumukset kirjataan taseen ulkopuoliseen erään Vastuussitoumukset.

13. Lainat ja muut saamiset

Lainat ja muut saamiset, joita ei arvosteta käypään arvoon, arvostetaan hankintamenoon (ks. myös erillinen kohta 7 Kirjaaminen taseeseen ja taseesta pois kirjaaminen sekä liite 41 Rahoitusinstrumenttien luokittelu).

NPS seuraa luottojen ja muiden saamisten arvoa kohdassa Riskien, likviditeetin ja pääoman hallinta kerrotulla tavalla. Saatavakohtaisesti tai saatavaryhmäkohtaisesti arvostetut saamiset määritellään saamisiksi, joiden arvo on alentunut, jos niiden arvon alentumisesta on objektiivista näyttöä.

Saatavakohtaisesti arvostettuihin luottoihin sovellettava arvonalentumistesti

NPS testaa merkittävien lainojen arvon alentumista lainakohtaisesti. Arvonalentumistestin tarkoituksena on todeta, onko lainan arvo alentunut. Tunnistamisprosessin ensimmäisessä vaiheessa NPS seuraa, onko todettavissa merkkejä arvon alentumisesta ja voidaan ko niitä pitää objektiivisena näyttönä arvon alentumisesta. Lisätietoja tappiotapahtumien tunnistamisesta annetaan kohdan Riskien, likviditeetin ja pääoman hallinta alakohdassa Luottoriski.

Kun pyritään päättämään, onko arvon alentumisesta objektiivista näyttöä, arvioidaan asiakkaalta todennäköisesti saatavien tulevien rahavirtojen määrä. Nämä rahavirrat diskontataan tämän jälkeen efektiivisellä korolla, jolloin saadaan nettomääräinen nykyarvo. Luottoriskin vähentämiseksi saadut vakuudet arvostetaan käypään arvoon. Jos lainan kirjanpitoarvo on suurempi kuin tulevien rahavirtojen nettomääräinen nykyarvo, mukaan lukien vakuuksien käypä arvo, lainan arvo on alentunut.

Lainat, joiden arvo ei yksinään ole alentunut, siirretään riskiominaisuuksiltaan samankaltaisten luottojen ryhmään, jolle tehdään saatavaryhmäkohtainen arvonalentumistesti.

Saatavaryhmäkohtaisesti arvostettuihin luottoihin sovellettava arvonalentumistesti

Riskiominaisuuksiltaan samankaltaisten lainojen arvon alentuminen arvioidaan ryhmäkohtaisesti seuraavan ryhmittelyn mukaisesti:

- yksinään merkittävät lainat, joiden arvo ei ole alentunut
- lainat, jotka eivät ole yksinään merkittäviä ja joille ei ole tehty lainakohtaista arvonalentumistestiä.

NPS seuraa lainasalkkuaan luotonantoon liittyvässä päätöksentekoprosessissa sekä vuosikatsausprosessissa, jota täydentää neljännesvuosittainen luottoriskin arviointiprosessi. Lisäksi seurataan asiakkaiden luotto- luokitusten historiallista kehitystä. Näissä prosesseissa NPS tunnistaa tappiotapahtumat, jotka osoittavat saatavaryhmässä toteutuneet tappiot. Saatavaryhmään

luetaan sellaisille asiakkaille annetut luotot, joiden luottoriskiominaisuudet ovat samankaltaiset eli joissa on samankaltainen tappiotapahtumien riski.

Vain ne tappiotapahtumat, jotka ovat toteutuneet raportointipäivään mennessä, otetaan huomioon saatavaryhmän arvioinnissa.

Ryhmäkohtaisessa arviointiprosessissa arvioidaan, pitääkö toteutuneen tappiotapahtuman perusteella kirjata arvonalentuminen, jos tappiotapahtuma ei ole vielä vaikuttanut saatavaryhmästä tuleviin rahavirtoihin. Tätä tappiotapahtuman toteutumispäivän ja sen yksittäisen tunnistamisen päivän välistä ajanjaksoa kutsutaan ”syntymisjaksoksi” (emergence period). Arvonalentuminen on ryhmäkohtainen, kunnes tappiot on tunnistettu yksittäisen vastuun tasolla. Tunnistus tapahtuu maksuhäiriön tai muiden merkkien perusteella.

Arvonalentumistesteissä käytetyt menetelmät eroavat jonkin verran riippuen siitä, ovatko lainat merkittäviä vai eivät. Yksinään merkittävien lainojen ryhmäkohtaisessa luottoriskin arvioinnissa NPS käyttää pisteytysjärjestelmää. Arvioidessaan luokituskohtaista maksuhäiriöriskiä NPS käyttää historiatietoja maksukyvyttömyystodennäköisyydestä. Merkittävät lainat luokitellaan ja ryhmitellään pääasiassa toimialan ja/tai tiettyistä makroparametreista (esim. riippuvaisuus öljyn hinnasta) aiheutuvan herkkyuden perusteella.

Ryhmäkohtaisessa arvonalentumistestauksessa käytettävät menetelmät perustuvat pääosin historiatietoihin (esim. tietoihin maksuhäiriöistä ja tappioista) ja johdon kokemuksen perusteella tekemään arviointiin, kun on kyse lainoista, jotka eivät yksinään ole merkittäviä.

Arvonalentumistappio

Jos lainan kirjanpitoarvo on suurempi kuin arvioitujen rahavirtojen nettomääräinen nykyarvo, mukaan lukien vakuuksien käypä arvo ja muut luottoriskiä pienentävät tekijät, erotus on arvonalentumistappio.

Jos arvonalentumistappiota ei pidetä lopullisena, se kirjataan varaukseksi. Varaukset osoittavat kertyneiden arvonalentumistappioiden määrän. Luottoriskin ja kertyneiden arvonalentumistappioiden muutokset kirjataan varausten muutokseksi ja arvonalentumistappioksi tuloslaskelmaan.

Jos arvonalentumistappiota pidetään lopullisena, se kirjataan toteutuneeksi luottotappioksi. Toteutunut luottotappio kirjataan tuloslaskelmaan. Luoton arvo ja siihen liittyvä arvonalentuminen kirjataan pois taseesta ja tulosvaikutus kirjataan tuloslaskelman erään Arvonalentumistappiot luotoista.

Arvonalentumistappiota pidetään lopullisena, jos velallinen on haettu konkurssiin ja pesänhoitaja on todennut konkurssimenettelyn taloudellisen tuloksen,

jos NPS antaa saamisensa anteeksi joko lakisääteissä tai vapaaehtoisessa velkajärjestelyssä tai jos NPS jostakin muusta syystä pitää epätodennäköisenä, että saaminen maksetaan takaisin.

Diskonnttokorko

Arvonalentumisen arvioinnissa käytetty diskonnttokorko on yksittäisen asiakkaan tai asiakasryhmän luottojen alkuperäinen efektiivinen korko.

Uudelleenjärjestellyt luotot

Tässä yhteydessä uudelleenjärjestelty luotto määritellään luotoksi, jossa velkoja on tehnyt velalliselle myönnytyksiä velallisen heikentyneen taloudellisen tilanteen vuoksi, ja jossa myönnytys on johtanut velkojalle aiheutuneeseen arvonalentumistappioon. Uudelleenjärjestelyn jälkeen lainaa ei yleensä enää pidetä saamisena, jonka arvo on alentunut, jos se täyttää uudet ehdot. Uudelleenjärjestelyn yhteydessä tehtyjä myönnytyksiä pidetään lopullisina tappioina, ellei NPS saa arvonalentumistappiota takaisin, jolloin tämä kirjataan toteutuneen arvonalentumistappion palautuksena.

Saamisen turvaamiseksi hankittu omaisuus

Luottojen uudelleenjärjestelyssä velkoja saattaa kuitata velallisen lainan maksetuksi ottamalla haltuunsa lainojen vakuudeksi annettua omaisuutta tai velallisen liikkeeseen laskemia osakkeita tai muuta omaisuutta. Haltuun otetut rahoitusvarat luokitellaan myytävissä oleviksi rahoitusvaroiksi (ks. kohta 12 Rahoitusinstrumentit). Kaikki muut varat kirjataan samaan tase-erään kuin muut NPS:n omistamat samankaltaiset varat. Esimerkiksi haltuun otettu kiinteistö, joka ei tule NPS:n omaan käyttöön, kirjataan samaan erään muiden sijoituskiinteistöjen kanssa.

Kaiken saamisen turvaamiseksi hankitun omaisuuden alkuperäinen kirjaus tehdään käypään arvoon. Omaisuuserän käypä arvo kirjauspäivänä on sen hankintameno tai jaksotettu hankintameno. Saamisen turvaamiseksi hankittu omaisuus arvostetaan alkuperäisen kirjauksen jälkeen kuhunkin omaisuuslajiin sovellettavia arvostusperiaatteita noudattaen.

Kaikki haltuun otettujen varojen alkuperäisen kirjauksen jälkeiset arvon muutokset esitetään tuloslaskelmassa asianomaisten varojen esitystapaa koskevia konsernin periaatteita noudattaen. Haltuun otettujen varojen alkuperäisen kirjauksen jälkeen tehty varojen arvostus ei siksi vaikuta tuloslaskelman erään Arvonalentumistappiot luotoista.

14. Leasing

NPS vuokralleantajana

Rahoitusleasingosimukset

NPS:n leasingtoiminta on pääasiassa rahoitusleasingiä. Rahoitusleasing merkitään luotonannoksi vuokralleantajalle taseen erään Saamiset yleisöltä leasingosimukseen tehdyn nettoinvestoinnin määräisenä. Lea-

singmaksut, joista on vähennetty palvelukulut, käsitellään pääoman takaisinmaksuna ja korkotuottona. Tuottojen kohdentaminen perustuu malliin, joka kuvastaa jatkuvaa jaksottaista rahoitusleasingosimuksen jäljellä olevaa tuottoa.

Muut vuokrasopimukset

Muiden vuokrasopimusten kohteet on kirjattu taseessa omaisuuslajin perusteella. Vuokratuotot kirjataan tuotoiksi tasasuuruksina erinä vuokrasopimuksen voimassaoloaikana. Poistot leasingomaisuudesta lasketaan NPS:n samankaltaiseen omaisuuteen soveltamien poistoperiaatteiden mukaan ja kirjataan tuloslaskelmaan poistoiksi aineellisista hyödykkeistä.

NPS vuokralleottajana

Rahoitusleasingosimukset

NPS:llä ei ole rahoitusleasingosimuksiksi luokiteltavia leasingosimuksia.

Muut vuokrasopimukset

Muihin vuokrasopimuksiin liittyvät vuokramaksut kirjataan kuluiksi tuloslaskelmaan tasasuuruksina erinä vuokrasopimuksen voimassaoloaikana, ellei jokin muu systemaattinen tapa anna parempaa kuvaa käyttäjän etujen ajoittumisesta. Vuokrasopimusten pituus on 3–25 vuotta.

Muut vuokrasopimukset koskevat pääasiassa normaaliin liiketoimintaan liittyviä toimitiloja sekä laitteita.

NPS:n myymät, keskeisillä paikoilla sijaitsevat liikekiinteistöt on vuokrattu takaisin pankin käyttöön. Vuokrasopimusten voimassaoloaika oli aluksi 3–25 vuotta, ja sopimukseen liittyy optio sopimuksen uusimisesta. Omistusoikeus ei sopimuksen mukaan siirry vuokralleottajalle vuokra-ajan päätyttyä eikä tälle myöskään koidu taloudellista hyötyä vuokratun omaisuuden arvonnoususta. Lisäksi vuokra-aika ei kata suurinta osaa vuokratun omaisuuden taloudellisesta kokonaisvaikutusajasta. Tämän vuoksi leasingosimukset on luokiteltu muiksi vuokrasopimuksiksi. Kyseisten kiinteistöjen vuokratulot kirjataan NPS:n taloudellisen hyödyn ajoituksen perusteella. Käytäntö muistuttaa tavanomaista vuokrausjärjestelyä paremmin kuin tasasuuruksina erinä kirjaaminen.

Kytkeytyt vuokrasopimukset

Sopimukseen voi sisältyä omaisuuden käyttöoikeus yhtä tai useampaa maksua vastaan, vaikka sopimus ei juridisesti olisikaan leasingosimus. Mahdollisuuksien mukaan tällainen omaisuus erotetaan sopimuksesta ja sitä käsitellään leasingomaisuutena.

15. Aineettomat hyödykkeet

Aineettomat hyödykkeet ovat tunnistettavissa olevaa omaisuutta, joka ei ole fyysisessä muodossa. Tällainen omaisuus on NPS:n valvottavissa, joten NPS:lla on oikeus näihin aineettomiin hyödykkeisiin liittyviin tuleviin taloudellisiin hyötyihin. NPS:n aineettomat

hyödykkeet ovat pääasiassa liikearvoa, ohjelmistoja ja asiakkaisiin liittyviä aineettomia hyödykkeitä.

Liikearvo

Liikearvo on se arvo, jolla NPS:n osuuden käypä arvo hankitun tytäryhtiön/osakkuusyrityksen nettomääräisestä tunnistettavissa olevasta omaisuudesta ylittää hankintamenon. Tytäryhtiöiden hankintaan liittyvä liikearvo sisältyy erään Aineettomat hyödykkeet. Osakkuusyritysten hankintaan liittyvä liikearvo sisältyy erään Osakkuusyritysten osakkeet ja osuudet. NPS:ssä ei ole konserniliikearvoa.

Ohjelmistot

Atk-ohjelmien ylläpitoon ja huoltoon liittyvät kulut kirjataan suoraan kuluiksi. Atk-ohjelmien kehittämiskulut kirjataan aineettomiin hyödykkeisiin, jos on kyse merkittävistä hankinnoista, joiden taloudellinen vaikutusaika on vähintään kolme vuotta ja joiden odotetaan tuovan taloudellista hyötyä. Näihin kuluihin sisältyy ohjelmistojen kehittämiseen liittyviä henkilöstökuluja ja hyödykkeen käyttöönottovalmisteluihin suoraan liittyviä yleiskuluja. Ohjelmistoihin sisältyy myös hankittuja ohjelmistolisenssejä, jotka eivät liity aineellisen hyödykkeen toimintaan.

Poistot lasketaan tasapoistoina ohjelmiston taloudelliselle vaikutusajalle, joka on yleensä 3–10 vuotta.

Asiakkaisiin liittyvät aineettomat hyödykkeet

Kun hankitaan asiakkaisiin liittyviä sopimuksia, sopimusten käypä arvo kirjataan asiakkaisiin liittyviin aineettomiin hyödykkeisiin. Poistot kirjataan sopimusten odotetun elinkaaren mukaisesti.

Muut aineettomat hyödykkeet

Hankituista patenteista, tavaramerkeistä ja lisensseistä syntyvät kulut aktivoidaan ja jaksotetaan tasapoistoina omaisuuden taloudellisen vaikutusajan mukaisesti yleensä 5 vuodessa.

Arvonalentuminen

Liikearvosta ja muista aineettomista hyödykkeistä, joiden taloudellista vaikutusaikaa ei ole määriteltä, ei tehdä poistoja. Niille tehdään kuitenkin vuosittain arvonalentumistesti riippumatta siitä, onko arvonalentumisesta mitään merkkejä. Arvonalentumistesti tehdään tarvittaessa useammin, jos arvonalentumisesta havaitaan merkkejä. Arvonalentuminen on kirjanpitoarvon ja takaisin saatavan summan erotus.

Kaikkia muita aineettomia hyödykkeitä, joille on määritetty taloudellinen vaikutusaika, tarkastellaan kunakin tilinpäätöspäivänä siltä varalta, että niissä todetaan arvonalentumisen merkkejä. Jos tällaisia merkkejä todetaan, tehdään analyysi, jotta voidaan arvioida, onko aineettoman hyödykkeen tasearvo oikea.

Käypä arvo on nettomääräinen myyntihinta tai sitä korkeampi omaisuuden tai rahavirtaa tuottavan yksikön käyttöarvo. Rahavirtaa tuottavalla yksiköllä tar-

koitetaan pienintä tunnistettavissa olevaa omaisuusryhmää, joka tuottaa omaisuuteen liittyvää rahavirtaa. Liikearvon osalta rahavirtaa tuottavia yksiköjä ovat kohdassa 23 Segmenttiraportointi esitetyt segmentit. Käyttöarvo on omaisuudesta tai rahavirtaa tuottavasta yksiköstä odotettujen tulevien rahavirtojen nykyarvo. Rahavirta määritellään omaisuuden tai rahavirtaa tuottava yksikön nykyhetken tilanteen mukaan ja sitä vähennetään diskonttokorolla, joka on vakioidun pääomahyödykkeiden hinnoittelun mukaisesti arvioitu oman pääoman kustannus. Jos käypä arvo on kirjanpitoarvoa alempi, kirjataan arvonalentumistappio.

16. Aineelliset hyödykkeet

Aineellisiin hyödykkeisiin kuuluvat omassa käytössä olevat kiinteistöt, vuokrattavan hyödykkeen parannustyöt, tietotekniset laitteet, kalustot ja muut laitteet. Aineelliset hyödykkeet kirjataan hankintamenuon, josta on vähennetty kertyneet poistot ja arvonalentumistappiot. Aineellisten hyödykkeiden hankintamenuon sisältyy hankintahinta ja mahdolliset kustannukset, jotka aiheutuvat hyödykkeen saattamisesta sellaiseen kuntoon, että sitä voidaan käyttää sille määritellyn käyttötarkoitukseen. Kun aineellisen hyödykkeen osilla on erilainen taloudellinen vaikutusaika, ne kirjataan eri hyödykkeinä

Poistot lasketaan tasapoistoina seuraavasti:

- rakennukset: 30–75 vuotta
- koneet ja kalusto: 3–5 vuotta
- vuokrahuoneistojen peruseräparannukset: rakennuksiin liittyvien muutostöiden osalta 10 vuotta tai sitä lyhyempi jäljellä oleva vuokra-aika

Nordea arvioi jokaisena tilinpäätöspäivänä, onko aineellisten hyödykkeiden arvonalentumisista havaittavissa merkkejä. Jos merkkejä havaitaan, arvioidaan hyödykkeen käypä arvo ja siitä kirjataan tarvittaessa arvonalentuminen.

17. Sijoituskiinteistöt

Sijoituskiinteistöt ovat pääosin kiinteistöjä, joiden omistuksen tarkoitus on saada vuokratuloja ja kasvattaa omaisuuden arvoa. Sijoituskiinteistöt arvostetaan käypään arvoon. Paras osoitus käyvästä arvosta on yleensä vastaavanlaisen, samassa paikassa sijaitsevan ja samassa kunnossa olevan kiinteistön toimivilla markkinoilla muodostunut arvo. Jos arvoa ei ole saatavilla toimivilta markkinoilta, käytetään luotettaviin tulevien rahavirtojen arvioihin perustuvia diskontattuja rahavirtaennusteita.

Nettomääräiset vuokratuotot kirjataan erään Muut liiketoiminnan tuotot. Voitot ja tappiot sekä käyvän arvon muutokset kirjataan suoraan tuloslaskelman erään Voitot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto.

18. Verot

Tuloverot sisältävät tilikauden verot ja laskennallisen verovelan muutoksen. Tuloverot kirjataan tuloslaskelmaan, paitsi kun on kyse verovaikutuksesta, joka liittyy suoraan omaan pääomaan kirjattavaan tapahtumaan. Tällöin verovaikutus kirjataan omaan pääomaan.

Tilikauden verolla tarkoitetaan vuoden aikana kertyneistä verotettavista tuloista perittäväksi odotettujen verojen määrää ja aiempina vuosina maksettuihin veroihin tehtyjä oikaisuja. Se lasketaan niiden veroprosenttien mukaisesti, jotka ovat voimassa tai jotka ovat käytännössä voimassa raportointipäivänä.

Laskennalliset verosaamiset ja -velat kirjataan käyttäen taselähtöistä menetelmää, ja ne koskevat kaikkia väliaikaisia eroja varojen ja velkojen verotusarvojen ja niiden kirjanpitoarvojen välillä. Käyttämättömistä verotuksellisista tappioista kirjataan laskennallinen verosaaminen. Laskennallista veroa ei kirjata sellaiseen tapahtumaan liittyvistä varojen tai velkojen alkuperäisistä kirjauksista johtuvista väliaikaisista eroista, jossa ei yhdistetä liiketoimintoja ja joka ei vaikuta tilinpäätökseen eikä verotettavaan tulokseen. Laskennallista veroa ei myöskään kirjata tytäryhtiöihin ja osakkuusyrityksiin tehtyihin sijoituksiin liittyvistä eroista siltä osin kuin on todennäköistä, etteivät ne kumoudu lähitulevaisuudessa. Lisäksi laskennallista veroa ei kirjata liikearvon alkuperäisestä kirjauksesta johtuvista verotettavista väliaikaisista eroista.

Laskennallinen vero arvostetaan niiden veroprosenttien mukaan, joita odotetaan sovellettavan väliaikaisiin eroihin niiden realisoituessa, niiden lakien mukaisesti, jotka ovat voimassa tai jotka ovat käytännössä voimassa raportointipäivänä. Laskennallisia verosaamisia ja -velkoja ei diskontata. Laskennallisina verosaamisina kirjataan se määrä, jonka arvioidaan vastaavan tulevaisuudessa kertyvää verotettavaa tulosta, jota vastaan väliaikaiset erot, tulevaisuudessa käytettävät verotukselliset tappiot ja käyttämättömät yhtiöveronhyvityssaamiset voidaan hyödyntää. Laskennallisia verosaamisia arvioidaan jokaisena raportointipäivänä, ja ne vähennetään, kunnes ei ole enää todennäköistä, että saamiseen liittyvä verohyöty toteutuisi.

Tilikauden verosaamiset ja -velat netotetaan silloin, kun se on lain mukaan sallittu. Laskennalliset verosaamiset ja -velat netotetaan, jos on olemassa laillisesti toimeenpantavissa oleva oikeus netottaa tilikauden verosaamiset ja -velat.

19. Eläkkeet

Eläkejärjestelyt

NPS:een kuuluvilla yhtiöillä on erilaisia eläkejärjestelyjä, jotka voivat olla joko etuuspohjaisia tai maksupohjaisia järjestelyjä. Järjestelyt perustuvat niiden

maiden käytäntöihin ja olosuhteisiin, joissa yhtiöillä on toimintaa. Merkittävimmät etuuspohjaiset järjestelyt on rahoitettu eläkekassan ja säätiön varojen kattamissa ohjelmissa. Jos tiettyyn eläkeohjelmaan kuuluvien varojen käypä arvo on pienempi kuin etuuspohjaisesta järjestelystä johtuva vastuu, nettosumma kirjataan taseeseen velaksi (eläke-etuusvastuut). Jos se on suurempi, nettosumma kirjataan taseeseen varoiksi (eläke-etuusvarat). Kattamattomat eläkejärjestelyt kirjataan eläke-etuusvastuiksi.

Osa suomalaisista eläkejärjestelyistä perustuu maksupohjaisiin järjestelyihin, joissa NPS:lla ei ole eläkevastuuta. NPS maksaa kannatusmaksuja myös julkisiin eläkejärjestelmiin.

Eläkekulut

Eläkelaskelmat tehdään maa- ja eläkejärjestelykohtaisesti IAS 19:n mukaan.

Maksupohjaisista eläkejärjestelyistä johtuvat velvoitteet kirjataan kuluksi, kun henkilöstön katsotaan suorittaneen maksua vastaavat palvelut. NPS:n etuuspohjaisten eläkejärjestelyjen nettovelvoitteet lasketaan erikseen jokaiselle järjestelylle arvioimalla henkilöstön tulevien etuuksien määrä, jonka henkilöstö on ansainnut työsuorituksellaan kuluvalle tilikaudella ja aikaisemmillä tilikausilla. Nämä etuudet diskontataan niiden nykyisen arvon määrittämiseksi. Kaikki kirjaamattomat takautuviin työsuorituksiin perustuvat menot ja eläkejärjestelyyn kuuluvien varojen käyvät arvot vähennetään. Etuuspohjaisista eläkejärjestelyistä johtuvien velvoitteiden nykyarvo ja niihin liittyvät kulut arvioidaan vuosittain tehtävien, vakuutusmatemaattisiin ja taloudellisiin oletuksiin perustuvien vakuutusmatemaattisten laskelmien perusteella (lisätietoja liitteessä 34 Eläke-etuusvastuut).

Kun määritetään velvoitteiden nykyarvoa ja eläkejärjestelyyn kuuluvien varojen käypää arvoa, vakuutusmatemaattisten oletusten ja kokemusvaikutusten muutokset voivat synnyttää vakuutusmatemaattisia voittoja ja tappioita (toteutuneita lukuja verrataan oletuksiin). Vakuutusmatemaattisia voittoja ja tappioita ei kirjata heti tuloslaskelmaan. Vain jos kumulatiivisen kirjaamattoman vakuutusmatemaattisen voiton tai tappion nettomäärä ylittää putken, joka vastaa 10:tä prosenttia etuuspohjaisesta järjestelystä johtuvan velvoitteen nykyarvosta tai sitä suuremmasta järjestelyyn kuuluvien varojen käyvää arvosta, yli menevä tai alle jäävä osa kirjataan tuloslaskelmaan järjestelyn piiriin kuuluvan henkilöstön keskimääräisen odotetun jäljellä olevan työssäoloajan kuluessa. Muussa tapauksessa vakuutusmatemaattisia voittoja ja tappioita ei kirjata.

Kun NPS:een kuuluva yhtiö hyötyy laskelman tuloksesta, kirjattavien varojen määrä voi olla enintään kirjaamattomien vakuutusmatemaattisten tappioiden, kirjaamattomien takautuvaan työsuoritukseen perustuvien menojen ja eläkejärjestelystä johtuvien tulevien

palautusten tai tulevien, eläkejärjestelyyn maksettavien kannatusmaksujen vähennysten nykyarvon nettomäärää.

20. Oma pääoma

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet kattavat sen osan konserniyhtiöiden nettomääräisestä omaisuudesta, jota Nordea Pankki Suomi Oyj ei omista suoraan tai välillisesti.

Muut rahastot

Muut rahastot muodostuvat verojen jälkeisistä tuotoista ja kuluista, jotka on kirjattu omaan pääomaan IFRS:n mukaisesti. Näihin rahastoihin sisältyy IAS 39:n mukaisia käyvän arvon rahastoja sekä IAS 21:n mukaisia valuuttakurssieroja.

Kertyneet voittovarot

Kertyneet voittovarot sisältää edellisten vuosien jakamattomien voittovarojen lisäksi verottomista varauksista omaan pääomaan kirjattavan osuuden.

Kansallisten säännösten mukaiset verottomat varaukset kirjataan paikallisesti voimassa olevien veroasteiden mukaisten laskennallisten verovelkojen vähentämisen jälkeen.

Myös jakamattomat hankintapäivän jälkeiset NPS:n osuudet osakkuusyritysten voittovaroista kirjataan kertyneisiin voittovaroihin.

Omat osakkeet

NPS ei omista omia osakkeitaan.

21. Osakeperusteiset kannustinohjelmat

Emoyhtiö Nordea Bank AB (publ) on ottanut käyttöön vuoden 2007 ja vuoden 2008 pitkäaikaiset kannustinohjelmat (LTIP). Ohjelmiin osallistuvalla henkilöstölle myönnetään omana pääomana maksettavia osakeperusteisia etuuksia eli oikeuksia hankkia Nordean osakkeita huomattavasti antopäivän osakekurssia edullisemmalla hinnalla. Tällaisten oikeuksien arvo kirjataan IFRS 2:n mukaisesti kuluksi. Kirjaus perustuu arvioon kunkin oikeuden käyvästä arvosta antopäivänä. Oikeuksien käypien arvojen yhteismäärä perustuu konsernin arvioon niiden oikeuksien määrästä, jotka osallistujat saavat tulevaisuudessa käyttöönsä. Näiden oikeuksien määrä arvioidaan jokaisena raportointipäivänä. Käypien arvojen yhteismäärä kirjataan kuluksi tasasuuruusina erinä sitouttamisjakson kuluessa. Sitouttamisjakso tarkoittaa jaksoa, jonka ajan henkilöstön on pysyttävä Nordean palveluksessa saadakseen ohjelman mukaiset oikeudet.

Myös sosiaaliturvakulut kohdistetaan sitouttamisjakson ajalle. Sosiaaliturvakulujen varaus arvioidaan jokaisella raportointikerralla, jotta varmistetaan, että

varaus perustuu oikeuksien käypään arvoon raportointipäivänä.

Lisätietoja on liitteessä 8 Henkilöstökulut

22. Lähipiiriä koskevat tapahtumat

Nordea määrittelee lähipiiriin kuuluvat osapuolet seuraavasti:

- osakkeenomistajat, joilla on merkittävä vaikutusvalta
- konserniyhtiöt
- osakkuusyritykset
- avainhenkilöt yhtiön johdossa
- muut lähipiiriin kuuluvat.

Osakkeenomistajat, joilla on merkittävä vaikutusvalta

Osakkeenomistajilla, joilla on merkittävä vaikutusvalta, tarkoitetaan osakkeenomistajia, jotka voivat millä tahansa tavalla merkittävästi vaikuttaa NPS:een. Nordealla ja sen konserniyhtiöillä katsotaan olevan tällainen merkittävä vaikutusvalta.

Konserniyhtiöt

Konserniyhtiöt määritellään kohdassa 5 Konsernitilinpäätöksen periaatteet. Lisätietoja NPS-konserniin kuuluvista yhtiöistä on liitteessä 20 Sijoitukset tytäryhtiöihin. Nordea-konserniin kuuluvat konserniyhtiöt kuvataan Nordea Bank AB:n (publ) vuosikertomuksessa.

Konsernin sisäiset tapahtumat eri juridisten yksiköiden välillä hinnoitellaan arm's length -periaatteen ja OECD:n siirtohinnoittelua koskevien säännösten mukaisesti. Tapahtumat eliminoidaan konsernitilinpäätöksessä.

Osakkuusyritykset

Osakkuusyritykset määritellään kohdassa 5 Konsernitilinpäätöksen periaatteet.

Lisätietoja NPS-konsernin osakkuusyrityksistä on liitteessä 21 Sijoitukset osakkuusyrityksiin.

Avainhenkilöt yhtiön johdossa

Avainhenkilöt yhtiön johdossa ovat:

- Nordea Pankki Suomi Oyj:n ja Nordea Bank AB:n (publ) hallitusten jäsenet,
- konsernijohtaja ja
- konsernin johtoryhmä (GEM).

Johtoon kuuluvien avainhenkilöiden palkitsemisesta ja eläkkeistä kerrotaan liitteessä 8 Henkilöstökulut.

Muut lähipiiriin kuuluvat

Muihin lähipiiriin kuuluviksi katsotaan yhtiöt, joissa NPS:n johtoon kuuluvilla avainhenkilöillä on merkittävä vaikutusvalta, sekä yhtiöt, joissa näiden avainhenkilöiden perheenjäsenillä on merkittävä vaikutusvalta. Myös NPS:n eläkekassa ja eläkesäätiö kuuluvat NPS:n lähipiiriin.

Tietoja muista liiketoimista NPS:n ja muiden lähipiiriin kuuluvien välillä annetaan liitteessä 46 Lähipiiri-liiketoimet.

23. Segmenttiraportointi

Segmenttiraportoinnin rakenne

Segmenttiraportoinnissa esitetään kahden tärkeimmän liiketoiminta-alueen tulokset. Liiketoiminta-alueet ovat pohjoismainen pankkitoiminta (Nordic Banking) ja yhteisöasiakkaat ja kansainvälinen pankkitoiminta (Institutional and International Banking). Asiakastoinnot, jotka eivät sisälly pohjoismainen pankkitoiminta –lii-ketoiminta-alueelle eivätkä yhteisöasiakkaat ja kansainvälinen pankkitoiminta liiketoiminta-alueelle, sisältyvät muihin asiakastointeihin. Muihin asiakastointeihin sisältyvät lisäksi sellaisten toimintojen tulokset, joita ei voida kohdistaa kokonaan kummallekaan liiketoiminta-alueelle (International Private Banking & Funds ja muut).

Konsernin tuki- ja palvelutoiminnot (Group Corporate Centre), jonka tulos esitetään erikseen, vastaa taloushallinnosta, pääoman käytön suunnittelusta ja varainhallinnasta. Varainhallintaan kuuluvat varainhankinta, taseriskien hallinta ja konsernin oma sijoitustoiminta rahoitusmarkkinoilla.

Asiakasvastuu on Nordeassa avainasemassa. Asiakkaan ja konsernin väliset liiketapahtumat sisältyvät kokonaisuudessaan asiakasvastuullisen yksikön tuloslaskelmaan ja taseeseen.

Taloudellinen pääoma

Pääomaa kohdistetaan liiketoimintaa harjoittaville yksiköille niiden ottamien riskien perusteella taloudellisen pääoman (economic capital) laskemisessa käytetyn mallin mukaan. Tässä mallissa otetaan huomioon luotto-, markkina-, vakuutus- ja liiketoimintariskit sekä operatiiviset riskit ja optimoidaan pääoman jakaminen ja käyttö liiketoiminta-alueiden kesken. Taloudellisen pääoman riskisopeutetun tuoton (RaRo-Car) laskemisessa käytetään vakioveroprosenttia.

Taloudellinen pääoma on kohdistettu kullekin liiketoiminta-alueelle sen riskien perusteella. Liiketoimintayksiköt saavat osana rahoituskatetta pääomahyvityksen, joka vastaa odotettavissa olevaa keskimääräistä keskipitkän aikavälin riskitöntä tuottoa. Muita lainoja huonommalla etuoikeudella liikkeeseen laskettujen

lainojen kulut, jotka ylittävät Liborin, on käytetyn taloudellisen pääoman perusteella sisällytetty liiketoiminta-alueiden rahoituskatteeseen.

Riskipainotettu tulos (economic profit) on perusta arvioitaessa strategisia vaihtoehtoja ja tuloksenteokkyä.

Kohdistusperiaatteet

Konsernitoimintojen ja tuotealueiden kulut kohdistetaan liiketoiminta-alueille sisäisten sopimusten perusteella. Tuotot kohdistetaan liiketapahtumien perusteella asiakasvastuullisille yksiköille.

Varat, velat ja taloudellinen pääoma kohdistetaan liiketoiminta-alueille. Sarakkeessa Konsernitoiminnot ja eliminoinnit esitetään tuloslaskelman ja taseen sellaiset erät, jotka liittyvät kohdistamattomiin eriin/yksiköihin.

Siirtohinnoittelu

Siirtohinnoittelu perustuu markkinakorkoihin, ja sitä käytetään kaikkien liiketoiminta-alueille tai konsernitoiminnoille kohdistettujen ja niille kirjattujen varojen ja velkojen hinnoittelussa.

Konsernin sisäiset tapahtumat eri juridisten yksiköiden välillä hinnoitellaan arm's length -periaatteen ja OECD:n siirtohinnoittelua koskevien säännösten mukaisesti. Tuotot ja kulut näistä tapahtumista kirjataan määriteltyjen tuote- ja asiakasvastuiden perusteella asianomaisen liiketoiminta-alueen tulokseen. Sijoitusrahastoihin liittyvä tulos ja henkivakuutustoiminnan myyntipalkkiot ja marginaalit sisällytetään kuitenkin kokonaisuudessaan pohjoismainen pankkitoiminta -liiketoiminta-alueen lukuihin.

Konsernitoiminnot ja eliminoinnit

Konsernitoiminnot ja eliminoinnit sisältävät neljän konsernitoiminnon kohdistamattomat tulokset: konsernitoiminnot (Group Operations), konsernin luotonanto ja riskienhallinta (Group Credit and Risk Control), henkilöstö ja identiteetti (People and Identity) ja konsernin lakiasiat (Group Legal).

Konsernitoimintojen sellaiset kulut, joita ei ole määritelty palveluiksi liiketoiminta-alueille, sekä tuotot osakkuusyrityksistä, jotka eivät sisälly asiakasvastuullisen yksikön lukuihin, on myös esitetty tässä sarakkeessa.

Liite 2 Segmenttiraportointi

Konserni

Asiakastoiminnot

Tuloslaskelma, miljoonaa euroa	Pohjoismainen pankkitoiminta		Yhteisöasiakkaat ja kansainvälinen pankkitoiminta		Muut asiakastoiminnot		Asiakastoiminnot yhteensä	
	2008	2007 ¹⁾	2008	2007	2008	2007	2008	2007 ¹⁾
Rahoituskate	1 146	1 063	187	138	8	27	1 341	1 228
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	416	500	102	103	-117	-159	401	444
Voitot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto	131	131	73	22	602	388	806	541
Osuus osakkuusyhtiöiden tuloksesta	-4	3	-	-	0	-	-4	3
Muut tuotot	3	18	2	1	-1	-	4	19
Liiketoiminnan tuotot yhteensä	1 692	1 715	364	264	492	256	2 548	2 235
Henkilöstökulut	-293	-292	-62	-54	-64	-51	-419	-397
Muut kulut	-475	-456	-60	-49	-148	5	-683	-500
Poistot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	-4	-4	-3	-2	0	0	-7	-6
Liiketoiminnan kulut yhteensä	-772	-752	-125	-105	-212	-46	-1 109	-903
Arvonalentumistappiot luotoista	-66	60	-63	27	0	0	-129	87
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot	0	0	0	-	0	-	0	0
Liikevoitto	854	1 023	176	186	280	210	1 310	1 419
Tase								
Luotot yleisölle	53 274	48 809	14 801	8 861	0	-	68 075	57 670
Muut varat	746	678	27 783	4 080	96 974	117 593	125 503	122 351
Varat yhteensä	54 020	49 487	42 584	12 941	96 974	117 593	193 578	180 021
Yleisön talletukset ja muut velat yleisölle	34 050	30 594	6 904	7 792	0	-	40 954	38 386
Muut velat	17 970	16 893	35 491	4 841	96 798	117 508	150 259	139 242
Velat yhteensä	52 020	47 487	42 395	12 633	96 798	117 508	191 213	177 628
Oma pääoma	2 000	2 000	189	308	176	85	2 365	2 393
Velat ja oma pääoma yhteensä	54 020	49 487	42 584	12 941	96 974	117 593	193 578	180 021
Muut segmenttiraportoinnin erät								
Investoinnit	8	11	5	3	1	-	14	14

¹⁾ Oikaistu

Liite 2 Segmenttiraportointi jatk.

Konserni

Asiakastoiminnot

Tuloslaskelma, miljoonaa euroa	Konsernin tuki- ja palvelutoiminnot		Konsernitoiminnot ja eliminoinnit		Yhteensä	
	2008	2007	2008	2007 ¹⁾	2008	2007
Rahoituskate	394	271	77	32	1 812	1 531
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	-2	-2	-184	-127	215	315
Voitot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto	-5	13	-31	32	770	586
Osuus osakkuusyhtiöiden tuloksesta	0	-	0	-1	-4	2
Muut tuotot	0	40	25	110	29	169
Liiketoiminnan tuotot yhteensä	387	322	-113	46	2 822	2 603
Henkilöstökulut	-7	-5	-111	-113	-537	-515
Muut kulut	-19	-22	305	147	-397	-375
Poistot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	0	0	-26	-23	-33	-29
Liiketoiminnan kulut yhteensä	-26	-27	168	11	-967	-919
Arvonalentumistappiot luotoista	0	-	-4	-67	-133	20
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot	0	-	0	0	0	0
Liikevoitto	361	295	51	-10	1 722	1 704
Tase						
Luotot yleisölle	303	95	-85	2 832	68 293	60 597
Muut varat	78 569	65 931	-52 404	-101 625	151 668	86 657
Varat yhteensä	78 872	66 026	-52 489	-98 793	219 961	147 254
Yleisön talletukset ja muut velat yleisölle	4 440	3 284	-115	39	45 279	41 709
Muut velat	64 774	52 916	-51 626	-97 406	163 407	94 752
Velat yhteensä	69 214	56 200	-51 741	-97 367	208 686	136 461
Oma pääoma	9 658	9 826	-748	-1 426	11 275	10 793
Velat ja oma pääoma yhteensä	78 872	66 026	-52 489	-98 793	219 961	147 254
Muut segmenttiraportoinnin erät						
Investoinnit	22	-	0	23	36	37

¹⁾ Oikaistu

Liite 3 Korkotuotot ja korkokulut

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
Korkotuotot				
Saamisista luottolaitoksilta	2 171	1 843	2 400	2 034
Luotoista yleisölle	3 317	2 883	2 880	2 507
Korollisista arvopapereista	193	167	193	167
Muut korkotuotot	13	16	13	16
Korkotuotot yhteensä	5 694	4 909	5 486	4 724
Korkokulut				
Veloista luottolaitoksille	-1 429	-1 256	-1 425	-1 253
Yleisön talletuksista ja muista veloista yleisölle	-1 183	-912	-1 184	-913
Yleiseen liikkeeseen lasketuista velkakirjoista	-1 106	-1 212	-1 106	-1 212
Veloista, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	-71	-86	-71	-86
Muut korkokulut	-93	88	-93	88
Korkokulut yhteensä	-3 882	-3 378	-3 879	-3 376
Rahoituskate	1 812	1 531	1 607	1 348

Korkotuotot rahoitusvaroista, joita ei arvosteta tulosvaikutteisesti käypään arvoon olivat 5 612 miljoonaa euroa (4 706) konsernissa ja 5 405 miljoonaa euroa (4 521) emoyhtiössä. Korkokulut rahoitusveloista, joita ei arvosteta tulosvaikutteisesti käypään arvoon olivat -3 791 miljoonaa euroa (-3 468) konsernissa ja -3 788 miljoonaa euroa (-3 468) emoyhtiössä.

Rahoituskate

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
Korkotuotot	5 561	4 803	5 486	4 724
Leasing-tuotot, netto	133	106	-	-
Korkokulut	-3 882	-3 378	-3 879	-3 376
Yhteensä	1 812	1 531	1 607	1 348

Kaikki Marketsin toimintaan liittyvät korkotuotot ja -kulut kirjataan siis samaan tuloslaskelman erään kuin käypään arvoon arvostettujen rahoitusinstrumenttien arvostukset, eli ne kirjataan erään Voitot/tappiot käypään arvoon arvostetuista eristä, netto sen sijaan, että ne kirjattaisiin rahoituskatteen. Lisätietoja on liitteessä 1.

Liite 4 Palkkiotuotot ja -kulut, netto

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
Varallisuudenhoito	40	52	40	52
Henkivakuutus	7	12	7	12
Arvopaperivälitys	21	32	21	32
Säilytyspalvelut	48	54	48	54
Talletukset	5	4	5	4
Säästämiseen liittyvät palkkiotuotot yhteensä	121	154	121	154
Maksuliikenne	149	145	150	145
Kortit	47	46	25	16
Maksuihin liittyvät palkkiot yhteensä	196	191	175	161
Luotonanto	78	81	61	78
Takaukset ja dokumenttimaksut	86	62	88	63
Luotonantoon liittyvät palkkiotuotot yhteensä	164	143	149	141
Muut palkkiotuotot	64	44	62	43
Palkkiotuotot	545	532	507	499
Maksuliikenne	-63	-49	-42	-35
Muut palkkiokulut	-267	-168	-266	-167
Palkkiokulut	-330	-217	-308	-202
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	215	315	199	297

Sellaisista rahoitusvaroista ja -veloista, joita ei kirjata käypään arvoon tuloslaskelman kautta, saadut palkkiotuotot olivat 83 miljoonaa euroa (86) konsernissa ja 66 miljoonaa euroa (83) emoyhtiössä. Näitä tuottoja ei oteta huomioon efektiivistä korkoa määritettäessä.

Sellaisista notariaattipalveluista, joiden tuloksena konsernin haltuun tulee tai konserni sijoittaa varoja asiakkaan puolesta, saadut palkkiotuotot olivat konsernissa 68 miljoonaa euroa (96) ja emoyhtiössä 68 miljoonaa euroa (96). Näitä tuottoja ei oteta huomioon efektiivistä korkoa määritettäessä.

Liite5 Voivot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
Osakkeet ja osuudet ja muut osakesidonnaiset erät	85	89	85	89
Korolliset arvopaperit ja muut korkosidonnaiset erät	377	287	377	287
Muut rahoitusinstrumentit	13	3	13	3
Valuuttakurssimuutokset	296	207	295	206
Sijoituskiinteistöt	-1	-	-1	-
Yhteensä	770	586	769	585

Voivot/tappiot tuloslaskelmaan kirjatuihin rahoitusinstrumenteista, netto

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
Voivot/tappiot myytävissä olevista rahoitusvaroista	2	-	2	-
Rahoitusvarat, jotka arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti	280	152	280	152
Kaupankäyntitarkoituksessa pidetyt rahoitusvarat ¹⁾	491	433	491	433
Rahoitusvarat suojauslaskennasta	-4	-5	-4	-5
- joista voivot/tappiot suojausinstrumenteista, netto	-82	76	-82	76
- joista voivot/tappiot suojaetuista eristä, netto	78	-81	78	-81
Muut erät	1	6	0	5
Yhteensä	770	586	769	585

¹⁾ IAS 39:n mukaiset jaksotetut ensimmäisen päivän voivot olivat -7 miljoonaa euroa (-30) sekä konsernissa että emoyhtiössä.

Vertailutietoja on muutettu. Lisätietoja on liitessä 1.

Liite 6 Osingot

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
Tytäryhtiöosakkeet ja -osuudet	-	-	1	124
Osakkuusyritysten osakkeet ja osuudet	-	-	1	12
Yhteensä	-	-	2	136

Vertailutietoja on muutettu. Lisätietoja on liitessä 1.

Liite 7 Muut liiketoiminnan tuotot

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
Osakkeiden ja osuuksien myynnit	-	9	-	0
Kiinteistötoiminnan tuotot	4	4	7	7
Muut tuotot	25	156	27	160
Yhteensä	29	169	34	167

Vertailutietoja on muutettu. Lisätietoja on liitessä 1.

Liite 8 Henkilöstökulut

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
Palkat ja palkkiot	-429	-392	-392	-358
Eläkekulut (erittely alla)	-36	-47	-31	-43
Sosiaaliturvamaksut	-38	-35	-35	-32
Voittopalkkiojärjestelmä	-8	-16	-7	-15
Muut henkilöstökulut	-26	-25	-24	-22
Yhteensä	-537	-515	-489	-470

	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
Eläkekulut				
Etuusperusteiset eläkejärjestelmät (liite 34)	9	4	8	3
Maksuperusteiset eläkejärjestelmät	-45	-51	-39	-46
Yhteensä	-36	-47	-31	-43

Hallituksen jäsenille, toimitusjohtajalle ja hänen varamiehelleen maksetut palkkiot

Nordea Pankki Suomi Oyj:n hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja ja hänen sijaisensa ovat kaikki Nordea Bank AB:n (publ) konsernin johtoryhmän jäseniä. Vuonna 2008 Nordea Bank AB (publ) maksoi edellä mainittujen hallintoelinten jäsenten sekä varajäsenten palkat, palkkiot, eläkekulut ja muut henkilösivukulut. Nordea Bank AB (publ) laskutti nämä palkkakustannukset Nordea Pankki Suomi Oyj:ltä osana Head Office Allocation -kuluja.

Palkkatiedot, rahalainat sekä eläkesitoumuksia koskevat tiedot on esitetty Nordea Bank AB:n (publ) vuosikertomuksessa.

Miljoonaa euroa	2008	2007
Nordea Pankki Suomi Oyj:n antamat rahalainat		
Hallituksen jäsenille ja varajäsenille	0	0
josta toimitusjohtajalle ja hänen sijaiselleen	0	0

Hallitukselle, toimitusjohtajalle ja hänen sijaiselleen myönnettyjen luottojen ehdoista on päätetty hallituksen antamien ohjeiden mukaisesti.

Takaukset ja muut taseen ulkopuoliset sitoumukset

Toimi- ja valvontaelinten jäsenten tai tilintarkastajien hyväksi ei ole myönnetty takauksia tai muita taseen ulkopuolisia sitoumuksia.

Toimi- ja hallintoelinten jäsenet eivät omista Nordea Pankki Suomi Oyj:n osakkeita tai sen liikkeeseenlaskemia optio-oikeuksia tai vaihtovelkakirjalainoja.

Luotot johtoon kuuluville avainhenkilöille

Konserni on myöntänyt johtoon kuuluville avainhenkilöille luottoja 1 miljoonaa euroa (0) ja emoyhtiö 1 miljoonaa euroa (0). Konserni sai näistä luotoista korkotuottoja 0 miljoonaa euroa (0) ja emoyhtiö 0 miljoonaa euroa (0).

Nordean palveluksessa oleville johtoon kuuluville avainhenkilöille myönnettyjen luottojen ehdoista on päätetty hallituksen antamien ohjeiden mukaisesti. Johtoon kuuluvien avainhenkilöiden perheenjäsenille ja niille johtoon kuuluville avainhenkilöille, jotka eivät ole Nordean palveluksessa, myönnettäviin lainoihin sovelletaan tavanomaisia markkinaehtoja.

Konserni ei ole pantannut varallisuutta tai antanut muuta vakuutta tai vastuusitoumusta johtoon kuuluvien avainhenkilöiden puolesta.

Liite 8 Henkilöstökulut, jatk.

Osakeperusteiset maksut

Konserni

Ehdolliset oikeudet LTIP 2008	2008		
	A-oikeudet	B - C-oikeudet	D-oikeudet
Liikkeessä olevat oikeudet vuoden alussa	-	-	-
Annetut	92 284	184 568	92 284
Käyttämättä jääneet	-2 788	-95 072	-2 788
Käytetyt	-	-	-
Liikkeessä olevat oikeudet vuoden lopussa	89 496	89 496	89 496
joista käytettävissä	-	-	-

Emoyhtiö

Ehdolliset oikeudet LTIP 2008	2008		
	A-oikeudet	B - C-oikeudet	D-oikeudet
Liikkeessä olevat oikeudet vuoden alussa	-	-	-
Annetut	90 908	181 816	90 908
Käyttämättä jääneet	-2 788	-93 696	-2 788
Käytetyt	-	-	-
Liikkeessä olevat oikeudet vuoden lopussa	88 120	88 120	88 120
joista käytettävissä	-	-	-

Konserni

Ehdolliset oikeudet LTIP 2007	2008			2007		
	A-oikeudet	B - C-oikeudet	D-oikeudet	A-oikeudet	B - C-oikeudet	D-oikeudet
Liikkeessä olevat oikeudet vuoden alussa	86 112	170 304	86 112	-	-	-
Annetut	-	-	-	87 106	174 212	87 106
Käyttämättä jääneet	-7 380	-93 311	-7 380	-994	-3 908	-994
Käytetyt	-	-	-	-	-	-
Liikkeessä olevat oikeudet vuoden lopussa	78 732	76 993	78 732	86 112	170 304	86 112
joista käytettävissä	-	-	-	-	-	-

Emoyhtiö

Ehdolliset oikeudet LTIP 2007	2008			2007		
	A-oikeudet	B - C-oikeudet	D-oikeudet	A-oikeudet	B - C-oikeudet	D-oikeudet
Liikkeessä olevat oikeudet vuoden alussa	84 875	167 857	84 875	-	-	-
Annetut	-	-	-	85 869	171 738	85 869
Käyttämättä jääneet	-7 380	-92 074	-7 380	-994	-3 881	-994
Käytetyt	-	-	-	-	-	-
Liikkeessä olevat oikeudet vuoden lopussa	77 495	75 783	77 495	84 875	167 857	84 875
joista käytettävissä	-	-	-	-	-	-

Pitkäaikaiset kannustinohjelmat

Emoyhtiö Nordea Bank AB (publ) otti toukokuussa 2007 ja toukokuussa 2008 käyttöön kaksi pitkäaikaista kannustinohjelmaa (Long Term Incentive Programme 2007, LTIP 2007, ja Long Term Incentive Programme 2008, LTIP 2008). Edellytyksenä kannustinohjelmiin osallistumiselle on, että osallistujista tulee osakkeenomistajia, kun he tekevät sijoituksen Nordean osakkeisiin. Jokaista LTIP 2007- ja LTIP 2008 -ohjelman mukaisesti sijoitettua osaketta kohti osallistuja sai ehdollisen A-merkintäoikeuden hankkia tulevana ajankohtana yhden kantaosakkeen ("matching-osake") edellyttäen, että osallistuja pysyy Nordea-konsernin palveluksessa. Lisäksi hän saa ehdolliset B - D-merkintäoikeudet, jotka oikeuttavat hänet hankkimaan tulevana ajankohtana vielä kolme kantaosaketta edellyttäen, että tietyt taloudelliset tavoitteet saavutetaan ("tulosperusteiset osakkeet"). LTIP 2007 -ohjelmassa nämä tavoitteet liittyvät riskisopeutettuun osakekohtaiseen tulokseen (risk-adjusted profit per share, RAPPS) vuonna 2007 (B-oikeudet) ja vuonna 2008 (C-oikeudet). LTIP 2008 -ohjelmassa tavoitteet liittyvät riskisopeutettuun osakekohtaiseen tulokseen vuonna 2008 (B-oikeudet) ja vuonna 2009 (C-oikeudet).

Liite 8 Henkilöstökulut, jatk.

Lisäksi D-oikeuksien käyttöön oikeuttava kasvutavoite liittyy osakkeen kokonaistuottoon ("TSR") vertailuryhmän ("Peer Group") osakkeiden kokonaistuottoihin verrattuna. LTIP 2007 -ohjelmassa tarkastellaan vuosia 2007 ja 2008 ja LTIP 2008 -ohjelmassa vuosia 2008 ja 2009. Täydet merkintä-oikeudet saavutettiin LTIP 2007 -ohjelmassa, mikäli riskisopeutettu osakekohtainen tulos kasvoi vähintään 15 prosenttia vuonna 2007 ja vähintään 12 prosenttia vuonna 2008 ja vuosien 2007 - 2008 osakkeen kokonaistuotto ylitti vertailuryhmän indeksin 10 prosenttiyksiköllä. LTIP 2008 -ohjelmassa täydet merkintäoikeudet saavutetaan, mikäli riskisopeutettu osakekohtainen tulos kasvaa vähintään 12 prosenttia vuonna 2008 ja vähintään 12 prosenttia vuonna 2009 ja vuosien 2008 - 2009 osakkeen kokonaistuotto on vertailuryhmän paras.

Miljoonaa euroa	LTIP 2008			LTIP 2007		
	A-oikeudet	B - C-oikeudet	D-oikeudet	A-oikeudet	B - C-oikeudet	D-oikeudet
Kantaosakkeiden lkm / oikeus	1	1	1	1	1	1
Merkintähinta, euroa	3,00	2,00	2,00	3,50	1,50	1,50
Antopäivä	13.5.2008	13.5.2008	13.5.2008	17.5.2007	17.5.2007	17.5.2007
Sitouttamisjakso	23,5 kk	23,5 kk	23,5 kk	23,5 kk	23,5 kk	23,5 kk
Sopimuksen voimassaoloaika	48,0 kk	48,0 kk	48,0 kk	48,0 kk	48,0 kk	48,0 kk
Ensimmäinen merkintäpäivä	huhtikuu 2010	huhtikuu 2010	huhtikuu 2010	30.4.2009	30.4.2009	30.4.2009
Käypä arvo antopäivänä, euroa ¹⁾	7,53	8,45	4,14	8,76	10,49	7,76

¹⁾ Käypä arvo on laskettu hinnoittelussa käytettävien mallien avulla seuraavien tekijöiden perusteella: painotettu keskimääräinen osakekurssi oli LTIP 2007 -ohjelmassa 12,33 euroa ja LTIP 2008 -ohjelmassa 11,08 euroa, merkintäoikeuksien voimassaoloajaksi arvioitiin LTIP 2007 -ohjelmassa 3 vuotta ja LTIP 2008 -ohjelmassa 2,5 vuotta, odotetut osingot vähennettiin, riskin korko oli LTIP 2007 -ohjelmassa 4,20 prosenttia ja LTIP 2008 -ohjelmassa 3,83 prosenttia ja ohjelman piiriin kuuluvan henkilöstön vaihtuvuudeksi arvioitiin LTIP 2007 -ohjelmassa 3 prosenttia ja LTIP 2008 -ohjelmassa 4 prosenttia. Volatiliteetiksi arvioitiin LTIP 2007 -ohjelmassa 20 prosenttia ja LTIP 2008 -ohjelmassa 21 prosenttia historiallisen kehityksen perusteella. Koska merkintähinta on huomattavasti osakekurssia edullisempi, arvo ei ole kovin herkkä volatilitteettidotuksen ja riskittömän koron suhteen.

D-merkintäoikeuksien arvo lasketaan markkinaolosuhteiden perusteella.

Kulut kirjataan kussakin alakonsernissa ja yhtiössä IFRS-tilinpäätösstandardien mukaisesti ja vastakirjaus merkitään omaan pääomaan. Kirjaus perustuu kussakin alakonsernissa tai yhtiössä kannustinohjelmaan osallistuvien henkilöiden ostamien "matching"-osakkeiden yhteenlaskettuun lukumäärään.

LTIP 2007 -ohjelman odotetut kulut, 3,0 miljoonaa euroa konsernissa ja 2,9 miljoonaa euroa emoyhtiössä ja LTIP 2008 -ohjelman odotetut kulut 1,4 miljoonaa euroa sekä konsernissa että emoyhtiössä kirjataan kuluiksi 24 kuukauden jaksolla. Konsernissa LTIP 2007 -ohjelman kulut ovat enintään noin 3,7 miljoonaa euroa ja LTIP 2008 -ohjelman kulut enintään noin 3,6 miljoonaa euroa. Emoyhtiössä LTIP 2007 -ohjelman kulut ovat enintään 3,6 miljoonaa euroa ja LTIP 2008 -ohjelman kulut enintään noin 3,5 miljoonaa euroa. Vuodelle 2008 LTIP 2007 -ohjelmasta kirjattavat kulut olivat yhteensä 0,9 miljoonaa euroa ja LTIP 2008 -ohjelmasta kirjattavat kulut yhteensä 0,3 miljoonaa euroa sekä konsernissa että emoyhtiössä. Summat sisältävät sosiaalikulut.

Henkilöstömäärä (keskimäärin)

	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
Henkilöstömäärä (keskimäärin)				
Kokopäivätoiminen henkilöstö	9 640	9 577	8 757	8 732
Osa-aikainen henkilöstö	772	433	684	364
Yhteensä	10 412	10 010	9 441	9 096
Henkilötyövuotta kauden lopussa	9 634	9 347	8 754	8 522

Liite 9 Muut kulut

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
Tietotekniikkakulut ¹⁾	-127	-120	-145	-138
Markkinointikulut	-32	-32	-29	-29
Posti-, puhelin ja muut hallintokulut	-41	-39	-34	-33
Vuokratkulut ja muut kiinteistökulut	-85	-82	-84	-81
Muut kulut ²⁾	-112	-102	-100	-90
Yhteensä	-397	-375	-392	-371

¹⁾ Sisältää konsernin tietotekniikka- ja huoltokulut sekä konsulttien palkkiot. Kokonaisuudessaan tietotekniikkakulut (mukaan lukien henkilöstö- ja muut vastaavat kulut) olivat 175 miljoonaa euroa (165) konsernissa ja 161 miljoonaa euroa (148) emoyhtiössä.

²⁾ Sisältää tilintarkastajien palkkiot.

Tilintarkastajien palkkiot

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
KPMG				
Tilintarkastuspalkkiot	-1	-1	-1	-1
Veroneuvonta	0	0	0	0
Muut palkkiot	0	0	0	0
Ernst & Young				
Tilintarkastuspalkkiot	-	-	-	-
Veroneuvonta	0	0	0	0
Muut palkkiot	0	0	0	0
Deloitte				
Tilintarkastuspalkkiot	-	-	-	-
Veroneuvonta	-	-	-	-
Muut palkkiot	0	0	0	0
PriceWaterhouseCoopers				
Tilintarkastuspalkkiot	0	0	-	-
Veroneuvonta	0	0	0	0
Muut palkkiot	0	0	0	0
Muut	0	0	0	0
Yhteensä	-1	-1	-1	-1

Liite 10 Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä

Poistot

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet (liite 23)				
Laitteet	-28	-25	-16	-15
Rakennukset	0	0	0	0
Aineettomat hyödykkeet (liite 22)				
Liikearvo	0	0	-	-
Aktivoitu atk-ohjelmistokehitys	-4	-4	-4	-4
Muut aineettomat hyödykkeet	-1	0	0	-
Yhteensä	-33	-29	-20	-19

Liite 10 Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä, jatk.**Arvonalentumistappiot**

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet (liite 23)				
Laitteet	-	-	-	-
Rakennukset	-	0	-	-
Yhteensä	-	0	-	-
Aineettomat hyödykkeet (liite 22)				
Liikearvo	0	-	-	-
Muut aineettomat hyödykkeet	-	0	-	-
Yhteensä	0	0	-	-
Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	-33	-29	-20	-19

Liite 11 Arvonalentumistappiot

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
Arvonalentumistappiot tyypeittäin, netto				
Saamiset luottolaitoksilta	-14	-1	-14	-1
- josta arvonalentumiset ja toteutuneet luottotappiot	-15	-1	-15	-1
- josta arvonalentumisten peruutukset ja palautukset aikaisemmin toteutuneista luottotappioista	1	-	1	-
Luotot yleisölle	-101	-5	-81	6
- josta arvonalentumiset ja toteutuneet luottotappiot	-163	-123	-131	-100
- josta arvonalentumisten peruutukset ja palautukset aikaisemmin toteutuneista luottotappioista	62	118	50	106
Taseen ulkopuoliset erät ¹⁾	-18	26	-18	26
- josta arvonalentumiset ja toteutuneet luottotappiot	-19	-4	-19	-4
- josta arvonalentumisten peruutukset ja palautukset aikaisemmin toteutuneista luottotappioista	1	30	1	30
Yhteensä	-133	20	-113	31
Erittely arvonalentumistappioista				
Taseeseen kirjattujen arvonalentumisten muutokset	-139	-3	-125	3
- josta luotot ja muut saamiset ²⁾	-121	-29	-107	-23
- josta taseen ulkopuoliset erät ¹⁾	-18	26	-18	26
Suoraan tuloslaskelmaan kirjatut muutokset	6	23	12	28
- josta toteutuneet luottotappiot	-6	-3	8	8
- josta palautukset aikaisemmin toteutuneista luottotappioista	12	26	4	20
Yhteensä	-133	20	-113	31

¹⁾ Sisältyy liitteeseen 33 Varaukset.²⁾ Sisältyy liitteeseen 14 Luottosalkku ja siihen sisältyvät arvonalentumiset

Liite 12 Tuloverot

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
Tilikauden ja aikaisempien tilikausien verot	-261	3	-234	-72
Laskennallisen verovelan muutos	-128	-342	-121	-328
Yhteensä	-389	-339	-355	-400

Vero konsernin tuloksesta ennen veroja eroaa laskennallisesta määrästä, joka saataisiin käyttämällä Suomessa voimassa olevaa veroastetta seuraavalla tavalla:

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
Tulos ennen veroja	1 722	1 704	1 588	1 704
Vero 26 prosentin veroasteen mukaan	-448	-443	-413	-443
Verot, jotka eivät liity tulokseen	-	-	-	-
Muut välittömät verot	0	0	0	0
Verovapaat tuotot	3	10	3	13
Vähennyskelvottomat kulut	-6	-1	-6	-1
Edellisten vuosien oikaisut	1	0	0	0
Tulovero verosaamisista, joita ei aikaisemmin ole kirjattu taseeseen	68	95	68	31
Veroasteen muutos	-	-	-	-
Ulkomaan toiminnoista maksetut verot, joita ei voida lukea hyväksi verotuksessa	-7	-	-7	-
Tuloverot	-389	-339	-355	-400

Efektiivinen veroaste, keskimäärin	23 %	20 %	22 %	24 %
------------------------------------	------	------	------	------

Laskennalliset verot**Laskennalliset verokulut (-)/Laskennalliset verotuotot (+)**

Väliaikaisista eroista johtuvat laskennalliset verot	-196	-372	-190	-359
Veroasteen muutoksiin liittyvät laskennalliset verot	-	-	-	-
Laskennalliset verot, jotka liittyvät verosaamisiin, joita ei aikaisemmin ole kirjattu taseeseen	68	30	68	31
Tuloverot, netto	-128	-342	-122	-328

Laskennalliset verosaamiset

Verotuksessa syntyneisiin tappioihin liittyvät laskennalliset verosaamiset	0	113	-	113
Väliaikaisista eroista johtuvat laskennalliset verosaamiset:	15	24	13	22
Nettoutus verovelkoja vastaan	-	-	-	-
Yhteensä	15	137	13	135
Oletettu erääntymisaika yli vuosi	15	15	13	13
Laskennalliset verovelat				
Väliaikaisista eroista johtuvat laskennalliset verovelat:	39	33	-	-
- Rahoitusleasingiin liittyvät laskennalliset verovelat	6	-1	-	-
- Muihin vapaaehtoisiiin varauksiin liittyvät laskennalliset verovelat	33	34	-	-
Yhteensä	39	33	-	-
Oletettu erääntymisaika yli vuosi	39	33	-	-

Liite 12 Tuloverot, jatk.

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
Laskennalliset verosaamiset (+) / verovelat (-), netto				
Verotuksessa syntyneisiin tappioihin liittyvät laskennalliset verosaamiset	0	113	-	113
Yleisölle annettuihin luottoihin liittyvät laskennalliset verosaamiset/-velat	9	13	14	13
Rahoitusinstrumentteihin liittyvät laskennalliset verosaamiset/-velat	0	3	0	0
Aineellisiin hyödykkeisiin liittyvät laskennalliset verosaamiset/-velat	10	10	9	10
Sijoituskiinteistöihin liittyvät laskennalliset verosaamiset/-velat	0	-	-	-
Eläke-etuusasiin liittyvät laskennalliset verosaamiset/-velat	-14	-6	-14	-5
Vapaaehtoisein varauksiin liittyvät laskennalliset verosaamiset/-velat	-33	-34	-	4
Pakollisiin varauksiin liittyvät laskennalliset verosaamiset/-velat	4	4	4	-
Laskennalliset verosaamiset/-velat, netto	-24	103	13	135

Laskennallisten verosaamisten/-velkojen muutos , netto

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
Hankinnat ja muut	1	0	0	0
Tuloslaskelmaan kirjatut laskennalliset verovelat	-128	-342	-121	-328
Vuoden lopussa	-127	-342	-121	-328

Konsernin ja pankin tilinpäätökseen ei sisälly kirjaamattomia laskennallisia verosaamisia vuosina 2008 eikä 2007.

Tytäryhtiöiden, osakkuusyhtiöiden ja yhteisyritysten hankinnoista ei ole kirjattu väliaikaisiin eroihin liittyvää laskennallista veroa.

Laskennalliset verosaamiset ja -velat on netotettu, kun on laillinen oikeus nettottaa verosaamisia ja -velkoja.

Liite 13 Valtion velkasitoumukset

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Valtiot	691	719	691	719
Kunnat ja muut julkisyhteisöt	0	0	0	0
Yhteensä	691	719	691	719

Kaikkiin edellä mainittuihin liittyy korkoriski.

Maturiteetti

Jäljellä oleva juoksuaika (kirjanpitoarvo)

alle 1 vuosi	0	619	0	619
yli 1 vuosi	691	100	691	100
Yhteensä	691	719	691	719
Joista vakuudeksi annetut rahoitusinstrumentit (liite 16)	-	-	-	-
Yhteensä	691	719	691	719

Liite 14 Luottosalkku ja siihen sisältyvät arvonalentumiset

	Yhteensä			
	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa				
Luotot ja muut saamiset, joiden arvo ei ole alentunut	115 201	105 856	114 664	105 269
Luotot ja muut saamiset, joiden arvo on alentunut:	971	616	833	525
- Muut kuin järjestämättömät	608	405	573	373
- Järjestämättömät	363	211	260	152
Luotot ja muut saamiset ennen arvonalentumisia	116 172	106 472	115 497	105 794
Saatavakohtaisesti arvostettujen saamisten arvonalentumiset	-258	-186	-223	-153
- Muut kuin järjestämättömät	-168	-101	-144	-74
- Järjestämättömät	-90	-85	-79	-79
Saatavaryhmäkohtaisesti arvostettujen saamisten arvonalentumiset	-174	-140	-166	-140
Arvonalentumiset	-432	-326	-389	-293
Luotot ja muut saamiset, kirjanpitoarvo	115 740	106 146	115 108	105 501
Maturiteetti				
Jäljellä oleva juoksuaika (kirjanpitoarvo)				
Vaadittaessa maksettavat saamiset	15 915	13 478	15 746	13 478
Alle 3 kuukautta	31 586	28 143	31 110	29 638
3-12 kuukautta	16 672	16 183	16 673	15 413
1 – 5 vuotta	22 074	21 085	22 074	19 716
Yli 5 vuotta	29 493	27 257	29 505	27 256
Yhteensä	115 740	106 146	115 108	105 501
Luottolaitokset				
	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa				
Luotot ja muut saamiset, joiden arvo ei ole alentunut	47 435	45 551	52 617	50 402
Luotot ja muut saamiset, joiden arvo on alentunut:	27	-	27	-
- Muut kuin järjestämättömät	27	-	27	-
- Järjestämättömät	-	-	-	-
Luotot ja muut saamiset ennen arvonalentumisia	47 462	45 551	52 644	50 402
Saatavakohtaisesti arvostettujen saamisten arvonalentumiset	-14	-	-14	-
- Muut kuin järjestämättömät	-14	-	-14	-
- Järjestämättömät	-	-	-	-
Saatavaryhmäkohtaisesti arvostettujen saamisten arvonalentumiset	-1	-2	-1	-2
Arvonalentumiset	-15	-2	-15	-2
Luotot ja muut saamiset, kirjanpitoarvo	47 447	45 549	52 629	50 400
Maturiteetti				
Jäljellä oleva juoksuaika (kirjanpitoarvo)				
Vaadittaessa maksettavat saamiset	15 494	13 478	15 491	13 478
Alle 3 kuukautta	16 732	18 324	20 416	21 191
3-12 kuukautta	10 871	9 890	11 477	10 773
1 – 5 vuotta	3 868	3 494	4 751	4 384
Yli 5 vuotta	482	363	494	574
Yhteensä	47 447	45 549	52 629	50 400

Liite 14 Luottosalkku ja siihen sisältyvät arvonalentumiset, jatk.

	Yleisö ¹⁾			
	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12.	31.12.	31.12.	31.12.
Miljoonaa euroa	2008	2007	2008	2007
Luotot ja muut saamiset, joiden arvo ei ole alentunut	67 766	60 305	62 047	54 867
Luotot ja muut saamiset, joiden arvo on alentunut:				
- Muut kuin järjestämättömät	944	616	806	525
- Järjestämättömät	581	405	546	373
- Järjestämättömät	363	211	260	152
Luotot ja muut saamiset ennen arvonalentumisia	68 710	60 921	62 853	55 392
Saatavakohtaisesti arvostettujen saamisten arvonalentumiset	-244	-186	-209	-153
- Muut kuin järjestämättömät	-154	-101	-130	-74
- Järjestämättömät	-90	-85	-79	-79
Saatavaryhmäkohtaisesti arvostettujen saamisten arvonalentumiset	-173	-138	-165	-138
Arvonalentumiset	-417	-324	-374	-291
Luotot ja muut saamiset, kirjanpitoarvo	68 293	60 597	62 479	55 101
Maturiteetti				
Jäljellä oleva juoksuaika (kirjanpitoarvo)				
Vaadittaessa maksettavat saamiset	421	-	255	-
Alle 3 kuukautta	14 854	9 819	10 694	8 447
3-12 kuukautta	5 801	6 293	5 196	4 640
1 – 5 vuotta	18 206	17 591	17 323	15 332
Yli 5 vuotta	29 011	26 894	29 011	26 682
Yhteensä	68 293	60 597	62 479	55 101

¹⁾ Rahoitusleasingosopimukset, joissa NPS on luotonantajana, sisältyvät Luottoihin yleisölle, katso liite 24.

Arvonalentumiskirjausten täsmäytys²⁾

	Yhteensä		Yhteensä		Yhteensä	
	Konserni		Konserni		Emoyhtiö	
	Saatava-	Saatava-	Saatava-	Saatava-	Saatava-	Saatava-
	kohtaisesti	ryhmä-	kohtaisesti	kohtaisesti	ryhmä-	kohtaisesti
	arvostetut	kohtaisesti	arvostetut	arvostetut	kohtaisesti	arvostetut
		Yhteensä			Yhteensä	
Luotot ja muut saamiset, miljoona euroa						
Avaava tase 1.1.2008	-186	-140	-326	-153	-140	-293
Arvonalentumiset	-138	-34	-172	-121	-31	-152
Peruutukset	44	7	51	39	6	45
Tulosvaikutteisesti kirjatut muutokset	-94	-27	-121	-82	-25	-107
Luottotappioiden kattamiseksi käytetyt arvonalentumiset	20	0	20	16	0	16
Valuuttakurssimuutosten ja uudelleenluokittelun vaikutus ³⁾	2	-7	-5	-4	-1	-5
Päätävä tase 31.12.2008	-258	-174	-432	-223	-166	-389
Avaava tase 1.1.2007	-263	-122	-385	-233	-122	-355
Arvonalentumiset	-25	-96	-121	-13	-96	-109
Peruutukset	57	35	92	51	35	86
Tulosvaikutteisesti kirjatut muutokset	32	-61	-29	38	-61	-23
Luottotappioiden kattamiseksi käytetyt arvonalentumiset	29	-	29	25	-	25
Valuuttakurssimuutosten ja uudelleenluokittelun vaikutus ³⁾	16	43	59	17	43	60
Päätävä tase 31.12.2007	-186	-140	-326	-153	-140	-293

²⁾ Katso liite 11 Arvonalentumistappiot.

Liite 14 Luottosalkku ja siihen sisältyvät arvonalentumiset, jatk.

Luotot ja muut saamiset, miljoona euroa	Luottolaitokset					
	Konserni			Emoyhtiö		
	Saatava- kohtaisesti arvostetut	Saatava- ryhmä- kohtaisesti arvostetut	Yhteensä	Saatava- kohtaisesti arvostetut	Saatava- ryhmä- kohtaisesti arvostetut	Yhteensä
Avaava tase 1.1.2008	-	-2	-2	-	-2	-2
Arvonalentumiset	-14	0	-14	-14	0	-14
Peruutukset	0	1	1	-	1	1
Tulosvaikutteisesti kirjatut muutokset	-14	1	-13	-14	1	-13
Luottotappioiden kattamiseksi käytetyt arvonalentumiset	-	-	-	-	0	0
Valuuttakurssimuutosten ja uudelleenluokittelun vaikutus ³⁾	-	-	-	-	0	0
Päättävä tase 31.12.2008	-14	-1	-15	-14	-1	-15
Avaava tase 1.1.2007	-	-	-	-	-	-
Arvonalentumiset	-	-1	-1	-	-1	-1
Peruutukset	-	-	-	-	-	-
Tulosvaikutteisesti kirjatut muutokset	-	-1	-1	-	-1	-1
Luottotappioiden kattamiseksi käytetyt arvonalentumiset	-	-	-	-	-	-
Valuuttakurssimuutosten ja uudelleenluokittelun vaikutus ³⁾	-	-1	-1	-	-1	-1
Päättävä tase 31.12.2007	-	-2	-2	-	-2	-2

Luotot ja muut saamiset, miljoona euroa	Yleisö					
	Konserni			Emoyhtiö		
	Saatava- kohtaisesti arvostetut	Saatava- ryhmä- kohtaisesti arvostetut	Yhteensä	Saatava- kohtaisesti arvostetut	Saatava- ryhmä- kohtaisesti arvostetut	Yhteensä
Avaava tase 1.1.2008	-186	-138	-324	-153	-138	-291
Arvonalentumiset	-124	-34	-158	-107	-31	-138
Peruutukset	44	6	50	39	5	44
Tulosvaikutteisesti kirjatut muutokset	-80	-28	-108	-68	-26	-94
Luottotappioiden kattamiseksi käytetyt arvonalentumiset	20	0	20	16	0	16
Valuuttakurssimuutosten ja uudelleenluokittelun vaikutus ³⁾	2	-7	-5	-4	-1	-5
Päättävä tase 31.12.2008	-244	-173	-417	-209	-165	-374
Avaava tase 1.1.2007	-263	-122	-385	-233	-122	-355
Arvonalentumiset	-25	-95	-120	-13	-95	-108
Peruutukset	57	35	92	51	35	86
Tulosvaikutteisesti kirjatut muutokset	32	-60	-28	38	-60	-22
Luottotappioiden kattamiseksi käytetyt arvonalentumiset	29	-	29	25	-	25
Valuuttakurssimuutosten ja uudelleenluokittelun vaikutus ³⁾	16	44	60	17	44	61
Päättävä tase 31.12.2007	-186	-138	-324	-153	-138	-291

³⁾ Pääosin taseen ulkopuolisten erien uudelleenluokittelua

Liite 14 Luottosalkku ja siihen sisältyvät arvonalentumiset, jatk.

Arvonalentumiset

	Yhteensä			
	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoona euroa				
Taseeseen kirjattujen erien arvonalentumiset	-432	-326	-389	-293
Taseen ulkopuolisten erien arvonalentumiset	-47	-33	-47	-33
Arvonalentumiset yhteensä	-479	-359	-436	-326

	Luottolaitokset			
	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoona euroa				
Taseeseen kirjattujen erien arvonalentumiset	-15	-2	-15	-2
Taseen ulkopuolisten erien arvonalentumiset	-43	-26	-43	-26
Arvonalentumiset yhteensä	-58	-28	-58	-28

	Yleisö			
	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoona euroa				
Taseeseen kirjattujen erien arvonalentumiset	-417	-324	-374	-291
Taseen ulkopuolisten erien arvonalentumiset	-4	-7	-4	-7
Arvonalentumiset yhteensä	-421	-331	-378	-298

Tunnusluvut

	Yhteensä			
	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Saamiset, joiden arvo on alentunut / luotot yhteensä, brutto ⁴⁾ , %	0,8	0,6	0,7	0,5
Saamiset, joiden arvo on alentunut / luotot yhteensä, netto ⁵⁾ , %	0,6	0,4	0,5	0,4
Arvonalentumiset / luotot yhteensä ⁶⁾ , %	0,4	0,3	0,3	0,3
Arvonalentumiset / saamiset, joiden arvo on alentunut ⁷⁾ , %	26,6	30,2	26,8	29,1
Järjestämättömät saamiset, joiden arvo ei ole alentunut ⁸⁾ , miljoonaa euroa	13	6	13	6

⁴⁾ Saatavakohtaisesti arvostetut saamiset, joiden arvo on alentunut, ennen arvonalentumisia / luotot yhteensä ennen arvonalentumisia, %

⁵⁾ Saatavakohtaisesti arvostetut saamiset, joiden arvo on alentunut, arvonalentumisten jälkeen / luotot yhteensä ennen arvonalentumisia, %

⁶⁾ Arvonalentumiset yhteensä / luotot yhteensä ennen arvonalentumisia, %.

⁷⁾ Arvonalentumiset saatavakohtaisesti arvostetuista luotoista, joiden arvo on alentunut / saatavakohtaisesti arvostetut luotot, joiden arvo on alentunut %.

⁸⁾ Eräänntyneet saamiset, joiden arvo ei ole alentunut tulevien rahavirtojen ansiosta (sisältyvät saamisiin, joiden arvo ei ole alentunut).

Liite 15 Korolliset arvopaperit

	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa				
Julkisyhteisöjen liikkeeseen laskemat arvopaperit	57	11	57	11
Muiden liikkeeseen laskemat arvopaperit	4 872	3 634	4 872	3 634
Yhteensä	4 929	3 645	4 929	3 645
Noteeratut arvopaperit	3 092	1 768	3 092	1 768
Noteeraamattomat arvopaperit	1 837	1 877	1 837	1 877
Yhteensä	4 929	3 645	4 929	3 645
Juoksuaika				
Jäljellä oleva juoksuaika (kirjanpitoarvo)				
Alle 1 vuosi	4 496	3 323	4 496	3 323
Yli 1 vuotta	433	322	433	322
Yhteensä mukaan lukien asiakkaiden sijoitussalkut	4 929	3 645	4 929	3 645
Joista vakuudeksi annetut rahoitusinstrumentit (Liite 16)	-	-	-	-
Yhteensä	4 929	3 645	4 929	3 645

Liite 16 Vakuudeksi annetut rahoitusinstrumentit**Vakuudeksi annetut rahoitusinstrumentit**

Takaisinosopimuksissa ja arvopaperilainauksessa käytetään vakuutena muita kuin käteisvaroja. Kun vakuudensaajalla on oikeus myydä tai pantata omaisuus edelleen, se luokitellaan taseessa erään Vakuudeksi annetut rahoitusinstrumentit.

	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa				
Takaisinosopimukset	-	-	-	-
Arvopaperien lainaksiantosopimukset	0	-	0	-
Yhteensä	0	-	0	-

Liite 16 Vakuudeksi annetut rahoitusinstrumentit, jatk.**Siirretyt varat, jotka ovat edelleen taseessa, ja niihin liittyvät velat**

Siirrettävät varat ja niihin liittyvät velat on eritelty seuraavissa taulukoissa. Varat pysyvät taseessa, sillä NPS kantaa edelleen riskin niiden käyvän arvon muutoksista. Siksi nämä varat ja niihin liittyvät velat sisältyvät alla oleviin taulukoihin.

	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa				
Takaisinostosopimukset	-	-	-	-
Arvopaperien lainaksiantosopimukset				
Osakkeet	0	-	0	-
Arvopaperistamiset	-	-	-	-
Yhteensä	0	-	0	-

Varoihin liittyvät velat

	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa				
Takaisinostosopimukset	-	-	-	-
Arvopaperien lainaksiantosopimukset	-	-	-	-
Arvopaperistamiset	-	-	-	-
Yhteensä	-	-	-	-

Liite 17 Osakkeet ja osuudet

	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa				
Kaupankäyntisalkkuun sisältyvät osakkeet ja osuudet	958	1 442	958	1 442
Tulosvaikutteisesti kirjattavaksi luokitellut osakkeet ja osuudet	24	22	23	21
Myytavissä olevat osakkeet ja osuudet	0	1	0	1
- josta saamisen turvaamiseksi hankitut osakkeet ja osuudet	-	-	-	-
Yhteensä	982	1 465	981	1 464
Noteeratut osakkeet ja osuudet	99	1 045	99	1 045
Noteeraamattomat osakkeet ja osuudet	883	420	882	419
Yhteensä	982	1 465	981	1 464
Joista vakuudeksi annetut rahoitusinstrumentit (liite 16)	0	-	0	-
Yhteensä	982	1 465	981	1 464
Joista pitkäaikaisia omistuksia (pidetään todennäköisesti yli 12 kuukautta)	24	23	23	22

Liite 18 Johdannaissopimukset

31.12.2008	Konserni			Emoyhtiö		
	Miljoonaa euroa	Käypä arvo	Nimellisarvo	Käypä arvo	Nimellisarvo	
	Positiivinen	Negatiivinen	yhteensä	Positiivinen	Negatiivinen	yhteensä
Kaupankäyntitarkoituksessa pidetyt johdannaissopimukset						
Korkojohdannaiset						
Koronvaihtosopimukset	44 085	43 553	1 893 877	44 085	43 553	1 893 877
Terminisopimukset	2 134	2 031	782 193	2 134	2 031	782 193
Korkofutuurit	1	4	1 701	1	4	1 701
Optiot	6 240	6 412	238 109	6 240	6 412	238 109
Yhteensä	52 460	52 000	2 915 880	52 460	52 000	2 915 880
Osakejohdannaiset						
Osakkeenvaihtosopimukset	139	286	1 841	139	286	1 841
Termini- ja futuurisopimukset	314	263	1 463	314	263	1 463
Optiot	467	601	14 198	467	601	14 198
Yhteensä	920	1 150	17 502	920	1 150	17 502
Valuuttajohdannaiset						
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	7 223	7 278	192 123	7 223	7 278	192 142
Terminisopimukset	18 133	17 961	480 888	18 133	17 961	480 888
Optiot	912	867	33 879	912	867	33 879
Yhteensä	26 268	26 106	706 890	26 268	26 106	706 909
Luottojohdannaiset						
Luottoriskinvaihtosopimukset (CDS)	4 634	4 625	100 077	4 634	4 625	100 077
Tuottojenvaihtosopimukset (TRS)	1	136	3 000	1	136	3 000
Yhteensä	4 635	4 761	103 077	4 635	4 761	103 077
Muut johdannaiset						
Vaihtosopimukset	1 125	1 033	10 007	1 125	1 033	10 007
Termini- ja futuurisopimukset	65	100	596	65	100	596
Optiot	84	87	1 414	84	87	1 414
Yhteensä	1 274	1 220	12 017	1 274	1 220	12 017
Kaupankäyntitarkoituksessa pidetyt johdannaissopimukset yhteensä						
	85 557	85 237	3 755 366	85 557	85 237	3 755 385
Suojaustarkoituksessa pidetyt johdannaissopimukset						
Korkojohdannaiset						
Koronvaihtosopimukset	53	175	8 641	53	175	8 641
Yhteensä	53	175	8 641	53	175	8 641
Valuuttajohdannaiset						
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	52	1 879	16 562	52	1 879	16 562
Yhteensä	52	1 879	16 562	52	1 879	16 562
Suojaustarkoituksessa pidetyt johdannaissopimukset yhteensä						
	105	2 054	25 203	105	2 054	25 203
Josta						
- Käyvän arvon suojaus	105	2 054	25 203	105	2 054	25 203
Johdannaiset yhteensä	85 662	87 291	3 780 569	85 662	87 291	3 780 588

Liite 18 Johdannaisopimukset, jatk.

31.12.2007	Konserni			Emoyhtiö		
	Miljoonaa euroa	Käypä arvo Positiivinen	Negatiivinen	Nimellisarvo yhteensä	Käypä arvo Positiivinen	Negatiivinen
Kaupankäyntitarkoituksessa pidetyt johdannaisopimukset						
Korkojohdannaiset						
Koronvaihtosopimukset	16 215	16 619	1 329 731	16 215	16 619	1 329 731
Terminisopimukset	175	176	526 496	175	176	526 496
Korkofutuurit	12	35	4 374	12	35	4 374
Optiot	2 923	2 962	323 213	2 923	2 962	323 213
Yhteensä	19 325	19 792	2 183 814	19 325	19 792	2 183 814
Osakejohdannaiset						
Osakkeenvaihtosopimukset	108	196	3 072	108	196	3 072
Termini- ja futuurisopimukset	80	134	2 877	80	134	2 877
Optiot	1 198	1 579	16 013	1 198	1 579	16 013
Yhteensä	1 386	1 909	21 962	1 386	1 909	21 962
Valuuttajohdannaiset						
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	2 094	2 170	167 430	2 094	2 170	167 430
Terminisopimukset	5 011	4 993	476 439	5 011	4 993	476 439
Optiot	277	282	32 513	277	282	32 512
Yhteensä	7 382	7 445	676 382	7 382	7 445	676 381
Luottojohdannaiset						
Luottoriskinvaihtosopimukset (CDS)	1 162	1 116	90 624	1 162	1 116	90 624
Tuottojenvaihtosopimukset (TRS)	1	61	4 000	1	61	4 000
Yhteensä	1 163	1 177	94 624	1 163	1 177	94 624
Muut johdannaiset						
Vaihtosopimukset	1 118	1 142	9 169	1 118	1 142	9 169
Termini- ja futuurisopimukset	103	48	769	103	48	769
Optiot	83	101	534	83	101	534
Yhteensä	1 304	1 291	10 472	1 304	1 291	10 472
Kaupankäyntitarkoituksessa pidetyt johdannaisopimukset yhteensä						
	30 560	31 614	2 987 254	30 560	31 614	2 987 253
31.12.2007						
Miljoonaa euroa	Positiivinen	Negatiivinen	Nimellisarvo yhteensä	Positiivinen	Negatiivinen	Nimellisarvo yhteensä
Suojaustarkoituksessa pidetyt johdannaisopimukset						
Korkojohdannaiset						
Koronvaihtosopimukset	171	84	26 139	171	84	26 139
Yhteensä	171	84	26 139	171	84	26 139
Valuuttajohdannaiset						
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	0	314	3 585	0	314	3 585
Yhteensä	0	314	3 585	0	314	3 585
Suojaustarkoituksessa pidetyt johdannaisopimukset yhteensä						
	171	398	29 724	171	398	29 724
Josta						
- Käyvän arvon suojaus	171	398	29 724	171	398	29 724
Johdannaiset yhteensä	30 731	32 012	3 016 978	30 731	32 012	3 016 977

Liite 18 Johdannaissopimukset, jatk.

31.12.2008	Konserni		Emoyhtiö	
	Positiivinen	Negatiivinen	Positiivinen	Negatiivinen
Miljoonaa euroa				
Maturiteetti				
Jäljellä oleva juoksuaika				
Alle 3 kuukautta	13 516	15 254	13 516	15 254
3-12 kuukautta	10 853	10 958	10 853	10 958
1-5 vuotta	26 986	27 202	26 986	27 202
Yli 5 vuotta	34 307	33 877	34 307	33 877
Yhteensä	85 662	87 291	85 662	87 291

31.12.2007	Konserni		Emoyhtiö	
	Positiivinen	Negatiivinen	Positiivinen	Negatiivinen
Miljoonaa euroa				
Maturiteetti				
Jäljellä oleva juoksuaika				
Alle 3 kuukautta	4 274	4 743	4 274	4 743
3-12 kuukautta	2 959	3 324	2 959	3 324
1-5 vuotta	9 400	9 587	9 400	9 587
Yli 5 vuotta	14 098	14 358	14 098	14 358
Yhteensä	30 731	32 012	30 731	32 012

Liite 19 Korkoriskiä suojaavien erien käyvän arvon muutokset

Varat	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2007
Miljoonaa euroa				
Kirjanpitoarvo vuoden alussa	-45	-54	-45	-54
Muutokset vuoden aikana				
- Tilinpäätösperiaatteiden muutokset	-	-	-	-
- Suojattujen erien arvonmuutokset ¹⁾	202	9	202	9
Kirjanpitoarvo vuoden lopussa	157	-45	157	-45

¹⁾ Osa korkoriskin suojauksista peruttiin vuoden 2007 aikana. Purettuihin suojauksiin liittyvän poiston kirjanpitoarvo sisältyy tälle riville. Poisto perustuu odotettuun uudelleenhinnoittelujaksoon.

Josta todennäköisesti voimassa yli vuoden 123 -

Kirjanpitoarvo vuoden lopussa on niillä uudelleenhinnoittelujaksoilla kertynyt käyvän arvon muutos, joiden aikana suojattu erä on omaisuuserä.

Velat	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2007
Miljoonaa euroa				
Kirjanpitoarvo vuoden alussa	-77	-147	-77	-147
Muutokset vuoden aikana				
- Tilinpäätösperiaatteiden muutokset	-	-	-	-
- Suojattujen erien arvonmuutokset ¹⁾	93	70	93	70
Kirjanpitoarvo vuoden lopussa	16	-77	16	-77

¹⁾ Osa korkoriskin suojauksista peruttiin vuoden 2007 aikana. Purettuihin suojauksiin liittyvän poiston kirja-arvo sisältyy tälle riville. Poisto perustuu odotettuun uudelleenhinnoittelujaksoon.

Josta todennäköisesti voimassa yli vuoden 3 -

Kirjanpitoarvo vuoden lopussa on niillä uudelleenhinnoittelujaksoilla kertynyt käyvän arvon muutos, joiden aikana suojattu erä on omaisuus- tai velkaerä. Kun suojattu erä on omaisuuserä, sen käyvän arvon muutos esitetään varoissa, ja kun suojattu erä on velkaerä, sen käyvän arvon muutos esitetään veloissa.

Liite 20 Sijoitukset tytäryhtiöihin

Emoyhtiö	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa		
Hankinta-arvo vuoden alussa	323	319
Hankinnat vuoden aikana	-	-
Fuusioiden vaikutus	-13	-
Myyntit vuoden aikana	-	-
Uudelleenluokitusten vaikutus	0	4
Valuuttakurssimuutokset	0	0
Hankinta-arvo vuoden lopussa	310	323
Kertyneet arvonalennustappiot vuoden alussa	-1	3
Peruutetut arvonalennustappiot vuoden aikana	-	-
Arvonalennustappiot vuoden aikana	-	0
Uudelleenluokitusten vaikutus	0	-4
Valuuttakurssimuutokset	-	-
Kertyneet arvonalennustappiot vuoden lopussa	-1	-1
Yhteensä	309	322

Josta noteeratut osakkeet

- -

Sijoituksen uskotaan olevan pitkäaikainen (pidetään todennäköisesti yli 12 kuukautta).

Erittely

Tässä erittelyssä on esitetty kaikki suoraan omistetut konserniyhtiöt ja niiden merkittävimmät suoraan omistamat tytäryhtiöt.

Konserni

31.12.2008	Osakkeiden lukumäärä	Kirjanpito- arvo 2008 milj. euroa	Kirjanpito- arvo 2007 milj. euroa	Ääniosuus %	Kotipaikka	Y-tunnus
<i>Kotimaiset</i>						
Luottolaitokset						
Nordea Rahoitus Suomi Oy	1 000 000	306	306	100,0	Espoo	0112305-3
Rahoitusyhtiöt						
Tukirahoitus Oy ¹⁾	672	7	7	100,0	Espoo	0677131-6
Kiinteistöyhtiöt						
VKR-Kiinteistöt Oy Ab ¹⁾	600	1	1	60,0	Vantaa	0728754-2
Kiinteistö Oy Tampereen Kirkkokatu 7 ¹⁾	280	50	50	100,0	Tampere	0819781-3
Kiinteistö Oy Levytie 6 ¹⁾	147	23	23	100,0	Helsinki	0818921-5
Kiinteistö Oy Lahden Aleksanterinkatu 19-21 ¹⁾	340 090	10	10	100,0	Lahti	0150108-5
Muut yhtiöt						
Fidenta Oy	2 000	0	0	60,0	Espoo	0988412-1
Power Partners Oy ²⁾	2 012 500	1	1	80,5	Helsinki	0815584-0
<i>Ulkomaiset</i>						
Rahoitusyhtiöt						
Nordea Finance Polska S.A. ¹⁾	19 690 000	0	0	100,0	Varsova	PL5861944082
Nordea Finance Estonia Ltd ¹⁾	60 000	6	6	100,0	Tallinna	EE100212426
Nordea Finance Latvia Ltd ¹⁾	1 000	1	1	100,0	Riika	LV40003348054
Nordea Finance Lithuania Ltd ¹⁾	6 400	1	1	100,0	Vilna	LT116672716
Nordea Securities Holding (U.K.) Ltd	49 010 000	2	2	100,0	Lontoo	01803666

Edellä luetellun lisäksi konsernitilinpäätökseen on yhdistelty tytäryhtiöitä, joiden taseen loppusumma alittaa 10 miljoonaa euroa

Yhtiöiden lukumäärä kpl	Osakkeiden kirjanpito- arvo milj. euroa	Taseen loppusumma milj. euroa
Kiinteistöyhtiöt	10	12
Muut yritykset	7	0

¹⁾ Välillinen omistus Nordea Pankki Suomi Oyj:n tytäryhtiön Nordea Rahoitus Suomi Oy:n kautta.

²⁾ Nordea Rahoitus Suomi Oy omistaa 49,5 % ja Nordea Pankki Suomi Oyj 31 % Power Partners Oy:n osakkeista.

Liite 20 Sijoitukset tytäryhtiöihin, jatk.

Nordea Pankki Suomi Oyj:n emoyhtiö on Nordea Bank AB (publ), jonka kotipaikka on Tukholma ja rekisterinumero 516406-0120. Nordea Bank AB:n (publ) vuosikertomus on saatavana Internetistä osoitteesta www.nordea.com sekä Nordea-konsernin sijoittajasuhteet-yksiköstä (Investor Relations, SE 105 71 Stockholm, Sverige) sekä Nordea Pankki Suomi Oyj:n konttoreista.

Konserni

Erityistarkoituksiin perustetut yhtiöt (Special Purpose Entities, SPE) - konsolidoidut

Miljoonaa euroa	Tarkoitus	Juoksuaika	NPS:n sijoitus ¹⁾	Liikkeeselasku kokonaisuu- dessaan
Kirkas Northern Lights Limited ²⁾	Vakuudellinen kiinnitysluottolaina (Collateralised Mortgage Obligation)	Yli 5 vuotta	8 096	8 096
Yhteensä			8 096	8 096

¹⁾ Sisältää kaikki SPE:hen kohdistuvat varat (joukkovelkakirjalainat ja pääomalainat).

²⁾ Kirkas Northern Lights Ltd (Kirkas) perustettiin vuonna 2008. Nordea on myynyt tavanomaisesta luottokannasta omaisuuseriä, joita on käytetty SPE-yhtiön liikkeeselaskemien joukkolainojen vakuutena. Liikkeeselaskettujen joukkolainojen nimellisarvo oli 8 096 miljoonaa euroa joulukuun lopussa 2008. Nordea omistaa koko määrän. Suurin osa myytyihin omaisuuseriin liittyvistä riskeistä ja hyödyistä säilyy edelleen NPS:lla. Lainoja ei siksi ole kirjattu pois NPS:n taseesta. Jotta varoja ei kirjattaisi kahteen kertaan emoyhtiön taseeseen, SPE:n liikkeeselaskemat, kokonaan NPS:n hallussa olevat joukkolainat netotetaan vastaavien, luottokannan siirtämisestä syntyneiden velkaerien kanssa. Koska omistusriski ja hyödyt kuuluvat edelleen NPS:lle, SPE on yhdistetty NPS:n konsernitilinpäätökseen.

Liite 21 Sijoitukset osakkuusyrityksiin

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Hankinta-arvo vuoden alussa	77	87	45	59
Hankinnat vuoden aikana	6	5	6	5
Myyntit vuoden aikana	-22	-17	-22	-17
Osuus tuloksesta	-4	2	-	-
Saadut osingot	-1	-1	-	-
Uudelleenluokitusten vaikutus	-4	1	-4	-2
Valuuttakurssimuutokset	-	-	-	-
Hankinta-arvo vuoden lopussa	52	77	25	45
Kertyneet arvonalennustappiot vuoden alussa	-1	-4	-	-3
Kertyneet arvonalennustappiot myynneistä vuoden aikana	-	3	-	3
Vuoden aikana peruutetut arvonalentumistappiot	-	-	-	-
Arvonalennustappiot vuoden aikana	0	0	-9	-
Valuuttakurssimuutokset	-	-	-	-
Kertyneet arvonalennustappiot vuoden lopussa	-1	-1	-9	0
Yhteensä	51	76	16	45

Josta noteeratut osakkeet

Sijoituksen uskotaan olevan pitkäaikainen (pidetään todennäköisesti yli 12 kuukautta)

Yhteenveto Nordea Pankki Suomi Oyj:n ja Nordea Pankki Suomi-konsernin osakkuusyritysten taseista ja tuloslaskelmista

Miljoonaa euroa	31.12.	31.12.
	2008	2007
Taseen loppusumma	409	357
Velat yhteensä	323	275
Liiketoiminnan tuotot	36	70
Liikevoitto	2	1

Nordea Pankki Suomi Oyj:n ja Nordea Pankki Suomi -konsernin osuus Nordea Pankki Suomi -konsernin osakkuusyritysten hyväksi annetuista vastuusitoumuksista on 20 miljoonaa euroa (20) ja osakkuusyritysten puolesta annetuista vastuusitoumuksista 0 miljoonaa euroa (0).

Liite 21 Sijoitukset osakkuusyrityksiin, jatk.

Konserni				
31.12.2008	Y-tunnus	Kotipaikka	Kirjanpitoarvo milj. euroa	Ääniosuus, %
Luottolaitokset				
Luottokunta	0201646-0	Helsinki	41	23,9
Yhteensä			41	
Muut				
Arfin Oy	2193142-9	Helsinki	0	33,4
Automatia Pankkiautomaatit Oy	0974651-1	Helsinki	7	33,3
Eka-kiinteistöt Oy	1097319-9	Helsinki	0	30,3
NF Fleet Oy	2006935-5	Espoo	0	20,0
UAB ALD Automotive, Lithuania	300156575	Vilna	0	25,0
ALD Automotive Eesti AS, Estonia	11094435	Tallinna	0	25,0
ALD Automotive SIA, Latvia	50003825931	Riika	0	25,0
Oy Realinvest Ab	0680035-9	Helsinki	3	49,3
Realia Holding Oy	2106796-8	Helsinki	0	36,8
Securus Oy	0742429-5	Helsinki	0	35,2
Yhteensä			10	
Yhteensä			51	

Emoyhtiö				
31.12.2008	Y-tunnus	Kotipaikka	Kirjanpitoarvo milj. euroa	Ääniosuus, %
Luottolaitokset				
Luottokunta	0201646-0	Helsinki	9	23,9
Yhteensä			9	
Muut				
Arfin Oy	2193142-9	Helsinki	0	33,4
Automatia Pankkiautomaatit Oy	0974651-1	Helsinki	5	33,3
Eka-kiinteistöt Oy	1097319-9	Helsinki	0	30,3
Realia Holding Oy	2106796-8	Helsinki	0	36,8
Oy Realinvest Ab	0680035-9	Helsinki	2	49,3
Securus Oy	0742429-5	Helsinki	0	35,2
Yhteensä			7	
Yhteensä			16	

Liite 22 Aineettomat hyödykkeet

	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa				
Liikearvo¹⁾				
Muu liikearvo	0	-	-	-
Liikearvo yhteensä	0	-	-	-
Aktivoitu atk-ohjelmistokehitys	49	35	53	37
Muut aineettomat hyödykkeet	10	13	-	0
Yhteensä	59	48	53	37

¹⁾ Ei sisällä liikearvoa osakkuusyrityksissä.

Liite 22 Aineettomat hyödykkeet, jatk.

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2007
Liikearvo				
Hankinta-arvo vuoden alussa	3	3	-	-
Hankinnat vuoden aikana	-	0	-	-
Uudelleenluokitusten vaikutus	-3	0	-	-
Hankinta-arvo vuoden lopussa	0	3	-	-
Kertyneet poistot vuoden alussa	-3	-3	-	-
Suunnitelman mukaiset poistot vuoden aikana	-	0	-	-
Uudelleenluokitusten vaikutus	3	-	-	-
Kertyneet poistot vuoden lopussa	0	-3	-	-
Kertyneet arvonalennustappiot vuoden lopussa	-	-	-	-
Yhteensä	0	-	-	-

	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2007
Aktivoitu atk-ohjelmistokehitys				
Hankinta-arvo vuoden alussa	43	13	43	13
Hankinnat vuoden aikana	19	20	21	19
Myynnit/luovutukset vuoden aikana	-1	0	-	0
Uudelleenluokitusten vaikutus	-	10	1	12
Valuuttakurssimuutokset	0	-	-	-
Hankinta-arvo vuoden lopussa	61	43	65	44
Kertyneet poistot vuoden alussa	-8	-	-7	-
Suunnitelman mukaiset poistot vuoden aikana	-4	-4	-4	-4
Myyneistä/luovutuksista vuoden aikana kertyneet poistot	0	0	-	0
Uudelleenluokitusten vaikutus	0	-4	-1	-3
Valuuttakurssimuutokset	0	-	-	-
Kertyneet poistot vuoden lopussa	-12	-8	-12	-7
Kertyneet arvonalentumistappiot vuoden alussa	0	-	-	-
Arvonalentumistappiot vuoden aikana	0	-	-	-
Kertyneet arvonalentumistappiot vuoden lopussa	0	-	-	-
Yhteensä	49	35	53	37

	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2007
Muut aineettomat hyödykkeet				
Hankinta-arvo vuoden alussa	17	4	4	4
Hankinnat vuoden aikana	1	13	-	0
Myynnit/luovutukset vuoden aikana	-3	-	0	0
Uudelleenluokitusten vaikutus	0	0	-	0
Valuuttakurssimuutokset	0	0	-	-
Hankinta-arvo vuoden lopussa	15	17	4	4
Kertyneet poistot vuoden alussa	-4	-4	-4	-4
Suunnitelman mukaiset poistot vuoden aikana	-1	0	0	0
Myyneistä/luovutuksista vuoden aikana kertyneet poistot	0	-	0	0
Uudelleenluokitusten vaikutus	0	-	-	0
Valuuttakurssimuutokset	0	0	-	-
Kertyneet poistot vuoden lopussa	-5	-4	-4	-4
Kertyneet arvonalentumistappiot vuoden alussa	-	-	-	-
Arvonalentumistappiot vuoden aikana	0	-	-	-
Kertyneet arvonalentumistappiot vuoden lopussa	0	-	-	-
Yhteensä	10	13	-	0

Sijoitusten uskotaan olevan pitkäaikaisia (pidetään todennäköisesti yli vuoden).

Liite 23 Aineelliset hyödykkeet

	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa				
Aineelliset hyödykkeet	117	110	54	55
Josta omassa käytössä olevat rakennukset	3	2	2	2
Yhteensä	117	110	54	55
Laitteet				
Hankinta-arvo vuoden alussa	199	470	126	429
Hankinnat vuoden aikana	51	69	24	27
Myyntit/luovutukset vuoden aikana	-13	-285	0	-275
Uudelleenluokitusten vaikutus	-10	-55	-10	-55
Valuuttakurssimuutokset	0	0	-	-
Hankinta-arvo vuoden lopussa	227	199	140	126
Kertyneet poistot vuoden alussa	-91	-383	-73	-370
Myyntit/luovutukset vuoden aikana	5	279	0	275
Uudelleenluokitusten vaikutus	1	38	1	37
Suunnitelman mukaiset poistot vuoden aikana	-28	-25	-16	-15
Valuuttakurssimuutokset	0	0	-	-
Kertyneet poistot vuoden lopussa	-113	-91	-88	-73
Kertyneet arvonalentumistappiot vuoden alussa	0	0	0	0
Myyneistä/luovutuksista vuoden aikana kertyneet arvonalennukset	-	-	-	-
Vuoden aikana peruutetut arvonalentumistappiot	-	-	-	-
Arvonalentumistappiot vuoden aikana	0	-	0	-
Kertyneet arvonalentumistappiot vuoden lopussa	0	0	0	0
Yhteensä	114	108	52	53
Maaomaisuus ja rakennukset				
Hankinta-arvo vuoden alussa	4	4	3	3
Hankinnat vuoden aikana	0	-	0	-
Myyntit/luovutukset vuoden aikana	0	0	-	-
Uudelleenluokitusten vaikutus	0	0	-	0
Hankinta-arvo vuoden lopussa	4	4	3	3
Kertyneet poistot vuoden alussa	-2	-2	-1	-1
Myyntit/luovutukset vuoden aikana	1	0	-	-
Uudelleenluokitusten vaikutus	-	-	-	0
Suunnitelman mukaiset poistot vuoden aikana	0	0	0	0
Kertyneet poistot vuoden lopussa	-1	-2	-1	-1
Kertyneet arvonalennustappiot vuoden alussa	-	-	-	-
Myyneistä/luovutuksista vuoden aikana kertyneet arvonalennukset	-	-	-	-
Vuoden aikana peruutetut arvonalentumistappiot	-	-	-	-
Kertyneet arvonalennustappiot vuoden lopussa	-	-	-	-
Yhteensä	3	2	2	2

Sijoitusteen uskotaan olevan pitkäaikaisia (pidetään todennäköisesti yli yhden vuoden).

Liite 24 Leasing

Nordea vuokralleantajana

Rahoitusleasing sopimukset

Nordea Pankki Suomi -konserni omistaa varallisuutta, jota vuokrataan asiakkaille rahoitusleasing sopimuksilla. Rahoitusleasing sopimukset raportoidaan saamisena vuokralleantajalta ja ne sisältyvät erään Luotot ja muut saamiset yleisöltä (katso liite 14) leasing-kohteeseen tehdyn nettosijoituksen arvosta. Vuokrattu omaisuus on pääosin ajoneuvoja, koneita tai muita vastaavia laitteita.

Bruttoinvestointien ja tulevien leasingmaksujen vähimmäismäärien nykyarvon täsmäytys:

	Konserni	
	31.12.	31.12.
Miljoonaa euroa	2008	2007
Bruttoinvestoinnit	2 245	1 981
Kertymätön rahoitustuotto	-249	-229
Nettoinvestoinnit rahoitusleasing sopimuksiin	1 996	1 752
Vuokralleantajalle kertyvä jäännösarvo, josta ei ole takuuta	-75	-49
Tulevien leasingmaksujen vähimmäismäärien nykyarvo	1 921	1 703
Kertyneet varaukset sellaisten leasingmaksujen vähimmäismääristä, joita ei pystytä perimään asiakkaalta	3	6

Bruttoinvestointien jakauma jäljellä olevan juoksuajan mukaan 31.12.2008:

	Konserni	
	31.12.	
Miljoonaa euroa	2008	
2009		596
2010		506
2011		444
2012		259
2013		262
Myöhemmin		45
Bruttoinvestoinnit yhteensä		2 112
Kertymätön rahoitustuotto rahoitusleasing sopimuksista		-191
Nettoinvestoinnit rahoitusleasing sopimuksiin		1 921

Muut vuokrasopimukset

Muiden vuokrasopimusten kohteet ovat pääosin ajoneuvoja ja muita laitteita. Ne kirjataan taseessa aineellisiin hyödykkeisiin.

	Konserni	
	31.12.	31.12.
Leasingkohteiden kirjanpitoarvo, miljoonaa euroa	2008	2007
Hankinta-arvo	80	67
Kertyneet poistot	-20	-14
Kirjanpitoarvo vuoden lopussa	60	53

- Josta uudelleen haltuunotettu leasingomaisuus, kirjanpitoarvo

- -

	Konserni	
	31.12.	31.12.
Kirjanpitoarvo omaisuuslajien mukaan jaoteltuna, miljoonaa euroa	2008	2007
Laitteet	60	53
Kirjanpitoarvo vuoden lopussa	60	53

Poistot vuodelta 2008 olivat 11 miljoonaa euroa (9).

Liite 24 Leasing, jatk.

Ei-purettavissa olevien muiden leasing sopimusten tulevien leasingmaksujen vähimmäismäärien jakauma:

	Konserni 31.12. 2008
Miljoonaa euroa	
2009	13
2010	10
2011	5
2012	2
2013	0
Myöhemmin	0
Yhteensä	30

Nordea vuokralleottajana**Rahoitusleasing sopimukset**

Nordea Pankki Suomi Oyj:llä on vain vähäinen määrä rahoitusleasing sopimuksia.

Muut vuokrasopimukset

Nordea Pankki Suomi Oyj on tehnyt muita vuokrasopimuksia liiketiloista ja toimistolaitteista.

	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Leasingkulut vuoden aikana, miljoonaa euroa				
Leasingkulut vuoden aikana	63	60	57	61
Josta				
- vähimmäisleasingmaksut	62	60	57	61
- muuttuvat vuokrat	1	-	0	-
Alivuokralaissopimukseen liittyvät leasingmaksut vuoden aikana	-	-	-	-

Tulevat vähimmäisleasingmaksut ei-purettavissa olevista muista vuokrasopimuksista ja niiden jakauma:

	Konserni 31.12.2008	Emoyhtiö 31.12.2008
Miljoonaa euroa		
2009	46	46
2010	30	31
2011	19	19
2012	15	15
2013	10	9
Myöhemmin	136	136
Yhteensä	256	256

Liite 25 Sijoituskiinteistöt

Konserni

Muutokset taseessa

Miljoonaa euroa	31.12. 2008	31.12. 2007
Kirjanpitoarvo vuoden alussa	4	4
Hankinnat	-	0
Myynnit	-1	-
Voitot/tappiot käypään arvoon arvostettavista eristä, netto	-	-
Kirjanpitoarvo vuoden lopussa	3	4

Sijoituksen uskotaan olevan pitkäaikainen (pidetään todennäköisesti yli 12 kuukautta)

3 4

Tuloslaskelmaan kirjatut erät

Miljoonaa euroa	2008	2007
Vuokratuotot	0	0
Suorat toimintakulut, joista on kertynyt vuokratuottoa	-	-
Suorat toimintakulut, joista ei ole kertynyt vuokratuottoa	0	0
Yhteensä	0	0

Markkina-arvo

3 4

Emoyhtiö

Muutokset taseessa

Miljoonaa euroa	31.12. 2008	31.12. 2007
Kirjanpitoarvo vuoden alussa	3	3
Hankinnat	0	-
Hankinnat fuusioiden kautta	0	-
Myynnit	0	0
Kirjanpitoarvo vuoden lopussa	3	3

Sijoituksen uskotaan olevan pitkäaikainen (pidetään todennäköisesti yli 12 kuukautta)

3 3

Tuloslaskelmaan kirjatut erät

Miljoonaa euroa	2008	2007
Vuokratuotot	0	-
Suorat toimintakulut, joista on kertynyt vuokratuottoa	-	-
Suorat toimintakulut, joista ei ole kertynyt vuokratuottoa	0	0
Yhteensä	0	0

Markkina-arvo

3 3

Liite 26 Muut varat

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Saamiset arvopapereiden selvityksestä	103	120	103	120
Muut	9 429	1 292	9 404	1 322
Yhteensä	9 532	1 412	9 507	1 442
Joista kestoltaan yli vuoden erät	-	-	-	-

Liite 27 Maksetut ennakot ja siirtosaamiset

	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa				
Korkosaamiset	474	500	498	520
Muut siirtosaamiset	420	270	319	178
Maksetut ennakot	8	4	7	4
Yhteensä	902	774	824	702

Joista kestoltaan yli vuoden erät

- - - -

Liite 28 Velat luottolaitoksille

	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa				
Keskuspankit	4 717	798	4 717	798
Muut pankit	21 022	19 873	20 973	19 821
Muut luottolaitokset	11 974	6 118	11 974	6 118
Yhteensä	37 713	26 789	37 664	26 737

Juoksuaika**Jäljellä oleva juoksuaika (kirjanpitoarvo)**

Vaadittaessa maksettavat	2 693	1 534	2 693	1 535
Alle 3 kuukautta	27 559	20 556	27 510	20 501
3-12 kuukautta	7 350	4 667	7 350	4 669
1-5 vuotta	78	2	78	2
Yli 5 vuotta	33	30	33	30
Yhteensä	37 713	26 789	37 664	26 737

Liite 29 Yleisön talletukset ja muut velat yleisölle

	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa				
Yleisön talletukset	44 940	40 342	45 026	40 348
Muut velat yleisölle	339	1 367	340	1 386
Yhteensä	45 279	41 709	45 366	41 734

Talletuksilla tarkoitetaan sellaisia talletustileillä olevia varoja, jotka kuuluvat talletussuojarahaston piiriin. Mukaan luetaan myös talletussuojarajan ylittävät määrät.

Juoksuaika, yleisön talletukset**Jäljellä oleva juoksuaika (kirjanpitoarvo)**

Vaadittaessa maksettavat	27 978	26 551	27 978	26 551
Alle 3 kuukautta	11 700	10 537	11 787	10 543
3-12 kuukautta	4 951	2 731	4 951	2 731
1-5 vuotta	308	521	308	521
Yli 5 vuotta	2	2	2	2
Yhteensä	44 939	40 342	45 026	40 348

Juoksuaika, muut velat yleisölle**Jäljellä oleva juoksuaika (kirjanpitoarvo)**

Vaadittaessa maksettavat	-	-	-	-
Alle 3 kuukautta	227	1 284	227	1 305
3-12 kuukautta	72	19	72	19
1-5 vuotta	41	64	41	62
Yli 5 vuotta	0	0	-	-
Yhteensä	340	1 367	340	1 386

Liite 30 Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa				
Saamistodistukset	25 829	24 498	25 832	24 501
Joukkolainat	5 434	5 137	5 434	5 137
Yhteensä	31 263	29 635	31 266	29 638

Juoksuaika, yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat**Jäljellä oleva juoksuaika (kirjanpitoarvo)**

Alle 1 vuosi	27 128	23 493	27 131	23 492
Yli 1 vuosi	4 135	6 142	4 135	6 146
Yhteensä	31 263	29 635	31 266	29 638

Liite 31 Muut velat

	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa				
Velat arvopapereiden selvityksestä	120	125	120	125
Lyhyeksi myydyt arvopaperit	3	239	3	239
Ostovelat	13	21	4	7
Muut	4 267	3 585	4 171	3 484
Yhteensä	4 403	3 970	4 298	3 855

Joista kestoltaan yli vuoden erät

- - - -

Liite 32 Siirtovelat ja saadut ennakot

	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa				
Korkovelat	580	641	579	641
Muut siirtovelat	400	321	269	216
Saadut ennakot	36	17	34	16
Yhteensä	1 016	979	882	873

Joista kestoltaan yli vuoden erät

- - - -

Liite 33 Varaukset

	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa				
Maariskit, taseen ulkopuoliset erät	42	25	42	25
Saatavakohtaisesti arvostetut taseen ulkopuoliset varaukset	4	7	4	7
Muut varaukset	13	13	9	8
Yhteensä	59	45	55	40

Muutokset taseessa

Konserni	Maariskit	Taseen ulkopuo- liset varaukset		Muut varaukset	Yhteensä
Vuoden alussa	25	7		13	45
Uudet varaukset	17	1		2	20
Käytetyt varaukset	-	-4		-1	-5
Varausten peruutukset	-	0		0	0
Uudelleenluokitukset	-	-		-1	-1
Valuuttakurssimuutokset	-	-		-	-
Vuoden lopussa	42	4		13	59

Josta todennäköisesti käytetään yhden vuoden kuluessa - - 3 3

Maariskivaraus liittyy taseen ulkopuolisiin eriin. Lainoihin ja muihin saamiin liittyvä maariskivaraus sisältyy erään Saatavaryhmäkohtaisesti arvostettujen saamisten arvonalentumiset liitteessä 14. Maariskivarausten määrä on riippuvainen liiketoiminnan määrästä eri maiden kanssa.

Saatavakohtaisesti arvostetuista taseen ulkopuolisista eristä (mm. takaukset ja remburssit) kirjattuja arvonalentumisia oli 4 miljoonaa euroa.

Muihin pakollisiin varauksiin sisältyy seuraavia varauksia: erorahajärjestelyt 1 miljoonaa euroa (josta todennäköisesti 1 miljoonaa euroa käytetään vuonna 2009), vuokravastuut 2 miljoonaa euroa (josta todennäköisesti 1 miljoonaa euroa käytetään vuoden 2009 aikana), maan saastumiseen ja ympäristöriskeihin liittyvät vastuut 5 miljoonaa euroa (jota todennäköisesti ei käytetä vuoden 2009 aikana) ja muut varaukset 5 miljoonaa euroa (josta todennäköisesti käytetään 1 miljoonaa euroa vuoden 2009 aikana).

Emoyhtiö	Maariskit	Taseen ulkopuoliset varaukset		Muut varaukset	Yhteensä
Vuoden alussa	25	7		8	40
Uudet varaukset	17	1		2	20
Käytetyt varaukset	-	-4		-1	-5
Varausten peruutukset	-	0		0	0
Uudelleenluokitukset	-	-		-	-
Vuoden lopussa	42	4		9	55

Josta todennäköisesti käytetään 1 vuoden kuluessa - - 2 2

Maariskivaraus liittyy taseen ulkopuolisiin eriin. Lainoihin ja muihin saamiin liittyvä maariskivaraus sisältyy erään Saatavaryhmäkohtaisesti arvostettujen saamisten arvonalentumiset liitteessä 14. Maariskivarausten määrä riippuu liiketoiminnan määrästä eri maiden kanssa.

Saatavakohtaisesti arvostetuista taseen ulkopuolisista eristä (mm. takaukset ja remburssit) kirjattuja arvonalentumisia oli 4 miljoonaa euroa.

Muihin pakollisiin varauksiin sisältyy seuraavia varauksia: erorahajärjestelyt 1 miljoonaa euroa (josta todennäköisesti 1 miljoonaa euroa käytetään vuonna 2009), vuokravastuut 2 miljoonaa euroa (josta todennäköisesti 1 miljoonaa euroa käytetään vuoden 2009 aikana), maan saastumiseen ja ympäristöriskeihin liittyvät vastuut 5 miljoonaa euroa (jota todennäköisesti ei käytetä vuoden 2009 aikana) ja muut varaukset 1 miljoonaa euroa (jota todennäköisesti ei käytetä vuoden 2009 aikana).

Liike 34 Eläke-etuusvastuut

	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa				
Eläke-etuusvastuut, netto	-54	-19	-47	-14
Yhteensä	-54	-19	-47	-14

NPS konsernilla on erilaisia eläkejärjestelyjä, jotka luokitellaan joko maksupohjaisiksi- tai etuuspohjaisiksi eläkejärjestelyiksi. Suomen etuuspohjaisiin eläkejärjestelmiin ei enää oteta uusia jäseniä, vaan uusien työntekijöiden eläkkeet perustuvat maksupohjaisiin järjestelyihin. Ulkomaan sivukonttoreiden eläkejärjestelyt ovat myös pääosin maksupohjaisia. Olemassa oleviin etuuspohjaisiin eläkejärjestelmiin Lontoon, New Yorkin ja Frankfurtin sivukonttoreissa ei enää oteta uusia jäseniä. Maksupohjaisia eläkejärjestelyjä ei kirjata taseeseen.

Maksupohjaisten ja etuuspohjaisten eläkejärjestelyjen varojen kohdistamista koskevat menettelyt konserniyhtiöiden välillä määriteltiin uudelleen vuonna 2008. Uudet laskelmat perustuvat aiempaa tarkempiin henkilötason tietoihin.

Eläkesitoumusten markkina-arvo, josta on vähennetty sitoumusten katteena olevan omaisuuden arvo, kirjataan IAS 19:n mukaan taseeseen. Suurimassa osassa eläkejärjestelyistä sitoumukset on katettu eläkekassojen/-säätiöiden varoilla. Tietyt eläkejärjestelyt on kirjattu suoraan taseeseen velkaeränä.

Katetut järjestelyt¹⁾	Konserni	Emoyhtiö
2008		
Jäsenet	19 524	18 864
Jäsenten keski-ikä	59	59
2007		
Jäsenet	19 667	18 462
Jäsenten keski-ikä	58	58

¹⁾ Suomen eläkekassan ja eläkesäätiön, Henkivakuutus Suomen ja Lontoon luvut on laskettu yhteen.

IAS 19:n mukaiset eläkelaskelmat ja oletukset

Ulkopuoliset vastuuden arvioitsijat laskevat tärkeimpien eläkejärjestelyjen arvot vakuutusmatemaattisten oletusten mukaan, jotka vahvistetaan kullekin konsernin eläkejärjestelylle.

Oletukset	Suomi
2008	
Laskuperustekorko	4,5%
Palkankorotukset	3,5%
Inflaatio	2,0%
Tuotto-odotus ennen veroja	5,5%
2007	
Laskuperustekorko	5,0%
Palkankorotukset	3,5%
Inflaatio	2,0%
Tuotto-odotus ennen veroja	6,0%

Omaisuuden tuotto-odotus perustuu eri omaisuuslajien pitkän aikavälin tuotto-odotuksiin. Joukkolainojen osalta tuotto-odotus perustuu laskuperustekorkoon. Osakkeisiin ja kiinteistöihin lisätään riskipremio.

Laskuperustekorko vaikuttaa eniten eläkevastuuseen ja eläkekuluun. Jos laskuperustekorko laskee, eläkevastuu kasvaa, ja päinvastoin. Laskuperustekoron yhden prosenttiyksikön nousu aiheuttaa 12 prosentin muutoksen eläkevastuussa ja 17 prosentin muutoksen työsuoritukseen perustuvissa menoissa. Laskuperustekoron yhden prosenttiyksikön lasku aiheuttaa 15 prosentin muutoksen eläkevastuussa ja 23 prosentin muutoksen työsuoritukseen perustuvissa menoissa.

Omaisuuslajit

Omaisuuden kokonaistuotto vuodelta 2008 oli -6 % (3 %). Vuoden lopussa eläkekassojen/-säätiöiden omaisuudesta 14 % (23 %) oli osakkeita.

Varojen jakauma katetuissa eläkejärjestelyissä	2008	2007
Osakkeet	14 %	23 %
Joukkolainat	77 %	69 %
Kiinteistöt	6 %	5 %
Muut varat	3 %	3 %
Josta		
- Nordean osakkeet	0 %	0 %
- Nordean kiinteistöt	0 %	3 %

Liike 34 Eläke-etuusvastuut, jatk.**Taseeseen kirjatut erät 31.12.**

	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
Miljoonaa euroa				
Eläkevelvoite	774	759	744	705
Varat	775	857	746	792
Ylijäämä/vaje(-)	1	98	2	87
josta kirjaamattomat vakuutusmatemaattiset voitot(-)/tappiot	-53	79	-45	73
Josta kirjattu taseeseen	54	19	47	14
Josta				
- eläke-etuusvarat	82	59	75	54
- eläke-etuusvelat	28	40	28	40
- määrä, joka liittyy kattamattomiin eläkejärjestelyihin	17	15	17	15

Eläkejärjestelyjen ylijäämä tai vaje

	Yhteensä		Yhteensä		Yhteensä	
	2008	2007	2006	2005	2004	
Miljoona euroa						
Eläkevelvoite	774	759	874	869	837	
Varat	775	857	851	828	776	
Katettu määrä - ylijäämä/vaje(-)	1	98	-23	-41	-61	

Eläkevelvoitteen muutokset

	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
Miljoonaa euroa				
Eläkevelvoite, 1.1.	759	874	705	809
Tilikauden työsuoritukseen perustuvat menot	3	3	3	3
Korkokulut	36	34	34	32
Maksetut eläkkeet	-40	-37	-40	-35
Järjestelyn supistaminen tai velvoitteesta vapautuminen	-	-1	-	-1
Takautuvaan työsuoritukseen perustuvat menot	0	-	0	-
Vakuutusmatemaattiset voitot(-)/tappiot	31	-107	58	-100
Valuuttakurssimuutosten vaikutus	-15	-7	-16	-3
Eläkevelvoite, 31.12.	774	759	744	705

Varat

	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
Miljoonaa euroa				
Omaisuus, 1.1.	857	851	792	786
Omaisuisuuden tuotto-odotus	47	40	44	37
Maksetut eläkkeet ¹⁾	-39	-36	-39	-33
Kannatusmaksut	24	18	23	18
Vakuutusmatemaattiset voitot/tappiot (-)	-102	-12	-62	-12
Valuuttakurssimuutosten vaikutus ¹⁾	-12	-4	-12	-4
Omaisuus 31.12.	775	857	746	792
Eläke-etuusvarojen toteutunut tuotto	-55	28	-17	26

¹⁾ Uudelleenluokiteltu**Vakuutusmatemaattiset voitot/tappiot²⁾**

	Yhteensä		
	2008	2007	2006
Miljoonaa euroa			
Vakuutusmatemaattisissa oletuksissa tapahtuneiden muutosten vaikutus	-41	87	-16
Kokemukseen perustuvat oikaisut	-92	8	28
Josta			
- eläkejärjestelyihin kuuluvista varoista	-102	-12	11
- eläkejärjestelyihin kuuluvista veloista	10	20	17
Vakuutusmatemaattiset voitot/tappiot	-133	95	12

²⁾ Tiedot viideltä edeltävältä vuodelta saadaan kattaviksi vasta vuonna 2010.

Liike 34 Eläke-etuusvastuut, jatk.

Etuuspohjaisten eläkejärjestelyjen kulut

Konsernin tuloslaskelmaan henkilöstökuluina kirjattujen etuuspohjaisiin eläkejärjestelyihin liittyvien kulujen nettomäärä oli vuoden aikana 10 miljoonaa euroa positiivinen (4). Emoyhtiössä vastaava kulu oli 9 miljoonaa euroa positiivinen vuonna 2008 (3).

Eläkekulut sisältävät kulut etuuspohjaisista eläkejärjestelmistä ja maksuperusteisista eläkejärjestelmistä (katso liite 8).

Tuloslaskelmaan kirjatut etuuspohjaisten eläkejärjestelyjen kulut, netto	Konserni		Emoyhtiö	
	2008	2007	2008	2007
Tilikauden työsuoritukseen perustuvat menot	3	3	3	3
Korkokulut	36	34	34	32
Tuotto-odotus	-47	-40	-44	-37
Kirjatut takautuvaan työsuoritukseen perustuvat menot	0	-	0	-
Kirjattu vakuutusmatemaattinen voitto/tappio	-1	-	-1	-
Järjestelyn supistaminen tai velvoitteesta vapautuminen	-	-1	-	-1
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyjen kulut	-9	-4	-8	-3

Eläkekulut vastaavat vuoden alun odotuksia.

Etuusperusteisista eläkevastuista syntyvien kulujen odotetaan kasvavan 2 miljoonaa euroa sekä konsernissa että emoyhtiössä vuonna 2009.

Konserni ja emoyhtiö maksavat kannatusmaksuja etuuspohjaisiin eläkejärjestelyihin todennäköisesti 10 miljoonaa euroa vuonna 2009.

Ylin johto

Nordea Pankki Suomi Oyj:n hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja ja hänen sijaisensa ovat kaikki Nordea Bank AB:n (publ) konsernin johtoryhmän jäseniä. Vuonna 2008 Nordea Bank AB (publ) maksoi edellä mainittujen hallintoelinten jäsenten sekä varajäsenten palkat, palkkiot, eläkekulut ja muut henkilösivukulut. Nordea Bank AB (publ) laskutti nämä palkkakustannukset Nordea Pankki Suomi Oyj:ltä osana Head Office Allocation -kuluja.

Lisätietoja palkoista, lainoista ja eläkevastuista annetaan Nordea Bank AB (publ) vuosikertomuksessa.

Liite 35 Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Huonommalla etuoikeudella olevat velat, joilla on eräpäivä	845	801	845	801
Huonommalla etuoikeudella olevat velat, joilla ei ole eräpäivää	393	469	393	469
Yhteensä	1 238	1 270	1 238	1 270

Joista erääntyy vuoden kuluessa

	845	801	845	801
--	-----	-----	-----	-----

Näillä veloilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla. Huonommalla etuoikeudella olevissa veloissa, joissa on eräpäivä, lainanantajalla on parempi etuoikeus saada maksu kuin huonommalla etuoikeudella olevissa veloissa, joilla ei ole eräpäivää tai hybridilainoissa. Kunkin lainatyyppin kaikkialla lainanantajilla on yhtäläinen oikeus saada maksu.

Konserni ja emoyhtiö

Seuraavassa eritellyt kolme lainaa muodostivat 31.12.2008 yli 10 % kaikista lainoista, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla lainoilla.

Liikkeeseenlaskija	Liikkeeseenlaskuvuosi / eräpäivä	Nimellis-arvo	Kirjanpitoarvo milj. euroa	Kuponkikorko
Nordea Pankki Suomi Oyj	2002/2014	600	600	5,75 %
Nordea Pankki Suomi Oyj ¹⁾	2002/eräpäivätön	MGBP 300	314	6,25 %
Nordea Pankki Suomi Oyj	1999/2009	MUSD 285	205	6,50 %

¹⁾ Voidaan lunastaa aikaisintaan 18.07.2014

Liite 36 Oma pääoma

Konserni

Nordea Pankki Suomi Oyj:n osakkeenomistajille kuuluva osuus

Miljoonaa euroa	Muut rahastot:					Yhteensä	Vähem- mistö- osuudet	Oma pääoma yhteensä
	Osake- pääoma ¹⁾	Yli- kurssi- rahasto	Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarajat			
Oma pääoma 1.1.2008	2 319	599	1	2 928	4 939	10 786	7	10 793
Myytavissä olevat sijoitukset:								
- Voitot käypään arvoon arvostettavista eristä	-	-	-1	-	-	-1	-	-1
- Vero käypään arvoon arvostettavista eristä	-	-	0	-	-	0	-	0
Muuntoerot	-	-	-	0	0	0	-	0
<i>Omaan pääomaan suoraan kirjatut tuotot netto</i>	-	-	-1	0	0	-1	-	-1
Tilikauden voitto	-	-	-	-	1 331	1 331	2	1 333
<i>Omaan pääomaan suoraan kirjatut erät yhteensä</i>	-	-	-1	0	1 331	1 330	2	1 332
Osakeperusteiset maksut ²⁾	-	-	-	-	1	1	-	1
Osinko vuodelta 2007	-	-	-	-	-850	-850	-	-850
Muut muutokset	-	-	-	13	-12	1	-2	-1
Oma pääoma 31.12.2008	2 319	599	0	2 941	5 409	11 268	7	11 275

Nordea Pankki Suomi Oyj:n osakkeenomistajille kuuluva osuus

Miljoonaa euroa	Muut rahastot:					Yhteensä	Vähem- mistö- osuudet	Oma pääoma yhteensä
	Osake- pääoma ¹⁾	Yli- kurssi- rahasto	Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarajat			
Oma pääoma 1.1.2007	2 319	599	-	2 899	7 656	13 473	6	13 479
Myytavissä olevat sijoitukset:								
- Voitot käypään arvoon arvostettavista eristä	-	-	1	-	-	1	-	1
- Vero käypään arvoon arvostettavista eristä	-	-	0	-	-	0	-	0
Konsernituki	-	-	-	-	-54	-54	-	-54
Muuntoerot	-	-	-	-	2	2	-	2
<i>Omaan pääomaan suoraan kirjatut tuotot netto</i>	-	-	1	-	-52	-51	-	-51
Tilikauden voitto	-	-	-	-	1 363	1 363	2	1 365
<i>Omaan pääomaan suoraan kirjatut erät yhteensä</i>	-	-	1	-	1 311	1 312	2	1 314
Osakeperusteiset maksut ²⁾	-	-	-	-	1	1	-	1
Osinko vuodelta 2006	-	-	-	-	-4 000	-4 000	-	-4 000
Muut muutokset	-	-	-	29	-29	0	-1	-1
Oma pääoma 31.12.2007	2 319	599	1	2 928	4 939	10 786	7	10 793

Emoyhtiö

Miljoonaa euroa	Osakepääoma ¹⁾	Ylikurssi- rahasto	Muut rahastot:			Yhteensä
			Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarajat	
Oma pääoma 1.1.2008	2 319	599	1	2 848	4 818	10 585
Myytavissä olevat sijoitukset:						
- Voitot käypään arvoon arvostettavista eristä	-	-	-1	-	-	-1
- Vero käypään arvoon arvostettavista eristä	-	-	0	-	-	0
Konsernituki	-	-	-	-	-	-
<i>Omaan pääomaan suoraan kirjatut tuotot netto</i>	-	-	-1	-	-	-1
Tilikauden voitto	-	-	-	-	1 233	1 233
<i>Omaan pääomaan suoraan kirjatut erät yhteensä</i>	-	-	-1	-	1 233	1 232
Osakeperusteiset maksut ²⁾	-	-	-	-	1	1
Osinko vuodelta 2007	-	-	-	-	-850	-850
Oma pääoma 31.12.2008	2 319	599	0	2 848	5 202	10 968

Miljoonaa euroa	Osakepääoma ¹⁾	Ylikurssi- rahasto	Muut rahastot:			Yhteensä
			Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarajat	
Oma pääoma 1.1.2007	2 319	599	-	2 848	7 569	13 335
Myytavissä olevat sijoitukset:						
- Voitot käypään arvoon arvostettavista eristä	-	-	1	-	-	1
- Vero käypään arvoon arvostettavista eristä	-	-	0	-	-	0
Konsernituki	-	-	-	-	-54	-54
<i>Omaan pääomaan suoraan kirjatut tuotot netto</i>	-	-	1	-	-54	-53
Tilikauden voitto	-	-	-	-	1 304	1 304
<i>Omaan pääomaan suoraan kirjatut erät yhteensä</i>	-	-	1	-	1 250	1 251
Osakeperusteiset maksut ²⁾	-	-	-	-	1	1
Osinko vuodelta 2006	-	-	-	-	-4 000	-4 000
Muut muutokset	-	-	-	-	-2	-2
Oma pääoma 31.12.2007	2 319	599	1	2 848	4 818	10 585

¹⁾ Rekisteröityjä osakkeita oli 1 030,8 miljoonaa kappaletta (1 030,8 miljoonaa 31.12.2007). Nordea Bank AB (publ) omistaa kaikki Nordea Pankki Suomi Oyj:n osakkeet. Osakkeiden kirjanpidollinen vasta-arvo on 2,25 euroa kappaale. Yhtiöjärjestyksen mukaan pankin vähimmäispääoma on 850 miljoonaa euroa ja enimmäispääoma 3 400 miljoonaa euroa.

²⁾ Liittyy pitkäaikaisiin kannustinohjelmiin (LTIP 2007 ja LTIP 2008), katso myös liite 8.

Oman pääoman eristä on esitetty kuvaus liitteessä 1 Tilinpäätösperiaatteet.

Tilikauden aikana ei ole tehty päätöksiä Nordea Pankki Suomi Oyj:n osakkeiden merkitsemiseen oikeuttavien optio-oikeuksien tai vaihtovelkakirjalainojen liikkeellelaskusta. Vuoden 2008 lopussa pankilla ei ollut voimassa olevia valtuutuksia omien osakkeiden ostoon eikä osakeanteihin, optio-oikeuksien tai vaihtovelkakirjalainojen liikkeeseenlaskuun.

Liite 37 Omien velkojen vakuudeksi annetut vakuudet

	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa				
Omien velkojen vakuudeksi annetut vakuudet				
Saamistodistukset ym.	16 624	7 039	16 623	7 039
Muut vakuudeksi annetut varat	216	272	216	272
Yhteensä	16 840	7 311	16 839	7 311

Yllä mainitut vakuudet liittyvät seuraaviin velkoihin ja sitoumuksiin

Velat luottolaitoksille	40	20	40	20
Muut velat ja sitoumukset	14 359	4 686	14 359	4 685
Yhteensä	14 399	4 706	14 399	4 705

Omien velkojen vakuudeksi annettuihin vakuuksiin sisältyy takaisinmaksusopimusten ja arvopaperien lainaussopimusten vakuudeksi annettuja arvopapereita. Näiden sopimusten vastapuolina on sekä luottolaitoksia että yleisö. Sopimukset ovat tyypillisesti lyhytaikaisia ja ne erääntyvät kolmen kuukauden kuluessa.

Liite 38 Muut annetut vakuudet

	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa				
Muut annetut vakuudet¹⁾				
Saamistodistukset	-	-	-	-
Muut annetut vakuudet	-	-	-	-
Yhteensä	-	-	-	-

¹⁾ Muut kuin yhtiön omien velkojen vakuudeksi annetut vakuudet. Näitä voivat olla esimerkiksi kolmannen osapuolen hyväksi tai yhtiön omien vastuusitoumusten vakuudeksi annetut vakuudet.

Liite 39 Vastuusitoumukset

	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa				
Takaukset				
Lainatakaukset	2 994	1 954	2 996	1 956
Muut takaukset	11 598	8 969	11 853	9 222
Dokumenttimaksut	2 511	2 245	2 512	2 245
Muut vastuusitoumukset	16	33	16	33
Yhteensä	17 119	13 201	17 377	13 456

Nordea Pankki Suomi antaa tavanomaiseen liiketoimintaansa liittyen erilaisia takauksia pankin asiakkaiden puolesta. Lainatakaukset on annettu asiakkaille niiden muille luotto- ja eläkelaitoksille antamien sitoumusten takauksina. Muihin takauksiin sisältyy pääasiassa kaupallisia takauksia kuten tarjoustakauksia, ennakkomaksutakauksia, takuuajan takauksia ja vientiin liittyviä takauksia. Vastuusitoumukseen kuuluu myös käyttämättömiä peruuttamattomia tuontirembursseja ja vahvistettuja vientirembursseja. Nämä sopimukset kuuluvat pankin palveluihin ja tukevat asiakkaiden toimintaa. Takauksia ja rembursseja pidetään taseen ulkopuolisina erinä, ellei niistä ole tarpeen tehdä varausta todennäköisen arvonalentumistappion varalta, joka perustuu arvioon siitä, että korvausta ei tulla saamaan.

Liite 40 Sitoumukset

	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa				
Tulevat maksusitoumukset	17	19	17	19
Johdannaiset	3 780 568	3 016 977	3 780 587	3 016 977
Luottolupaukset ¹⁾	16 046	16 340	13 335	14 311
Muut sitoumukset	485	428	247	119
Yhteensä	3 797 116	3 033 764	3 794 186	3 031 426

¹⁾ Sisältää myönnettyt käyttämättömät luottolimiitit

Liite 41 Rahoitusinstrumenttien luokittelu

Konserni	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat varat							Yhteensä
	Luotot ja muut saamiset	Eräpäivään saakka pidettävät	Kaupan- käynti- tarkoituk- sessa pidet- tävät	Määritetty arvostetta- vaksi tulos- vaikut- teisesti	Suojaus- tarkoi- tuksessa tehdyt johdannais- sopimukset	Myytä- vissä olevat	Muut kuin rahoitus- varat	
Miljoonaa euroa, 31.12.2008								
Varat								
Käteiset varat ja keskuspankkitalletukset	906	-	-	-	-	-	-	906
Valtion velkasitoumukset	-	-	691	-	-	-	-	691
Saamiset luottolaitoksilta	45 700	-	1 747	-	-	-	-	47 447
Luotot yleisölle	68 293	-	-	-	-	-	-	68 293
Korolliset arvopaperit	-	4 176	635	113	-	5	-	4 929
Vakuudeksi annetut rahoitusinstrumentit	-	-	0	-	-	-	-	0
Osakkeet ja osuudet	-	-	958	24	-	0	-	982
Johdannaissopimukset	-	-	85 557	-	105	-	-	85 662
Korkoriskin suojaavien erien käyvän arvon muutokset	157	-	-	-	-	-	-	157
Osakkuusyritysten osakkeet ja osuudet	-	-	-	-	-	-	51	51
Aineettomat hyödykkeet	-	-	-	-	-	-	59	59
Aineelliset hyödykkeet	-	-	-	-	-	-	117	117
Sijoituskiinteistöt	-	-	-	-	-	-	3	3
Laskennalliset verosaamiset	-	-	-	-	-	-	15	15
Versaamiset	-	-	-	-	-	-	133	133
Eläke-etuusvarat	-	-	-	-	-	-	82	82
Muut varat	1 283	-	-	8 242	-	-	7	9 532
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	482	-	-	-	-	-	420	902
Yhteensä	116 821	4 176	89 588	8 379	105	5	887	219 961

Konserni	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat velat						Yhteensä
	Kaupan- käynti- tarkoituk- sessa pidettävät	Määritetty arvostetta- vaksi tulos- vaikut- teisesti	Suojaus- tarkoi- tuksessa tehdyt johdannais- sopimukset	Muut rahoitus- velat	Muut kuin rahoitus- velat		
Miljoonaa euroa, 31.12.2008							
Velat							
Velat luottolaitoksille		501	3 423	-	33 789	-	37 713
Yleisön talletukset ja muut velat yleisölle		-	-	-	45 279	-	45 279
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat		5 242	-	-	26 021	-	31 263
Johdannaissopimukset		85 237	-	2 054	-	-	87 291
Korkoriskin suojaavien erien käyvän arvon muutokset		-	-	-	16	-	16
Verovelat		-	-	-	-	341	341
Muut velat		3	2 177	-	2 217	6	4 403
Siirtovelat ja saadut ennakot		-	-	-	616	400	1 016
Laskennalliset verovelat		-	-	-	-	39	39
Varaukset		-	-	-	-	59	59
Eläke-etuusvelat		-	-	-	-	28	28
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		-	-	-	1 238	-	1 238
Yhteensä		90 983	5 600	2 054	109 176	873	208 686

Liite 41 Rahoitusinstrumenttien luokittelu, jatk.

Konserni	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat varat							
	Luotot ja muut saamiset	Eräpäivään saakka pidettävät	Kaupan- käynti- tarkoituk- sessa pidettävät	Määritetty arvostetta- vaksi tulosvaikut- teisesti	Suojaus- tarkoituk- sessa tehdyt johdannais- sopimukset	Myytä- vissä olevat	Muut kuin rahoitus- varat	Yhteensä
Miljoonaa euroa, 31.12.2007								
Varat								
Käteiset varat ja keskuspankkitalletukset	1 953	-	-	-	-	-	-	1 953
Valtion velkasitoumukset	-	-	719	-	-	-	-	719
Saamiset luottolaitoksilta	40 220	-	395	4 934	-	-	-	45 549
Luotot yleisölle	60 597	-	-	-	-	-	-	60 597
Korolliset arvopaperit	-	-	1 895	1 745	-	5	-	3 645
Vakuudeksi annetut rahoitusinstrumentit	-	-	-	-	-	-	-	-
Osakkeet ja osuudet	-	-	1 442	22	-	1	-	1 465
Johdannaissopimukset	-	-	30 560	-	171	-	-	30 731
Korkoriskin suojaavien erien käyvän arvon muutokset	-45	-	-	-	-	-	-	-45
Osakkuusyritysten osakkeet ja osuudet	-	-	-	-	-	-	76	76
Aineettomat hyödykkeet	-	-	-	-	-	-	48	48
Aineelliset hyödykkeet	-	-	-	-	-	-	110	110
Sijoituskiinteistöt	-	-	-	-	-	-	4	4
Laskennalliset verosaamiset	-	-	-	-	-	-	136	136
Versaamiset	-	-	-	-	-	-	21	21
Eläke-etuusvarat	-	-	-	-	-	-	59	59
Muut varat	504	-	-	904	-	-	4	1 412
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	504	-	-	-	-	-	270	774
Yhteensä	103 733	-	35 011	7 605	171	6	728	147 254

Konserni	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat velat						Yhteensä
	Kaupan- käynti- tarkoituk- sessa pidettävät	Määritetty arvostetta- vaksi tulos- vaikuttei- sesti	Suojaus- tarkoituk- sessa tehdyt johdannais- sopimukset	Muut rahoitus- velat	Muut kuin rahoitus- velat		
Miljoonaa euroa, 31.12.2007							
Velat							
Velat luottolaitoksille	-	-	-	26 789	-	26 789	
Yleisön talletukset ja muut velat yleisölle	-	-	-	41 709	-	41 709	
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	5 072	-	-	24 563	-	29 635	
Johdannaissopimukset	31 614	-	398	-	-	32 012	
Korkoriskin suojaavien erien käyvän arvon muutokset	-	-	-	-77	-	-77	
Verovelat	-	-	-	-	56	56	
Muut velat	239	1 910	-	1 813	8	3 970	
Siirtovelat ja saadut ennakot	-	-	-	659	320	979	
Laskennalliset verovelat	-	-	-	-	33	33	
Varaukset	-	-	-	-	45	45	
Eläke-etuusvelat	-	-	-	-	40	40	
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	-	-	-	1 270	-	1 270	
Yhteensä	36 925	1 910	398	96 726	502	136 461	

Liite 41 Rahoitusinstrumenttien luokittelu, jatk.

Emoyhtiö	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat varat							Yhteensä
	Luotot ja muut saamiset	Eräpäivään saakka pidettävät	Kaupan- käynti- tarkoituk- sessa pidettävät	Määritetty arvostetta- vaksi tulosvaikut- teisesti	Suojaus- tarkoituk- sessa tehdyt johdannais- sopimukset	Myytä- vissä olevat	Muut kuin rahoitus- varat	
Miljoonaa euroa, 31.12.2008								
Varat								
Käteiset varat ja keskuspankkitalletukset	906	-	-	-	-	-	-	906
Valtion velkasitoumukset	-	-	691	-	-	-	-	691
Saamiset luottolaitoksilta	50 882	-	1 747	-	-	-	-	52 629
Luotot yleisölle	62 479	-	-	-	-	-	-	62 479
Korolliset arvopaperit	-	4 176	635	113	-	5	-	4 929
Vakuudeksi annetut rahoitusinstrumentit	-	-	0	-	-	-	-	0
Osakkeet ja osuudet	-	-	958	23	-	0	-	981
Johdannaissopimukset	-	-	85 557	-	105	-	-	85 662
Korkoriskin suojaavien erien käyvän arvon muutokset	157	-	-	-	-	-	-	157
Tytäryhtiöosakkeet ja -osuudet	-	-	-	-	-	-	16	16
Osakkuusyritysten osakkeet ja osuudet	-	-	-	-	-	-	309	309
Aineettomat hyödykkeet	-	-	-	-	-	-	53	53
Aineelliset hyödykkeet	-	-	-	-	-	-	54	54
Sijoituskiinteistöt	-	-	-	-	-	-	3	3
Laskennalliset verosaamiset	-	-	-	-	-	-	13	13
Versaamiset	-	-	-	-	-	-	124	124
Eläke-etuusvarat	-	-	-	-	-	-	75	75
Muut varat	1 263	-	-	8 242	-	-	2	9 507
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	505	-	-	-	-	-	319	824
Yhteensä	116 192	4 176	89 588	8 378	105	5	968	219 412

Emoyhtiö	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat velat					Yhteensä
	Kaupan- käyntitar- koituksessa pidettävät	Määritetty arvostetta- vaksi tulos- vaikuttei- sesti	Suojaus- tarkoi- tuksessa tehdyt johdannais- sopimukset	Muut rahoitus- velat	Muut kuin rahoitus- velat	
Miljoonaa euroa, 31.12.2008						
Velat						
Velat luottolaitoksille		501	3 423	-	-	33 740
Yleisön talletukset ja muut velat yleisölle		-	-	-	-	45 366
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat		5 242	-	-	-	26 024
Johdannaissopimukset		85 237	-	2 054	-	-
Korkoriskin suojaavien erien käyvän arvon muutokset		-	-	-	-	16
Verovelat		-	-	-	340	-
Muut velat		3	2 177	-	8	2 110
Siirtovelat ja saadut ennakot		-	-	-	269	613
Laskennalliset verovelat		-	-	-	-	-
Varaukset		-	-	-	55	-
Eläke-etuusvelat		-	-	-	28	-
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		-	-	-	-	1 238
Yhteensä		90 983	5 600	2 054	700	109 107
						208 444

Emoyhtiö	Luotot ja muut saamiset	Eräpäivään saakka pidettävät	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat varat		Suojaus-tarkoi-tuksessa tehdyt johdannais-sopimukset	Myytä-vissä olevat	Muut kuin rahoitus-varat	Yhteensä
			Kauppan-käynti-tarkoituk-sessa pidettävät	Määritetty arvostetta-vaksi tulos-vaikuttei-sesti				
Miljoonaa euroa, 31.12.2007								
Varat								
Käteiset varat ja keskuspankkitalletukset	1 953	-	-	-	-	-	-	1 953
Valtion velkasitoumukset	-	-	719	-	-	-	-	719
Saamiset luottolaitoksilta	45 071	-	395	4 934	-	-	-	50 400
Luotot yleisölle	55 101	-	-	-	-	-	-	55 101
Korolliset arvopaperit	-	-	1 895	1 745	-	5	-	3 645
Vakuudeksi annetut rahoitusinstrumentit	-	-	-	-	-	-	-	-
Osakkeet ja osuudet	-	-	1 442	21	-	1	-	1 464
Johdannaissopimukset	-	-	30 560	-	171	-	-	30 731
Korkoriskin suojaavien erien käyvän arvon muutokset	-45	-	-	-	-	-	-	-45
Tytäryhtiöosakkeet ja -osuudet	-	-	-	-	-	-	322	322
Osakkuusyritysten osakkeet ja osuudet	-	-	-	-	-	-	45	45
Aineettomat hyödykkeet	-	-	-	-	-	-	37	37
Aineelliset hyödykkeet	-	-	-	-	-	-	55	55
Sijoituskiinteistöt	-	-	-	-	-	-	3	3
Laskennalliset verosaamiset	-	-	-	-	-	-	134	134
Verosaamiset	-	-	-	-	-	-	-	-
Eläke-etuusvarat	-	-	-	-	-	-	54	54
Muut varat	535	-	-	904	-	-	3	1 442
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	524	-	-	-	-	-	178	702
Yhteensä	103 139	-	35 011	7 604	171	6	831	146 762

			Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat velat		Suojaus-tarkoi-tuksessa tehdyt johdannais-sopimukset	Muut rahoitus-velat	Muut kuin rahoitus-velat	Yhteensä
			Kauppan-käynti-tarkoituk-sessa pidettävät	Määritetty arvostetta-vaksi tulos-vaikut-teisesti				
Miljoonaa euroa, 31.12.2007								
Velat								
Velat luottolaitoksille			-	-	-	26 737	-	26 737
Yleisön talletukset ja muut velat yleisölle			-	-	-	41 734	-	41 734
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat			5 072	-	-	24 566	-	29 638
Johdannaissopimukset			31 614	-	398	-	-	32 012
Korkoriskin suojaavien erien käyvän arvon muutokset			-	-	-	-77	-	-77
Verovelat			-	-	-	-	55	55
Muut velat			239	1 910	-	1 698	8	3 855
Siirtovelat ja saadut ennakot			-	-	-	657	216	873
Laskennalliset verovelat			-	-	-	-	-	-
Varaukset			-	-	-	-	40	40
Eläke-etuusvelat			-	-	-	-	40	40
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla			-	-	-	1 270	-	1 270
Yhteensä			36 925	1 910	398	96 585	359	136 177

Liite 42 Varojen ja velkojen käypä arvo

Konserni	31.12.2008		31.12.2007	
	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Miljoonaa euroa				
Varat				
Käteiset varat ja keskuspankkitalletukset	906	906	1 953	1 953
Valtion velkasitoumukset	691	691	719	719
Saamiset luottolaitoksilta	47 447	47 527	45 549	45 555
Luotot yleisölle	68 293	68 645	60 597	60 550
Korolliset arvopaperit	4 929	4 944	3 645	3 645
Vakuudeksi annetut rahoitusinstrumentit	0	0	-	-
Osakkeet ja osuudet	982	982	1 465	1 465
Johdannaissopimukset	85 662	85 662	30 731	30 731
Korkoriskin suojaavien erien käyvän arvon muutokset	157	157	-45	-45
Osakkuusyritysten osakkeet ja osuudet	51	51	76	76
Aineettomat hyödykkeet	59	59	48	48
Aineelliset hyödykkeet	117	117	110	110
Sijoituskiinteistöt	3	3	4	4
Laskennalliset verosaamiset	15	15	136	136
Versaamiset	133	133	21	21
Eläke-etuusvarat	82	82	59	59
Muut varat	9 532	9 532	1 412	1 412
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	902	902	774	774
Varat yhteensä	219 961	220 408	147 254	147 213
Velat				
Velat luottolaitoksille	37 713	37 765	26 789	26 789
Yleisön talletukset ja muut velat yleisölle	45 279	45 344	41 709	41 591
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	31 263	31 359	29 635	29 641
Johdannaissopimukset	87 291	87 291	32 012	32 012
Korkoriskin suojaavien erien käyvän arvon muutokset	16	16	-77	-77
Verovelat	341	341	56	56
Muut velat	4 403	4 403	3 970	3 970
Siirtovelat ja saadut ennakot	1 016	1 016	979	979
Laskennalliset verovelat	39	39	33	33
Varaukset	59	59	45	45
Eläke-etuusvelat	28	28	40	40
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	1 238	1 278	1 270	1 270
Velat yhteensä	208 686	208 939	136 461	136 349

Liite 42 Varojen ja velkojen käypä arvo, jatk.

Emoyhtiö	31.12.2008		31.12.2007	
	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Miljoonaa euroa				
Varat				
Käteiset varat ja keskuspankkitalletukset	906	906	1 953	1 953
Valtion velkasitoumukset	691	691	719	719
Saamiset luottolaitoksilta	52 629	52 725	50 400	50 403
Luotot yleisölle	62 479	62 814	55 101	55 058
Korolliset arvopaperit	4 929	4 945	3 645	3 645
Vakuudeksi annetut rahoitusinstrumentit	0	0	-	-
Osakkeet ja osuudet	981	981	1 464	1 464
Johdannaissopimukset	85 662	85 662	30 731	30 731
Korkoriskin suojaavien erien käyvän arvon muutokset	157	157	-45	-45
Sijoitukset tytäryhtiöihin	309	309	322	322
Osakkuusyhtiöosakkeet ja osuudet	16	16	45	45
Aineettomat hyödykkeet	53	53	37	37
Aineelliset hyödykkeet	54	54	55	55
Sijoituskiinteistöt	3	3	3	3
Laskennalliset verosaamiset	13	13	134	134
Versaamiset	124	124	-	-
Eläke-etuusvarat	75	75	54	54
Muut varat	9 507	9 507	1 442	1 442
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	824	824	702	702
Varat yhteensä	219 412	219 859	146 762	146 722
Velat				
Velat luottolaitoksille	37 664	37 715	26 737	26 736
Yleisön talletukset ja muut velat yleisölle	45 366	45 431	41 734	41 616
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	31 266	31 362	29 638	29 644
Johdannaissopimukset	87 291	87 291	32 012	32 012
Korkoriskin suojaavien erien käyvän arvon muutokset	16	16	-77	-77
Verovelat	340	340	55	55
Muut velat	4 298	4 298	3 855	3 855
Siirtovelat ja saadut ennakot	882	882	873	873
Varaukset	55	55	40	40
Eläke-etuusvelat	28	28	40	40
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	1 238	1 278	1 270	1 270
Velat yhteensä	208 444	208 696	136 177	136 064

Varojen ja velkojen käyvän arvon arviointi

Taseessa olevat rahoitusvarat ja rahoitusvelat arvostetaan yleensä niiden käypään arvoon lukuun ottamatta lainoja ja saamia, yleisön talletuksia ja muita velkoja yleisölle sekä liikkeeseen laskettuja arvopapereita.

Lainojen ja saamisten, yleisön talletusten ja muiden yleisölle olevien velkojen sekä liikkeeseen laskettujen arvopapereiden kirjanpitoarvo on oikaistu kiinteäkorkoiselle jaksolle lasketulla arvolla. Siten on saatu edellisillä sivuilla olevissa taulukoissa esitetyt käyvät arvot. Kiinteäkorkoisen korkojakson arvo on laskettu asianomaisten markkinakorkojen muutosten perusteella. Käytetyt diskonttorot perustuvat kunkin korkojakson voimassa oleviin markkinakorkoihin.

Lyhytaikaisten rahoitusvarojen ja rahoitusvelkojen käypänä arvona pidetään niiden kirjanpitoarvoa. Kirjanpitoarvo on käyvän arvon kohtuullinen arvio, joka muodostetaan rajallisen luottoriskin ja jäljellä olevan juoksuajan lyhyiden takia.

Edellisten sivujen taulukoissa käypänä arvona on käytetty kirjanpitoarvoa sellaisten varojen ja velkojen kohdalla, joiden käypää arvoa ei ole voitu arvioida. Tämä koskee eriä riveillä Osakkuusyhtiösakkeet, Sijoitukset tytäryhtiöihin, Aineettomat hyödykkeet, Aineelliset hyödykkeet ja Varaukset.

Lisätietoa sellaisten tase-erien arvostuksesta, jotka normaalisti arvostetaan käypään arvoon, on esitetty liitteessä 1.

Rahoitusvarojen ja rahoitusvelkojen käypä arvo

Kokonaisvaikutus tuloslaskelmaan siitä, että rahoitusvaroja ja rahoitusvelkoja on arvostettu sellaisilla arvostusmenetelmillä, jotka eivät täysin perustu markkinahavaintojen mukaisiin oletuksiin, oli NBF-konsernissa -2 (33) miljoonaa euroa. Emoyhtiössä tämä vaikutus oli -2 (33) miljoonaa euroa.

Ensimmäisen päivän voittojen tai tappioiden jaksotus

Jos arvostusmenetelmässä käytetään merkittäviä tekijöitä, jotka eivät ole todennettavissa, rahoitusinstrumentti kirjataan liitteessä 1 kuvattujen konsernin tilinpäätösperiaatteiden mukaisesti kauppahintaan ja kaupankäyntipäivän mahdollinen voitto jaksotetaan. Alla olevassa taulukossa esitetään tuloslaskelmaan kirjaamaton kokonaisero tilikauden alussa ja lopussa sekä kyseisen eron muutosten täsmäytys (jaksotettujen ensimmäisen päivän voittojen tai tappioiden muunto).

	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa				
Vuoden alussa	-88	-57	-88	-57
Uusista liiketoimista syntyneet jaksotettavat tuotot/tappiot	-61	-	-61	-
Tapahtumat tilikauden aikana	-	-64	-	-64
Kirjattu tuloslaskelmaan tilikauden aikana	54	33	54	33
Vuoden lopussa	-95	-88	-95	-88

Liite 42 Varojen ja velkojen käypä arvo, jatk.

Käyvän arvon määrittäminen markkinanoteerausten tai arvostusmenetelmien perusteella

Seuraavassa taulukossa esitetään käypään arvoon kirjattavien rahoitusinstrumenttien käyvän arvon määrittämisessä käytettävät arvostusmenetelmät.

Konserni

Miljoonaa euroa, 31.12.2008	Toimivilla markkinoilla noteerattu instrumentti (Taso 1) ²⁾	Todennettavia markkina-arvoja käyttävä arvostus- menetelmä (Taso 2) ³⁾	Ei-todennettavia markkina-arvoja käyttävä arvostus- menetelmä (Taso 3) ⁴⁾	Yhteensä
Varat				
Korolliset arvopaperit ja valtion velkasitoumukset ¹⁾	759	685	-	1 444
<i>josta</i>				
- valtiot	691	0	-	691
- kunnat ja muut viranomaiset	11	55	-	66
- kiinnitysluottolaitokset	-	14	-	14
- muut luottolaitokset	57	533	-	590
- yritykset	-	78	-	78
- yritykset, joilla on sub-investment grade -luokitus	-	5	-	5
- muut	-	-	-	-
Vakuudeksi annetut rahoitusinstrumentit	0	-	-	0
Osakkeet	958	-	24	982
Johdannaissopimukset	80	82 862	2 615	85 557
Velat				
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	-	5 242	-	5 242
Johdannaissopimukset	103	82 278	2 856	85 237

¹⁾ josta 691 miljoonaa euroa valtion velkasitoumuksia ja 753 miljoonaa euroa korollisia arvopapereita (käypään arvoon arvostettavat erät liitteessä 41).

²⁾ Taso 1 sisältää rahoitusvarat ja -velat, jotka on arvostettu käyttäen samanlaisen varan tai velan suoraa noteerausta toimivilla markkinoilla. Tähän ryhmään kuuluvat pörssiosakkeet, pörssissä noteeratut johdannaissopimukset ja valtioiden liikkeeseen laskemat arvopaperit.

³⁾ Taso 2 sisältää rahoitusvarat ja -velat, joille ei ole saatavissa noteerausta suoraan toimivilta markkinoilta ja joiden käypä arvo arvioidaan käyttäen arvostusmenetelmiä tai -malleja. Arvio perustuu mahdollisuuksien mukaan oletuksiin, joita tukevat todennettavissa olevat tilinpäätöspäivän markkinahinnat tai -kurssit. Tähän ryhmään kuuluvat suurin osa OTC-johdannaisista ja monet pörssissä noteeraamattomat instrumentit sekä muut omaisuuserät, joilla ei ole toimivia markkinoita (esimerkiksi muiden kuin valtioiden liikkeeseen laskemat sertifikaatit).

⁴⁾ Taso 3 sisältää rahoitusinstrumentit, joiden käypää arvoa ei saada suoraan markkinanoteerauksesta tai epäsuorasti todennettavissa oleviin markkinahintoihin tai -kursseihin perustuvien arvostusmenetelmien tai -mallien avulla. Tähän ryhmään kuuluvat pääomasijoitusinstrumentit, joiden kohde-etuutena on listaamaton arvopaperi, ja pääomarahastot sekä tietyt monimutkaisat tai strukturoidut rahoitusinstrumentit. Muuten arvostuksiin liittyvät tekijät, jotka eivät ole todennettavissa, pysyivät pitkälti ennallaan, ja useimmilla markkinoilla oli edelleen likviditeettiä.

Miljoonaa euroa, 31.12.2007	Toimivilla markkinoilla noteerattu instrumentti (Taso 1) ²⁾	Todennettavia markkina-arvoja käyttävä arvostus- menetelmä (Taso 2) ³⁾	Ei-todennettavia markkina-arvoja käyttävä arvostus- menetelmä (Taso 3) ⁴⁾	Yhteensä
Varat				
Korolliset arvopaperit ja valtion velkasitoumukset ⁵⁾	835	3 529	-	4 364
<i>josta</i>				
- valtiot	719	0	-	719
- kunnat ja muut viranomaiset	2	95	-	97
- kiinnitysluottolaitokset	-	-	-	-
- muut luottolaitokset	114	1 677	-	1 791
- yritykset	-	54	-	54
- yritykset, joilla on sub-investment grade -luokitus	-	20	-	20
- muut	-	1 683	-	1 683
Vakuudeksi annetut rahoitusinstrumentit	-	-	-	-
Osakkeet	1 441	-	24	1 465
Johdannaissopimukset	124	28 333	2 103	30 560
Velat				
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	-	5 072	-	5 072
Johdannaissopimukset	80	29 254	2 280	31 614

⁵⁾ josta 719 miljoonaa euroa valtion velkasitoumuksia ja 3 645 miljoonaa euroa korollisia arvopapereita (käypään arvoon arvostettavat erät liitteessä 41).

Liite 42 Varojen ja velkojen käypä arvo, jatk.

Emoyhtiö

Miljoonaa euroa, 31.12.2008	Toimivilla markkinoilla noteerattu instrumentti (Taso 1) ²⁾	Todennettavia markkina-arvoja käyttävä arvostus- menetelmä (Taso 2) ³⁾	Ei-todennettavia markkina-arvoja käyttävä arvostus- menetelmä (Taso 3) ⁴⁾	Yhteensä
Varat				
Korolliset arvopaperit ja valtion velkasitoumukset ⁶⁾	759	685	-	1 444
<i>josta</i>				
- valtiot	691	0	-	691
- kunnat ja muut viranomaiset	11	55	-	66
- kiinnitysluottolaitokset	-	14	-	14
- muut luottolaitokset	57	533	-	590
- yritykset	-	78	-	78
- yritykset, joilla on sub-investment grade -luokitus	-	5	-	5
- muut	-	-	-	-
Vakuudeksi annetut rahoitusinstrumentit	0	-	-	0
Osakkeet	958	-	23	981
Johdannaissopimukset	80	82 862	2 615	85 557
Velat				
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	-	5 242	-	5 242
Johdannaissopimukset	103	82 278	2 856	85 237

⁶⁾ josta 691 miljoonaa euroa valtion velkasitoumuksia ja 753 miljoonaa euroa korollisia arvopapereita (käypään arvoon arvostettavat erät liitteessä 41).

Miljoonaa euroa, 31.12.2007	Toimivilla markkinoilla noteerattu instrumentti (Taso 1) ²⁾	Todennettavia markkina-arvoja käyttävä arvostus- menetelmä (Taso 2) ³⁾	Ei-todennettavia markkina-arvoja käyttävä arvostus- menetelmä (Taso 3) ⁴⁾	Yhteensä
Varat				
Korolliset arvopaperit ja valtion velkasitoumukset ⁷⁾	835	3 529	-	4 364
<i>josta</i>				
- valtiot	719	0	-	719
- kunnat ja muut viranomaiset	2	95	-	97
- kiinnitysluottolaitokset	-	-	-	-
- muut luottolaitokset	114	1 677	-	1 791
- yritykset	-	54	-	54
- yritykset, joilla on sub-investment grade -luokitus	-	20	-	20
- muut	-	1 683	-	1 683
Vakuudeksi annetut rahoitusinstrumentit	-	-	-	-
Osakkeet	1 441	-	23	1 464
Johdannaissopimukset	124	28 333	2 103	30 560
Velat				
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	-	5 072	-	5 072
Johdannaissopimukset	80	29 254	2 280	31 614

⁷⁾ josta 719 miljoonaa euroa valtion velkasitoumuksia ja 3 645 miljoonaa euroa korollisia arvopapereita (käypään arvoon arvostettavat erät liitteessä 41).

Liite 43 Valuuttamääräiset varat ja velat

Konserni							
Miljoonaa euroa, 31.12.2008	EUR	SEK	DKK	NOK	USD	Muut	Yhteensä
Varat							
Valtion velkasitoumukset	691	-	-	-	-	-	691
Saamiset luottolaitoksilta	8 977	7 939	11 141	1 616	13 788	3 986	47 447
Luotot yleisölle	59 768	669	148	123	5 291	2 294	68 293
Korolliset arvopaperit	2 969	57	119	-	1 725	59	4 929
Muut varat	66 438	10 251	4 131	5 655	8 333	3 793	98 601
Varat yhteensä	138 843	18 916	15 539	7 394	29 137	10 132	219 961
Velat							
Velat luottolaitoksille	15 577	281	573	296	19 357	1 629	37 713
Yleisön talletukset ja muut velat yleisölle	39 296	134	28	41	3 703	2 077	45 279
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	10 087	1 768	432	566	12 686	5 724	31 263
Varaukset	56	-	-	-	-	3	59
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	600	-	-	-	245	393	1 238
Muut velat ja oma pääoma	74 532	9 933	4 018	5 471	7 818	2 637	104 409
Velat ja oma pääoma yhteensä	140 148	12 116	5 051	6 374	43 809	12 463	219 961
Erät, joita ei ole kirjattu taseeseen	2 607	-6 442	-10 771	-617	14 368	1 670	815
Valuuttamääräinen nettopositio	1 302	358	-283	403	-304	-661	815

Konserni							
Miljoonaa euroa, 31.12.2007	EUR	SEK	DKK	NOK	USD	Muut	Yhteensä
Varat							
Valtion velkasitoumukset	719	-	-	-	-	-	719
Saamiset luottolaitoksilta	13 854	4 913	9 597	1 501	14 181	1 503	45 549
Luotot yleisölle	53 049	782	94	54	4 028	2 590	60 597
Korolliset arvopaperit	1 627	150	132	36	1 695	5	3 645
Muut varat	23 856	2 608	1 384	2 270	4 610	2 016	36 744
Varat yhteensä	93 105	8 453	11 207	3 861	24 514	6 114	147 254
Velat							
Velat luottolaitoksille	8 492	645	21	527	13 821	3 283	26 789
Yleisön talletukset ja muut velat yleisölle	34 115	150	51	130	4 914	2 349	41 709
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	8 395	2 046	134	834	11 553	6 673	29 635
Varaukset	42	-	-	-	-	3	45
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	600	-	-	-	194	476	1 270
Muut velat ja oma pääoma	34 724	2 559	1 347	2 208	4 508	2 460	47 806
Velat ja oma pääoma yhteensä	86 368	5 400	1 553	3 699	34 990	15 244	147 254
Erät, joita ei ole kirjattu taseeseen	-	-	-	-	-	-	0
Valuuttamääräinen nettopositio	6 737	3 053	9 654	162	-10 476	-9 130	0

Liite 43 Valuuttamääräiset varat ja velat, jatk.

Emoyhtiö							
Miljoonaa euroa, 31.12.2008	EUR	SEK	DKK	NOK	USD	Muut	Yhteensä
Varat							
Valtion velkasitoumukset	691	-	-	-	-	-	691
Saamiset luottolaitoksilta	14 137	7 939	11 141	1 616	13 802	3 994	52 629
Luotot yleisölle	53 832	652	148	121	5 267	2 459	62 479
Korolliset arvopaperit	2 969	57	119	-	1 725	59	4 929
Muut varat	66 539	10 251	4 130	5 655	8 333	3 776	98 684
Varat yhteensä	138 168	18 899	15 538	7 392	29 127	10 288	219 412
Velat							
Velat luottolaitoksille	15 572	281	573	296	19 357	1 585	37 664
Yleisön talletukset ja muut velat yleisölle	39 383	134	28	41	3 703	2 077	45 366
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	10 091	1 768	432	566	12 686	5 723	31 266
Varaukset	53	-	-	-	-	2	55
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	600	-	-	-	245	393	1 238
Muut velat ja oma pääoma	73 980	9 930	4 018	5 471	7 818	2 606	103 823
Velat ja oma pääoma yhteensä	139 679	12 113	5 051	6 374	43 809	12 386	219 412
Erät, joita ei ole kirjattu taseeseen	2 607	-6 442	-10 770	-617	14 368	1 669	815
Valuuttamääräinen nettopositio	1 096	344	-283	401	-314	-429	815

Emoyhtiö							
Miljoonaa euroa, 31.12.2007	EUR	SEK	DKK	NOK	USD	Muut	Yhteensä
Varat							
Valtion velkasitoumukset	719	-	-	-	-	-	719
Saamiset luottolaitoksilta	18 684	4 913	9 597	1 501	14 195	1 510	50 400
Luotot yleisölle	47 713	760	94	53	3 998	2 483	55 101
Korolliset arvopaperit	1 627	150	132	36	1 695	5	3 645
Muut varat	24 020	2 608	1 384	2 270	4 609	2 006	36 897
Varat yhteensä	92 763	8 431	11 207	3 860	24 497	6 004	146 762
Velat							
Velat luottolaitoksille	8 440	645	21	527	13 821	3 283	26 737
Yleisön talletukset ja muut velat yleisölle	34 140	150	51	130	4 914	2 349	41 734
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	8 399	2 046	134	834	11 553	6 672	29 638
Varaukset	38	-	-	-	-	2	40
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	600	-	-	-	194	476	1 270
Muut velat ja oma pääoma	34 315	2 555	1 347	2 208	4 508	2 410	47 343
Velat ja oma pääoma yhteensä	85 932	5 396	1 553	3 699	34 990	15 192	146 762
Erät, joita ei ole kirjattu taseeseen	-	-	-	-	-	-	0
Valuuttamääräinen nettopositio	6 831	3 035	9 654	161	-10 493	-9 188	0

Liite 44 Hankitut vakuudet, jotka voidaan myydä tai asettaa uudelleen vakuudeksi

NPS saa käänteisten takaisinostosopimusten ja arvopaperien lainaksiottosopimusten perusteella omistukseensa sellaisia vakuuksia, joita sopimusehtojen mukaisesti voidaan myydä tai asettaa uudelleen vakuudeksi.

Miljoonaa euroa	Konserni		Emoyhtiö	
	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2007
Käänteiset takaisinostosopimukset				
Saadut vakuudet, jotka voidaan myydä tai asettaa uudelleen vakuudeksi	1 747	395	1 747	395
- josta myyty tai asetettu uudelleen vakuudeksi	1 246	274	1 246	274
Arvopaperien lainaksiottosopimukset				
Saadut vakuudet, jotka voidaan myydä tai asettaa uudelleen vakuudeksi	-	-	-	-
- josta myyty tai asetettu uudelleen vakuudeksi	-	-	-	-
Yhteensä	1 747	395	1 747	395

Liite 45 Varojen ja velkojen maturiteettijakauma

Konserni

Jäljellä oleva juoksuaika

Miljoonaa euroa, 31.12.2008	Liite	Vaadittaessa maksettavat	Enintään 3 kk	3 - 12 kk	1 - 5 v	Yli 5 v	Eräpäivätömät	Yhteensä
Käteiset varat ja keskuspankkitalletukset		-	-	-	-	-	906	906
Valtion velkasitoumukset	13	-	0	0	691	-	-	691
Saamiset luottolaitoksilta	14	15 494	16 732	10 871	3 868	482	-	47 447
Luotot yleisölle	14	421	14 854	5 801	18 206	29 011	-	68 293
Korolliset arvopaperit	15	-	2 478	2 018	280	153	-	4 929
Vakuudeksi annetut rahoitusinstrumentit	16	-	-	-	-	-	0	0
Osakkeet	17	-	-	-	-	-	982	982
Johdannaissopimukset	18	-	13 516	10 853	26 986	34 307	-	85 662
Korkoriskin suojaavien erien käyvän arvon muutokset	19	-	-12	45	101	23	-	157
Varat, joilla on määrätty eräpäivä, yhteensä		15 915	47 568	29 588	50 132	63 976	1 888	209 067
Muut kuin rahoitusvarat	12, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 34	-	-	-	-	-	460	460
Muut varat	26	-	-	-	-	-	9 532	9 532
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	27	-	-	-	-	-	902	902
Varat yhteensä		15 915	47 568	29 588	50 132	63 976	12 782	219 961
Velat luottolaitoksille	28	2 693	27 559	7 350	78	33	-	37 713
Yleisön talletukset ja muut velat yleisölle	29	27 978	11 927	5 023	349	2	-	45 279
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	30	-	16 916	10 212	3 742	393	-	31 263
Johdannaissopimukset	18	-	15 254	10 958	27 202	33 877	-	87 291
Korkoriskin suojaavien erien käyvän arvon muutokset	19	-	-7	20	-	3	-	16
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	35	-	640	205	-	393	-	1 238
Velat, joilla on määrätty eräpäivä, yhteensä		30 671	72 289	33 768	31 371	34 701	-	202 800
Muut kuin rahoitusvelat	12, 33, 34	-	-	-	-	-	467	467
Muut velat	31	-	-	-	-	-	4 403	4 403
Siirtovelat ja saadut ennakot	32	-	-	-	-	-	1 016	1 016
Oma pääoma	36	-	-	-	-	-	11 275	11 275
Velat ja oma pääoma yhteensä		30 671	72 289	33 768	31 371	34 701	17 161	219 961

Liite 45 Varojen ja velkojen maturiteettijakauma, jatk.

Emoyhtiö

Jäljellä oleva juoksuaika

Miljoonaa euroa, 31.12.2008	Liite	Vaadittaessa maksettavat	Enintään 3 kk	3 - 12 kk	1 - 5 v	Yli 5 v	Eräpäivät- tömät	Yhteensä
Käteiset varat ja keskuspankkitalletukset		-	-	-	-	-	906	906
Valtion velkasitoumukset	13	-	0	0	691	-	-	691
Saamiset luottolaitoksilta	14	15 491	20 416	11 477	4 751	494	-	52 629
Luotot yleisölle	14	255	10 694	5 196	17 323	29 011	-	62 479
Korolliset arvopaperit	15	-	2 478	2 018	280	153	-	4 929
Vakuudeksi annetut rahoitusinstrumentit	16	-	-	-	-	-	0	0
Osakkeet	17	-	-	-	-	-	981	981
Johdannaissopimukset	18	-	13 516	10 853	26 986	34 307	-	85 662
Korkoriskin suojaavien erien käyvän arvon muutokset	19	-	-12	45	101	23	-	157
Varat, joilla on määrätty eräpäivä, yhteensä		15 746	47 092	29 589	50 132	63 988	1 887	208 434
	12, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 34	-	-	-	-	-	647	647
Muut kuin rahoitusvarat		-	-	-	-	-	9 507	9 507
Muut varat	26	-	-	-	-	-	824	824
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	27	-	-	-	-	-	-	824
Varat yhteensä		15 746	47 092	29 589	50 132	63 988	12 865	219 412
Velat luottolaitoksille	28	2 693	27 510	7 350	78	33	-	37 664
Yleisön talletukset ja muut velat yleisölle	29	27 979	12 014	5 023	350	-	-	45 366
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	30	-	16 919	10 212	3 742	393	-	31 266
Johdannaissopimukset	18	-	15 254	10 958	27 202	33 877	-	87 291
Korkoriskin suojaavien erien käyvän arvon muutokset	19	-	-7	20	-	3	-	16
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	35	-	640	205	-	393	-	1 238
Velat, joilla on määrätty eräpäivä, yhteensä		30 672	72 330	33 768	31 372	34 699	-	202 841
Muut kuin rahoitusvelat	12, 33,34	-	-	-	-	-	423	423
Muut velat	31	-	-	-	-	-	4 298	4 298
Siirtovelat ja saadut ennakot	32	-	-	-	-	-	882	882
Oma pääoma	36	-	-	-	-	-	10 968	10 968
Velat ja oma pääoma yhteensä		30 672	72 330	33 768	31 372	34 699	16 571	219 412

Liite 46 Lähipiiriliiketoimet

Yhtiöiden, joissa Nordea-konsernin johtoon kuuluvilla avainhenkilöillä on merkittävä vaikutusvalta, sekä yhtiöiden, joissa näiden avainhenkilöiden perheenjäsenillä on merkittävä vaikutusvalta, katsotaan kuuluvan Nordean lähipiiriin. Tällaisia lähipiiriin kuuluvia yhtiöitä ovat Nokia Oyj, Posten AB, Sampo Oyj, Danisco A/S, IK Investment Partners AB ja TrygVesta A/S. Lähipiiriin kuuluvien yhtiöiden kanssa toteutetut liiketoimet ovat normaalia liiketoimintaa, ja niihin sovelletaan olennaisilta osin samoja kriteerejä ja ehtoja kuin muiden samankaltaisten yhtiöiden kanssa toteutettuihin vastaaviin liiketoimiin. Tällaisiin liiketoimiin ei liittynyt normaalia poikkeavaa riskinottoa, joten niitä ei esitetä alla olevassa taulukossa.

Konserni	Nordea-konsernin konserniyhtiöt		Nordea-konsernin osakkuusyhtiöt		Muu lähipiiri	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa						
Varat						
Saamiset	43 026	40 993	137	118	-	9
Korolliset arvopaperit	-	88	119	-	-	-
Johdannaissopimukset	990	697	202	107	-	2
Osakkuusyritysten osakkeet	-	-	51	76	-	-
Varat yhteensä	44 016	41 778	509	301	-	11
Velat						
Talletukset ja muut velat	22 631	15 437	136	3	15	8
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	465	186	-	2	-	0
Johdannaissopimukset	3 251	706	242	99	-	8
Velat yhteensä	26 347	16 329	378	104	15	16
Taseen ulkopuoliset erät	145 942	69 653	4 516	5 750	-	-

Konserni

Miljoonaa euroa

Korkotuotot ja korkokulut

Korkotuotot	1 967	1 758	6	5	0	0
Korkokulut	762	634	0	0	0	0
Rahoituskate	1 205	1 124	6	5	0	0

Emoyhtiö

	Konserniyhtiöt		Osakkuusyhtiöt		Muu lähipiiri	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa						
Varat						
Saamiset	5 489	5 086	113	97	0	9
Korolliset arvopaperit	-	-	-	-	-	-
Johdannaissopimukset	-	0	-	-	-	2
Osakkuusyritysten osakkeet	-	-	16	45	-	-
Konserniyhtiöiden osakkeet	309	322	-	-	-	-
Varat yhteensä	5 798	5 408	129	142	0	11
Velat						
Talletukset ja muut velat	15	27	136	3	15	8
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	3	4	-	2	-	0
Johdannaissopimukset	-	-	-	-	-	8
Velat yhteensä	18	31	136	5	15	16
Taseen ulkopuoliset erät	444	366	50	57	-	-

Liite 46 Lähipiiriliiketoimet, jatk.**Emoyhtiö**

	Konserniyhtiöt		Osakkuusyhtiöt		Muu lähipiiri	
	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2007
Miljoonaa euroa						
Korkotuotot ja korkokulut						
Korkotuotot	246	201	5	5	-	0
Korkokulut	1	1	0	0	0	0
Rahoituskate	245	200	5	5	0	0

Konserniyhtiöillä ja osakkuusyrityksillä tarkoitetaan Nordea Pankki Suomi -konsernin konserniyhtiöitä ja osakkuusyrityksiä. Yllä mainitun lisäksi emoyhtiön saamiset sisältävät saamia, korollisia arvopapereita ja johdannaissopimuksia Nordea-konsernin konserniyhtiöiltä 44 015 miljoonaa euroa (41 777), velkoja 26 292 miljoonaa euroa (16 276), korkotuottoja ja -kuluja 1 208 miljoonaa euroa nettona (1 126) ja taseen ulkopuolisia eriä 145 942 miljoonaa euroa (69 653), katso edellisellä sivulla oleva erittely. Taseen ulkopuolisia sitoumuksia Nordea-konsernin osakkuusyritysten kanssa oli 4 465 miljoonaa euroa (5 693) ja taseessa olevia johdannaissaamia 202 miljoonaa euroa (107) sekä johdannaisvelkoja 242 miljoonaa euroa (99).

Johtoon kuuluville avainhenkilöille maksetut palkkiot ja myönnetyt lainat

Johtoon kuuluvien avainhenkilöiden palkkioista ja heille myönnettyistä lainoista kerrotaan liitteessä 8.

Liite 47 Fuusiot, hankinnat, myynnit ja purut

Vuoden 2008 aikana fuusioidut tytäryritykset	Toimiala	Varat yhteensä, miljoonaa euroa	Tilikauden voitto/tappio pankkikonsernin luvuissa
PMA-Invest Oy	Kiinteistöjen vuokraus ja hallinta	24	-
Vuoden 2008 aikana fuusioidut muut tytäryritykset	Yhtiöiden lukumäärä		Tilikauden voitto/tappio pankkikonsernin luvuissa
Kiinteistöyhtiöt	1	0	-
Vuoden 2008 aikana hankitut osakkuusyritykset	Toimiala		Tilikauden voitto/tappio pankkikonsernin luvuissa
Arfin Oy	Muu liikkeenjohdon konsultointi	56	-
Realia Holding Oy	Muulla luokittelemattomat rahoituspalvelut (pl. vakuutus- ja eläkevakuustustoiminta)	98	-

Liite 48 Nordean osakkeet

Nordea Pankki Suomi Oyj ei omista omia osakkeitaan. Nordea Pankki Suomi on ostanut ja myynyt vuoden aikana emoyhtiönsä Nordea Bank AB:n (publ) osakkeita osana tavanomaista kaupankäynti- ja markkinatakaustoimintaansa. Tehdyt kaupat on esitetty oheisessa taulukossa

Hankinnat

Kuukausi	Määrä	Keskimääräinen hankintahinta	Yhteensä, euroa
Tammikuu	220 400	10,10	2 226 898,02
Helmikuu	298 000	9,32	2 778 120,70
Maaliskuu	821 589	10,09	8 291 477,59
Huhtikuu	-	-	-
Toukokuu	25 000	10,29	257 250,00
Kesäkuu	265 000	9,61	2 546 620,00
Heinäkuu	106 000	9,26	981 200,00
Elokuu	46 000	9,30	427 870,00
Syyskuu	97 846	8,64	845 622,54
Lokakuu	356 004	7,59	2 703 701,59
Marraskuu	59 465	5,98	355 856,91
Joulukuu	236 500	5,24	1 238 875,00
	2 531 804		22 653 492,35

Myynnit

Kuukausi	Määrä	Keskimääräinen hinta	Yhteensä, euroa
Tammikuu	-783 800	10,08	-7 904 562,05
Helmikuu	-302 135	9,79	-2 958 735,90
Maaliskuu	-1 131 001	10,88	-12 309 569,41
Huhtikuu	-	-	-
Toukokuu	-10 000	10,88	-108 800,00
Kesäkuu	-50 000	9,55	-477 300,00
Heinäkuu	-17 063	9,22	-157 260,60
Elokuu	-26 000	9,76	-253 830,00
Syyskuu	-138 702	9,20	-1 276 138,06
Lokakuu	-523 392	9,56	-5 002 537,03
Marraskuu	-15 000	5,52	-82 800,00
Joulukuu	-137 068	5,79	-793 689,98
	-3 134 161		-31 325 223,03

Nordea Bank AB:n (publ) osakkeen osuus osake-pääomasta on 1,00 euroa. Kaupoilla on ollut hyvin pieni vaikutus Nordea Bank AB:n (publ) omistussuuksiin ja äänioikeuksiin. Vuoden 2008 lopussa NPS omisti 274 590 emoyhtiön osaketta

Hallituksen esitys varsinaiselle yhtiökokoukselle

Emoyhtiön voitonjakokelpoinen oma pääoma 31.12.2008 oli 8 050 498 743,80 euroa, josta tilikauden voitto on 1 232 931 218,63 euroa. Hallitus ehdottaa, että

1. osinkoa jaetaan yhteensä 1 300 000 000,00 euroa ja
2. yleishyödyllisiin tarkoituksiin varataan 700 000,00 euroa,
3. jolloin voitonjakokelpoiseksi omaksi pääomaksi jää 6 749 798 743,80 euroa.

Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen allekirjoitukset:

Helsinki, 27. helmikuuta 2009

Christian Clausen

Carl-Johan Granvik

Michael Rasmussen

Fredrik Rystedt

Peter Schütze

Suoritetusta tarkastuksesta on tänään annettu tilintarkastuskertomus.

Helsinki, 27. helmikuuta 2009

KPMG OY AB

Raija-Leena Hankonen
KHT

Tilintarkastuskertomus

KÄÄNNÖS

Nordea Pankki Suomi Oyj:n yhtiökokoukselle

Olemme tarkastaneet Nordea Pankki Suomi Oyj:n kirjanpidon, tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1.2008 – 31.12.2008. Tilinpäätös sisältää konsernin ja emoyhtiön taseen, tuloslaskelman, rahavirtalaskelman ja liitetiedot.

Hallituksen ja toimitusjohtajan vastuu

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta ja siitä, että konsernitilinpäätös ja emoyhtiön tilinpäätös antavat oikeat ja riittävät tiedot EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti ja että toimintakertomus antaa oikeat ja riittävät tiedot Suomessa voimassa olevien toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti. Hallitus vastaa kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä ja toimitusjohtaja siitä, että kirjanpito on lain mukainen ja että varainhoito on luotettavalla tavalla järjestetty.

Tilintarkastajan velvollisuudet

Tilintarkastajan tulee suorittaa tilintarkastus Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti ja sen perusteella antaa lausunto tilinpäätöksestä, konsernitilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta. Hyvä tilintarkastustapa edellyttää ammattieettisten periaatteiden noudattamista ja tilintarkastuksen suunnittelua ja suorittamista siten, että saadaan kohtuullinen varmuus siitä, että tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa ei ole olennaisia virheellisyyksiä ja että emoyhtiön hallituksen jäsenet ja toimitusjohtaja ovat toimineet luottolaitoslain ja osakeyhtiölain mukaisesti.

Tilintarkastustoimenpiteillä tulisi varmistua tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen lukujen ja muiden tietojen oikeellisuudesta. Toimenpiteiden valinta perustuu tilintarkastajan harkintaan ja arvioihin riskeistä, että tilinpäätöksessä on väärinkäytöksestä tai virheestä johtuva olennainen virheellisyys. Tarvittavia tarkastustoimenpiteitä suunniteltaessa arvioidaan myös tilinpäätöksen laadintaan ja esittämiseen liittyvää sisäistä valvontaa. Lisäksi arvioidaan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yleistä esittämistapaa, tilinpäätöksen laatimisperiaatteita sekä johdon tilinpäätöksen laadinnassa soveltamia arvioita.

Tilintarkastus on toteutettu Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Käsitteemme mukaan olemme suorittaneet tarpeellisen määrän tarkastustoimenpiteitä lausuntoamme varten.

Lausunto konsernitilinpäätöksestä, emoyhtiön tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta

Lausuntonamme esitämme, että konsernitilinpäätös ja emoyhtiön tilinpäätös antavat EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin ja emoyhtiön taloudellisesta asemasta sekä toiminnan tuloksesta ja rahavirroista. Toimintakertomus antaa Suomessa voimassa olevien toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat ristiriidattomia.

Lausunto vastuuvapaudesta ja voitonjaosta

Konsernitilinpäätös ja emoyhtiön tilinpäätös voidaan vahvistaa sekä vastuuvapaus myöntää emoyhtiön hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle tarkastamaltamme tilikaudelta. Hallituksen esitys voitonjakokelpoisten varojen käsittelystä on osakeyhtiölain mukainen.

Helsingissä, 27. helmikuuta 2009

KPMG OY AB

Raija-Leena Hankonen
KHT

Johto ja tilintarkastajat

Hallitus

Hallituksen jäsen Markku Pohjola jäi pois hallituksesta 31. toukokuuta 2008. Ylimääräinen yhtiökokous valitsi 12. toukokuuta 2008 uudeksi hallituksen jäseneksi Michael Rasmussenin 1. kesäkuuta lukien. Hallituksen jäsen Arne Liljedahl jäi pois hallituksesta 14. syyskuuta 2008. Ylimääräinen yhtiökokous valitsi 15. syyskuuta 2008 uudeksi hallituksen jäseneksi Fredrik Rystedt 15. syyskuuta 2008 lukien. Hallituksen jäsenet Christian Clausen, Carl-Johan Granvik ja Peter Schütze jatkoivat tehtävässään.

1. kesäkuuta 2008 lukien Nordea Pankki Suomi Oyj:n toimitusjohtaja on Carl-Johan Granvik. Toimitusjohtajan sijaisena toimii Ari Kaperi.

Hallitus 31. joulukuuta 2008

Christian Clausen

Syntynyt 1955. Nordean konsernijohtaja. Hallituksen puheenjohtaja vuodesta 2007. Jäsen vuodesta 2002.

Carl-Johan Granvik

Syntynyt 1949. Nordea Pankki Suomi Oyj:n toimitusjohtaja. Hallituksen varapuheenjohtaja vuodesta 2008. Chief Risk Officer ja luotonannon ja riskienhallinnan johtaja. Suomen maajohtaja. Jäsen vuodesta 1995.

Michael Rasmussen

Syntynyt 1964. Pankkituotteista ja konsernitoiminnoista vastaava johtaja. Jäsen vuodesta 2008.

Tilintarkastajat

Nordea Pankki Suomi Oyj:n varsinainen yhtiökokous valitsee vuodeksi kerrallaan yhtiölle tilintarkastajan, jonka tulee olla Keskuskauppakamarin hyväksymä tilintarkastusyhteisö.

Fredrik Rystedt

Syntynyt 1963. Nordean talousjohtaja, konsernin tuki- ja palvelutoimintojen johtaja. Jäsen vuodesta 2008.

Peter Schütze

Syntynyt 1948. Pohjoismaisen pankkitoiminta- ja liiketoiminta-alueen johtaja. Tanskan maajohtaja. Jäsen vuodesta 2002.

Tilintarkastajat

KPMG Oy Ab

Päävastuullinen tilintarkastaja

Raija-Leena Hankonen

KHT

Nordea Pankki Suomi Oyj

Aleksanterinkatu 36 B, Helsinki

FI-00020 NORDEA

Puh. +358 9 1651

Faksi +358 9 165 54500

www.nordea.fi